

**OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

U.M. XALIKOVA

**MAKTABGACHA TA'LIMDA
PEDAGOGIK JARAYONLARNI
LOYIHALASHTIRISH METODIKASI**

O'QUV QO'LLANMA

BUXORO-2022

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

U.M. XALIKOVA

**MAKTABGACHA TA‘LIMDA
PEDAGOGIK JARAYONLARNI
LOYIHALASHTIRISH METODIKASI**
O‘QUV QO‘LLANMA

*Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi tomonidan oliy o‘quv yurtlarining 5111800-
Maktabgacha ta‘lim bakalavriyat talabalari, maktabgacha ta‘lim tashkilotlari
pedagoglari uchun o‘quv qo‘llanma sifatida tavsiya etilgan*

**“FAN VA TA‘LIM” NASHRIYOTI
BUXORO 2022**

UO'K 373.2:37.09(075.8)

KBK 74.10ya7

X 21

ISBN: 978-9943-8615-7-2

U.M.Xalikova.

Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish. metodikasi. O'quv qo'llanma. Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi "FAN VA TA'LIM" nashriyoti 2022. 216 b.

Ushbu qo'llanmada keyingi yillarda maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirish va maktabgacha ta'lim tashkilotlarini loyihalashtirish bo'yicha amalga oshirilishi zarur bo'lgan mavzular tahlil qilingan. Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartida belgilangandek, Davlat standartini amalga oshirishda maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat ta'lim dasturini, maktabgacha yoshdagi bolalarga maktabgacha ta'lim va tarbiya berish sohasidagi o'quv-metodik qo'llanmalarni, metodik tavsiyalarni ishlab chiqish, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini loyihalashtirish, qurish, jihozlash va ularning faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari inobatga olinishi nazarda tutilgan. Shu sababli pedagogika oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan maktabgacha ta'lim muassasalarining bo'lajak tarbiyachi mutaxassislarini tayyorlashda ushbu o'quv qo'llanmaning ahamiyatli tomonlari mavjud bo'lib, qo'llanmada maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish usul va metodlari ishlab chiqilgan. O'quv qo'llanma Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan oliy o'quv yurtlarining 5111800-Maktabgacha ta'lim bakalavriyat talabalari, maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari uchun o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan.

Taqrizchilar:

R.A.Qo'ldoshev Maktabgacha ta'lim kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)

A.R. Hamroyev Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari doktori, prof.

M.N.Axmedjanov Buxoro muhandislik va texnologiya instituti professori, pedagogika fanlari nomzodi

Ushbu o'quv qo'llanma Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2022-yil "9" – sentyabrda "302" – sonli buyrug'iga asosan nashr etishga ruxsat berilgan.

**"FAN VA TA'LIM" nashriyoti
Xalikova Umida Mirovna**

MUNDARIJA

1-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDAGI PEDAGOGIC FAOLIYATLARNI LOYIHALASHTIRISH.		
1-§.	Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari.	8
2-§.	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	16
2-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA LOYIHALASHTIRISH FAOLIYATINING TEXNOLOGIYALARI.		
3-§.	Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning noyob vositasi.	28
4-§.	Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi.	32
5-§.	Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogic faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli.	37
3-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INNOVATSION PEDAGOGIC TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOYIHALASH USULLARI.		
6-§.	Innovatsion pedagogic texnologiyalar haqida tushuncha.	47
7-§.	Innovatsion pedagogic texnologiyalarning bosqichlari.	50
8-§.	Innovatsion pedagogic texnologiyalar asosida loyihalash usullari.	54
4-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDAGI TARBIYALANUVCHILAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING LOYIHALASHTIRISH XUSUSIYATLARI.		
9-§.	Loyihaviy faoliyat texnologiyasining pedagogikadagi o'rni. Pedagogik faoliyatni loyihalashtirishning avzalligi.	64
10-§.	Tarbiyachining faoliyat turlarini loyihalashtirishdagi komponentligi.	75
5-BOB. ZAMONAVIY MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA LOYIHALASHTIRISH FAOLIYATINING AHAMIYATI.		
11-§.	Pedagogik faoliyatni loyilashtirish turlari.	81
12-§.	Bolalarni har tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.	91
6-BOB. TURLI YOSHDAGI BOLALAR UCHUN QURILISH VA KONSTRUKSIYALASH BO'YICHA FAOLIYATLARNI LOYIHALASHTIRISH.		
13-§.	Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari.	97
14-§.	Qurish va yasash faoliyatini loyihalashtirish. Qurish, yasash faoliyati orqali matematik bilimlarni shakllantirish.	103
7-BOB. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR UCHUN SYUJET-ROLLI O'YINLARNI LOYIHALASHTIRISH.		
15-§.	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlar va drammalashtirish markaz faoliyati haqida tushuncha.	115
16-§.	Syujet-rolli o'yinlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.	119
8-BOB. RIVOJLANTIRUVCHI TIL VA NUTQ MARKAZIDA PEDAGOGIC FAOLIYATNI LOYILASHTIRISH.		
17-§.	Rivojlantiruvchi til va nutq markazi haqida tushuncha.	129

18-§.	Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish. Nutqiy faoliyatni rivojlantirish usullari.	140
9-BOB. TASVIRIY FAOLIYAT MASHG'ULOTLARINI LOYIHALASHTIRISH.		
19-§.	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish maqsad va vazifalari.	147
20-§.	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari	151
10-BOB. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH TEXNOLOGIYALARI.		
21-§.	MTTning turli yosh guruhlarida jismoniy harakatlarni loyihalashtirish.	160
22-§.	Mashg'ulotlar orasida chalg'ituvchi jismoniy harakatlarni rejalashtirish.	166
11-BOB. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.		
23-§.	Pedagogik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlari.	169
24-§.	Ta'lim jarayonida testlardan foydalanish.	182
12-BOB. MAKTABGACHA TA'LIMDA MUAMMOLI TA'LIMNI TASHKIL ETISH BOSQICHLARI.		
25-§.	Muammoli ta'lim vazifalari.	185
26-§.	Muammoli ta'limni tashkil etishning o'ziga xos jihatlari.	187
13-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MULTIMEDIYALARDAN FOYDALANISH.		
27-§.	Multimediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi.	192
28-§.	Maktabgacha ta'limda multimedialardan foydalanish.	196
14-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNING DIZAYN FAOLIYATI.		
29-§.	Bolalar dizayni konsepsiyasi mohiyati. Bolalar dizayni texnologiyasi.	206
30-§.	Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar.	211
	FOYDALANGAN ADABIYOTLAR	215

KIRISH

Yangi talablarga javob beruvchi zamonaviy, islohlashgan maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisining yuksak bilim va kasbiy mahoratga ega bo'lishi talab etiladi. Har bir ota-ona o'z farzandini eng bilimdon, yuksak ma'rifatli, mahoratli, ijodkor tarbiyachi tarbiyasiga berishni istaydi. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi bo'lajak tarbiyachilarga talabalik davridan boshlab, maktabgacha ta'lining asl mohiyati bola va tarbiyachining hamkorlik faoyiati ekanligini, bola tarbiyasining maqsadini, bola ruhiyatini rivojlantirish qoidalariga amal qilishni o'rgatadi. O'z kasbining mohir ustasi bo'lish uchun tarbiyachi maktabgacha ta'lim pedagogikasi fanini chuqur egallashi lozim. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi o'quv-tarbiya faoliyatini tashkil qilish vosita va usullarini o'quv-tarbiya jarayonida kelib chiqadigan muammolar va uning yechimini to'g'ri hal qila bilish, innovatsion texnologiya usullaridan foydalanish, qiyinchiliklarning to'g'ri yechimini topishga yo'naltiradi. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi fani eng muhim asosiy pedagogik munosabatlar sabablarini aniqlaydi, uni pedagogik jarayonda o'rganadi. Ushbu fan bo'lajak tarbiyachilarni maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyachilik faoliyatiga tayyorlaydi. Shu sababdan o'quv qo'llanmada maktabgacha pedagogika fanining nazariy va amaliy masalalarini yoritib berishga alohida e'tibor qaratildi. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi fani inson kamolotiga qaratilgan, xalq yaratgan boy tajriba, ilmiy tadqiqotga doir nazariy va metodik manbalarga, jahon mutafakkir, ma'rifatparvar pedagog olimlarining asarlariga suyangan holda komil insonni tarbiyalashning qonun, qoida va tamoyillariga asoslanadi. Maktabgacha ta'lim pedagogikasining milliy asoslari: ta'lim tarbiya masalalari, har bir millatning milliy merosiga, umum-bashariy qadriyatlariga bog'langan holda bog'cha yoshidan boshlab o'zligini anglash, erkin fikrlash, g'urur tuyg'ularini shakllantirishga qaratiladi. Ushbu o'quv-uslubiy qo'llanmani tayyorlash O'zbekistonda barkamol avlod ma'naviyatini shakllantirish borasidagi islohotlar, maktab faoliyatini modernizatsiyalash, ya'ni ta'lim-tarbiya ishlari samaradorligini oshirishga doir MTM Konsepsiyasi, «Davlat talablari», MTM Nizomlari hamda

«Bolajon» tayanch dasturi asosida yaratilib, amaliyotda qollanilayotganligi masalalariga e'tibor qaratildi. Mazkur o'quv-uslubiy qo'llanma oliy ta'limning maktabgacha ta'lim yo'nalishi, pedagogika kasb-hunar kolleji o'quvchilariga mo'ljallangan. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi fanini chuqur o'rganib, har bir bola qalbini zabt etuvchi murabbiy — ustoz bo'lishlarida o'quvchilarga omad tilaymiz.

1-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDAGI PEDAGOGIC FAOLIYATLARNI LOYIHALASHTIRISH.

1-§.Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari.

2-§.Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogic faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari

1-§. PEDAGOGIK FAOLIYAT HAQIDA TUSHUNCHA. PEDAGOGIK FAOLIYAT TURLARI.

Insonni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash, xalqimizning azaliy orzusi bo'lib, ajdodlarimiz ma'rifat, ma'naviyat va madaniyatni qanday qilib yosh avlodga o'rgatish, ulami komillikka yetaklash yo'llari, qonun-qoidalarini muttasil izlaganlar. Bu esa pedagogika fanining maydonga kelishiga sabab bo'lgan. Chunki insonning ma'rifatli va ma'naviy komillikka erishishi pedagogika fanining yetakchiligida amalga oshiriladi. Pedagogika yunoncha so'z bo'lib, «bola yetaklovchi» ma'nosini bildiradi.

Abdulla Avloniy tarbiyachiga alohida e'tibor berib: «Tarbiya yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo saodat, yo falokat masalasidir», degan edi.

Bola tug'ilgan kundan boshlab, uni maktabga borgunigacha bo'lgan davrda har tomortlama yetuk barkamol qilib tarbiyalash qonuniyatlarini o'rganish maktabgacha ta'lim pedagogikasining mavzuyidir. U maktabgacha ta'lim muassasalari va oilaning tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishi birligini, maktabgacha ta'lim muassasasi va maktab ishida aloqadorlikni, bolalami maktabda o'qishga tayyorlashni ta'minlab, maktabgacha tarbiya sharoitida tarbiya va ta'lim berish ishlarining vazifalarini, tamoyillarini, mazmunini, metodlarini, shakllarini va uni tashkil etishni ishlab chiqdi.

Bu fanning predmeti quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- . maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasi rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablariga suyangan holda faoliyat yuritish;

- maktabgacha ta'lim pedagogikasining ta'lim-tarbiya mazmunini takomillashtirish;
- ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llaniladigan metod va usullarni axborot texnologiyalari asosida tashkil qilish;
- bolalami jismoniy, aqliy, ruhiy sog'ligini ta'minlashda o'qituvchi-tarbiyachi mahorati.

Maktabgacha pedagogikaning vazifalari:

- maktabgacha ta'lim sohasidagi pedagogik muammolarni hal qilish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish ehtiyojini, o'qishga qiziqish, kitob o'qish, maktabga borish hissiyatini shakllantirish;
- bolalar tarbiyasida -mustaqil va erkin fikrlashga o'rgatuvchi ilg'or metodlarni qo'llash;
- bolalarga yuksak odob, ma'naviy-axloqiy tushunchalarni mentalitetimiz asosida o'rgatish.

Zamonaviy mahalliy ta'lim tizimini boshqarishning yangi texnologiyalari va modellarini izlash bilan tavsiflanadi. Ta'lim jarayonini boshqarish turli xil vositalar yordamida amalga oshiriladi, ulardan biri pedagogik loyihadir. Uning samaradorligi, birinchi navbatda, dizayn jarayoni maktabgacha ta'limning Federal davlat ta'lim standarti bilan tartibga solinadigan asosiy tamoyillarni hisobga olganligi va amalga oshirilishi bilan bog'liq.

Hozirgi vaqtda pedagogik loyihalash keng tarqaldi, bu birinchi navbatda o'quv va tarbiyaviy faoliyat sifati va samaradorligini oshirishning yangi imkoniyatlarini izlash bilan bog'liq. O'qituvchi faoliyatining samaradorligi tobora ko'proq uning o'z faoliyatini qat'iy ilmiy asosda qurish qobiliyatiga, nafaqat o'quv jarayonining o'zini, balki uning natijalarini, shartlarini, o'quvchi rivojlanishini boshqarish mexanizmlarini va boshqalarni rejalashtirish qobiliyatiga bog'liq. Bugungi kunda ushbu muammolarni hal qilishning eng samarali vositalarini ta'minlovchi dizayn kelajakdagi o'zgarishlarni aniqlash, kutilgan samarani, oqibatlarini va amalga oshirilgan harakatlar va amalga oshirilgan tadbirlarning ahamiyatini baholash va tahlil qilish imkonini beradi.

Pedagogik faoliyat – bu yosh avlodni hayotga, mehnatga tayyorlash uchun xalq oldida, davlat oldida javob beradigan, yosh avlodga ta’lim-tarbiya berish uchun maxsus tayyorlangan mutaxassislarning mehnat faoliyati.

Pedagogik mahorat. O’qituvchi muvaffaqiyatli ishlashi uchun pedagogik mahoratga ega bo’lishi zarur. Pedagogik mahorat egasi oz mehnat sarf qilib, katta natijaga erishadi. Ijodkorlik uning hamisha hamkori bo’ladi.

Pedagogik qobiliyat. Qobiliyat faoliyat jarayonida paydo bo’ladi va rivojlanadi. Qobiliyat malaka va uddaburonlikdan farq qiladi. Malaka va uddaburonlik, mashq, o’qish natijasi hisoblansa, qobiliyatning rivojlanishi uchun esa, yana iste’dod, layoqat va zehn, ya’ni inson nerv tizimida anatomo-fiziologik xususiyat bo’lishi ham zarur. Ana shu tabiiy zaminda qobiliyat deb ataluvchi ruhiy xususiyat taraqqiy etadi.

1.1-rasm. Pedagogik faoliyat tuzilishi va turlari

T. G. Novikova pedagogik loyihalashga katta ahamiyat beradi. U o‘z asarlarida maqsadli, ongli, nazariy jihatdan ishlab chiqilgan va ilmiy asoslangan innovatsion pedagogik faoliyat loyihalashning nazariy qoidalariga asoslanadi, deb yozadi. Hozirgi vaqtda pedagogik loyihalash metodologiyasi va texnologiyasi muammolarini ilmiy ishlab chiqmasdan turib, ta'lim tizimini o'zgartirish jarayonini

boshqarish va o'qituvchilarni uzluksiz ta'lim sub'ekti sifatida tayyorlash mumkin emas.

Pedagogik loyihalashga bag'ishlangan birinchi mustaqil ish 1989 yilda paydo bo'lgan. Ushbu ish muallifi, taniqli rus o'qituvchisi V.P. Besspalkoning fikricha, pedagogik dizayn kelajakdagi faoliyatning faraziy variantlarini yaratish va uning natijalarini bashorat qilishdan iborat.

O'quv jarayonini loyihalash va modellashtirish xususiyatlari N. F. Gonoblina, M. P. Gorchakova-Sibirskaya, I. A. Zimnyaya, I. A. Kolesnikova, A. K. Markovaning ilmiy ishlarida ochib berilgan. Ta'limda innovatsion madaniyatning asosi sifatida loyiha paradigmasining asoslanishi O. S. Anisimov, N. Yu. Paxomova, V. I. Slobodchikovlarning tadqiqotlarida keltirilgan. Pedagogik dizaynning muhim xususiyatlari O. S. Gazmanning tadqiqotlarida keltirilgan, u bu jarayonni avtodidaktizm belgilari bilan murakkab faoliyat deb hisoblaydi, chunki dizayn ishtirokchilari, go'yo hayotning turli sohalari haqida yangi tushunchalarni, yangi g'oyalarni avtomatik ravishda o'zlashtiradilar.

Loyiha, shuningdek, loyiha faoliyatining maqsadi va natijasidir. Ushbu kontseptsiyaning talqini bunday faoliyat olib boriladigan bilim sohasiga bog'liq. Shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy fan va amaliyotda qanday talqin qilinishidan qat'i nazar, har qanday tadqiqot faoliyati turli loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Pedagogik adabiyotlar loyihalarni tasniflashning ko'plab variantlarini taqdim etadi. Turli tadqiqotchilar loyihalarni ishtirokchilar tarkibiga ko'ra, maqsadli belgiga ko'ra, amalga oshirish mavzusi va muddatlariga ko'ra, ta'lim tizimi darajasiga ko'ra tasniflagan. Shunday qilib, V. Kilpatrik to'rt turdagi loyihalarni belgilaydi: ijodiy (mahsulli); iste'molchi; muammolarni hal qilish (intellektual qiyinchiliklar); mashq loyihasi.

Har qanday loyihaning mazmuni - bu maqsadni samarali amalga oshirish uchun faoliyat. Muvaffaqiyatsiz loyihalar aniq shakllantirilgan maqsad va vazifalarning yo'qligi va faoliyatning yomon tashkil etilishi bilan tavsiflanadi. Bunday loyihalarning tarkibiy qismlari bir-biri bilan muvofiqlashtirilmaydi,

faoliyat belgilangan vazifalarni hal qilishga imkon bermaydi, bu har doim ham rejalashtirilgan natijalar bilan mos kelmaydi.

An'anaga ko'ra, pedagogik faoliyatning asosiy turlari o'quv va tarbiyaviy ishlar bo'lib, ta'lim jarayonida uslubiy ishlarni ham ajratib ko'rsatish maqsadga muvofiqdir.

O'qitish - kognitiv faoliyatni boshqarishga qaratilgan faoliyat turi. O'qitish asosan nazariy ta'lim o'qituvchisi tomonidan o'quv jarayonida ham, darsdan tashqarida ham amalga oshiriladi. O'qitish har qanday tashkiliy shakl doirasida amalga oshiriladi, odatda qat'iy vaqt chegaralari, qat'iy belgilangan maqsad va unga erishish imkoniyatlari mavjud. O'qitish mantig'i qattiq kodlangan bo'lishi mumkin. Ishlab chiqarish ta'limi ustasi zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyasi va mehnatni tashkil etishning barcha talablariga rioya qilgan holda o'quvchilarni turli operatsiyalar va mehnatni oqilona bajarish uchun bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish masalasini hal qiladi.

O'qituvchilik kasbining ma'nosi uning vakillari tomonidan amalga oshiriladigan va pedagogik deb ataladigan faoliyatda ochiladi. Bu insoniyat tomonidan to'plangan madaniyat va tajribani keksa avloddan yoshlarga o'tkazish, ularning shaxsiy rivojlanishi uchun sharoit yaratish va jamiyatda muayyan ijtimoiy rollarni bajarishga tayyorlashga qaratilgan ijtimoiy faoliyatning alohida turi.

Ko'rinib turibdiki, bu faoliyat bilan nafaqat o'qituvchilar, balki ota-onalar, jamoat tashkilotlari, korxonalar va muassasalar, ishlab chiqarish va boshqa guruhlar rahbarlari, shuningdek, ma'lum darajada ommaviy axborot vositalari ham shug'ullanadi. Biroq, birinchi holatda, bu faoliyat kasbiy, ikkinchidan, umumiy pedagogik faoliyat bo'lib, u ixtiyoriy yoki ixtiyoriy ravishda har bir kishi o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tarbiyalash bilan shug'ullanadigan o'ziga nisbatan amalga oshiradi. Pedagogik faoliyat kasbiy faoliyat sifatida jamiyat tomonidan maxsus tashkil etilgan ta'lim muassasalarida: maktabgacha ta'lim muassasalarida, maktablarda, kasb-hunar maktablarida, o'rta maxsus va oliy o'quv yurtlarida, qo'shimcha ta'lim, malaka oshirish va qayta tayyorlash muassasalarida amalga oshiriladi.

Pedagogik faoliyatning mohiyatiga kirib borish uchun maqsad, motivlar, harakatlar (operatsiyalar), natijalarning birligi sifatida ifodalanishi mumkin bo'lgan tuzilishini tahlil qilishga murojaat qilish kerak. Faoliyatning tizimli, shu jumladan pedagogik xarakteristikasi maqsaddir (A.N.Leontiev).

Pedagogik faoliyatning maqsadi ta'lim maqsadini amalga oshirish bilan bog'liq bo'lib, bugungi kunda ham ko'pchilik tomonidan asrlar qa'ridan kelgan barkamol shaxsning umuminsoniy ideali sifatida qaralmoqda. Bu umumiy strategik maqsadga turli sohalarda kadrlar tayyorlash va tarbiyalashning aniq vazifalarini hal etish orqali erishiladi.

Pedagogik faoliyatning maqsadi tarixiy hodisadir. U ijtimoiy rivojlanish tendentsiyasining aksi sifatida ishlab chiqilgan va shakllangan bo'lib, zamonaviy shaxsga uning ma'naviy va tabiiy imkoniyatlarini hisobga olgan holda talablar majmuini taqdim etadi. U, bir tomondan, turli ijtimoiy va etnik guruhlarning manfaatlari va umidlarini, ikkinchi tomondan, shaxsning ehtiyojlari va intilishlarini o'z ichiga oladi.

Pedagogik faoliyatning maqsadlari dinamik hodisadir. Va ularning rivojlanish mantig'i shundan iboratki, ijtimoiy taraqqiyotning ob'ektiv tendentsiyalarining aksi sifatida paydo bo'lib, pedagogik faoliyatning mazmuni, shakllari va usullarini jamiyat ehtiyojlariga moslashtiradigan holda, ular bosqichma-bosqich harakatning batafsil dasturini qo'shadilar. oliy maqsad sari - shaxsni o'zi va jamiyat bilan uyg'unlikda rivojlantirish.

Pedagogik faoliyatning barcha xususiyatlari namoyon bo'ladigan asosiy funktsional birlik - bu maqsad va mazmunning birligi sifatidagi pedagogik harakat. Pedagogik harakat tushunchasi pedagogik faoliyatning barcha shakllariga (dars, ekskursiya, individual suhbat va boshqalar) xos bo'lgan, lekin ularning hech biri bilan cheklanmaydigan umumiylikni ifodalaydi. Shu bilan birga, pedagogik harakat shaxsning ham umuminsoniy, ham barcha boyligini ifodalovchi o'ziga xos xususiyatdir.

An'anaga ko'ra, yaxlit pedagogik jarayonda amalga oshiriladigan pedagogik faoliyatning asosiy turlari o'quv va tarbiyaviy ishlardir.

Ta'lim ishi - bu shaxsning barkamol rivojlanishi muammolarini hal qilish uchun ta'lim muhitini tashkil etish va o'quvchilarning turli faoliyatini boshqarishga qaratilgan pedagogik faoliyat. O'qitish esa maktab o'quvchilarining asosan kognitiv faoliyatini boshqarishga qaratilgan o'quv faoliyatining bir turidir. Umuman olganda, pedagogik va tarbiyaviy faoliyat bir xil tushunchalardir. Ta'lim ishi bilan o'qitishning o'zaro bog'liqligini bunday tushunish o'qitish va tarbiyaning birligi haqidagi tezisning mazmunini ochib beradi.

Mohiyati va mazmunini ochib berish ko'plab tadqiqotlarga bag'ishlangan ta'lim, faqat shartli ravishda, qulaylik va uni chuqurroq bilish uchun ta'limdan ajratilgan holda ko'rib chiqiladi. Ta'lim va tarbiya ishlarining birligisiz ta'limning ushbu elementlarini amalga oshirish mumkin emas. Majoziy ma'noda aytadigan bo'lsak, o'zining mazmun jihatiga ko'ra yaxlit pedagogik jarayon "ta'limning ta'limi" va "ta'lim tarbiyasi" (ADisterweg) birlashgan jarayondir.

O'quv jarayonida o'quvchilar faoliyati samaradorligining mezonlari - bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish darajasi, kognitiv va amaliy muammolarni hal qilish usullarini egallash, rivojlanishdagi muvaffaqiyatlarning intensivligi. Talabalar faoliyatining natijalari oson aniqlanadi va sifat va miqdoriy ko'rsatkichlarda qayd etilishi mumkin. Tarbiyaviy ishda tarbiyachi faoliyati natijalarini ishlab chiqilgan tarbiya mezonlari bilan bog'lash qiyin. Rivojlanayotgan shaxsda pedagog faoliyatining natijasini ajratib ko'rsatish juda qiyin. Ta'lim jarayonining stoxastik xususiyati tufayli ma'lum ta'lim harakatlarining natijalarini oldindan aytish qiyin va ularni qabul qilish vaqtida ancha kechiktiriladi.

Psixologiyada maqsad, motivlar, harakatlar va natijalar tarkibiy qismlari bo'lgan ko'p bosqichli tizim sifatida qabul qilingan faoliyatni tushunishdan farqli o'laroq, pedagogik faoliyat bilan bog'liq holda, uning tarkibiy qismlarini nisbatan mustaqil funktsional faoliyat sifatida aniqlashga yondashuv. o'qituvchi ustunlik qiladi.

N.V.Kuzmina pedagogik faoliyat tarkibida o'zaro bog'liq bo'lgan uchta komponentni ajratib ko'rsatdi: konstruktiv, tashkiliy va kommunikativ. Pedagogik

faoliyatning ushbu funksional turlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ko'nikmalarda namoyon bo'ladigan tegishli qobiliyatlar kerak.

N.V.Kuzmina pedagogik faoliyatning o'zaro bir-biri bilan aloqador quyidagi uch tarkibiy qismini ajratib ko'rsatadi:	
Konstruktiv	Konstruktiv faoliyat mazmunli (o'quv materialini tanlash va tizimlashtirish, pedagogik jarayonni rejalashtirish va tashkil etish), konstruktiv operativ (o'zining va o'quvchilarning harakatlarini rejalashtirish); konstruktiv-moddiy (pedagogik jarayonning o'quv-moddiy bazasini loyihalash) jihatlarni o'zida aks ettiradi.
Tashkilotchilik	Tashkilotchilik faoliyati – o'quvchilarni faoliyatning xilma-xil turlariga jalb etish.
Kommunikativ	Kommunikativ faoliyat – pedagogning ta'lim oluvchilar, o'qituvchilar jamoasi, jamoatchilik, mahalla va ota-onalar bilan munosabatini yo'lga qo'yish.

1.2-rasm. Pedagogik faoliyatning tarkibiy qismlari.

Konstruktiv faoliyat, o'z navbatida, konstruktiv-mazmunli (o'quv materialini tanlash va tuzish, pedagogik jarayonni rejalashtirish va qurish), konstruktiv-operativ (o'z harakatlari va talabalarning harakatlarini rejalashtirish) va konstruktiv-material (o'quv materialini loyihalash) ga bo'linadi. va pedagogik jarayonning moddiy bazasi). Tashkiliy faoliyat talabalarni turli faoliyatga jalb qilish, jamoani yaratish va birgalikdagi faoliyatni tashkil etishga qaratilgan harakatlar tizimini amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

Kommunikativ faoliyat o'qituvchi va o'quvchilar, maktabning boshqa o'qituvchilari, jamoatchilik vakillari va ota-onalar o'rtasida pedagogik jihatdan maqsadga muvofiq munosabatlarni o'rnatishga qaratilgan.

Biroq, bu komponentlar, bir tomondan, nafaqat pedagogik, balki deyarli har qanday boshqa faoliyatga ham teng ravishda tegishli bo'lishi mumkin, ikkinchi tomondan, ular pedagogik faoliyatning barcha qirralari va sohalarini etarli darajada to'liq ochib bermaydi.

A. I. Shcherbakov konstruktiv, tashkiliy va tadqiqot tarkibiy qismlarini (funktsiyalarini) umumiy mehnat komponentlari sifatida tasniflaydi, ya'ni. har qanday faoliyatda namoyon bo'ladi. Lekin u pedagogik faoliyatning tashkiliy komponentini axborot, rivojlanish, yo'naltirish va safarbarlik funktsiyalarining birligi sifatida ko'rsatib, pedagogik jarayonni amalga oshirish bosqichida

o'qituvchining funktsiyasini aniqlaydi. Tadqiqot funktsiyasiga alohida e'tibor berilishi kerak, garchi u umumiy mehnatga tegishli bo'lsa. Tadqiqot funktsiyasini amalga oshirish o'qituvchidan pedagogik hodisalarga ilmiy yondashishni, evristik izlanish ko'nikmalarini va ilmiy-pedagogik tadqiqot usullarini, shu jumladan o'z tajribasi va boshqa o'qituvchilar tajribasini tahlil qilishni talab qiladi.

Pedagogik faoliyatning konstruktiv komponenti ichki o'zaro bog'langan analitik, prognostik va proyektiv funktsiyalar sifatida ifodalanishi mumkin.

Kommunikativ funktsiyaning mazmunini chuqur o'rganish uni o'zaro bog'liq pertseptiv, to'g'ri kommunikativ va kommunikativ-operativ funktsiyalar orqali ham aniqlash imkonini beradi. Pertseptiv funktsiya insonning ichki dunyosiga kirib borish bilan bog'liq bo'lib, kommunikativ funktsiyaning o'zi pedagogik jihatdan maqsadga muvofiq munosabatlarni o'rnatishga qaratilgan, kommunikativ-operatsion funktsiya esa pedagogik jihozlardan faol foydalanishni o'z ichiga oladi.

Pedagogik jarayonning samaradorligi doimiy teskari aloqaning mavjudligi bilan bog'liq. O'qituvchiga olingan natijalarning rejalashtirilgan vazifalarga muvofiqligi haqida o'z vaqtida ma'lumot olish imkonini beradi. Shu sababli pedagogik faoliyat tarkibida nazorat-baholash (refleksiv) komponentni ajratib ko'rsatish zarur.

Faoliyatning barcha tarkibiy qismlari yoki funktsional turlari har qanday mutaxassislik bo'yicha o'qituvchining ishida namoyon bo'ladi. Ularni amalga oshirish o'qituvchidan maxsus ko'nikmalarga ega bo'lishni talab qiladi.

2-§.Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogic faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogic faoliyatni loyihalashtirish mavzusi bir qator sabablarga ko'ra juda dolzarb. Birinchidan, inson o'z rejalarini imkon qadar erta amalga oshirishda ijobiy ijtimoiy tajribaga ega bo'lishi kerak. Insonning o'ziga xosligi uning tashqi ko'rinishida emas, balki uning ijtimoiy muhitiga nima hissa qo'shishida namoyon bo'ladi. Agar unga eng muhim bo'lib tuyulgan narsa boshqa odamlarni qiziqtirsa, u o'zini ijtimoiy qabul qilish holatida topadi, bu uning shaxsiy o'sishi va o'zini o'zi anglashini rag'batlantiradi.

Ikkinchidan, iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlarning tobora kuchayib borayotgan dinamikasi turli xil sharoitlarda yangi, nostandart harakatlarni izlashni talab qiladi. Nostandart harakatlar fikrlashning o'ziga xosligiga asoslanadi. Uchinchidan, ijtimoiy rivojlanishning istiqbolli shakli sifatida uyg'un xilma-xillik g'oyasi samarali tashabbus ko'rsatish qobiliyatini ham nazarda tutadi.

Bunday mahorat bolalikdan tarbiyalanishi kerak. Biroq, uning shakllanishi yo'lida ma'lum qiyinchiliklar mavjud. Ulardan biri jamiyat qat'iy me'yoriy tizim bo'lib, unda inson muayyan qoidalarga muvofiq, ya'ni standart tarzda harakat qilishi kerakligi bilan bog'liq. Tashabbus har doim an'analar tomonidan belgilangan chegaralardan tashqariga chiqishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, bu harakat madaniy jihatdan mos bo'lishi kerak, ya'ni mavjud me'yor va qoidalar tizimiga mos kelishi kerak. Tashabbuskor bola o'z tarixiga ega bo'lgan ma'lum bir madaniyat sifatida tushunilgan atrofidagi voqelikni yo'naltirishi kerak. Bunday yo'nalishni ta'minlash uchun umumiy qobiliyatlarni chaqiriladi.

Qobiliyatlarni bolaning madaniyat makonida harakatlanishiga imkon beruvchi psixologik vosita sifatida ishlaydi. Shu bilan birga, biz yana bir bor ta'kidlaymizki, kognitiv tashabbus madaniyat chegarasidan tashqaridagi yo'ldir. Ammo madaniyatning transsendensiyasini qanday qilib madaniy jihatdan mos tarzda taqdim etish mumkin? Loyiha faoliyati ushbu muammoni hal qilishga yordam beradi. Aynan shu narsa nafaqat bolalar tashabbusini qo'llab-quvvatlash, balki uni madaniy ahamiyatga ega mahsulot shaklida, ya'ni ma'lum bir madaniy model (yoki me'yor) shaklida rasmiylashtirishga imkon beradi.

Bolalar bog'chasining rivojlanayotgan maydonida bolalar o'yinlar yaratadilar, topishmoqlar o'yinlar yaratadilar, liboslar modellarini yaratadilar, musiqiy asarlar yaratadilar. Ijodiy tajribani to'plagan holda, kattalar ko'magida ular tadqiqot, ijodiy, sarguzasht, o'yin, amaliyotga yo'naltirilgan loyihalar muallifi bo'lishlari mumkin.

Loyiha faoliyatida bola mutaxassislarining fikricha o'zlarining "o'zini" ifoda etish zarurati bilan duch kelishadi, ayniqsa quyidagilar zarur:

- ✓ maqsadlaringizni e'lon qiling, o'zingiz haqingizda o'z fikringizni bildiring, sheriklar (bolalar va kattalar) bilan muhokamada o'z pozitsiyangizni himoya qiling;
- ✓ o'z qiyinchiliklaringiz haqida ochiq va aniq gapirish, ularning sabablarini, shu jumladan o'zingizda topish;
- ✓ maqsadlarni boshqalar bilan muvofiqlashtiring, o'z sozlamalaringizdan chetga chiqmang va murosaga keling.

Loyiha usuli bolaning shaxsiyatini, uning kognitiv va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Loyihalash - bu murakkab faoliyat bo'lib, uning ishtirokchilari hayotning turli sohalari: ishlab chiqarish, shaxsiy, ijtimoiy-siyosiy haqida yangi tushunchalar va g'oyalarni avtomatik ravishda o'zlashtiradilar.

Loyihalashda ishtirok etish bolalar va kattalarni insonning o'zi va boshqalar uchun yangi sharoitlarni ishlab chiqadigan holatga keltiradi, ya'ni vaziyatni o'zgartirib, u o'zini o'zgartiradi.

Maktabgacha ta'lim muassasasining loyihaviy faoliyat uslubiga o'tishi qoida tariqasida, u quyidagi bosqichlarga muvofiq amalga oshiriladi.

- ✓ Bolalar eksperimentining muammoli vaziyatlarini o'z ichiga olgan darslar va boshqalar.
- ✓ Kompleks mavzuli darslar.
- ✓ Integratsiya: (dastur bo'limlarining bir-biriga kirib borishi).
- ✓ Loyihalar usuli

Maktabgacha ta'lim muassasasida loyiha usulining asosiy maqsadi bolaning erkin ijodiy shaxsini rivojlantirishdir.

Loyihalar usuli - o'qituvchi va o'quvchining o'zaro ta'siriga asoslangan pedagogik jarayonni tashkil etish usuli, atrof-muhit bilan o'zaro munosabatda bo'lish usuli, maqsadga erishish uchun bosqichma-bosqich amaliy faoliyat sifatida ifodalanishi mumkin.

Loyihalar usulini ishlab chiqishning tarixiy tajribasini umumlashtirib, biz asosiy bosqichlarni ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

Maqsad qo'yish - o'qituvchi bolaga ma'lum vaqt davomida u uchun eng faol va amalga oshirilishi mumkin bo'lgan vazifani tanlashga yordam beradi.

Loyihani ishlab chiqish - bu maqsadga erishish uchun tadbirlar rejasi.

Loyihani amalga oshirish amaliy qismdir.

Xulosa - yangi loyihalar uchun vazifalarni aniqlash.

Loyiha ustida ishlash o'qituvchi va bolalarning faoliyatini o'z ichiga oladi.

Loyiha uslubini ishlab chiqishning tarixiy tajribasini umumlashtirib, quyidagi asosiy bosqichlarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Maqsadni belgilash: o'qituvchi bolaga ma'lum vaqt davomida u uchun eng dolzarb va amalga oshirilishi mumkin bo'lgan vazifani tanlashga yordam beradi.

2. Loyihani ishlab chiqish - maqsadga erishish uchun harakat rejasi:

- yordam uchun kimga murojaat qilish kerak (kattalar, o'qituvchi);

- ma'lumotni qaysi manbalardan topishingiz mumkin;

- qanday buyumlardan foydalanish kerak (aksessuarlar, jihozlar);

- maqsadga erishish uchun qanday fanlar bilan ishlashni o'rganish kerak.

3. Loyihani amalga oshirish - amaliy qism.

4. Xulosa - yangi loyihalar uchun vazifalarni belgilash. Hozirgi vaqtda loyihalar quyidagilarga bo'lingan:

A) ishtirokchilar tarkibiga ko'ra;

B) maqsadni belgilash orqali;

B) mavzu bo'yicha;

D) amalga oshirish nuqtai nazaridan.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasalari amaliyotida quyidagi turdagi loyihalar qo'llaniladi:

1. tadqiqot va ijodiy: bolalar eksperiment o'tkazadilar, so'ngra natijalar gazetalar, dramatisatsiya, bolalar dizayni shaklida tuziladi;

2. rolli o'yin (ijodiy o'yinlar elementlari bilan, bolalar ertak qahramonlari obraziga kirib, o'z yo'lida qo'yilgan muammolarni hal qilganda);

3. axborot-amaliy yo'naltirilgan: bolalar ijtimoiy manfaatlarga e'tibor qaratgan holda ma'lumot to'playdi va uni amalga oshiradi (guruhning dizayni va dizayni, vitrajlar va boshqalar);

4. ijodiy (natijani bolalar bayrami shaklida loyihalash, bolalar dizayni, masalan, "Teatr haftaligi").

Mavzu sohasidagi aralash turdagi loyihalar fanlararo, ijodiy loyihalar esa monoloyiha hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning yoshga bog'liq psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, loyihani muvofiqlashtirish moslashuvchan bo'lishi kerak, ya'ni. o'qituvchi loyihaning alohida bosqichlarini tashkil qilib, bolalarning ishiga befarqlik bilan rahbarlik qiladi.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashning samarali usullaridan biri bu maktabgacha ta'lim tizimida bola shaxsining rolini tushunishga asoslangan loyiha faoliyati usuli. Odatda, odam o'ziga xos individual xususiyatlarga ega bo'lgan shaxs sifatida tushuniladi (ko'pincha psixofiziologik reja, masalan, tajovuzkorlik, harakatchanlik va boshqalar). Biroq, shaxsiyat tushunchasi psixofiziologik fazilatlar bilan emas, balki insonning boshqa odamlar orasida o'zini qanday namoyon qilishi bilan bog'liq. Binobarin, shaxs ijtimoiy-psixologik kategoriya bo'lib, u shaxsning jamiyat a'zosi sifatidagi ijtimoiy bahosidir. Biroq, inson har doim ham o'zini shaxs sifatida ko'rsatmaydi. Ba'zi hollarda u qabul qilingan me'yor va an'analarga muvofiq harakat qiladi. Masalan, bir kishi boshqasini tinglasa, u ijtimoiy normaga amal qiladi. Ko'rinib turibdiki, agar inson ijtimoiy me'yorga rioya qilmasa, u holda uning atrofida barcha sa'y-harakatlarini uning harakatlarini umume'tirof etilgan qoidalarga bo'ysundirishga yo'naltiradilar. Misol uchun, agar bola beparvo ovqatlansa yoki tugmachalarni noto'g'ri mahkamlasa, kattalar chaqaloqning tegishli qoidalarni o'rganishiga ishonch hosil qilishga harakat qilishadi. Ammo maktabgacha yoshdagi bola qoshiq bilan sho'rva yeyishni o'rgansa, uni noyob shaxs deb hisoblash qiyin.

Shaxs - bu ikki xususiyatga ega bo'lgan shaxsning alohida ijtimoiy xususiyati. Birinchisi, insonning uni boshqa odamlardan ajratib turadigan ishni

bajarishi bilan bog'liq. Ikkinchi xususiyat shundaki, bu farq boshqa odamlar uchun muhim va foydali bo'lib chiqadi.

Shaxsning muhim xususiyatlari insonning tafakkuri va tasavvuri bo'lib, u asar g'oyasini majoziy ma'noda taqdim etish, uning turli xil variantlarini ko'rib chiqish va eng yaxshisini topish, so'ngra uni hayotga tatbiq etish imkonini beradi. Darhaqiqat, ixtirochi, rassom, o'qituvchi asar yaratish orqali o'zlarining ideal haqidagi g'oyalarni o'zida mujassamlashtiradi, bu esa bir vaqtning o'zida atrofdagi odamlar uchun idealga aylanadi. Shunday qilib, shaxsiyat har doim yangi narsalarni yaratishni, bu yangilikni boshqalar tomonidan qabul qilishni o'z ichiga oladi.

Insonning shaxsiy rivojlanishiga nima yordam beradi?

Asosiy shartlardan biri - shaxsning faolligini qo'llab-quvvatlashdir. Bunday qo'llab-quvvatlash yangi narsalarni yaratishga qaratilgan faoliyatni ijobiy ijtimoiy baholamasdan mumkin emas. Qoidaga ko'ra, yangilik ijodkorni qiziqtirgan ba'zi muammolarni hal qilish natijasidir. Demak, shaxsning asosiy xususiyatini ijodiy faoliyat deb aytishimiz mumkin. Shaxsiy rivojlanishga hissa qo'shadigan bir xil darajada muhim shart - bu inson faoliyati natijalarining adekvat ijtimoiy taqdimoti.

Shaxsiy yordam ko'p jihatdan jamiyatning taqdim etilgan ijodga munosabati bilan bog'liq. Ijodiy mahsulot tugallanib, jamiyatga taqdim etilishi bilanoq u yangilikdan to'xtaydi. Bu hodisani, ayniqsa, bastakorlar bastalagan qo'shiqlar misolida yaqqol ko'rish mumkin. Ko'pincha o'zining yangiligi bilan hayratga tushgan yangi qo'shiq mashhurligini yo'qotadi va butunlay unutilishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishi imkoniyatlar makonida bolalarning tashabbusini qo'llab-quvvatlaydigan va voqelikni tahlil qilishning madaniy vositalari va usullarini o'zlashtirishni ta'minlaydigan me'yoriy vaziyatlarni yaratishga qaratilgan ta'lim ishlari jarayonida faollashtirilishi mumkin.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida olib borilayotgan tarbiyaviy ishlar tahlili shuni ko'rsatadiki, butun tizim ikki yo'nalishga bo'linadi. Ulardan biriga ko'ra, bolalarga maksimal harakat erkinligi beriladi, ikkinchisiga ko'ra, aksincha, maktabgacha yoshdagi bolalarning harakatlari juda cheklangan, ular kattalarning ko'rsatmalariga

amal qilishlari kerak. Bu ikkala yondashuv ham sezilarli kamchiliklarga ega. Birinchi holda, bola imkoniyatlar makonida harakat qiladigan va uning ijodkorligi rivojlanayotganga o'xshaydi. Biroq, bu maktabda o'qish uchun zarur bo'lgan bolaning rivojlanish darajasini kafolatlamaydi, bu erda bola mavzu mazmunini qurishning qat'iy mantig'idan kelib chiqqan o'ta me'yoriylik holatiga tushib qoladi. Ushbu muammoning ekstremal yechimi sifatida maktabgacha ta'limga maktab dasturlarini keng joriy etish qo'llaniladi. Boshqa holatda, bola o'zini o'zi anglash va unga mavjud bo'lgan shakllarda shaxsiy o'sish imkoniyatidan mahrum bo'ladi. Shu munosabat bilan maktabgacha ta'lim tizimida bola shaxsini shakllantirishda alohida muammo paydo bo'ladi. Bolaning imkoniyatlar makonida erkin harakatlanishi va maktab bilimlarini egallashi maktabgacha tarbiyachiga o'zini atrofidagi dunyoda shaxs sifatida ko'rsatishga imkon bermaydi. Bir holatda, uning barcha faoliyati individual xususiyatga ega bo'lsa-da, adekvat madaniy ifoda shakllarini topa olmaydi, ikkinchisida, garchi u madaniy bo'lsa-da, u individuallashtirilmagan. Shuning uchun bolaga o'z individualligini madaniy shaklda mazmunli ifodalash imkoniyatini berish kerak. Buning uchun bola nafaqat imkoniyatlar makonida harakat qilishi, balki bu harakat natijalarini rasmiylashtirish, o'z madaniy mahsulotlarini yaratish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

Kognitiv qobiliyatlarning rivojlanishi bolalarning intellektini shakllantirishning keyingi jarayonini belgilaydi. Yuqorida aytib o'tilganidek, bolaning kognitiv faoliyati ma'lum bir madaniy makonda sodir bo'ladi, bu esa kognitiv tashabbusni qo'llab-quvvatlaydigan yoki aksincha, to'sqinlik qiladigan me'yoriy vaziyatlar tizimi sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Bolaning tashabbusini rag'batlantirish yoki uni bostirish turli vaziyatlarda amalga oshirilishi mumkin.

Quyidagi misolni ko'rib chiqing. O'qituvchi mantiqiy fikrlash elementlarini rivojlantirishga qaratilgan dars o'tkazadi. Shu bilan birga, u dars oxirida, taxminan 25 daqiqadan so'ng, bolalar taqdim etilgan ob'ektlar to'plamini uchta guruhga bo'lishlari mumkinligini taxmin qiladi. Biroq, amalda dars quyidagicha davom etdi. O'qituvchi bolalarga narsalarni ko'rsatdi va muammoni tuzmoqchi edi. Bu vaqtda maktabgacha tarbiyachi: "Bilaman. Barcha elementlarni uch guruhga bo'lish

mumkin. O'qituvchining hafsalasi pir bo'ldi. Pedagog bolaning tashabbusini qo'llab-quvvatlash va uning bunday xulosaga kelish sabablarini muhokama qilish o'rniga, o'zini hech narsa bo'lmagandek ko'rsatdi. U darsni davom ettirdi, uning oxirida, maktabgacha tarbiyachi aytganidek, barcha ob'ektlar muvaffaqiyatli uchta kichik guruhga bo'lingan, ammo bolaning tashabbusi bostirilgan.

"Ijodiy tashabbus" iborasining o'zi belgilangan chegaralardan tashqariga chiqishni anglatadi. Ko'rinib turibdiki, maktabgacha ta'lim muassasasida ta'lim jarayoni davomida bola ma'lum me'yorlar tizimini o'zlashtirishi kerak. Masalan, u tengdoshlari bilan ziddiyatsiz munosabatda bo'lishni, namunaga ko'ra binolarni yaratishni, vizual faoliyatning turli usullarini o'zlashtirishni va hokazolarni o'rganishi kerak. yangi narsa yaratishga urinish degan ma'noni anglatadi.

Ko'pchilik maktabgacha yoshdagi bolani mohiyatan nochor, deb hisoblaydi: jismonan zaif, tafakkuri rivojlanmagan, u uzoq vaqt davomida biron bir faoliyat turi bilan shug'ullana olmaydi va hokazo. Shuning uchun bolalarga taklif qilinadigan vazifalar nihoyatda sodda va tushunarli bo'lishi kerak. Bu pozitsiya ma'lum darajada oqlanadi. Go'daklik davrida bola haqiqatan ham to'liq va to'liq kattalarga qaram bo'ladi. Shu bilan birga, bola asosan uyda bo'lib, boshqa bolalar va kattalar bilan barcha uchrashuvlar epizodikdir. Bolaning bolalar bog'chasiga borganida vaziyat keskin o'zgaradi. Endi uning oldida ijtimoiy hayot ochila boshlaydi. Uning ongida tengdosh obrazi birgalikdagi faoliyatda teng huquqli sherik, pedagog obrazi esa muayyan ijtimoiy normalar va xulq-atvor qoidalarining tashuvchisi sifatida namoyon bo'ladi. Shuni ta'kidlash kerakki, tengdoshlari bilan o'zaro munosabatlarda bola haqiqiy tashabbus ko'rsatishi va o'z harakatlarining haqiqiy bahosini olishi mumkin (bu tengdoshga yoqmasligi mumkin). Aynan shu tajriba, hech narsa bilan almashtirib bo'lmaydigan, kelajakda bolaning shaxsiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Afsuski, kattalar uchun bolaga o'z sevgisi va g'amxo'rliqi ob'ekti sifatida munosabatini o'zgartirish va uni mustaqil rivojlanayotgan shaxs sifatida ko'rish qiyin. Shuning uchun kattalar ko'pincha bolalarga kamsituvchi munosabatda bo'lishadi.

Biroq, bola haqiqiy hayotiy vazifalarga duch keladi: birinchi marta u tengdoshlar guruhiga kirishi, u erda ma'lum, munosib o'rin egallashi, boshqalar bilan muzokara qilishni o'rganishi, boshqalarga qiziq bo'lishi kerak. Boshqacha qilib aytganda, bola muvaffaqiyatli bo'lishni o'rganishi kerak, bu unga o'z yutuqlaridan ishonch va g'ururlanishga yordam beradi, dunyoga ishonchli, do'stona munosabatda bo'lish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ammo har qanday vazifani bajarish kattalar tomonidan tegishli munosabatni talab qiladi. Agar bola o'zini ijtimoiy o'zaro munosabatlarning faol ishtirokchisi sifatida qabul qilmayotganini his qilsa, u o'z faoliyatining ma'nosizligi tufayli bu rolni rad etadi. Shu sababli, bola bilan shaxs sifatida muloqot qilish, uning pozitsiyasini aniqlashtirish va o'zini namoyon qilishga hissa qo'shish juda muhimdir. Bolaga rasmiy (shaxsiy emas) munosabat, masalan, maktabgacha tarbiyachining bolalar bog'chasiga borishni istamasligining sabablari juda ko'p bo'lishi mumkinligiga qaramay, ota-onalar bolani boshqa maktabgacha ta'lim muassasasiga o'tkazishni istamagan vaziyatda namoyon bo'ladi. salmoqli (masalan, tengdoshlar bilan ziddiyatli munosabatlar). Bu haqiqat kattalar ko'pincha maktabgacha yoshdagi bolaning muammolari va istaklarini jiddiy qabul qilmasligiga, ular bilan "teng asosda" munosabatlar o'rnatishga intilmasligiga yana bir bor ishontiradi. Har qanday nizolar bo'lsa, aybdorning ota-onalari, o'qituvchining fikriga ko'ra, bola tegishli suhbatni o'tkazishga chaqiriladi. Bu bolaning vaziyatni etarli darajada tasvirlab bera olmasligini anglatadi, shuning uchun o'qituvchi bu muammoni ota-onalar darajasida hal qiladi, ular o'z navbatida boladan faqat bo'ysunishni talab qiladilar (bu muvaffaqiyatli tarbiyaning asosiy sharti hisoblanadi). Kattalar va bola o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning bunday strategiyasi, oxir-oqibat, uning boshlang'ich tabiiy faoliyati inhibe qilinishiga olib keladi, u passiv, itoatkor va bu jihatdan kattalar uchun qulay bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bola ijtimoiy muhitni o'yin orqali idrok etadi, bu bolaga turli vaziyatlarda odamlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning ma'nosini ochib beradi. Ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishda rolli o'yin alohida rol o'ynaydi - ijtimoiy voqelikni bilishning alohida shakli. Bu bola kattalarning harakatlarini tasavvur qila oladigan va ularga taqlid qila olganida yuzaga keladi.

Biroq, cheklangan imkoniyatlar tufayli, bola kattalarning harakatlarini aniq takrorlay olmaydi. Kattalar sifatida harakat qilish istagi va bolaning o'zi qobiliyatlari o'rtasida qarama-qarshilik mavjud bo'lib, u rolli o'yinda hal qilinadi. Rolli o'yinning paydo bo'lishi uchun bola kattalarning ijtimoiy harakatlarini taqlid qilishga imkon beruvchi o'rinbosar ob'ektlardan foydalanishi kerak. Bola turli xil ijtimoiy rollarni (shifokor, harbiy xizmatchi va boshqalar) o'zlashtirib, kattalarning xatti-harakatlarini tavsiflovchi ijtimoiy motivlarni o'zlashtiradi (shifokor - odamlarni davolovchi, harbiy - himoya qiluvchi va hokazo). Shu bilan birga, maktabgacha tarbiyachi o'z tashabbusini saqlab qoladi va o'yin faoliyati ishtirokchilari bilan ijtimoiy hamkorlikda tajribaga ega bo'ladi.

O'yinning asosiy xususiyati voqelikni shartli, ramziy assimilyatsiya qilishda yotadi va shuning uchun kattalar tomonidan ijtimoiy munosabatlarning mohiyatiga kirishga jiddiy urinish sifatida qaralmaydi. Aynan shu holat kattalarning maktabgacha yoshdagi bolaga qo'yadigan talablarining tabiatini belgilaydi. Aslida, bolaga faqat o'yin davomida o'z tashabbusini ko'rsatishga ruxsat beriladi. Boshqa barcha holatlarda u kattalarning talablariga bo'ysunishi kerak. Boshqacha qilib aytganda, faqat o'yinda maktabgacha yoshdagi bola ijtimoiy harakatning sub'ekti bo'lishi mumkin.

Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, o'yin bolaning o'z xatti-harakatlarining muallifi sifatida harakat qiladigan makon bo'lsa-da, uning faoliyati natijalari protsessual xususiyatga ega. Bu shuni anglatadiki, maktabgacha yoshdagi bola o'yin faoliyati mahsulini boshqalarga taqdim eta olmaydi, ya'ni u kattalar bilan teng ijtimoiy muloqotga kira olmaydi.

Loyihalash, tasviriy faoliyat va boshqalar kabi ishlab chiqarish faoliyatini tahlil qilishda boshqacha manzara kuzatiladi. Bunday faoliyat jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalar, qoida tariqasida, o'qituvchining ko'rsatmalariga binoan turli xil ishlarni yaratadilar. Ushbu mahsulotlar boshqalarga taqdim etilishi mumkin, lekin ular maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy g'oyalari ifodasi emas, balki dastur mazmunini o'zlashtirish natijasidir. Ular yangi yechim izlash yoki bolaning atrofdagi voqelikka o'z qarashlarini ifodalash bilan emas, balki

o'qituvchining g'oyalarini amalga oshirish bilan tavsiflanadi. Albatta, maktabgacha yoshdagi bolalar o'zlarining voqelik haqidagi qarashlarini aks ettiradigan samarali faoliyatning rivojlanish darajasiga erishishlari mumkin. Biroq, bu holda, maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatining natijalari shartli ravishda, ya'ni bolalar faoliyati doirasida olingan natijalar sifatida baholanadi va shuning uchun cheklangan, shartli qiymatga ega.

Yuqorida aytib o'tganimizdek, maktabgacha yoshdagi bolalar belgilangan me'yorlar va munosabatlar doirasidan chiqib, o'zlarining shaxsiyatini bajonidil namoyon qiladilar. Biroq, bunday chiqish boshqalar tomonidan mamnuniyat bilan qabul qilinmaydi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ba'zi hollarda bolalar faoliyatini taqiqlovchi normalar tizimi mavjud. Bu taqiqlar deb ataladigan narsalar. Masalan, siz ko'pincha o'qituvchining bolalarga quyidagi murojaatlarini eshitishingiz mumkin: "zinadan yugurib chiqolmaysiz", "bolalar bog'chasida yolg'iz yurolmaysiz", "o'rtoqlarni xafa qilolmaysiz" va hokazo.

Bunday taqiqlarning mavjudligi asosan kattalarning bolalar hayoti uchun qo'rquvi bilan bog'liq. 1980-yillarda T. A. Repina[1] kattalar oilada bolaga qo'yadigan taqiqlarni o'rgandi. Natijada, taqiqlarning to'rtta guruhi aniqlandi:

1) uydagi narsalarni xavfsiz saqlash va tartibni saqlashga qaratilgan taqiqlar (televizorga tegmaslik, shkafga chiqmaslik, derazaga rasm chizmaslik, tortmalarni ochmaslik) , va boshqalar.);

2) bolani himoya qilish uchun mo'ljallangan taqiqlar (qaychi, gugurt olmang, divandan sakramang, yolg'iz chiqmang, pechka yoniga bormang, televizorni yaqindan ko'rmang);

3) kattalar tinchligini himoya qilishga qaratilgan taqiqlar (dadam ishdan kelganda qichqirmang, yugurmang, shovqin qilmang va hokazo);

4) axloqiy xarakterdagi taqiqlar (kitoblarni yirtmaslik, daraxtlarni sindirmaslik, qo'pol gapirmaslik va hokazo).

So'nggi yillarda bolalarning erta bolalik ta'limi kontekstidagi ishtiroki katta e'tiborni tortdi. Ishtirok etish bolalarni kundalik hayotida qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish va ularga imkon berish demakdir. O'qituvchilar ishtirok

etish amaliyotini qo'llab-quvvatlovchi va qo'llab-quvvatlovchilardir. Faoliyatni rejalashtirish jarayoni erta yoshdagi bolalar ta'limida o'qituvchi kasbining muhim qismidir va uni o'quv jarayonini loyihalash sifatida ko'rish mumkin. O'qituvchilar nafaqat bolalarning o'rganishi va ishtirokini loyihalashlari kerak, balki bolalar ham o'z ta'limini loyihalashda ishtirok etishlari kerak.

Faoliyatni rejalashtirish jarayoni ta'limning muhim qismidir va uni o'quv jarayonini loyihalash sifatida ko'rish mumkin. Erta bolalik davridagi ta'lim va parvarishida milliy o'quv dasturi bolalar rivojlanishi va o'rganishini muntazam ravishda qo'llab-quvvatlovchi maqsadga yo'naltirilgan o'zaro ta'sir va hamkorlik uchun asos yaratadi. O'yin ko'pincha bolalar o'zlarini ifoda etish va qaror qabul qilish uchun eng yaxshi imkoniyat sifatida qaraladi. Bolalar erkin o'yin davomida boshqa mashg'ulotlarga qaraganda ko'proq tanlovga ega ekanligini his qilishadi. Ular tashabbus ko'rsatadilar, o'yin mavzusiga ta'sir qiladilar va o'zlarining harakatlariga qarab tanlashadi. Demokratiya mafkurasi bolalar muzokaralar olib borganda, ta'sir o'tkazganda va ishtirok etishga qiziqish bildirganda o'yinda mavjud bo'ladi.

Loyihalashni o'rganish jarayonida ishtirok etishni uch bosqichda ko'rish mumkin: rejalashtirish bosqichi, amalga oshirish bosqichi va baholash bosqichi. Bolalarning loyihalashni o'rganish jarayonida ishtirok etish imkoniyatlari ushbu bosqichlar bo'yicha uchta o'zgaruvchidan foydalangan holda baholandi. Ularning baholash jarayonida ishtirok etish imkoniyatlari barcha guruhlardagi o'qituvchilar bilan rejalashtirishda ishtirok etish imkoniyatlaridan muhimroq deb hisoblandi.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Pedagogik faoliyat nima?

2. Pedagogik faoliyat turlari nimadan iborat?

3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogic faoliyat nimadan iborat?

4. Pedagogic faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari nimadan iborat?

2-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA LOYIHALASHTIRISH FAOLIYATINING TEXNOLOGIYALARI.

3-§. Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning noyob vositasi.

4-§. Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi.

5-§. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogic faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli.

3-§. LOYIHALASHTIRISH TEXNOLOGIYASI HAMKORLIKNI TA'MINLASHNING NOYOB VOSITASI.

Tug'ilgandan boshlab, bola uni o'rab turgan dunyoni kashf etuvchi, tadqiqotchisidir. Uning uchun hamma narsa birinchi: quyosh va yomg'ir, qo'rquv va quvonch. Besh yoshli bolalar "nima uchun" deb atalishini hamma yaxshi biladi. Bola o'zi barcha savollariga javob topa olmaydi - o'qituvchilar unga yordam berishadi. Bugungi kunda fan va amaliyotda bolaning o'zini o'zi rivojlantiruvchi tizim sifatida qarashi jadal himoya qilinmoqda, kattalarning sa'y-harakatlari esa bolalarning o'zini o'zi rivojlantirishi uchun sharoit yaratishga qaratilgan bo'lishi kerak. **Loyihalash texnologiyasi** - bu bolalar va kattalarning hamkorlikni, birgalikda yaratishni ta'minlashning o'ziga xos vositasi, ta'limga o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish usuli.

Loyiha nima? Loyiha – bu:

- ko'zlangan maqsadlarga erishish uchun bosqichma-bosqich va oldindan rejalashtirilgan amaliy faoliyat jarayonida bolaning atrof-muhitni pedagogik jihatdan tashkillashtirilgan rivojlantirish usuli.
- ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan mustaqil va jamoaviy ijodiy tugallangan ish.
- tarbiyachi tomonidan maxsus tashkil etilgan va tarbiyalanuvchilar tomonidan mustaqil ravishda bajariladigan, muammoli vaziyatni hal qilishga qaratilgan va ijodiy mahsulot yaratish bilan yakunlangan harakatlar majmui.

Loyiha usuli nima? U juda ko'p turli xil ta'riflarga ega, ammo umuman olganda bu pedagogik texnologiya bo'lib, uning o'zagi bolalarning mustaqil faoliyati -

tadqiqot, kognitiv, samarali bo'lib, bu jarayonda bola atrofdagi dunyoni o'rganadi va yangi bilimlarni haqiqiyga o'zlashtiradi. mahsulotlar. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limning asosiy muammosi - idrok jarayonining hayotiyligini, jozibadorligini yo'qotishdir. Maktabga borishni istamaydigan maktabgacha yoshdagi bolalar soni ortib bormoqda; sinflar uchun ijobiy motivatsiya kamaydi, bolalarning ko'rsatkichlari pasaydi.

Jahon tajribasiga moslashgan yo'naltirilgan yangi ta'lim tizimining shakllanishi maktabgacha ta'lim muassasalarining pedagogik nazariyasi va amaliyotida jiddiy o'zgarishlarni, pedagogik texnologiyalarni takomillashtirishni taqozo etadi. Pedagogik faoliyatning vazifalari jamiyatga integratsiyalashgan, unda ijobiy xulq-atvoriga ega bo'lgan, mustaqil fikrlaydigan, bilimlarni egallaydigan va amalda qo'llaydigan (nafaqat uni yodlab, qayta ishlab chiqara oladigan), qabul qilingan qarorlarni diqqat bilan ko'rib chiqara oladigan, o'z harakatlarini aniq rejalashtira oladigan shaxsni tarbiyalashdan iborat. Bu vazifalarni amalga oshirish bola bilan natija uchun ishlashga qodir, uni kommunikativ ko'nikma va ko'nikmalarga o'rgatish, o'quv jarayonini tashkil etishda avtoritarizm dan voz kechish, o'z-o'zini tarbiyalashga qodir bo'lgan o'qituvchini shakllantirish bilan bog'liq mustaqil aqliy faoliyatga intilish. Bugungi kunda har qanday maktabgacha ta'lim muassasasi o'zgaruvchanlik tamoyiliga muvofiq, o'z ta'lim modelini tanlash va pedagogik jarayonni tegishli g'oyalar va texnologiyalar asosida loyihalash huquqiga ega. An'anaviy ta'lim ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga, maktabgacha yoshdagi bolalarning qiziqishi va faol ijodiy faoliyatga bo'lgan ehtiyojini shakllantirishga qaratilgan samarali ta'lim bilan almashtiriladi.

Ushbu muammolarni hal etishning samarali vositalaridan biri bo'lgan maktabgacha ta'lim muassasasi pedagogik jamoasi pedagogik loyihalash usulini o'qituvchilarning kompetentsiyasini shakllantirishga, ularning tadqiqotchilik qobiliyatini rivojlantirishga ta'sir qiluvchi ishni rejalashtirish va tashkil etish shakllaridan biri, deb hisoblaydi. ijodkorlikni rivojlantirish, prognozlash, innovatsion vositalarni izlash va shu bilan o'quv jarayoni sifatini oshirish. *Texnologiyani amaliyotga joriy etish* - loyiha usuli bolalar bilan ishlash uslubini

o'zgartirishga imkon berdi: bolalarning mustaqilligini, faolligini, qiziquvchanligini oshirish, bolalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, qiyin vaziyatdan chiqish yo'lini topish qobiliyatini rivojlantirish, o'z qobiliyatiga ishonch hosil qilish, ota-onalar va boshqa oila a'zolarini maktabgacha ta'lim jarayoniga jalb qilish. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida loyiha faoliyati bolalar va o'qituvchilar, shuningdek, ota-onalar va boshqa oila a'zolari ishtirok etadigan hamkorlik xarakteriga ega.

Loyiha usuli barcha yosh guruhlariga moslashtirilishi mumkin, faqat bolalarning psixologik va fiziologik xususiyatlarini hisobga olish, ushbu bosqichda maktabgacha yoshdagi bolalarning manfaatlarini tushunish kerak. Shunday qilib, boshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda o'qituvchi maslahatlar, etakchi savollardan foydalanishi mumkinmi? Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalarga esa ko'proq mustaqillik berilishi kerak. Loyihalar turli mezonlarga ko'ra tasniflanadi. Eng muhimi dominant faoliyatdir. Maktabgacha ta'lim muassasalari amaliyotida quyidagi turdagi loyihalar qo'llaniladi: Tadqiqot: tadqiqot olib boriladi, uning natijalari ijodiy mahsulot (gazetalar, drammatizatsiyalar, eksperimentlar fayli kabinetlari) shaklida tuziladi. bolalar dizayni, oshxonona kitobi va boshqalar). Masalan, bilish (kuzatish, tajriba) usuli yordamida ma'lum bir taxminni (gipotezani) tekshirishni faraz qiling. "Nima uchun bolalar kasal bo'lishadi?", "Biz suv haqida nima bilamiz", "No'xat qanday o'sadi?"; Rol o'ynash: bu ijodiy o'yinlar elementlariga ega bo'lgan loyiha, bolalar ertak qahramonlari qiyofasiga kirib, muammolarni o'zlari hal qilganda. Ushbu loyihalar rolli o'yinga asoslangan va bolalar ularda faol ishtirok etadilar. Masalan, "Mening sevimli o'yinchog'im", "Ertakni ziyorat qilish";

Loyiha bo'yicha ish bosqichlari:

Loyihani ishlab chiqishning birinchi bosqichi - maqsadni belgilash: o'qituvchi muammoni bolalar muhokamasiga qo'yadi.

Loyihaning ikkinchi bosqichi - maqsadga erishish uchun birgalikdagi harakatlar rejasini ishlab chiqish.

Birinchi, bolalar ma'lum bir mavzu yoki hodisa haqida allaqachon bilganlarini bilib olishlari uchun umumiy muhokama o'tkaziladi. O'qituvchi javoblarni guruh ko'rishi uchun katta qog'ozga yozib qo'yadi. Javoblarni tuzatish uchun bolalarga tanish va tushunarli shartli sxematik belgilardan foydalanish yaxshiroqdir. Keyin o'qituvchi ikkinchi savolni so'raydi: "Biz nimani bilmogchimiz?" Javoblar ahmoqona yoki mantiqsiz bo'lib ko'rinishidan qat'i nazar, yana yozib olinadi. Bu erda o'qituvchi sabr-toqat, har bir bolaning nuqtai nazarini hurmat qilish, bolalarning bema'ni gaplariga nisbatan xushmuomalalik ko'rsatishi muhimdir. Barcha bolalar gapirib bo'lgach, o'qituvchi so'raydi: "Savollarga qanday javob topishimiz mumkin?" Bu savolga javob berib, bolalar shaxsiy tajribalariga tayanadilar.

Turli tadbirlar qo'yilgan savolga yechim bo'lib xizmat qilishi mumkin: kitoblar, ensiklopediyalarni o'qish, ota-onalar, mutaxassislar bilan bog'lanish, eksperimentlar o'tkazish, tematik ekskursiyalar. Qo'shma harakatlar rejasini tuzgandan so'ng, *loyiha bo'yicha ishning uchinchi bosqichi* - uning amaliy qismi boshlanadi. Bolalar kashf qiladi, tajriba qiladi, izlaydi, yaratadi. Bolalarning fikrlashini faollashtirish uchun o'qituvchi muammoli vaziyatlarni, jumboqlarni hal qilishni taklif qiladi, shu bilan ongning izlanuvchanligini rivojlantiradi. O'qituvchi shunday vaziyatni yarata olishi kerakki, bola o'z-o'zidan nimanidir o'rganishi, taxmin qilishi, sinab ko'rishi, o'ylab topishi kerak. Bolaning atrofidagi muhit, xuddi tugallanmagan, tugallanmagan bo'lishi kerak. Bu holatda kognitiv va amaliy faoliyatning burchaklari alohida rol o'ynaydi.

Loyiha bo'yicha ishning yakuniy, IV bosqichi - loyiha taqdimoti. Taqdimot bolalarning yoshiga va loyiha mavzusiga qarab turli shakllarda o'tkazilishi mumkin: yakuniy o'yin-darslar, viktorina o'yinlari, tematik o'yin-kulgilar, albomlar dizayni, foto ko'rgazmalar, mini-muzeylar, ijodiy gazetalar.

4-§.BOLALALARNI PEDAGOGLAR VA OTA-ONALAR BILAN HAMKORLIKDA IJOD QILISHI.

Bilim va faoliyatning turli sohalariga kognitiv qiziqishni rivojlantirish bolalarni maktabda o'qitish muvaffaqiyatining tarkibiy qismlaridan biridir. Maktabgacha yoshdagi bolaning atrofdagi dunyoga qiziqishi, har bir yangi narsani o'rganish va o'zlashtirishga intilishi bu sifatning shakllanishiga asos bo'ladi. Atrofdagi hayotning jadal o'zgarishi, fan-texnika taraqqiyotining uning barcha jabhalariga faol kirib borishi o'qituvchiga zamonaviy metodlar va yangi integratsiyalashgan texnologiyalarga asoslangan o'qitish va ta'limning yanada samarali vositalarini tanlash zarurligini taqozo etmoqda.

Ushbu muammoni hal qilishga hissa qo'shadigan istiqbolli usullardan biri bu loyiha faoliyati usuli. Ta'lim va tarbiyaga o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuv asosida turli bilim sohalariga kognitiv qiziqishni rivojlantiradi, hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi.

Loyiha deganda ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan mustaqil va kollektiv ijodiy tugallangan ish tushuniladi. Loyiha muammoga asoslanadi va uni hal qilish turli yo'nalishlarda tadqiqot izlashni talab qiladi, uning natijalari umumlashtiriladi va bir butunga birlashtiriladi.

Loyiha faoliyati usuli kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda qo'llanilishi mumkin. Bu yosh bosqichi yanada barqaror e'tibor, kuzatish, tahlil, sintez, o'z-o'zini baholashni boshlash qobiliyati, shuningdek, birgalikdagi faoliyatga intilish bilan tavsiflanadi. Loyihada turli xil bilim sohalaridagi ta'lim mazmunini birlashtirish mumkin, bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalar, o'qituvchilar va ota-onalar uchun birgalikdagi kognitiv va qidiruv faoliyatini tashkil etishda katta imkoniyatlar ochiladi. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar uchun loyihalarning mavzulari va mazmuni juda xilma-xil bo'lishi mumkin. Loyiha ustida ishlashda qo'llaniladigan dominant usullarga qarab - o'yin, ijodiy, kognitiv, loyihalarning tipologiyasi va mavzularini taklif qilish mumkin.

Tadqiqot loyihasi faoliyatida quyidagi bosqichlarni ajratish mumkin.

Birinchi bosqich bola mustaqil ravishda tadqiqot muammosini shakllantirishga keladigan vaziyatni yaratishni o'z ichiga oladi. Ushbu bosqichda o'qituvchining xatti-harakati uchun bir nechta mumkin bo'lgan strategiyalar mavjud. Ulardan birinchisi, o'qituvchi barcha bolalar uchun bir xil muammoli vaziyatni yaratadi va buning natijasida umumiy tadqiqot savoli shakllantiriladi. Shunday qilib, elektr energiyasi qaerdan keladi degan savol butun guruh tomonidan muhokama qilinishi mumkin.

Ikkinchi strategiya bolalar faoliyatini diqqat bilan kuzatish va har bir bolaning qiziqish doirasini aniqlashni o'z ichiga oladi.

Keyin bolaga tadqiqot muammosini shakllantirishga yordam beradigan maxsus vaziyat yaratiladi. Masalan, qo'g'irchoqlar bilan o'ynashni va ularni kiyintirishni yaxshi ko'radigan qizni qo'g'irchoqlar qanday ko'rinishga ega edi, ular qanday kiyingan va hokazo degan savolga olib kelishi mumkin.

Uchinchi strategiya bola bilan birgalikda loyiha uchun tadqiqot muammosini ishlab chiqadigan ota-onalarni jalb qilishni o'z ichiga oladi. Vaqt o'tishi bilan, bolalar o'zlari duch keladigan real vaziyatlarni tushunish asosida mustaqil ravishda tadqiqot muammosini shakllantirishni boshlaydilar.

Shunday qilib, birinchi bosqich savolni shakllantirish bilan yakunlanadi.

Ikkinchi bosqichda bola loyihani tuzadi. Ota-onalar maktabgacha tarbiyachiga yordam berishadi, lekin loyiha tashkilotchisi boladir, shuning uchun kattalar uning rejasiga rioya qilib, loyihaning har bir bosqichini to'liq amalga oshirishiga ishonch hosil qilib, yordamchi funktsiyani bajaradilar.

Ikkinchi sahifada bolaning, tengdoshlari, ota-onalari va tanishlari nuqtai nazaridan berilgan savolning ahamiyati ochib beriladi. Bola mustaqil ravishda so'rov o'tkazishi va tengdoshlari, ota-onalari, tanishlari va o'zi tomonidan berilgan javoblarning mazmunini aks ettiruvchi rasmlarni chizishi kerak. Loyiha bir nechta turli nuqtai nazarlarni taqdim etishi muhim (ulardan biri bolaga tegishli bo'lishi kerak). Uchinchi sahifa bolaning nuqtai nazaridan eng to'g'ri javobni tanlashga bag'ishlangan. Bola nafaqat javobni tanlashi va tuzatishi, balki o'z tanlovini ham tushuntirishi kerak.

Uchinchi bosqich - loyihani himoya qilish. Bola, ota-onalari bilan birgalikda loyihani himoya qilish uchun ariza berishlari kerak: ya'ni o'qituvchiga murojaat qiling va himoya qilish vaqtini tanlang. Ota-onalar loyihani himoya qilishda ishtirok etish imkoniyatini tasdiqlashlari va bolaga bajarilgan ish haqida hikoya tayyorlashga yordam berishlari muhimdir.

Nutqni boshlashdan oldin, bola o'z loyihasining sahifalarini stendga osib qo'yadi. O'qituvchi unga varaqlarni tuzatishga va ularni to'g'ri ketma-ketlikda joylashtirishga yordam beradi. Keyin bola bajarilgan ish haqida gapiradi, tegishli tasvirlarni, yozuvlarni va hokazolarni ko'rsatadi.

To'rtinchi bosqichda o'qituvchi loyihalar ko'rgazmasini tashkil qiladi va bolalar loyihalarida taqdim etilgan materialni birlashtirish va tizimlashtirish uchun turli vazifalar va intellektual o'yinlar bilan chiqadi. Ko'rgazma yakunida loyihalar guruh kutubxonasiga kiritilib, kitob holiga keltiriladi va bepul taqdim etiladi.

Ota-onalar ta'limning muhim sheriklaridir. Ular farzandlarining ta'limga bo'lgan munosabatiga ta'sir qiladi va uyda o'rganishni qo'llab-quvvatlaydi. Ular uy va MTM o'rtasidagi hayotiy aloqadir. Va ular MTM hayotiga aralashganlarida, ular bizning MTMlarimizni o'rganish, o'sish va rivojlanish uchun yaxshi joylarga aylantiradi. Ota-onalarni jalb qilish siyosati ota-onalarni sherik sifatida kutib olishganda va ularni hurmat qilishda va ular uyda va MTMda o'zlarining hissalarini qo'shishlari uchun zarur bo'lgan yordamni hisobga olgan holda o'quvchilarning yutuqlari va muvaffaqiyatlarining oshishini tan olishadi. MTMdagi ijobiy iqlimni targ'ib qilish uchun quyidagi qadamlarni belgilab beradi:

- O'qituvchilar MTM va oilalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni rag'batlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi.
- Barchaga hurmat bilan qarashadi.
- MTM madaniyati jamoatchilik va g'amxo'r munosabatlar hissini rivojlantiradi.
- Ota-onalar MTM faoliyatiga jalb qilingan.
- Har kim o'zini xavfsiz his qiladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ota-onalar uchun vaqti-vaqti bilan trening, munozara, test, so'rovnomalar o'tkazib turilsa, ayniqsa maktab yoshdagi 6-7 yoshli bolalarni maktabga tayyorgarligini aniqlashda ota-onalar ishtirokida olib boriladigan har bir mashg'ulot farzandining nimaga qodir ekanini anglashiga yaqindan yordam beradi va bolalarni maktabga tayyorlashda oila a'zolarining mas'uliyati oshadi. Ta'lim muassasalarida ota-onalar va tarbiyachilar bilan o'tkaziladigan har bir munozara bolalarni maktabning ilk bosqichiga yengil qadam qo'yishida hamda sog'lom bola va sog'lom muhit sharoitini mustahkam yaratishga imkon beradi. Treninglar maktabgacha ta'lim muassasa uslubchisi, maktabgacha tayyorlov guruhi tarbiyachisi va tarbiyalanuvchilari hamda ularning ota-onalari, boshlang'ich sinf o'qituvchilari ishtirokida o'tkazilishi bola rivojlanishida to'g'ri tashxis qo'yishga yordam beradi.

Birgalikda ijod qilish jarayonida bolalar va ota-onalar: San'at va hunarmandchilikning bunday usullari bilan tanishdilar: modulli origami, applikatsiya, bezak, modellashtirish, modellashtirish. Yaxshilangan vosita qobiliyatlari. Tasavvurni rivojlantirdi. Muzokaralar olib borishni, hamkorlik qilishni, boshqalarning muvaffaqiyatidan zavqlanishni o'rgandi. Ijodiy salohiyat paydo bo'ldi.

Bolalar uchun maktabgacha ta'lim muassasalarining mavjud nazariy va amaliy tajribasini tahlil qilish, bir tomondan, bolaning shaxsiyatini rivojlantirishga hissa qo'shadigan, ikkinchi tomondan, ota-onalarga oilada yordam beradigan zarur zaxiralar mavjudligini ko'rsatadi. "Tarbiyachi-ota-ona" tizimida o'zaro munosabatlarning innovatsion mexanizmlaridan foydalanishga asoslangan ta'lim.

Bola shaxsini har tomonlama rivojlantirishda oila va maktabgacha ta'lim muassasasining tarbiyaviy salohiyatining ahamiyatini anglash o'qituvchilar va ota-onalarning o'zaro munosabatlari jarayonida ularning sa'y-harakatlarini birlashtirishni taqozo etdi.

"Tarbiyachi-ota-ona" tizimidagi hamkorlik o'zaro munosabatlarning eng yuqori darajasi sifatida ko'rib chiqilishi ayniqsa muhimdir, bu quyidagilar bilan tavsiflanadi:

- o'zaro bilim - shaxsiy xususiyatlar, qiziqishlar, sevimli mashg'ulotlarini bilishning ob'ektivligi, bir-birini yaxshiroq tushunish va bilish istagi;
- o'zaro tushunish - o'zaro hamkorlikning umumiy maqsadini, vazifalarning birligini, baholash va o'z-o'zini baholashning adekvatligini, birgalikdagi faoliyatga munosabatning mosligini tushunish;
- munosabatlar - bir-birining fikriga xushmuomalalik va e'tibor, birgalikdagi faoliyatga hissiy tayyorlik, uning natijalaridan qoniqish, o'zaro ta'sirning barcha sub'ektlarining tashabbuskorligi va mustaqilligini rag'batlantiradigan munosabatlarning ijodiy hamkorlik xarakterining namoyon bo'lishi;
- o'zaro harakatlar - doimiy aloqalarni amalga oshirish, birgalikdagi faoliyatda faol ishtirok etish, izchillik, yordam, bir-biriga yordam berish asosida harakatlarni muvofiqlashtirish.
- o'zaro ta'sir ko'rsatish - ishni tashkil etishda bir-birining fikrini hisobga olgan holda, munozarali masalalar bo'yicha kelishuvga kelish qobiliyati, o'zaro fikr-mulohazalarning asosli va to'g'ri ko'rinishi samaradorligi; o'quvchilarning ota-onalari va o'qituvchisi tomonidan idrok etilishi namuna sifatida.

Loyiha faoliyati jarayonida ota-onalar va bolalar munosabatlari ham rivojlanmoqda. Bola ota-onalar uchun qiziqarli bo'lib chiqadi, chunki u allaqachon tanish bo'lgan vaziyatlarda yangi narsalarni kashf qilib, turli g'oyalarni ilgari suradi. Bola va ota-onalarning hayoti boy mazmunga to'la.

Xulosa qilib shuni ta'kidlaymizki, ushbu ta'lim texnologiyasi maktabgacha ta'lim muassasalari amaliyotida 10 yildan ortiq vaqt davomida qo'llanilmoqda. Uni faol qo'llashni boshlagan bolalar bog'chalari har safar bolalar, o'qituvchilar va ota-onalarning rivojlanishi uchun uning samaradorligiga ishonch hosil qilishadi.

5-§.SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIMDA PEDAGOGIC FAOLIYATGA YONDASHUVNI AMALGA OSHIRISH USULI.

Zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonining barcha imkoniyatlariga ko'ra shaxsni rivojlantirish, ijtimoiylashtirish va unda mustaqil, tanqidiy, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga yo'naltirilishi talab qilinmoqda. O'zida ana shu imkoniyatlarni namoyon eta olgan ta'lim shaxsga yo'naltirilgan ta'lim deb nomlanadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarini texnologiya fanida qo'llash juda samarali natija beradi.

Shu boisdan texnologiya darslarida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari - o'quvchining fikrlash va harakat strategiyasini inobatga olgan holda uning shaxsi, o'ziga xos xususiyatlari, qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltiradi. Bu ta'lim o'qitish muhitining o'quvchi imkoniyatlariga moslashtirilishini nazarda tutadi. Unga ko'ra ta'lim muhiti, pedagogik shart-sharoitlar, ta'lim hamda tarbiya jarayonini to'laligicha o'quvchining shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, qobiliyatini rivojlantirish, shaxs sifatida kamolotga yetishini ta'minlash, tafakkuri va dunyoqarashini boyitishni nazarda tutadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning o'ziga xos jihati ta'lim oluvchi shaxsini tan olish, uni har tomonlama rivojlantirish uchun qulay, zarur muhitni yaratishdan iboratdir. Texnologiya fani o'quv jarayonlarida bu turdagi ta'lim o'quvchilarda mustaqillik, ijodkorlik, tashabbuskorlik, javobgarlik kabi sifatlar, shuningdek, mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu turdagi ta'limni tashkil etishda pedagoglardan har bir o'quvchi imkon qadar individual yondashishni, uning shaxsini hurmat qilishni, unga ishonch bildirishni taqozo etiladi. Qolaversa, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'qitish jarayonining ishtirokchilari pedagog-o'quvchi yoki o'quvchi-o'quvchi, o'quvchilar guruhi, o'quvchi - o'quvchilar jamoasi tarzida o'zaro hamkorlikda bilim olish, shaxs sifatida kamol toptirish uchun qulay pedagogik sharoitni yaratish zaruriyatini ifodalaydi.

“Ta'limga shaxsga yo'naltirilgan yondashuv” tushunchasining mohiyati uning psixologik-pedagogik kategoriyasi, o'qituvchi shaxsi va faoliyatining

yoʻnalishi, taʼlim strategiyasi kabi xususiyatlarining birligidadir. Psixologik-pedagogik kategoriya sifatida "shaxsiy yoʻnaltirilgan yondashuv" da zamonaviy taʼlimning maqsadi - taʼlim jarayonining barcha sub'ektlarining shaxsiy rivojlanishi. Ushbu toifaning motivatsion-qiyamatli oʻzlashtirilishi oʻqituvchi shaxsining yoʻnalishida, uning faoliyatini insonparvarlashtirishda namoyon boʻladi, bu esa oʻz navbatida oʻqitish strategiyasini oʻzgartirishga turtki boʻladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni oʻqitishda oʻqituvchining oʻquvchiga yoʻnaltirilgan yondashuvi bir qator mezon va koʻrsatkichlar bilan tavsiflanadi. Mezonlarga quyidagilar kiradi: oʻqituvchi shaxsining insonparvarlik yoʻnalishi, uning kasbiy malakasi, taʼlimning bolaga yoʻnaltirilishi. Tizimni shakllantiruvchi koʻrsatkich sifatida oʻqituvchining bolalar bilan oʻzaro munosabati, uning "bola-bola", "bola-bolalar" tizimlarida oʻzaro munosabatlarni boshlash qobiliyati aniqlanadi. Oʻqituvchining bolaning sub'ektivligini ragʻbatlantirish va oshirish mexanizmlarini (taʼlimni tashkil etishning turli turlari va shakllari, dialog, pedagogik yordamni tashkil etish, differentsiatsiyadan foydalanish, vazifalar va taʼlim mazmunining oʻzgaruvchanligi) oʻzlashtirish zarurati asoslanadi. Kasbiy kompetensiya koʻrsatkichlari tarkibiga oʻz-oʻzini tarbiyalash, pedagogik ijodkorlikni rivojlantirish zarurati kiradi.

Zamonaviy maktabgacha taʼlim muassasalarida oʻqituvchilarning ushbu model doirasida ishlashga motivatsion-qiyamatli, nazariy va amaliy tayyor emasligi tufayli shaxsga yoʻnaltirilgan didaktik modelni joriy etish sust va parchalanib bormoqda. Oʻqituvchilarning salmoqli qismi (76,4%) oʻquvchilarga yoʻnaltirilgan taʼlim haqidagi ideal gʻoyalaridagi boʻshliqni va psixologik-pedagogik bilimlarning shaxsiy maʼnoga ega boʻlmagani, samarali emasligi sababli bolalarni ushbu gʻoyalarga muvofiq oʻqitish qobiliyatini aniqladi. , keng emas, kategoriyali, kasbiy ahamiyatga ega boʻlgan koʻnikmalar reproduktiv darajada shakllanadi. Zamonaviy oʻqituvchilarning bolalarni oʻqitishga turli xil yondashuvlari topildi. Sof shaklda oʻqituvchilarning 40,9 foizida tarbiyaviy va intizomiy yondashuv aniqlangan. Oʻqituvchilarning katta qismi (43,2%) uchun taʼlim va intizomiy yondashuv talabaga yoʻnaltirilgan yondashuvning baʼzi xususiyatlari bilan koʻproq yoki

kamroq birlashtirilgan. Ta'lim va intizomiy yondashuv belgilari mavjud bo'lganda talabalarga yo'naltirilgan yondashuvning ustunligi o'qituvchilarning 15,9 foizida aniqlangan.

O'qituvchilarning ta'limga ta'lim va intizomiy yondashuvni o'quvchilarga yo'naltirilgan yondashuvga o'zgartirishga salbiy ta'sir ko'rsatadigan quyidagi sabablar aniqlandi: zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasalarida o'qitishning an'anaviy ta'lim va intizom modelining keng tarqalganligi; turli didaktik modellar haqida nazariy va uslubiy bilimlarning etarli emasligi, ularning u yoki bu modelni o'ziga xos motivatsion-qiymatli tanlash asosi sifatidagi o'ziga xos xususiyatlari; ta'limga talaba yo'naltirilgan yondashuv haqida ideal g'oyalarning mavjudligi va ularning ushbu yondashuv texnologiyasiga ega ekanligiga ishonch, zaif shakllangan yoki tegishli ko'nikmalarning etishmasligi; pedagogik tafakkurning stereotiplari, ta'lim va tarbiya haqidagi g'oyalar bilim, ko'nikma, xatti-harakatlar qoidalari va me'yorlarini, o'z tajribasini bolalarga o'tkazish, zo'ravonlik bilan o'zgartirish, berilgan naqshlarga muvofiq shakllantirish va boshqalar; avtoritar o'qituvchilarni (bolalar bog'chasi, maktab, kollej, universitetda) o'qitish bo'yicha o'z tajribasiga asoslangan namuna sifatida ideal o'qituvchi haqidagi g'oyalarni shakllantirish; Bolalarni o'qitishda shaxsiyatga yo'naltirilgan yondashuvni anglash, qabul qilish va amalga oshirish bog'liq bo'lgan shaxsiy fazilatlarining etarli darajada rivojlanmaganligi (shaxsning insonparvarlik yo'nalishi, bolaning his-tuyg'ulari, harakatlariga moyilligi, dunyoga uning dunyoqarashi orqali qarash qobiliyati); ko'zlar, uning tajribalarini his qilish; bolalarning faolligini, tashabbusini, ularning individual namoyon bo'lishini, mas'uliyatini, muloqotini, refleksligini va boshqalarni rag'batlantirish); bolalarni o'qitishda o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvning mohiyatiga zid bo'lgan pedagogik faoliyatga nisbatan motivatsion va qadriyat munosabatlari.

5. Maktabgacha ta'lim muassasasida uslubiy ish doirasida o'qituvchilar o'rtasida bolalarni o'qitishga o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni shakllantirish tizimi ishlab chiqilgan. O'qituvchilarni ta'lim-tarbiyadan talabaga yo'naltirilgan ta'limga yo'naltirishning tetik mexanizmi o'qituvchilarning motivatsion sohasidagi

o'zgarishlar, yangi ta'lim modeli maqsadini ichki qabul qilish (o'rnatish bosqichi), nazariy postulatlarini bilishdir. modelning (idrok etish bosqichi), shu asosda o'z amaliy faoliyatini (texnologik bosqich) o'zgartirish zarurligini tushunish mavjud. Adekvat introspektsiya, o'z-o'zini baholash asosida bolalarni o'qitishdagi qiyinchiliklar, muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizliklarning sabablarini bilish bolalarning ta'lim faoliyatini (tuzatish bosqichi) tashkil etishning yanada samarali variantlarini topish, pedagogik faoliyatni takomillashtirishga qaratilgan ijodkorlikni rag'batlantirish uchun asosdir. bir butun sifatida didaktik tizimi, mualliflik ta'lim texnologiyasi bolalar yaratish (ijodkorlik bosqichi).

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim - bu bolaning shaxsiyati, uning o'ziga xosligi, o'zini o'zi qadrlashi birinchi o'ringa qo'yiladigan, har birining sub'ektiv tajribasi birinchi o'ringa qo'yiladigan, so'ngra ta'lim mazmuni bilan muvofiqlashtirilgan ta'lim turidir. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim - bu bolaning o'ziga xosligini, o'z qadr-qimmatini va o'quv jarayonining subyektivligini birinchi o'ringa qo'yadigan o'rganish turidir.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nafaqat o'quv predmetining xususiyatlarini hisobga olish, balki o'quv sharoitlarini tashkil qilishning boshqa metodologiyasi bo'lib, u "hisobga olishni" emas, balki o'zining shaxsiy funktsiyalarini "yoqishni" yoki uning sub'ektivligini talab qilishni o'z ichiga oladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning maqsadi "bolada o'ziga xos shaxsiy qiyofani shakllantirish uchun zarur bo'lgan o'zini o'zi anglash, o'zini o'zi rivojlantirish, moslashish, o'zini o'zi boshqarish, o'zini o'zi himoya qilish, o'zini o'zi tarbiyalash va boshqalar mexanizmlarini yotqizishdir. "

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning funktsiyalari:

- insonparvarlik, uning mohiyati insonning ajralmas qadriyatini tan olish va uning jismoniy va axloqiy salomatligini ta'minlash, hayotning mazmuni va undagi faol pozitsiyani bilish, shaxsiy erkinlik va o'z imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish imkoniyatidir. Ushbu funktsiyani amalga oshirish vositalari (mexanizmlari) tushunish, muloqot va hamkorlikdir;

- madaniyat-ijodiy (madaniyatni shakllantiruvchi), ta'lim orqali madaniyatni saqlash, uzatish, ko'paytirish va rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu funktsiyani amalga oshirish mexanizmlari madaniy identifikatsiya - inson va uning xalqi o'rtasida ma'naviy munosabatlarni o'rnatish, uning qadriyatlarini o'zining sifatida qabul qilish va ularni hisobga olgan holda o'z hayotini qurish;
- ijtimoiylashtirish, bu shaxsning jamiyat hayotiga kirishi uchun zarur va etarli bo'lgan ijtimoiy tajribani shaxs tomonidan o'zlashtirilishi va takrorlanishini ta'minlashni o'z ichiga oladi. Ushbu funktsiyani amalga oshirish mexanizmi - bu aks ettirish, individuallikni saqlash, ijodkorlik har qanday faoliyatda shaxsiy pozitsiya va o'zini o'zi belgilash vositasi sifatida.

Bu funktsiyalarni amalga oshirishni ustoz-shogird munosabatlarining buyruq-ma'muriy, avtoritar uslubi sharoitida amalga oshirish mumkin emas. **Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda o'qituvchining boshqa pozitsiyasi qabul qilinadi:**

- bolaga va uning kelajagiga optimistik yondashish, o'qituvchining bolaning shaxsiy salohiyatini rivojlantirish istiqbollari ko'rish istagi va uning rivojlanishini iloji boricha rag'batlantirish qobiliyati;
- bolaga o'z ta'lim faoliyati sub'ekti sifatida, majburan emas, balki ixtiyoriy ravishda, o'z xohishi va xohishiga ko'ra o'qishga va o'z faolligini ko'rsatishga qodir bo'lgan shaxs sifatida munosabat;
- o'rganishda har bir bolaning shaxsiy ma'nosi va qiziqishlariga (kognitiv va ijtimoiy) tayanish, ularni o'zlashtirish va rivojlantirishga yordam berish.

Ta'lim jarayoni insonparvar va o'quvchiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvga ko'ra o'quv jarayonining mohiyati to'rt komponentning birligida faoliyat sub'ekti sifatida shaxsni shakllantirishda yotadi: tabiat olamiga, inson tomonidan yaratilgan dunyoga kirish, dunyo bilan tanishish. muhim boshqalarning, o'z-o'zini anglashning paydo bo'lishi.

Pedagog oldida turgan vazifa - bolaning o'zini o'zi qadrlaydigan faoliyatini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun samarali muloqot tamoyillaridan foydalanish. Shunday qilib, shaxsiyatga yo'naltirilgan didaktikaning asosiy g'oyasi bo'lgan kerakli o'zaro ta'sirga erishiladi.

E.Bernning tranzaksion tahlilining nazariy modeliga asoslangan shaxsga yo'naltirilgan didaktika uchta strategik tamoyilni amalga oshirishni o'z ichiga oladi: o'zgaruvchanlik, intellekt sintezi, ta'sir va harakat, ustuvorlik.

1. *O'zgaruvchanlik printsipti.*

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan kattalar bolaga taklif qiladigan ta'lim modeli o'z ta'lim modelini tanlash imkoniyatiga ega bo'lishini ta'minlash uchun javobgardir. Printsipt o'qitishning mazmuni, usullari va shakllarining o'zgaruvchanligini, shuningdek, bolalar bog'chasida muhitni tashkil etishning o'zgaruvchanligini ta'minlaydi.

2. *Aql, ta'sir va harakat sintezi tamoyili.*

Bolalar bilan ishlash ularni dunyoni bilish, harakat va hissiy tadqiq qilish jarayonlariga teng ravishda jalb qilishi kerak. Talabalarga yo'naltirilgan didaktikaning ideali - bu bolalar bilan ta'lim ishlari uchun bunday shart-sharoitlarni qurish, bu bolaning faoliyatini o'zlashtirishning uchta nomlangan jihatining uyg'unligini keltirib chiqaradi.

3. *Ustivor boshlash tamoyili.*

Ish har bir alohida bola uchun o'ziga xos bo'lgan, bolalarning boshlang'ich imtiyozlarini hisobga olgan holda, o'ziga xos bo'lgan faoliyat turlaridan boshlanishi kerak.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning asosiy tamoyillari va usullari:

O'z-o'zini amalga oshirish printsipti. Har bir bolada intellektual, kommunikativ, badiiy va jismoniy qobiliyatlarini yangilash zarurati mavjud. Bolaning tabiiy va ijtimoiy orttirilgan qobiliyatlarini namoyon etish va rivojlantirish istagini rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Individuallik printsipti. Bola va o'qituvchi shaxsining individualligini shakllantirish uchun sharoit yaratish ta'lim muassasasining asosiy vazifasidir. Bu nafaqat bolaning yoki kattalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, balki ularning keyingi rivojlanishiga har tomonlama yordam berish kerak.

Subyektivlik printsipti. Individuallik faqat sub'ektiv kuchlarga ega bo'lgan va ularni faoliyat, muloqot va munosabatlar qurishda mohirlik bilan ishlatadiganlarga xosdir. Bolaga guruhdagi hayotning haqiqiy sub'ekti bo'lishiga yordam berish, uning sub'ektiv tajribasini shakllantirish va boyitishga hissa qo'shish kerak. Ta'lim jarayonida o'zaro ta'sirning sub'ektiv tabiati ustun bo'lishi kerak.

Tanlov printsipti. Tanlovsiz individuallik va sub'ektivlikni rivojlantirish, bolaning qobiliyatlarini o'z-o'zini namoyon qilish mumkin emas. Bolaning doimiy tanlov sharoitida yashashi va tarbiyalanishi, ta'lim jarayonini tashkil etishning maqsadi, mazmuni, shakllari va usullarini tanlashda sub'ektiv vakolatlarga ega bo'lishi pedagogik jihatdan maqsadga muvofiqdir.

Ijodkorlik va muvaffaqiyat tamoyili. Individual va jamoaviy ijodiy faoliyat bolaning individual xususiyatlarini aniqlash va rivojlantirish imkonini beradi. Ijodkorlik tufayli bola o'z qobiliyatlarini ochib beradi, shaxsiyatining "kuchli tomonlari" haqida bilib oladi. Faoliyatning u yoki bu turida muvaffaqiyatga erishish bolaning shaxsiyatining ijobiy o'zini o'zi anglashini shakllantirishga yordam beradi.

Ishonch va qo'llab-quvvatlash printsipti. Bola shaxsini zo'ravonlik bilan shakllantirish pedagogikasiga xos bo'lgan avtoritar ta'lim jarayonining mafkurasi va amaliyotini qat'iy rad etish. Pedagogik faoliyat arsenalini ta'lim va tarbiyaning insonparvar shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalari bilan boyitish muhim ahamiyatga ega. Bolaga bo'lgan ishonch, unga bo'lgan ishonch, uning o'zini o'zi anglash va o'zini o'zi tasdiqlashga bo'lgan intilishlarini qo'llab-quvvatlash ortiqcha talablar va ortiqcha nazorat o'rnini bosishi kerak. Tashqi ta'sir emas, balki ichki motivatsiya bolaning ta'lim va tarbiyasining muvaffaqiyatini belgilaydi.

Loyiha texnologiyasidan qidiruv faoliyati shakllaridan biri sifatida foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim vazifalarini samarali hal qilish imkonini beradi. V. Rotenberg ta'rifiga ko'ra, qidiruv faoliyati noaniqlik sharoitida faol xatti-harakatlar (fikir, fantaziya, ijodkorlikni rivojlantirish). Ushbu turdagi faoliyat ichki rivojlanishni rag'batlantiradi va ma'lum darajada, umuman olganda, shaxsga ta'sir

qiladi: bolalar tashabbusini bostirish passiv pozitsiyani rivojlantirishga olib keladi va kelajakda - murakkab ta'lim va hayotni hal qilishdan bosh tortishga olib keladi. muammolar, qiyinchiliklarga taslim bo'lish. Bolalar submadaniyati - bu kattalar uchun har doim ham tushunarli bo'lmagan o'z qonunlari bilan yashaydigan ulkan dunyo. Bola hayotga bo'lgan ulkan chanqoqlik bilan ajralib turadi, bu uning faol harakatlarga, muloqotga, o'zini namoyon qilishga va turli taassurotlarga bo'lgan ehtiyojida aniq namoyon bo'ladi.

Bolalar dunyosi bilan aloqani yo'qotmagan kattalar, boshqalarning zo'ravonlik aralashuvidan himoyalangan hayotni bola o'yin, ertak, sayohat, sarguzasht, tajriba shaklida yashashini biladi.

Pedagogik faoliyatda individual yondashuv yoki shaxsga yo'naltirilgan yondashuvdan foydalanish bolaning individual xususiyatlarini hisobga olishni o'z ichiga oladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvdan foydalanganda, bu bolaning individualligini rivojlantirish maqsadida amalga oshiriladi va individual yondashuvdan foydalanganda, yana bir maqsad amalga oshiriladi - bolaning ijtimoiy tajriba, bilim, ko'nikmalarni o'zlashtirishi, dasturda belgilab qo'yilgan va o'zlashtirish uchun majburiydir.

Birinchi yondashuvni tanlash bolada yorqin shaxsning namoyon bo'lishi va rivojlanishiga ko'maklashish istagi bilan bog'liq, ikkinchisini tanlash esa pedagogik jarayonning ijtimoiy xarakterli shaxsni shakllantirishga yo'naltirilishi bilan bog'liq bo'lib, individual xususiyatlarni hisobga olmasdan amalga oshirish juda qiyin. Bu ikki yondashuv o'rtasidagi asosiy farq.

Gumanizmga pedagogik hodisa sifatida qaralganda, insonparvarlik pedagogikasining mafkurachisi V. A. Suxomlinskiy tajribasiga murojaat qilish tabiiy. O'z ta'limotida shaxsga yo'naltirilgan o'qituvchi quyidagi g'oyalarda ifodalangan e'tiqodlarni amalga oshiradigan, insonparvar shaxsni tarbiyalashga qodir:

BOLA RIVOJLANISHI HAQIDA G'amxo'rlik - barcha boshqalarni belgilaydigan va unga bo'ysunadigan asosiy, tizimni tashkil etuvchi g'oya.

FARZANDLARGA SEVGI - insonparvarlik tamoyilining eng muhim tarkibiy qismi, tarbiyachining eng qimmatli va muhim sifati.

BOLANI HURMAT - g'oya oldingilari bilan chambarchas bog'liq; har bir bolada shaxsiyatni ko'rish - tarbiyachining zaruriy fazilati.

BOLAGA ISHONMOQ - pedagogik jarayon muvaffaqiyatining kaliti; g'oya gumanizmning optimistik chizig'ini ifodalaydi.

BOLANI TANISH - har bir bolaning ruhini bilmasdan turib, ta'lim olish mumkin emas.

BOLANI TUSHUNISH UCHUN – bolani bilishning o'zi kifoya emas, o'zingizni uning o'rniga qo'ya bilish, dunyoni uning ko'zi bilan ko'ra bilish kerak. "Hamma narsani tushunish qobiliyati" va "Bolalik tuyg'usi" V.A. Suxomlinskiy pedagogik donolikning ko'rsatkichi sifatida qaraladi.

BOLANING MA'NAVIY OLAMI VA TABIATIGA G'amxo'rlik qiling - barcha bolalar har xil, har birining o'ziga xos ma'naviy dunyosi bor, ular maktabgacha ta'lim muassasasiga o'zlarining shakllangan tajribasi, odatlari, qarashlari bilan kelishadi; siz bolaning tabiatini buzolmaysiz, shu bilan shaxsiyatni buzasiz, buzasiz.

O'Z qadr-qimmatini himoya qilish va rivojlantirish - g'oya jangari optimizm chizig'ini, ya'ni tarbiyachining bola shaxsini shakllantirishdagi faol pozitsiyasini aks ettiradi: insonparvarlik nafaqat bolaning o'zini o'zi qadrlashini tan olishni, balki uni rivojlantirishni ham talab qiladi - bu holda. , na ta'lim, na o'z-o'zini tarbiyalash mumkin emas.

BOLAGA DO'ST BO'LING - bola tarbiya sub'ekti, pedagogik jarayonning sherikidir va buning uchun u o'z o'qituvchisiga ishonishi, uni do'st sifatida ko'rishi, uning yordami va yordamini his qilishi, o'qituvchi befarq emasligini tushunishi kerak.

Loyiha texnologiyasidan qidiruv faoliyati shakllaridan biri sifatida foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim vazifalarini samarali hal qilish imkonini beradi. Ushbu turdagi faoliyat ichki rivojlanishni rag'batlantiradi va ma'lum darajada, umuman olganda, shaxsga ta'sir

qiladi: bolalar tashabbusini bostirish passiv pozitsiyani rivojlantirishga olib keladi va kelajakda - murakkab ta'lim va hayotni hal qilishdan bosh tortishga olib keladi. muammolar, qiyinchiliklarga taslim bo'lish.

Shuni tushunish kerakki, o'quvchining shaxsiyatini o'rganmasdan turib, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish mumkin emas.

Shunday qilib, o'quvchilar shaxsini shakllantirish va rivojlantirishda o'qituvchining ta'lim jarayonida roli juda katta, bir tomondan, u o'zi shaxs bo'lishi, bola undan kutgan idealga mos kelishi kerak, ya'ni, kasbiy va shaxsiy axloqiy fazilatlarga ega bo'lishi va boshqa tomondan, u bolalarning o'z-o'zini rivojlantirishga ta'sir qilish uchun bunday kasbiy fazilatlarni, pedagogik malakani egallashi kerak.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Pedagogik faoliyat nima?

2. Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning vositasi qanday?

2. Bolalalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi nimalariga bog'liq deb o'ylaysiz?

3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogic faoliyat nimadan iborat?

4. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogic faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli nimadan iborat?

3-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INNOVATSION PEDAGOGIC TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOYIHALASH USULLARI.

6-§.Innovatsion pedagogic texnologiyalar haqida tushuncha.

7-§.Innovatsion pedagogic texnologiyalarning bosqichlari.

8-§.Innovatsion pedagogic texnologiyalar asosida loyihalash usullari.

6-§.INNOVATSION PEDAGOGIC TEXNOLOGIYALAR HAQIDA TUSHUNCHA.

Innovatsion texnologiyalar - muayyan innovatsiyani amalga oshirish bosqichlarini saqlab qolishga qaratilgan usullar va vositalar majmui. Innovatsion texnologiyalarning quyidagi turlari mavjud: o'qitish, joriy etish, konsalting, muhandislik va transfer.

Pedagogik texnologiyaning mohiyati shundan iboratki, u aniq bosqichma-bosqich (bosqichma-bosqich) mavjud.

- Innovatsion faoliyat pedagogik faoliyatning alohida turidir.
- Innovatsiyalar pedagogik amaliyotda qo'llaniladigan, bolaning shaxsiga, uning qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan yangi usullar, shakllar, vositalar, texnologiyalarni belgilaydi.
- Innovatsion texnologiyalar - zamonaviy ijtimoiy-madaniy sharoitlarda bolaning shaxsiy rivojlanishidagi dinamik o'zgarishlar tufayli ijobiy natijaga erishishga qaratilgan usullar, usullar, o'qitish usullari, ta'lim vositalari tizimi.

7-§.INNOVATSION PEDAGOGIC TEXNOLOGIYALARNING BOSQICHLARI.

XXI asrni haqli ravishda inson faoliyatining eng xilma-xil sohalariga faol joriy etilayotgan innovatsion texnologiyalarning gullab-yashnagan asri deb hisoblash mumkin va ular orasida ta'lim tabiiy ravishda eng muhimlaridan biriga aylanadi.

Innovatsion texnologiyalar ijtimoiy jarayonlarning ishlashi uchun asoslardan biri, shuningdek, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik sharti sifatida ishlaydi. Axborot maydoni global tarmoq orqali inson imkoniyatlarini kengaytirib, geografik va siyosiy chegaralarni engib o'tishga, jahon madaniy qadriyatlarini hamma uchun ochiq bo'lishiga, inson hayoti sohasini "vizuallashtirishga" imkon beradi. Axborot oqimlarining tarqalish tezligi odamlarning ijtimoiy hayoti jarayonlarini to'liq raqamlashtirish va ta'limning o'sishiga olib keladi. Madaniy paradigmalarning o'zgarishi bizning ko'z o'ngimizda real vaqt rejimida sodir bo'ladi.

- ❖ Yagona zamonaviy raqamli madaniyatni belgilovchi asosiy hodisalarga shaxsiy kompyuter va raqamli qurilmalarning barcha turlari kiradi:
- ❖ Internet;
- ❖ Sun'iy intellekt;
- ❖ Tizimli va amaliy dasturlar;
- ❖ Kompyuter grafikasi va virtual reallik tizimlari;
- ❖ An'anaviy aloqa vositalarining raqamli formatlari (kitoblar, fotosuratlar, audio va video yozuvlar, raqamli televidenie va boshqalar);
- ❖ Kompyuter o'yinlari;
- ❖ Texnologik san'at.

Bugungi kunda ta'lim islohotlar yo'lidan o'z yo'lini davom ettirmoqda: ta'lim standartlari o'zgarmoqda, yangi texnologiyalar joriy etilmoqda, ta'lim darajalari isloh qilinmoqda. Masalan, boshlang'ich maktab to'rt yillik maktabga, aspirantura esa aspiranturadan keyingi ta'limdan to'xtab, bakalavriat va aspiranturadan keyingi oliy ta'limning uchinchi bosqichiga aylandi.

Hozirgi bosqichda maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion jarayonni rivojlantirishda bir qator muammolar mavjud, xususan:

- innovatsion dasturlarni mavjudlar bilan birlashtirish;
- turli pedagogik tushunchalar vakillarining birga yashashi;
- pedagogik jamoaning bo'linishi;
- yangi turdagi ta'lim muassasalarining ota-onalar talablariga mos kelmasligi;
- yangi ilmiy va uslubiy yordamga ehtiyoj;

- yangi pedagogik kadrlarga bo'lgan ehtiyoj;
- innovatsiyalarni muayyan sharoitlarga moslashtirish;
- innovatsiyalarni o'zgartirish, optimallashtirish, almashtirish muammosi;
- innovatsiyalarni takror ishlab chiqarish muammosi va buning uchun qulay shart-sharoitlarni shakllantirish.

Maktabgacha ta'limda innovatsiyalarni shakllantirishning zaruriy shartlari va manbalari ijtimoiy rivojlanish va umuman ta'lim siyosati bilan belgilanadi: iqtisodiyot, ishlab chiqarish va hayotning boshqa sohalarida innovatsion jarayonlar, jamiyat hayotini demokratlashtirish, innovatsiyalar ishtirokchilari o'rtasidagi munosabatlarni insonparvarlashtirish. ta'lim jarayoni, ta'limdagi o'zaro ta'sir sub'ektlarining ijodkorligi, izlanish, innovatsiya, ta'lim muassasalarining eksperimental faoliyati.

Innovatsiyaning asosiy tushunchalari - innovatsiya, innovatsiya, innovatsion jarayon, innovatsiya.

Innovatsiya: - muayyan shaxs uchun yangi bo'lgan g'oya;
- vositalar (yangi usul).

Innovatsion jarayon - tizimning yangi sifat holatiga o'tish muvaffaqiyatini ta'minlaydigan innovatsiyalar, innovatsiyalar va shartlar.

Innovatsiya - innovatsion jarayonning mazmun tomoni (ilmiy g'oyalar va ularni amalga oshirish texnologiyalari).

Islohot va innovatsiyalar tarafdorlari safiga innovatorlar, innovatsion pedagoglar, nafaqat zamon bilan hamnafas bo'lishga intiluvchi, ta'lim rivojining yangi tendensiyalarini, uning ilg'or texnologiyalarini ro'yobga chiqarayotgan, takomillashtirish bo'yicha g'oyalarni ilgari suruvchi va hayotga tatbiq etuvchi insonlar qo'shildi. , balki o'zlarining g'ayrati va faolligi bilan boshqalarni yuqtirishga, ularga rahbarlik qilishga harakat qilishadi. Shu bilan birga, professor-o'qituvchilarning katta qismi barcha yangi narsalarning ochiq yoki yashirin raqiblari safiga qo'shildi. Va bu asosan tushuntiriladi. Har doim joriy etilayotgan innovatsiyalarning maqsadi va mohiyatini, shuningdek, ularning ijobiy ta'sirini va ularni amalga oshirish istiqbollari tushunish mumkin emas. Raqamlashtirish

oqibatlarini aniq yoki salbiy baholash mumkin emas. Ular “keyingi avlod” siymosida tarbiyalangan avlodga eng yaqin ta’lim tizimi uchun dolzarb vazifalarni, bizningcha, an’anaviy Yevropa qadriyatlarini saqlash va tarjima qilish bilan bog‘liq vazifalarni juda aniq belgilab beradi. O‘z-o‘zidan raqamli texnologiyalar, raqamlashtirish, madaniy merosni raqamli shaklga ommaviy o‘tkazish bevosita raqamli madaniyatga, shaxsiy komponentga, an’anaviy ma’nodagi madaniyat turiga olib kelmaydi: madaniyat ham shakllantirilishi ham, shakllanmasligi ham mumkin.

Pedagogik texnologiyaning asosiy mezonlarini turli sabablarga ko'ra tasniflash mumkin:

- ❖ Sog'lom texnologiyalar;
- ❖ Loyiha faoliyati texnologiyasi;
- ❖ Texnologik tadqiqot faoliyati;
- ❖ Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- ❖ Maktabgacha tarbiyachi va tarbiyachining portfolio texnologiyasi;
- ❖ "TRIZ" texnologiyasi;
- ❖ Mavzu texnologiyasi - rivojlanayotgan muhit.

1. Muammoli ta'lim texnologiyasi muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni hal qilish bo'yicha bolalarning faol mustaqil faoliyatini o'z ichiga oladi, buning natijasida bilim, ko'nikma, qobiliyatlarni ijodiy o'zlashtirish va aqliy qobiliyatlarni rivojlantirish mavjud.

Muammoli ta'limning afzalliklari:

1. Bolaning kognitiv qiziqishini yoki shaxsiy motivatsiyasini shakllantirish;
2. Bolalarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish.

2. Loyihaviy ta'lim texnologiyasi – ta’lim mazmunining istalgan yo’nalishi bo’yicha izlanish, tadqiqot, amaliy vazifalarni hal etish bo’yicha aniq rejaga muvofiq, aniq maqsadni ko’zlangan maqsadli faoliyatdir. Maktabgacha ta'lim muassasasida loyiha usulining asosiy maqsadi - rivojlanish vazifalari va bolalarning tadqiqot faoliyati vazifalari bilan belgilanadigan erkin ijodiy shaxsni rivojlantirish.

3. **O'yinni o'qitish texnologiyasi** - mavzu mazmunini o'rgatish jarayonida bolalar faoliyatini tashkil etish usuli. O'yin ta'lim texnologiyasining maqsadi o'yin faoliyatini rivojlantirish emas, balki bolalar tomonidan mavzu mazmunini (matematik, tabiiy-ekologik va boshqalar) o'zlashtirishni tashkil etishdir. Shunday qilib, o'yinni o'rganish texnologiyasi bolaning faolligi printsipligiga asoslanadi, yuqori darajadagi motivatsiya bilan tavsiflanadi va maktabgacha yoshdagi bolaning tabiiy ehtiyoji bilan belgilanadi. O'qituvchining roli - predmet-fazoviy muhitni yaratish va tashkil etish. O'qitishdagi o'yin texnologiyasi o'yin va o'rganish elementlarini birlashtirishga mo'ljallangan.

4. **Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar** - o'z imkoniyatlarini maksimal darajada ro'yobga chiqarishga intiladigan bolaning shaxsiyatini butun ta'lim tizimining markaziga qo'yish; rivojlanishi, tabiiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uchun qulay, ziddiyatli va xavfsiz sharoitlarni ta'minlash. Ushbu texnologiyada bolaning shaxsiyati nafaqat mavzu, balki ustuvor mavzudir.

Talabalarga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining maqsadi - bolaning hayotiy tajribasidan foydalanish asosida uning individual kognitiv qobiliyatlarini maksimal darajada rivojlantirish (oldindan belgilangan shakllanish emas). Talabaga yo'naltirilgan ta'lim deganda o'quvchi shaxsi va o'qituvchi shaxsi uning sub'ektlari sifatida harakat qiladigan ta'lim jarayonining bir turi tushuniladi.

5. **Salomatlikni tejaydigan ta'lim texnologiyalari**. Bular, birinchi navbatda, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun valeologik madaniyat yoki salomatlik madaniyatini tarbiyalash texnologiyalari. Ushbu texnologiyalarning maqsadi - bolaning sog'lig'i va hayotiga ongli munosabatini shakllantirish, sog'lig'i haqida bilimlarni to'plash va uni himoya qilish, saqlash va saqlash qobiliyatini rivojlantirish, valeologik kompetentsiyani egallash, Bu maktabgacha tarbiyachiga sog'lom turmush tarzi va xavfsiz xulq-atvor muammolarini, boshlang'ich tibbiy, psixologik o'z-o'ziga yordam va yordam ko'rsatish bilan bog'liq vazifalarni mustaqil va samarali hal qilish imkonini beradi.

6. **TRIZ texnologiyasi** – ixtirochilik masalalarini yechish nazariyasi. TRIZning maqsadi bolalarning shunchaki tasavvurini rivojlantirish emas, balki ularni davom

etayotgan jarayonlarni tushungan holda tizimli fikrlashga o'rgatishdir. Ya'ni, maqsad, bir tomondan, fikrlashning moslashuvchanlik, harakatchanlik, izchillik, dialektika kabi fazilatlarini rivojlantirish bo'lsa, ikkinchi tomondan, izlanish faolligi, yangilikka intilish, nutq va ijodiy tasavvurni rivojlantirishdir. TRIZ o'zlarining individualligini ko'rsatish imkoniyatini beradi, bolalarni qutidan tashqarida o'ylashga o'rgatadi; boshqalarning muvaffaqiyatidan quvonish, yordam berishga intilish, qiyin vaziyatdan chiqish yo'lini topish istagi kabi axloqiy fazilatlarini rivojlantiradi.

Pedagogik texnologiya mohiyatining turli ta'riflari va tavsiflarini tahlil qilish asosida quyidagi asosiy ta'rifni qabul qilish imkonini beradi: Pedagogik texnologiya – bu muayyan pedagogik tizimni nazariy loyihalashdan to ta'lim amaliyotiga tatbiq etishgacha bo'lgan, ularning maqsadlarini aks ettiruvchi yaxlit ilmiy asoslangan loyihasidir. mazmuni, shakllari, usullari, vositalari, natijalari va tashkil etish shartlari.

Salomatlikni tejaydigan texnologiyalar. Salomatlikni tejaydigan texnologiyalarning maqsadi bolaga sog'lig'ini saqlash, sog'lom turmush tarzi uchun zarur bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatini berishdir.

Zamonaviy sharoitda insonning rivojlanishi uning salomatligini shakllantirish tizimini yaratmasdan mumkin emas.

Salomatlikni tejaydigan pedagogik texnologiyalarni tanlash quyidagilarga bog'liq:

- 1) maktabgacha ta'lim muassasasining turidan;
- 2) bolalarning unda bo'lish muddati;
- 3) o'qituvchilar ishlaydigan dasturdan;
- 4) PFDning o'ziga xos shartlari;
- 5) o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi;
- 6) bolalar salomatligi ko'rsatkichlari.

Barcha sog'liqni saqlash texnologiyalarini 3 guruhga bo'lish mumkin:

- ❖ salomatlikni saqlash va rag'batlantirish texnologiyalari;
- ❖ Sog'lom turmush tarzini o'rgatish texnologiyalari;
- ❖ Tuzatish texnologiyalari.

Bola salomatligi posboni, bola va ota-onaning salomatlik madaniyatini tarbiyalovchi o'qituvchi, eng avvalo, sog'lom bo'lishi, valeologik bilimga ega bo'lishi, ortiqcha ishlamasligi, kasbiy faoliyat bilan bog'liq afzallik va kamchiliklarni xolisona baholay olishi zarur. , kerakli o'z-o'zini tuzatish rejasini tuzing va uni amalga oshirishga o'ting.

Loyiha faoliyati texnologiyalari. Maqsad - bolalarni shaxslararo o'zaro ta'sir doirasiga kiritish orqali ijtimoiy-shaxsiy tajribani rivojlantirish va boyitish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va tarbiyalashda loyiha texnologiyasidan faol foydalanayotgan o'qituvchilar bir ovozdan ta'kidlashlaricha, bolalar bog'chasida tashkil etilgan hayotiy faoliyat ularga o'quvchilarni yaxshiroq bilish, bolaning ichki dunyosiga kirib borish imkonini beradi.

Bundan tashqari, bu o'quv loyihalarining tasnifini o'z ichiga oladi:

- "O'yin";
- "Ezgulik joylari";
- "Hikoya";
- "Konstruktiv".

Tadqiqot faoliyati texnologiyasi. Bolalar bog'chasida tadqiqotning maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarning asosiy vakolatlarini, fikrlash turini o'rganish qobiliyatini shakllantirishdir.

Kognitiv-tadqiqot faoliyati mazmuniga quyidagilar kiradi: eksperimentlar (tajriba), yig'ish (tasniflash ishi), axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Zamonaviy bolaning rivojlanayotgan dunyosi ota-onasi o'sgan dunyodan tubdan farq qiladi. Bu uzluksiz ta'limning birinchi bo'g'ini sifatida maktabgacha ta'limga qo'yiladigan sifat jihatidan yangi talablarni taqdim etadi: zamonaviy axborot texnologiyalaridan (kompyuter, interaktiv doska, planshet) foydalangan holda ta'lim. Shubhasiz, maktabgacha ta'limning kompyuter dasturlariga qo'yiladigan talablar mavjud.

Kompyuterning afzalliklari:

- kompyuter ekranida ma'lumotlarni o'yin shaklida taqdim etish;

- maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tushunarli majoziy ma'lumot turini o'z ichiga oladi;
- uzoq vaqt davomida harakat, tovush, animatsiya bolaning e'tiborini tortadi;
- bolalarning kognitiv faolligini rag'batlantiradi;
- ta'limni individuallashtirish imkoniyatini beradi;
- kompyuterda o'z faoliyati davomida maktabgacha tarbiyachi o'ziga ishonchni qozonadi;
- kundalik hayotda ko'rish mumkin bo'lmagan hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkonini beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar portfeli texnologiyasi.

Portfel - bu bolaning turli xil faoliyatdagi shaxsiy yutuqlari, uning muvaffaqiyatlari, ijobiy his-tuyg'ulari, hayotining yoqimli daqiqalarini yana bir bor boshdan kechirish imkoniyati, bu bolaning o'ziga xos rivojlanishi.

Portfel yaratish jarayoni pedagogik texnologiyaning bir turi hisoblanadi.

Portfel variantlari juda ko'p. Bo'limlarning mazmuni maktabgacha yoshdagi bolaning imkoniyatlari va yutuqlariga muvofiq asta-sekin to'ldiriladi. Zamonaviy ta'lim texnologiyasi yangi turdagi o'qituvchiga muhtoj:

- ijodiy fikrlash,
- ta'limning zamonaviy texnologiyalariga ega bo'lish,
- psixologik-pedagogik diagnostika usullari;
- aniq amaliy faoliyat sharoitida pedagogik jarayonni o'z-o'zini qurish usullari;
- yakuniy natijani bashorat qilish qobiliyati.

Portfolio o'qituvchining turli faoliyat turlarida (o'quv, akademik, ijodiy, ijtimoiy, kommunikativ) erishgan natijalarini hisobga olish imkonini beradi va o'qituvchining kasbiyligi va ishining samaradorligini baholashning muqobil shakli hisoblanadi.

8-§.Innovatsion pedagogic texnologiyalar asosida loyihalash usullari.

Maqsad: maktabgacha ta'lim muassasasida bolalar, ota-onalar, o'qituvchilar va mutaxassislarning to'liq jismoniy, ma'naviy, psixo-emotsional salomatligi,

shaxslararo, guruhli rivojlanish o'zaro ta'siri uchun sharoit yaratishga imkon beradigan shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish.

Maktabgacha ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida innovatsiyalardan foydalanish

Maqsad: maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion jarayonlar uchun sharoit yaratish, o'qituvchilar tomonidan kasbiy faoliyatda olingan bilim, ko'nikma, ko'nikmalardan foydalanish.

Vazifalar:

- o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini oshirish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish;
- ijodiy muhitni yaratish va ta'lim jarayonini qurish uchun butun professor-o'qituvchilarning sa'y-harakatlarini birlashtirish;
- pedagogik faoliyatda innovatsion texnologiyalarni ratsionalizatorlik va samarali tashkil etishga intilishlarini rivojlantirish.

Amalga oshirish bosqichlari:

1. Innovatsiyalar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish va yig'ish.
2. Innovatsiyalarni tanlash va joriy etish.
3. Tajribani umumlashtirish va joriy etilayotgan innovatsiya diagnostikasi.

O'yin innovatsion texnologiyalari

Maqsad: maktabgacha ta'lim muassasasining o'quv jarayonida o'yinlarni tashkil etishning ahamiyatini oshirish.

Vazifalar:

- o'yin faoliyati orqali tengdoshlar va kattalar bilan munosabatlarning umumiy qabul qilingan me'yorlarini o'rgatish;
- maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yinlarni tashkil etishning zamonaviy talablaridan amaliyotda foydalanishga ko'maklashish va maktabgacha yoshdagi bolalarda dunyoqarashning axloqiy madaniyatini shakllantirish;
- o'yin faoliyatini rivojlantirish uchun maktabgacha yoshdagi bolalarda olingan o'yin ko'nikmalarini va qobiliyatlarini yaxshilash.

Maktabgacha ta'lim muassasasida predmetni rivojlantiruvchi muhitni yaratish texnologiyasi

Maqsad: maktabgacha ta'lim muassasasida fanni rivojlantiruvchi muhitni yaratish va yaxshilash.

Vazifalar:

- maktabgacha yoshdagi bolalarning ufqlarini kengaytirishga qaratilgan innovatsiyalarni qo'llash va rivojlantirishga ijobiy munosabatni rivojlantirish;
- maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan o'rganilayotgan materialni yanada yaxlit idrok etish va chuqur tushunishga ko'maklashish, ularni faol mustaqil faoliyatga jalb qilish orqali kognitiv motivatsiyani oshirish, ularning asl topilmalarini izlash va aniqlash zarurligini shakllantirish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va ma'naviy-axloqiy rivojlanishi uchun bilim berish, bolalarning bilimdonligi, tasavvurini, mantiqiy fikrlash va xulosa chiqarish qobiliyatini muvaffaqiyatli rivojlantirishga hissa qo'shish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning dizayn va tadqiqot faoliyati

Maqsad: maktabgacha yoshdagi bolalarda ilmiy-kognitiv, amaliy-faol, voqelikka hissiy-axloqiy munosabatni shakllantirish.

Vazifalar:

- dizayn va tadqiqot faoliyati orqali atrofimizdagi dunyoni o'rganish zarurligini tarbiyalash;
- kognitiv jarayonlarning ijodiy faolligini rivojlantirish;
- yangi innovatsion usullar va vositalar yordamida tadqiqot muammolarini hal qilishni o'rganish.

Bolalar bog'chasida innovatsion texnologiyalardan foydalanish

Bugungi kunga qadar maktabgacha ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan o'qituvchilar jamoalari o'z ishlariga turli innovatsion texnologiyalarni joriy etishga barcha sa'y-harakatlarini qaratmoqda. Bu nima bilan bog'liq, biz ushbu maqoladan bilib olamiz.

Maktabgacha ta'lim muassasasida innovatsion faoliyat qanday?

Har qanday innovatsiya - bu atrof-muhitdagi sifat o'zgarishlariga olib keladigan printsiplial jihatdan yangi komponentni yaratish va keyinchalik amalga oshirishdan boshqa narsa emas. Texnologiya, o'z navbatida, ma'lum bir biznes, hunarmandchilik yoki san'atda qo'llaniladigan turli xil texnikalarning kombinatsiyasidir. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalar zamonaviy komponentlar va texnikalarni yaratishga qaratilgan bo'lib, ularning asosiy maqsadi ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishdir. Buning uchun bog'chalardagi pedagogik jamoalar bolalarni tarbiyalash va intellektual rivojlantirishning boshqa maktabgacha ta'lim muassasalaridan ajralib turadigan eng yangi modellarini ishlab chiqmoqda. Pedagoglar o'z kasbiy faoliyatida qabul qilingan modelga to'liq mos keladigan uslubiy vositalar, o'qitish usullari va usullaridan foydalanadilar. Maktabgacha ta'lim muassasalarida zamonaviy ta'lim texnologiyalari tobora ko'proq qo'llanilmoqda va ularni amalga oshirish natijasi o'n yildan ortiq vaqt davomida namoyon bo'ladi.

Mutaxassislarning ta'kidlashicha, maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalar nafaqat mumkin, balki zarurdir. Shu bilan birga, maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim jarayonida qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalarga bir nechta qat'iy talablar mavjudligini yodda tutish kerak. Bularga quyidagilar kiradi:

Konseptuallik, ta'lim jarayoni ma'lum bir ilmiy kontseptsiyaga asoslanishi kerakligini taklif qiladi.

Muvofiqlik - bu texnologiyalar tizimga xos bo'lgan barcha xususiyatlarga ega bo'lishi kerak bo'lgan talab. Ya'ni, ular integral, mantiqiy bo'lishi va ularning tarkibiy elementlari o'zaro bog'liq bo'lishi kerak.

Boshqaruv - bu talab, ya'ni o'qituvchilar jamoasiga o'z oldiga ma'lum maqsadlarni qo'yish, o'quv jarayonini rejalashtirish va ish jarayonida muayyan nuqtalarni tuzatish imkoniyatini ta'minlash kerak.

Qayta ishlab chiqarish - bu texnologiyani amalda qo'llaydigan o'qituvchining shaxsiyatidan qat'i nazar, bir xil darajada samarali bo'lishi kerak bo'lgan talab.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida zamonaviy ta'lim texnologiyalari yuqoridagi barcha fikrlarga mos kelishi kerak.

Texnologiyalar turlari

Bugungi kunga kelib, bolalar bog'chalarida yuzdan ortiq ta'lim texnologiyalari qo'llaniladi. Ular orasida quyidagilarga alohida e'tibor qaratish lozim:

- Salomatlikni tejaydigan texnologiyalar;
- Loyiha faoliyati bilan bog'liq texnologiyalar;
- Loyiha faoliyatida foydalaniladigan texnologiyalar;
- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- Har bir shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar (shaxsga yo'naltirilgan);

Zamonaviy sog'liqni saqlash texnologiyalari

Ushbu texnologiyalar kasalliklarni oddiy davolash va oldini olishdan o'z-o'zidan o'stirilgan qadriyat sifatida salomatlikni mustahkamlashga o'tish uchun ishlab chiqilmoqda.

Salomatlikni tejaydigan texnologiyalarning maqsadi - bolalar bog'chasi o'quvchilarining haqiqiy salomatligini yuqori darajada ta'minlash, qadriyat madaniyatini tarbiyalash, ya'ni. bolaning inson salomatligi va hayotiga ongli munosabati, sog'lig'i va uni himoya qilish, saqlash va saqlash qobiliyati to'g'risidagi bilim, maktabgacha yoshdagi bolaga sog'lom turmush tarzi va xavfsiz xulq-atvor muammolarini mustaqil va samarali hal qilishga imkon beradigan valeologik kompetentsiya; boshlang'ich tibbiy, psixologik o'z-o'ziga yordam va yordam ko'rsatish bilan bog'liq vazifalar.

Salomatlikni saqlash ishlarini tashkil etish shakllari:

- jismoniy tarbiya darslari
- Bolalarning mustaqil faoliyati
- ochiq o'yinlar
- Ertalabki mashqlar (an'anaviy, nafas olish, ovozli)
- motorni yaxshilaydigan jismoniy mashqlar
- uyqudan keyin mashq qilish

- qatтиqlashuv protseduralari bilan birlashtirilgan jismoniy mashqlar
- jismoniy tarbiya yurishlari (bog'ga, stadionga)
- jismoniy madaniyat faoliyati

Hozirgi vaqtda mavjud sog'liqni saqlashni tejaydigan ta'lim texnologiyalarini shartli ravishda uchta kichik guruhga bo'lish mumkin:

1. Salomatlikni saqlash va mustahkamlash texnologiyalari

- Cho'zish - 30 daqiqadan oldin emas. ovqatdan so'ng, haftasiga 2 marta 30 daqiqa. o'rta yoshdan sport zalida yoki musiqa xonasida yoki guruh xonasida, yaxshi havalandirilgan xonada musiqaga maxsus mashqlar. Sust holatda va tekis oyoqlari bo'lgan bolalar uchun tavsiya etiladi.
- Dinamik pauzalar - darslar davomida, 2-5 daqiqa, chunki bolalar charchagan. Barcha bolalar uchun charchoqning oldini olish uchun tavsiya etiladi. Faoliyat turiga qarab, ko'zlar uchun gimnastika elementlari, nafas olish mashqlari va boshqalarni o'z ichiga olishi mumkin.
- Mobil va sport o'yinlari - jismoniy tarbiyaning bir qismi sifatida, sayrda, guruh xonasida - barcha yosh guruhlari uchun har kuni past, o'rta va yuqori harakatchanlik. O'yinlar bolaning yoshiga, uni o'tkazish joyi va vaqtiga qarab tanlanadi. Bolalar bog'chasida biz faqat sport o'yinlarining elementlaridan foydalanamiz.
- Dam olish - har qanday mos xonada, bolalarning holati va maqsadlariga qarab, o'qituvchi texnologiyaning intensivligini belgilaydi. Barcha yosh guruhlari uchun. Siz sokin klassik musiqadan (Chaykovskiy, Raxmaninoff), tabiat tovushlaridan foydalanishingiz mumkin. Bog'chamizda maxsus dam olish xonasi tashkil etilgan.
- Barmoq gimnastikasi - yoshlikdan individual yoki har kuni kichik guruh bilan. Barcha bolalar, ayniqsa nutqida muammolari bo'lganlar uchun tavsiya etiladi. U har qanday qulay vaqt oralig'ida (har qanday qulay vaqtda) amalga oshiriladi.
- Ko'zlar uchun gimnastika - har kuni 3-5 daqiqa. har qanday bo'sh vaqtda, yoshlikdan boshlab vizual yukning intensivligiga qarab. O'qituvchini ko'rsatib, vizual materiallardan foydalanish tavsiya etiladi.

- Nafas olish gimnastikasi - jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarining turli shakllarida. Xonani ventilyatsiya qilishni ta'minlang, o'qituvchi bolalarga protsedura oldidan burun bo'shlig'ining majburiy gigienasi bo'yicha ko'rsatmalar beradi.
- Dinamik gimnastika (tetiklantiruvchi) - kunduzgi uyqudan keyin har kuni, 5-10 daqiqa.
- Tuzatish gimnastikasi - jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarining turli shakllarida. O'tkazish shakli vazifaga va bolalar kontingentiga bog'liq.
- Ortopedik gimnastika - jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarining turli shakllarida. Bu tekis oyoqlari bo'lgan bolalar uchun va oyoqning qo'llab-quvvatlovchi kamar kasalliklarining oldini olish uchun tavsiya etiladi.

Bolalar bog'chasida loyiha faoliyati

Loyiha faoliyati - bu bolaning kognitiv va ijodiy rivojlanishini faollashtirish va shu bilan birga bolaning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishning didaktik vositasi. Loyihani amalga oshirish jarayonida bolalar tomonidan olingan bilimlar ularning shaxsiy tajribasi mulkiga aylanadi. Tajriba qilish orqali bola savolga javob izlaydi va shu bilan ijodiy qobiliyatlarni, muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi. Loyihani bolalar va kattalarning birgalikdagi rivojlanish faoliyati shakli sifatida ishlatib, o'qituvchilar ta'lim faoliyatini qiziqarli, ijodiy, samarali tarzda tashkil etadilar.

Loyihadan maktabgacha ta'lim amaliyotida foydalanish pedagogik innovatsiya sifatida ko'rib chiqilish huquqiga ega, chunki loyiha usuli maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv faoliyati bolalarning birgalikdagi faoliyati jarayonida erishilgan natijaga qaratilgan degan g'oyaga asoslanadi. o'qituvchi va bolalar muayyan amaliy muammo (mavzu).

Maktabgacha ta'lim tizimidagi loyiha faoliyatining o'ziga xos xususiyati shundaki, bola hali mustaqil ravishda atrof-muhitdagi qarama-qarshiliklarni topa olmaydi, muammoni tuza olmaydi, maqsadni (g'oyani) aniqlay olmaydi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida loyiha faoliyati hamkorlik xarakteriga ega bo'lib, unda maktabgacha ta'lim muassasalarining

bolalari va o'qituvchilari ishtirok etadilar, ota-onalar ham ishtirok etadilar. Ota-onalar o'zlarining pedagogik tajribasini boyitib, o'zlarining muvaffaqiyatlari va bolaning muvaffaqiyatlaridan qoniqish hissi va qoniqish hissini boshdan kechiradigan ta'lim jarayonining bevosita ishtirokchilariga aylanadilar.

Bundan tashqari, loyiha usuli bolalarning shaxsiy manfaatlariga asoslangan maktabgacha yoshdagi bolalar uchun integratsiyalashgan ta'lim shakliga ega, shuning uchun bolalar bog'chasi o'quvchilarining mustaqil faolligini oshiradi.

AKTdan foydalanish (axborot va kompyuter texnologiyalari)

Axborot va kompyuter texnologiyalari maktabgacha ta'lim muassasasining o'quv va uslubiy ishlarida faol qo'llaniladi. Bunday darslar turli shakllarda (videofilm, animatsiya, slaydlar, musiqa) taqdim etilgan audiovizual ma'lumotlarni birlashtirishga, hodisalar va ob'ektlarni dinamikada namoyish qilish imkoniyati tufayli bolalarning diqqatini faollashtirishga imkon beradi.

Internetning faol foydalanuvchilari bo'lgan o'qituvchilar uchun kompyuter bosma shaklda mavjud bo'lmagan qo'shimcha ma'lumotlarni olishga, shuningdek, darslar uchun ko'rgazmali materialni tanlashda illyustrativ materialni diversifikatsiya qilishga yordam beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishning an'anaviy shakllari bilan taqqoslaganda, kompyuter bir qator afzalliklarga ega:

- Kompyuter ekranida ma'lumotni o'yin shaklida taqdim etish bolalarda katta qiziqish uyg'otadi;
- Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tushunarli bo'lgan yangi turdagi ma'lumotlarni olib yuradi;
- Harakat, tovush, animatsiya uzoq vaqt davomida e'tiborni tortadi;
- Muammoli vazifalar, ularni kompyuterning o'zi tomonidan to'g'ri hal qilish bilan bolani rag'batlantirish bolalarning kognitiv faolligini rag'batlantiradi;
- Ta'limni individuallashtirish imkoniyatini ta'minlaydi;
- Bolaning o'zi hal qilingan o'yinni o'rganish vazifalarining tezligi va sonini tartibga soladi;

- Kompyuterda o'z faoliyati jarayonida maktabgacha tarbiyachi o'ziga ishonch hosil qiladi, u juda ko'p ish qila oladi;
- Kundalik hayotda ko'rish mumkin bo'lmagan bunday hayotiy vaziyatlarni, kutilmagan va g'ayrioddiy ta'sirlarni taqlid qilish imkonini beradi;

Texnologiya - bu har qanday biznesda, mahoratda, san'atda qo'llaniladigan texnikalar majmui (tushuntirish lug'ati).

Pedagogik texnologiya - bu shakllar, usullar, usullar, o'qitish usullari, ta'lim vositalarining maxsus majmui va tartibini belgilovchi psixologik-pedagogik munosabatlar yig'indisidir; bu pedagogik jarayonning tashkiliy-uslubiy qurolidir (B.T.Lixachev).

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- salomatlikni tejaydigan texnologiyalar;
- dizayn texnologiyasi
- tadqiqot texnologiyasi
- maktabgacha tarbiyachi va o'qituvchining texnologiya portfeli
- o'yin texnologiyasi
- TRIZ texnologiyasi va boshqalar.

Quyidagi texnologiyalardan foydalanish mumkin:

- shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar;
- o'yin texnologiyasi;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- salomatlikni tejaydigan texnologiyalar.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiya

O'quvchilarga yo'naltirilgan texnologiyalarga, oilada va maktabgacha ta'lim muassasasida qulay sharoitlarni ta'minlaydigan maktabgacha ta'limning butun tizimining markazida bola shaxsini qo'yadigan hamkorlik texnologiyasiga tayanish mumkin. Bunga bolalar bog'chasi faoliyat yuritadigan ta'lim dasturi ("Tug'ilishdan maktabgacha") yordam beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar an'anaviy texnologiyada bolaga nisbatan avtoritar yondashuvga - sevgi, g'amxo'rlik, hamkorlik muhitiga qarshi turadi, shaxsning ijodkorligi uchun sharoit yaratadi.

O'yin texnologiyasi

Ochiq o'yinlar va o'yin harakatlari bola hayotining tabiiy hamrohlari bo'lib, katta tarbiyaviy kuchga ega, bolaning jismoniy va shaxsiy fazilatlarini shakllantiradi.

Jismoniy tarbiya darslarida, ham barcha rejim lahzalarida foydalanish mumkin; Nafas olish mashqlarida, sog'lom aerobikada, o'yin uslubida yoga, o'yin massajini o'tkazishda xalq og'zaki o'yinlari, temperlash protseduralari, ertalabki mashqlar va mustaqil bolalar faoliyatida foydalaniladi.

AKT:

1. Tadbirlar va dizayn uchun illyustrativ material tanlash (skanerlash, Internet, printer, taqdimot).
2. Darslar, bayramlar, o'yin-kulgilar uchun qo'shimcha o'quv materialini tanlash, bayramlar va boshqa tadbirlar stsenariylari bilan tanishish.
3. Ota-onalar yig'ilishlarini o'tkazish jarayonida bolalar bilan o'quv faoliyati samaradorligini va ota-onalarning pedagogik vakolatlarini oshirish uchun Power Point dasturida taqdimotlar yaratish.
4. Jismoniy tarbiya va o'quv mashg'ulotlari uchun audio va video materiallar tanlovi, audio va video materiallarni tahrirlash, darslar, bayramlar va ko'ngilochar tadbirlar uchun videolar yaratish.
5. Tadbirlarda videolar, taqdimotlar, interaktiv o'yinlar ko'rsatish.
6. Tajriba almashish, davriy nashrlar bilan tanishish, Rossiya va xorijdagi boshqa o'qituvchilarning ishlanmalari.
7. Hujjatlarni rasmiylashtirish, hisobotlar, diagnostika. Kompyuter har safar hisobot va tahlillarni yozmaslikka imkon beradi, lekin sxemani bir marta terish va keyin faqat kerakli o'zgartirishlarni kiritish kifoya.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Innovatsion pedagogic texnologiyalar haqida tushuncha bering?

2. Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning vositasi qanday?

- 2. Innovatsion pedagogic texnologiyalarning bosqichlari nimalardan iborat?**
- 3. Innovatsion pedagogic texnologiyalar asosida loyihalash usullari nimadan iborat?**

**4-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDAGI
TARBIYALANUVCHILAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING
LOYIHALASHTIRISH XUSUSIYATLARI.**

9-§.Loyihaviy faoliyat texnologiyasining pedagogikadagi o'rni. Pedagogik faoliyatni loyihalashtirishning avzalligi.

10-§.Tarbiyachining faoliyat turlarini loyihalashtirishdagi komponentligi.

**9-§.LOYIHAVIY FAOLIYAT TEXNOLOGIYASINING
PEDAGOGIKADAGI O'RNI. PEDAGOGIK FAOLIYATNI
LOYIHALASHTIRISHNING AVZALLIGI.**

Bugungi kunda samarali pedagogik tizimni yuqori samarali dastur va texnologiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Zamonaviy pedagogik muammolar ko'pincha o'quv jarayoniga innovatsion tizimlarni yaratish va joriy etish orqali hal qilinadi, bu nafaqat kelajakdagi o'zgarishlarni oldindan rejalashtirishda, balki ularning hayoti va sog'lig'iga ta'siri oqibatlarini oldindan ko'rishda ham o'z ifodasini topgan puxta dizaynni talab qiladi. yosh avlod vakillari. Bu loyihalash muammosini pedagogika nazariyasi va o'quv faoliyati amaliyotida birinchi o'rinlardan biriga olib keladi.

Pedagogik loyihalash va uning qo'llanilishini V.S. Bezrukova, V.P. Bespalko, E.S. Zair-Bek, N.N. Surtaeva, N.O. Yakovleva, Yu.K. Chernova, V.Z. Yusupov va boshqalar.Ammo olimlarning yagona nazariyani yaratish yo'lida qizg'in izlanishlariga qaramay, ushbu muammoning terminologiyasi va uning mazmuni masalalari hali ham yetarlicha o'rganilmagan.

Yakovleva pedagogik dizaynning ta'rifini quyidagicha ko'rib chiqadi: "Dizaynning mohiyati haqidagi klassik g'oyalarga asoslanib, uning asosiy xususiyatlarini saqlab qolgan holda, biz pedagogik dizaynni loyihani yaratish bo'yicha maqsadli faoliyat

deb tushunamiz, bu ta'lim tizimining innovatsion modeli sifatida loyihani yaratishga qaratilgan. ommaviy foydalanish”.

Ta'lim dizayni - bu muayyan muammoning echimini aks ettiruvchi loyihani yaratish jarayoni. Bu ta'lim jarayoni sharoitida amalga oshiriladigan va uning samarali faoliyat yuritishi va rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan faoliyatdir. U dolzarb muammoni hal qilish zarurati bilan bog'liq bo'lib, ijodiy xarakterga ega va qiymat yo'nalishlariga asoslanadi. Uning natijasi tizimli xususiyatlarga ega bo'lgan, pedagogik ixtiroga asoslangan pedagogik faoliyat ob'ektining modelidir, chunki u muammoni hal qilishning yangi usuliga asoslanadi va mumkin bo'lgan foydalanish holatlarini ko'rsatadi.

Zamonaviy sharoitda, maktabgacha ta'lim muassasasida rivojlanish dizayni kabi boshqaruv faoliyati turiga etarlicha e'tibor beriladi. Va bu tasodif emas, chunki dizaynning asosiy maqsadi bolaning shaxsiyatini, uning bilimlarini, ko'nikmalarini rivojlantirishning maqsadlilikini ta'minlash va ularni o'z qarorlarini qabul qilish uchun asos sifatida qo'llashdir.

Loyihaning maqsadi - maqsadlarni o'rganish, o'qitishning asosiy qarama-qarshiliklarini aniqlash va muammoni shakllantirish. Ishlab chiqilgan o'qitish texnologiyasini amalga oshirish shartlarini o'rganish. O'qitishning didaktik texnologiyasi vositalarini ishlab chiqish, loyihalarni amalga oshirish, samaradorligini o'rganish va takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Keling, dizayn xususiyatlarini ta'kidlaymiz:

Loyihalash bolaning malakasini rivojlantirish jarayoniga aniq yo'nalish berish uchun mo'ljallangan;

Diagnostika natijalarini tahlil qilish asosida loyihalash shaxsni rivojlantirish jarayonini boshqarishni tartibga solish texnologiyasini modellashtirish uchun mo'ljallangan. Dizayn ta'lim, qo'llab-quvvatlash va boshqaruv faoliyati uchun shart-sharoitlarni yaratishni tan olishga chaqiriladi.

Maktabgacha ta'lim muassasasining o'quv jarayonida dizayn texnologiyasidan foydalangan holda, o'qituvchi o'quvchilarning hozirgi va bevosita rivojlanish zonasiga e'tibor qaratishi kerak.

Dizayn - bu faktik bilimlarni birlashtirishga emas, balki ularni qo'llash va yangilarini o'zlashtirishga qaratilgan pedagogik texnologiya. Bundan xulosa qilishimiz mumkinki, bolalar bog'chasida dizayndan faol foydalanish maktabgacha yoshdagi bolaga ijtimoiy-madaniy muhitda inson faoliyatining yangi usullarini o'rganish, uning malakasini rivojlantirish imkonini beradi.

Keling, maktabgacha ta'lim muassasasida qo'llanilishi mumkin bo'lgan Evdokimova E.S. tomonidan taklif qilingan dizayn mexanizmining variantini ko'rib chiqaylik.

Dizayn mexanizmi

Loyihani ishlab chiqish:

Maktabgacha ta'lim muassasasida dizayn texnologiyasini amalga oshirish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun dolzarb bo'lgan muammoni aniqlash va loyihani ishlab chiqish bilan boshlanadi. O'qituvchi muammoni hal qilish uchun dastlabki reja tuzadi. Loyihani amalga oshirish jarayonida yoki rejalashtirish jarayonida bolalar o'z takliflarini beradilar. Shunday qilib, bolalar ta'lim faoliyatining haqiqiy sub'ektlariga aylanadilar, o'z-o'zini rivojlantirish huquqini amalga oshiradilar.

O'qituvchining roli

Texnologiya o'qituvchining bolalarning ishlab chiqarish faoliyatini tashkilotchisi sifatida funktsiyalarini amalga oshirishga imkon beradi: nufuzli ma'lumot manbai, maslahatchi, ekspert.

Motivatsiyani rivojlantirish

Motivatsiya bolalar faoliyatining ijodiy tabiati, mustaqillik, bolaning sevimli ertak qahramonlari, tengdoshlari va kattalar oldidagi mas'uliyati, birgalikdagi faoliyat sub'ektlari bo'yicha turli nuqtai nazarlar bilan tanishish, fikr bildirish va ifoda etish imkoniyati tufayli kuchayadi. muayyan hodisalar bo'yicha o'z pozitsiyasini asoslash.

Guruhning mavzu-kognitiv makonini tashkil etish (avtonom jihozlangan bolalar media kutubxonasi - kutubxona-audio-video kutubxonasi)

Bolalar tomonidan ko'plab loyihalarni amalga oshirishning muvaffaqiyati (birinchi navbatda tadqiqot va axborot) bilim manbalariga murojaat qilish imkoniyati bilan belgilanadi. Guruh xonasida kattalar turli xil ommaviy axborot vositalariga hujjatlarni jamlaydi: o'qish uchun kitoblar, videolar, audio kassetalar, bu bolalarga atrofdagi dunyoni o'rganishning turli usullarini faol o'zlashtirishga imkon beradi.

Jamoa ishi

Dizayn texnologiyasi turli xil kombinatsiyalarda o'quv jarayoni ishtirokchilarining birgalikdagi faoliyatiga qaratilgan:

- Loyiha bo'yicha o'qituvchi va bolaning birgalikdagi faoliyati:
- bolalarning birgalikdagi faoliyati;
- bolalarning ota-onalar bilan birgalikdagi faoliyati.

Kattalar va bolalarning kollektiv faoliyatining quyidagi shakllari mumkin: qo'shma-individual, qo'shma-o'zaro, qo'shma-ketma-ket. Kollektiv faoliyatni tashkil etish shakllarining bosqichma-bosqich murakkablashishi - o'rta maktabgacha yoshdagi qo'shma individual va birgalikdagi o'zaro ta'sirdan (juftlik va kichik guruhda) birgalikdagi ketma-ket va birgalikdagi o'zaro (guruhda) faoliyatgacha. katta yoshdagi bolalarning birgalikdagi harakatlarini muvofiqlashtirish qobiliyatini rivojlantirishni rag'batlantiradi (tarkibni muhokama qilish, mas'uliyatni taqsimlash, bir-biriga yordam berish).

Ta'lim jarayonini individuallashtirishning real imkoniyatlari

Dizayn texnologiyasi o'quv jarayonini individuallashtirish tamoyilini etarli darajada amalga oshirishga imkon beradi, har bir bolaga jamoadagi o'z ahamiyati va ehtiyojlarini tan olish imkonini beradi. Har bir inson o'z mehnati samarasini, avvalo guruh, keyin butun jamoa ishiga qo'shgan hissasini ko'radi. Bola jarayonning boshqa ishtirokchilari uning umumiy ishga qo'shgan hissasini payqashlarini tushunadi, shuning uchun u boshqalar bilan birga bo'lishga intiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatini nazorat qilish va baholash

Tashqi nazorat muammo bo'yicha ish natijalarini baholashga yo'l beradi. Mahsulotlar baholanadi: loyihaga muvofiqligi, o'z vaqtida amalga oshirilishi, uning

sifati. Shu bilan birga, amalga oshirilgan ishlarni tuzatish va tartibga solish uchun vaqti-vaqti bilan bolalarni oraliq natijalar bilan tanishtirish kerak.

Dizayn natijalari:

1. Mahsulot qabul qilindi

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ish natijasi rasm, hunarmandchilik, applikatsiya, albom, bastalangan ertak, konsert, spektakl, sabzavot hosili va boshqalar bo'lishi mumkin.

2. Bolaning madaniy rivojlanishi

Maktabgacha tarbiyachi loyiha mavzularini mustaqil ravishda ilgari surish qobiliyatiga ega bo'ladi; u mantiqni, o'z pozitsiyasini aniqlash qobiliyatini, murakkab savolga oddiy javoblar yo'qligini, hodisani turli tomonlardan o'rganish kerakligini tushunishni rivojlantiradi. Bola ijodiy guruhda ishlashda birgalikdagi sa'y-harakatlarning muhimligini anglay boshlaydi; ularning imkoniyatlari va ahamiyatini tushunish; u chinakam faollik va mustaqillikni rivojlantiradi.

3. Bolaning kattalarni tarbiyalash bilan munosabatlarini rivojlantirish

Loyihada bolalar bilan birgalikda ishlash jarayonida o'qituvchilar madaniyatga ko'tarilishga, ya'ni o'quvchilarning o'zlari qodir bo'lgan eng yuqori darajaga erishishlariga hissa qo'shadilar - mehribon, jasoratli, qat'iyatli, e'tiborliroq va hokazo. Bolalar bog'chasida mikroiklim yaxshilanmoqda.

Har bir maktabgacha yoshdagi bolaga diqqat bilan qarasa, uni tushunishga harakat qiladi, u bilan muloqot qiladi, o'qituvchi ham uning shaxsiyatida madaniy maydon yaratadi. Bu sohada bolaning o'zini o'zi bilishi va o'z taqdirini o'zi belgilashi, shaxsiy o'sishi va individualligini ochish uchun ko'proq imkoniyatlar mavjud. Bolaga e'tiborli va mehribon munosabat unda kattalar dunyosiga va xavfsizlikka ishonch hissini muvaffaqiyatli shakllantiradi.

4. Ota-onalarning tarbiyachilar bilan birgalikda bolani madaniyat konteksti bilan tanishtirishdagi ishtiroki.

Ota-onalar o'quv jarayonining haqiqiy va e'lon qilinmagan sub'ekti sifatida bolalar bog'chasining madaniy an'alarini yaratishda faol ishtirok etadilar. Loyihalarni yaratish va amalga oshirishda ota-onalarning ishtiroki o'zlarini va

bolalarini bilishga qiziqish uyg'otadi, maktabgacha yoshdagi bolani tarbiyalash sohasidagi madaniy vakolatlarini oshiradi. [bir]

Maktabgacha yosh - bu erkin, avtonom, malakali shaxsni rivojlantirishning muhim davri. Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishini loyihalashda o'qituvchilar nafaqat bilim, ko'nikma va ijtimoiy hayotga moslashishni shakllantirishga, balki muammoni hal qilish, yechimlarni birgalikda izlash, gumanitar va tabiiy fanlar munosabatlarini modellashtirish orqali uni o'rgatishlari kerak; unga madaniyat normalarini mustaqil ravishda egallash imkoniyatini berish. Maktabgacha yoshdagi bolalarning malakasini shakllantirishning maqsadlari quyidagilardan iborat:

- Yoshga mos bilim, ko'nikma o'tkazish;
- Muayyan yosh uchun etakchi faoliyat turiga mos keladigan qobiliyatlarni rivojlantirish;
- Bolalar o'z bilimlarini mustahkamlash, faoliyatning turli maqsadlarida qobiliyatlarini namoyon qilishlari uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, ya'ni. shaxsning ijtimoiy, intellektual, jismoniy, shaxsiy rivojlanishi sub'ektini shakllantirish

Dizayn variantlaridan biri bolalar bog'chasi o'quvchilarini rivojlantirish uchun biz tomonidan ishlab chiqilgan model bo'lishi mumkin. U quyidagi tuzilishga ega:

1.Maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish modeli

2.Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishining maqsadi:

Maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiy kompetentsiyasini rivojlantirishni tashkil etish tamoyillari:

- mustahkamlik
- ilmiy
- foydalanish imkoniyati
- ishlab chiqarish qobiliyati

Ijtimoiy kompetentsiyani rivojlantirish tizimining ishlash shartlari:

- tashkiliy

- pedagogik
- uslubiy

Rivojlanish vazifalari:

Rivojlanish xususiyatlari:

- axborot
- taxmin qilingan
- shakllantiruvchi

Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish jarayonini boshqarish bosqichlari:

Tayyorgarlik: Rivojlanish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, ko'nikmalarni aniqlash.

Kirish diagnostikasi: Bola rivojlanishining diagnostikasi

Rivojlanuvchi: olingan diagnostika ma'lumotlariga asoslanib, zarur ko'nikmalarni rivojlantirish

Chiqish diagnostikasi: Bola rivojlanishining diagnostikasi

Korreksiyalash: O'quvchilarni tuzatish va yanada rivojlantirish uchun diagnostika natijalaridan foydalanish

Bunday model bolani uning rivojlanishining turli bosqichlarida har tomonlama o'rganish, uning samaradorligini oshirish uchun ta'lim va rivojlanish jarayonida olingan natijalardan foydalanish yo'llarini aniqlash imkonini beradi. U maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishini tashkil etishning o'ziga xos mexanizmlarini ko'rib chiqadi.

Ushbu model "o'qituvchi-tarbiyachi - maktabgacha yoshdagi bola" darajasida rivojlanishning pedagogik diagnostikasi tizimidir. *Qulay:* amaliyotga tatbiq etish uchun, o'quvchilarning xulq-atvorini o'rganish nuqtai nazaridan rivojlanish jarayonini boshqarishni tahlil qilish imkonini beradi.

Model mahalliy ta'lim amaliyotini isloh qilishning asosiy tamoyillarini aks ettiradi: insonparvarlashtirish, diversifikatsiya qilish, standartlashtirish, ko'p bosqichlilik, axborotlashtirish, individuallashtirish.

Yangi ta'lim paradigmasi haqiqatan ham insonparvarlik xarakteriga ega bo'lib, bu bola ta'lim jarayonining markazida bo'lishi kerakligini ko'rsatadi.

Ushbu g'oyadan kelib chiqib, biz mamlakatimiz maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilish yo'nalishlarini belgilab beruvchi tamoyillarni belgilab oldik. Keling, ularga qisqacha ta'rif beraylik.

Ta'limni insonparvarlashtirish tamoyili ta'lim tizimi va butun ta'lim jarayonini har bir shaxsning huquqlarini hurmat qilish asosida o'quvchilar va o'qituvchilarga o'zaro hurmat munosabatlarini rivojlantirish va shakllantirishga yo'naltirilganligidan iborat.

Diversifikatsiya tamoyili ta'lim dasturlarini, rivojlanishni tashkil etish shakllarini va boshqalarni keng tanlashga qaratilgan.

Standartlashtirish printsipi ta'lim tizimini shaxsga yuqori sifatli ta'lim xizmatlarini va jamiyat uchun sog'lom, rivojlangan shaxsni kafolatlaydigan davlat ta'lim standartini amalga oshirishga yo'naltirishdan iborat.

Ko'p bosqichlilik tamoyili rivojlanishning har bir bosqichida shaxsning imkoniyatlari va manfaatlariga mos keladigan ta'lim darajasiga erishish imkoniyatini ta'minlaydigan bosqichma-bosqich ta'lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, har bir daraja o'z maqsadi, vazifalari, muddati va o'ziga xos xususiyatlariga ega bo'lgan o'rganish va rivojlanish davridir.

Ta'limni axborotlashtirish tamoyili o'quv va rivojlanish jarayonida har xil turdagi audio, video va kompyuter texnikasining keng tarqalgan va tobora kengroq qo'llanilishi bilan bog'liq.

Individuallashtirish printsipi har bir bolaning shaxsiy xususiyatlarini ta'lim va tarbiya jarayonida ular bilan o'zaro munosabatlarning barcha shakllarida hisobga olish va rivojlantirishdan iborat.

Ushbu tamoyillar maktabgacha ta'limning umumiy maqsadi - sog'lom, jismoniy va ma'naviy, ko'p qirrali, barkamol, maktab ta'limining yangi ijtimoiy sharoitlariga moslasha oladigan shaxsni rivojlantirish bilan bog'liq.

Yuqorida aytilganlar nuqtai nazaridan, maqsadlarni amaliy amalga oshirishning haqiqiy mexanizmlaridan biri maktabgacha yoshdagi bolaning

rivojlanishini loyihalashni takomillashtirish vositasi sifatida pedagogik diagnostikani tashkil etish ekanligi ayon bo'ladi.

Ishlab chiqilgan modellar o'quv jarayonining samaradorligi va samaradorligini doimiy diagnostika va prognostik monitoring jarayonini amalga oshirish imkonini beradi.

Bizning g'oyalarimizga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish uchun tavsiya etilgan modellarning muvaffaqiyatli ishlashi, agar shartlar aniqlangan bo'lsa, mumkin: tashkiliy, pedagogik, uslubiy.

Shunday qilib, tashkiliy shartlar quyidagilarni belgilaydi:

- maktabgacha ta'lim muassasasida maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishining turli bosqichlarida o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish bo'yicha tizimlashtirilgan materialni yaratish;
- pedagogik diagnostika ma'lumotlar bazasini yaratish;
- olingan diagnostika materialini saqlash va tizimlashtirishni tashkil etish.

Pedagogik shartlar quyidagilarni belgilaydi:

- o'quvchilarni rivojlantirish jarayonining samaradorligini oshirish uchun materialdan foydalanish;
- pedagogik madaniyatning ajralmas qismi sifatida maktabgacha ta'lim muassasalari o'qituvchilarida diagnostika ko'nikmalarini shakllantirish.

Uslubiy shartlar quyidagilarni belgilaydi:

- maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish uchun zamonaviy talablarga eng mos keladigan o'yinlar, didaktik materiallarni ishlab chiqish va tanlash;
- pedagogik diagnostika ma'lumotlar bazasini vaqti-vaqti bilan ko'rib chiqish va to'ldirish;
- bolalar bilan diagnostika va rivojlanish ishlarini olib borishda o'qituvchilarga zarur uslubiy yordam ko'rsatish.

Shunday qilib, aytilganlarni umumlashtirib, shuni ta'kidlaymizki, hozirgi vaqtda ta'lim tizimlarida pedagogik loyihalash muammosini hal qilingan deb hisoblash erta. Aksincha, biz muammoni bayon qilish bosqichidamiz. Ta'lim

tizimining dastlabki bosqichida - maktabgacha ta'limda dizayn faoliyatining tarkibiy qismlarini hisobga olish muhimdir. Aynan shu erda bolaning shaxsiyati rivojlana boshlaydi. Ushbu bosqichda biz shaxsiyat xususiyatlarini boshqarishimiz va rivojlantirishimiz, maktabgacha yoshdagi bolani voyaga etkazishimiz, maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyalanuvchisining kompetentsiyasini rivojlantirish jarayoniga yo'nalish berishimiz mumkin.

Pedagogik loyihalashning maqsadi dolzarb muammoni yangicha tarzda hal etishdan iborat bo'lib, uni amalga oshirish ijobiy samara beradi, ta'lim tizimining bir holatdan ikkinchi holatga o'tishi, sifat jihatidan yangidir. Pedagogik loyihalash ob'ekti sifatida ta'lim texnologiyalari, usullari, mazmuni, o'quv dasturlari va boshqalar ishlaydi. Pedagogik loyihalash muammoni hal qilishning yangi usuli bilan bog'liq bo'lib, ma'lum usullardan foydalanish uni an'anaviy rivojlanish darajasiga tushiradi.

Loyihalash predmeti - bu ijtimoiy jihatdan mustahkamlangan me'yoriy, ta'lim, madaniy sharoitlar va vositalar, standartlar, dasturlar, rejalar va boshqa pedagogik tushunchalar majmui, ular doirasida ta'lim jarayonlari amalga oshiriladi.

Pedagogik loyihalash usullari xilma-xil bo'lib, loyihalash muammosi va predmeti bilan belgilanadi, shuningdek, sub'ektlarning xususiyatlariga, ular ega bo'lgan bilimlar to'plamiga bog'liq. Invariant usullarni egallash ayniqsa muhimdir.

Pedagogik loyihalash - bu faoliyat turlarining ketma-ket o'rnini bosuvchi majmui: pedagogik tizim holatini tahlil qilish, dolzarb muammolarni aniqlash, dasturlash, rejalashtirish, yangi o'quv amaliyotini loyihalash, pedagogik jarayon sub'ektlari faoliyatini tashkil etish shakllari.

Pedagogik dizayn quyidagi tamoyillarga asoslanishi kerak:

to'liqlik (mijozlarning loyihaga qo'yiladigan asosiy talablarini, madaniyat va jamiyat normalarini qondirishi), konstruktiv yaxlitlik (loyihaning tarkibiy elementlarining to'liqligi, ularning darajasi.

ishlab chiqish va izchillik), realizm (aniq vaziyatda uni amalga oshirish), maqsadga muvofiqligi (amalga oshirish uchun real imkoniyatlarning mavjudligi), interaktivlik (loyihani amalga oshirish jarayonida tuzatishlar). Loyihalash

jarayonlarini umumlashtirish darajasiga va loyihalash natijasiga qarab, quyidagi darajalar ajratiladi: kontseptual, moddiy, texnologik va protsessual.

Dizaynning kontseptual darajasi ta'lim standarti modeli, dastur kontseptsiyasi va o'quv rejasi loyihasini yaratishni ta'minlaydi.

Kontent darajasi o'z funktsional maqsadi uchun cheklangan mahsulotni olishni o'z ichiga oladi, masalan, maktabgacha ta'lim tashkilotini rivojlantirish dasturi, ta'lim yo'nalishlaridan biri uchun o'quv dasturi).

Dizaynning texnologik darajasida, masalan, ob'ekt-fazoviy rivojlanayotgan muhitni qurish texnologiyasining tavsifi, bolalarning jismoniy rivojlanishi usullari.

Protsessual daraja loyiha faoliyatini amaliy qo'llash darajasida ochib beradi, masalan, individual sinflarning uslubiy rivojlanishi, bayramni o'tkazish skripti va boshqalar V.I. Slobodchikov o'quv jarayonini loyihalashning uch turini ajratadi:

ijtimoiy-pedagogik;

pedagogik;

psixologik va pedagogik dizayn.

Ushbu tipologiyaga asoslanib, L.D. Morozova maktabgacha ta'lim sohasida pedagogik dizayn mazmunini ishlab chiqdi.

Ijtimoiy-pedagogik loyihalash: "Maktabgacha ta'lim muassasalarining xilma-xilligi va o'zgaruvchanligi, kontseptsiyalari va rivojlanish dasturlari, maktabgacha ta'lim muassasalarini boshqarish tuzilmalari, maktabgacha ta'limni rivojlantirishni ta'minlaydigan mutaxassislar va tuzilmalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar modellari".

Pedagogik loyihalash: "Ta'lim jarayonining rang-barangligi, maktabgacha ta'lim muassasalarining predmetni rivojlantiruvchi muhiti, reja va dasturlari, o'qitish usullari va texnologiyalari, ta'lim tizimining innovatsion modellari".

Psixologik-pedagogik loyihalash: "individual pedagogik tuzilmalarning xilma-xilligi va o'zgaruvchanligi (o'yinlar va tadbirlarning xulosalari, dam olish va bo'sh vaqtni o'tkazish stsenariylari, didaktik vositalar), o'qituvchilar - bolalar - otalarning birgalikdagi faoliyatining ta'lim loyihalari.

Pedagogik loyihalashning quyidagi bosqichlari ajratiladi.

Birinchi bosqichda loyihadan oldingi (dastlabki), loyiha tuzilishi, potentsial ishtirokchilar va loyiha shartlari haqida dastlabki g'oyalar to'planadi. Ushbu bosqichda quyidagi bosqichlar rejalashtirilgan: loyiha muhitini tahlil qilish, loyihaning dastlabki kontseptsiyasini (g'oyalarini) shakllantirish va asoslash.

Loyihalashning ikkinchi bosqichida loyiha g'oyalarining qiymatini aniqlash, ushbu g'oyalarni izlash va baholashga asoslangan ta'lim loyihasi kontseptsiyasi shakllanadi.

Uchinchi bosqichda loyiha dasturini tayyorlash, tadbirlarni vaqt bo'yicha taqsimlash amalga oshiriladi. Bu erda muammo, vazifalar, loyiha ishtirokchilarining tarkibi, ish bloklari, ularning ketma-ketligi, resurslar bilan ta'minlash, loyihaning kutilayotgan natijalari ko'rsatilgan.

Ta'lim loyihasini tayyorlashning to'rtinchi bosqichida reja, muddatlar, resurslar va natijalarni ishlab chiqish amalga oshiriladi;

Pedagogik loyihalashning beshinchi bosqichida o'quv jarayoni amaliyotini loyihalash amalga oshiriladi, loyihani boshqarishning tashkiliy tuzilmalari va uni amaliyotga tatbiq etish shakllanadi.

10-§.TARBIYACHINING FAOLIYAT TURLARINI LOYIHALASHTIRISHDAGI KOMPONENTLIGI.

Pedagogik kompetensiyalar-bilimlar, malaka va ko'nikmalar hamda o'zlashtirilgan qadriyatlar asosida mustaqil harakatlanishga bo'lgan motivatsiyaning uyg'unlashgan majmuini o'zida aks ettiradi. Kompetentli kadr kasbiy vazifalarni samarali va sifatli bajarishi mumkin. Zamonaviy kompetensiya nafaqat malaka, bilim va ko'nikmalarni, balki qadriyatlar va axloqiy fazilatlarni xam o'z ichiga oladi. Har bir tarbiyachi shaxsi, temperamenti va tarbiyachiik uslubi boshqalarinikidan farqlanadi. Biroq bolaga, uning ta'limiga va rivojlanishiga yondashuv barcha tarbiyachilarda bir xil bo'lishi lozim. Shuning uchun ham kasbiy standart barcha tarbiyachilar uchun bir xil talabni qo'ydi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, zamonaviy bolalar bog'chasini yangi axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilish qiyin. AKTga egalik qilish ta'lim jarayoni

samaradorligini oshirishga, tarbiyachilarning kasbiy malakasini oshirishga yordam beradi.

Kasbiy mahoratning bir qismi sifatida tarbiyachining loyiha madaniyati ham katta o'rin tutadi.

Maktabgacha ta'limdagi tarbiyachilar loyihaning har bir bosqichiga katta e'tibor berishadi. Chunki, faqat ularning yaxlit o'zaro ta'siri pedagogik dizaynning sifatli amalga oshirilishini ta'minlaydi. Keling, har bir bosqichni alohida ko'rib chiqaylik.

Nazariy adabiyotlarni o'rganish jarayonida aniqlaganimizdek, pedagogik dizayn rivojlanishining hozirgi bosqichida uchta asosiy bosqich mavjud:

I bosqich - modellashtirish;

II bosqich - dizayn;

III bosqich – dizayn

I. A. Kolesnikovaning fikricha, pedagogik modellashtirish boshlang'ich bosqich bo'lib, unga erishishning asosiy usullarini hisobga olgan holda pedagogik tizim sharoitida muayyan loyihani bosqichma-bosqich ishlab chiqishdir.

II. Kelajakda haqiqiy loyihalashni o'z ichiga olgan bosqich keladi - ishlab chiqilgan reja va olingan ma'lumotlarni qayta ishlash, ta'lim muassasasi doirasida amaliy foydalanish imkoniyati. Bunday holda, turli omillar hisobga olinadi - loyiha faoliyatining yo'nalishi, uning maqsad va vazifalari, loyiha faoliyati ishtirokchilarining xususiyatlari va boshqalar.

III. Nihoyat, pedagogik loyihalashning uchinchi, yakuniy bosqichi dizayndir. Bunda ishlab chiqilgan loyiha tahlil qilinadi, uni yanada tafsilotlash va kamchiliklarni bartaraf etish. Shu bilan birga, bunday tadbirlar yaratilgan loyihadan muayyan vaziyatda, real sharoitlarda, ta'lim munosabatlarining haqiqiy ishtirokchilari bilan istiqbolli foydalanishga yordam beradi.

Hozirgi bosqichda kasbiy pedagogik ta'lim ko'plab muammolarni hal qilishni o'z ichiga oladi: kasbiy motivlar va qiziqishlarni shakllantirish, bo'lajak o'qituvchilarni tizimli tafakkurni tarbiyalash, pedagogik faoliyatning dizayn komponentini shakllantirish. Ta'limning ushbu jihatlarini ko'rib chiqish faoliyat va tizimli yondashuvlardan foydalanishni talab qiladi.

M.S.Kagan pedagogik faoliyatni transformativ faoliyat deb tasniflaydi, lekin ayni paytda u faoliyatning barcha turlari kesishishini ta'kidlaydi. Ushbu nazariy qoidalar pedagogik faoliyat kognitiv va qiymatga yo'naltirilgan faoliyat xususiyatlari bilan tavsiflanadi. Loyihalash komponenti pedagogik faoliyatning ajralmas qismidir, shuning uchun u transformativ, kognitiv va qiymatga yo'naltirilgan faoliyatning xususiyatlari bilan tavsiflanishi mumkin.

Mikro darajada dizayn komponenti quyidagi elementlarning kombinatsiyasiga ega tizimdir:

1. Loyihalash ob'ekting dastlabki holatini tahlil qilish.
2. Maqsadni belgilash.
3. Dizayn.
4. Yakuniy tahlil.
5. Tartibga solish va tuzatish.

Har bir pedagog ta'lim berishni texnologiyalashtirish asosini o'rganishni boshlashdan avval, quyidagi maslahat va tavsiyalarga e'tibor qaratishi zarur:

1. Texnologiyalashtirish asosida ifodalangan, va bu bilan albatta siz tanishishingiz zarur bo'lgan qoidalar, shu zahoti sizga tushuntirish bermaydi, faqat ko'zlanayotgan maqbul va samarali natijaga erishish uchun nima ish qilish zarurligini ko'rsatadi. Har bir yo'l va vosita o'qituvchi-texnolog tomonidan, u intilayotgan, yakuniy natijaga erishishga ko'rinarli qo'shgan hissi tomoni bilan baholanishi zarur. Qoidaning maqbulligini talqin qila turib, e'tiborni nafaqat unga, uni qo'llashni 6 nazarda tutuvchi vaziyat yoki sharoitlarga qaratish zarur. Gap shundaki qoidalar odatda, formula emas, boshqaruv xususiyatga ega bo'ladi, modomiki ularni qo'llash mumkin bo'lgan, ta'lim jarayoni sharoitida ayrim noaniqliklar bor. Bundan tashqari, avvalda shu narsani o'quv vaziyatida qo'llab, muvaffaqiyatga erishgan o'qituvchi-amaliyotchi yoki hammaga ma'lum bo'lgan ta'lim berish texnologiyasining muallifida, shuni qoidasiz umumlashtirishdagi xatoliklar tarqalgan. Mohiyat shundaki, barcha turli-tumanlikdan mavjud sharoitda va o'quv rejasida berilgan vaqtda ko'zlanayotgan natijaga erishishni kafolatli ta'minlaydigan, so'ngra esa undan shu sharoit uchun mos keladigan, ta'lim berish

texnologiyasining - yagona majmuini loyihalashtirish mumkin bo'ladigan, axborot, muloqot va boshqaruvning shunday yo'l va vositalarini baholashi, farqlashi va tanlashni uddalashi muhim.

2. Mashhur marketolog Dj. O'Shonessining «...kitoblar hech qachon tajriba o'rini bosa olmaydi degan fikriga qo'shilish mumkin. Mahoratli oshpaz oshpazlik to'g'risida kitob yozishi mumkin, uni tayyorlash yo'lga amal qilib, xuddi shunday chiqishini kutmaslik kerak, chunki uning mahorati bilan taqqoslab bo'lmaydi - berilgan qoidani ishlatib muhim ko'nikma va malakalar ega bo'lish mumkin emas, ular faqat amaliyotda egallanadi va "qo'llaniladigan donishmandlik" deb ataluvchi amaliyotli donishmandlik bilan mustahkamlanadi, ya'ni vaziyat bilan muvofiqlikdagi donishmandlik» (Dj. O'Shonessi, 2000). Ta'lim jarayonini loyihalashtirish bilan tanishganingizdan so'ng shu zahoti umidsizlikka tushmang, siz shu zahoti ta'lim berish texnologiyasini loyihalashtira olmaysiz. SHuni esda saqlanki: qo'llaniladigan donishmandlik kitob bo'yicha formularni o'rganishda emas, balki haqiqiy ishni bajarganda hosil bo'ladi (Dj. O'Shonessi, 2000).

3. "Ta'lim jarayonini ixtiyoriy qurish va amalga oshirishdan, uning har bir qism va bosqichlarini izchil asoslangan, yakuniy natijani haqqoniy tashxislashga yo'naltirilgan" ga o'tish uchun asos zarur (V. Bepalko, 1989)ga o'tish uchun asos zarur. Agarda pedagog ta'lim jarayonini texnologiyalashtirishga o'tish muhimligini anglamas ekan, unda "biz yangi texnologiyalarning yutug'larini bermaylik, paydo bo'lgan muntazamlik mexanizmini chiqarib tashlay olmaydi, yo bo'lmasa majbur qilingan texnologiyalar ziyonli natijalarni ko'paytirish mumkin" . 4. Nihoyat, shaxsiy ta'lim berish texnologiyasini loyihalashtirish va mavjud ta'lim berish texnologiyasini qo'llash "o'qituvchi, vaziyat madaniyati, shuningdek shaxsiy yoki o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari bilan yuzma-yuz kelish yo'nalishi bilan ish tutmog'i kerak" (E.S. Polat, 2000).

Tarbiyachilarning malakasini rivojlantirishning turli shakllari va usullari mavjud bo'lib ularni bosqichma-boqich amalga oshirish mumkin. Tarbiyachilar bilan ishlashda malakani rivojlantirishga qaratilgan ko'plab shakl va usullardan quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Seminar - ijodiy darslar ijodiy fikrlashni rivojlantirish va innovatsion loyihalarni yaratishga qaratilgan.
2. O'yinlarni modellashtirish. Ishbilarmonlik va rol o'ynash o'yinlari haqiqiy jarayonni modellashtirishni o'z ichiga oladi, bu davrda sun'iy ravishda yaratilgan pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish asosida maqbul kasbiy qarorlar qabul qilinadi.
3. Kollektiv muammolarni hal qilish, guruh muhokamasi yoki aqliy hujum; kasbiy mahoratni oshirish uchun kichik guruhlarda treninglar; o'z-o'zini tarbiyalash ishlarining usullari, maktabgacha ta'lim muassasasining innovatsion faoliyati natijalariga bag'ishlangan ilmiy va amaliy konferensiyalar.
4. Pedagogik halqa - tarbiyachilarni psixologiya va pedagogika sohasidagi so'nggi tadqiqotlarni, uslubiy adabiyotlarni o'rganishga yo'naltiradi, pedagogik muammolarni hal qilishning turli xil yondashuvlarini aniqlashga yordam beradi, mantiqiy fikrlash va o'z pozitsiyalarini dalil qilish ko'nikmalarini yaxshilaydi, bayonlarning ixchamligi, aniqligi, to'g'riligini o'rgatadi. Ushbu shakl ishtirokchilarning javoblari, nutqlari va harakatlarini baholash mezonlarini taqdim etadi:
 - umumiy bilim;
 - kasbiy bilim, qobiliyat, ko'nikma;
 - qiyin vaziyatdan chiqish qobiliyati, tezkorlik.
 - Ishbilarmonlik o'yini nafaqat maktabgacha ta'lim muassasasi uchun dolzarb bo'lgan muammo bo'yicha nazariy seminar natijalariga asoslangan test darsi sifatida, balki yangi muammo echimlarini ishlab chiqishda ham qo'llanilishi mumkin. Masalan: "Maktabgacha yoshdagi bola bo'lish osonmi? «
 - G'oyalar banki - bu bosqichda an'anaviy usullar yordamida hal qilib bo'lmaydigan muammolarni kollektiv ravishda hal qilishning oqilona usuli. Masalan: "O'yin ekologiyasi", "Pedagogik g'oyalar yarmarkasi", "Eng yaxshi rivojlantiruvchi o'yin".

- Master-klass. Uning asosiy maqsadi pedagogik tajriba, ish tizimi, mualliflik topilmalari va tarbiyachiga eng yaxshi natijalarga erishishda yordam bergan barcha narsalar bilan tanishishdir.

Samarali loyiha faoliyati uchun o'qituvchining malakasi talab qilinadi:

✓ ***Kommunikativ va interaktiv vakolatlar:***

- bolalar, ota-onalar, hamkasblar bilan hamkorlik qilish qobiliyati;
- bolalar bilan birgalikda ishlash, ularning o'rniga emas - birgalikda qaror qabul qilish, bolalarga ishonish qobiliyati, ularning bayonotlari, harakatlarini qadrlash;
- o'zini muloqotda sherik sifatida bilish, faollik, bolalar o'qituvchidan o'rnak olishlarini bilish - o'z motivatsiyasi, qiziqishi.

✓ ***Diagnostik kompetensiya:***

- kuzatish qobiliyati - bolalarning qiziqishlari, ehtiyojlarini aniqlash, loyihaning borishini boyitish va o'zgartirish yoki yangi mavzularning paydo bo'lishiga olib keladi.

✓ ***Didaktik kompetensiya:***

- turli xil uslubiy faoliyat - bolalarning ta'lim ehtiyojlarini tan olish va bolalar bilan maqsad sari harakat qilish, bolalarning g'oyalari qo'llab-quvvatlash qobiliyati;
- rag'batlantirish, savol berish texnikasidan foydalanish, o'rganishni rivojlantirish.

✓ ***Tashkiliy kompetensiya***

- barcha bolalarning ehtiyojlari va qiziqishlari bilan ishlash qobiliyati (inklyuziv).

✓ ***Professional kompetensiya:***

- bola haqidagi dolzarb bilimlar, ta'lim jarayonining mohiyatini tushunish;
- hujjatlarni saqlash qobiliyati;
- ommaviy axborot vositalarining malakasi.

✓ ***Reflektiv va innovatsion kompetensiya:***

- kuzatish natijalarini, o'z pozitsiyasini, xatti-harakatlarini tahlil qilish;
- o'zgarishlar va innovatsiyalarga ijobiy munosabat.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Loyihaviy faoliyat texnologiyasining pedagogikadagi o'рни. Pedagogik faoliyatni loyihalashtirishning avzalligi haqida gapirib bering?

2.Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning vositasi qanday?

3. Tarbiyachining faoliyat turlarini loyihalashtirishdagi komponentligi nimalardan iborat?

5-BOB. ZAMONAVIY MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA LOYIHALASHTIRISH FAOLIYATINING AHAMIYATI.

11-§. Pedagogik faoliyatni loyilashtirish turlari.

12-§. Bolalarni har tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.

11-§.PEDAGOGIK FAOLIYATNI LOYILASHTIRISH TURLARI.

Pedagogika va ta'lim sohasidagi dizayn ijtimoiy sohaga tegishli bo'lib, uning mahsuloti inson tabiati va munosabatlarining xususiyatlari bilan belgilanadigan narsalarni takomillashtirishdan iborat bo'lgan insonparvarlik loyihalari toifasiga kiradi.

Olimlar turli xil pedagogik dizayn turlarini ajratib ko'rsatishadi:

- ijtimoiy muhit va uning sharoitlariga moslashish va atrof-muhitni o'z qadriyatlarini, maqsadlari va e'tiqodlariga muvofiq o'zgartirish (G.P. Shchedrovitskiy);

- ta'lim jarayonlarini psixologik-pedagogik loyihalash, ya'ni o'rganish - faoliyat usullarini ishlab chiqish, shakllanish - harakatning mukammal shaklini rivojlantirish, kamolot va ijtimoiylashuv sifatida tarbiya, ta'lim muassasalari va ta'lim muhitining ijtimoiy-pedagogik dizayni. tegishli jarayonlar amalga oshiriladi. (V.I. Slobodchikov);

Tashkiliy va faol, innovatsion, samarali o'yinlar va dizayn o'yinlarini o'z ichiga olgan intensiv shakllarda loyihalarni ishlab chiqish va yaratish, shuningdek, barcha ishtirokchilar tomonidan o'quv jarayonini bosqichma-bosqich loyihalash, bunda dizayn jarayonining o'zi omillardan biri hisoblanadi. insonparvarlik yo'nalishidagi ta'lim muassasasini shakllantirishda (V.P.Bederxanov).

Hozirgi vaqtda ta'limda konvertatsiya qilish hajmi, maqsadga yo'naltirilganligi va natijasi bilan farq qiluvchi uchta dizayn turi ishlab chiqilmoqda:

- a) ijtimoiy muhitni o'zgartirishga yoki ijtimoiy muammolarni pedagogik vositalar bilan hal qilishga qaratilgan ijtimoiy-pedagogik dizayn;
- b) psixologik-pedagogik dizayn, uning maqsadi motivatsiya, ma'lumotni idrok etish, bilimlarni o'zlashtirish, faoliyatda ishtirok etish, ta'lim jarayonlari doirasidagi muloqotga asoslangan shaxs va shaxslararo munosabatlarni o'zgartirish, ya'ni. ta'lim va tarbiya usullari va pedagogik faoliyatni tashkil etish shakllarini yaratish va o'zgartirish;
- v) ta'lim sifati va ta'lim tizimi va muassasalaridagi innovatsion o'zgarishlarni loyihalashga yo'naltirilgan ta'lim dizayni.

Ta'limda loyihalash turli darajalarda amalga oshirilishi mumkin. Daraja deganda loyiha faoliyati doirasida foydalaniladigan loyiha protseduralari va natijalarini umumlashtirish darajasi tushuniladi. Natijaga qo'yiladigan talablar va mahsulotni taqdim etish shakllariga qarab, pedagogik loyihalash kontseptual, mazmunli, texnologik va protsessual darajada amalga oshirilishi mumkin.

Loyihalash darajalarini o'quv loyihasi misolida ko'rib chiqamiz.

Maktabni rivojlantirishning pedagogik dasturining mazmuni va tuzilishi. Dizaynning kontseptual darajasi kontseptsiya, model yaratishga qaratilgan. Oldingi ishlarni har tomonlama tahlil qilish asosida jamoa ishining kuchli va zaif tomonlari, uning ijodiy va kasbiy salohiyati, innovatsiyalarga tayyorligi aniqlanadi, ijtimoiy-iqtisodiy muhitning o'zaro ta'siri va ta'siri tavsiflanadi, xulosalar chiqariladi. chiziladi, muammolar tasvirlanadi va vazifalar qo'yiladi va o'zgarishlarning umumiy (hali sxematik, g'oyada) ko'rinishi. Diagnostika natijalarini baholash, atrofdagi jamiyat va hayotni tashkil etish bilan o'zaro munosabatlarga yondashuvlar yaxlit tizimni tashkil etuvchi tamoyillarga asoslanishi kerak. Maqsadlar va aniq vazifalar belgilab qo'yiladi, ular ham butun jamoa, ham ta'lim boshqaruvi rahbarlari tomonidan tushuniladi. Mavjud sozlamalar

aniqlashtiriladi va tizimga birlashtiriladi. *Dizaynning kontseptual qismi* - bu muassasaning o'ziga xos pedagogik siyosatini belgilaydigan, uni yaxlit tizimga aylantiradigan pedagogik g'oyalar va tamoyillar yig'indisining bayoni.

Ta'lim tizimini rivojlantirish kontsepsiyasi (misol sifatida) quyidagi bo'limlarga ega bo'lishi mumkin:

- Mantiqiy asoslar;
- Maqsad va vazifalar;
- Kontsepsiya g'oyasi;
- Kontsepsiyani amalga oshirish shartlari;
- huquqiy asos;
- kutilgan natijalar;
- konsepsiyani amalga oshirish shartlari;
- Kontsepsiyani amalga oshirish bo'yicha ko'rsatmalar.

Ushbu darajada olingan mahsulotlar (markazlar, innovatsion g'oyalar) universal xususiyatga ega va keyingi darajadagi o'xshash mahsulotlarni yaratish uchun uslubiy asosdir.

Dizaynning mazmun darajasi funktsional maqsadga ega mahsulotni olishni o'z ichiga oladi: qoidalar, ta'lim muassasasini rivojlantirish dasturi, davlat standartlari. Misol tariqasida, biz qoidalarning mumkin bo'lgan variantlaridan birini keltiramiz.

Talabalarning ilmiy jamiyati to'g'risidagi nizomning bo'limlari:

- Umumiy qoidalar va vazifalar;
- Ishning mazmuni va shakli;
- jamiyatga a'zolik;
- boshqaruv organlari va jamiyatlar;
- Jamiyatning tuzilishi;
- Moddiy baza.

Dizaynning texnologik darajasi harakatlar tartibi, ish tavsiflari, tashkiliy boshqaruv sxemalari, o'quv dasturlari, texnologiyalar va usullar uchun algoritmlarni berishga imkon beradi.

Protsessual daraja loyiha faoliyatini real jarayonga aylantiradi, bunda amaliy foydalanish uchun tayyor mahsulot - slaydlar, didaktik vositalar, individual darslar yoki darsdan tashqari mashg'ulotlar uchun uslubiy tavsiyalar, o'quv mavzulari, texnologiyalari, usullari, ta'til stsenariylarini ishlab chiqish, va boshqalar.

Belgilangan darajalarning har birida loyiha faoliyati butun loyihaga yoki ular o'rtasidagi alohida tuzilmaviy aloqalarga taalluqlidir. Darajadan bosqichga o'tgan sari, dizayn ob'ektlari va dizayn vazifalarining ko'lami o'zgaradi, ularni hal qilish talablarining o'ziga xoslik darajasi, mahsulotni taqdim etish shakli ortadi. Pedagogik voqelikni o'zgartirish ongli asosda, vaziyatning holatini tahlil qilish orqali amalga oshiriladi va reflektiv xususiyatga ega bo'lgan doimiy bosqichma-bosqich fikr-mulohazalar asosida quriladi. Bu muayyan aqliy va amaliy protseduralarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

A.M. Moiseev ta'lim muassasalari va hududiy ta'lim tizimlari rahbarlari uchun ob'ektni loyihalash bosqichlari taqdim etilgan.

Birinchi bosqich. Dizaynga tayyorgarlik

Vazifalar. vaziyatni dastlabki baholash. Dizaynga bo'lgan ehtiyojni tan olish, vazifalarni belgilash. Ob'ektni loyihalash kontseptsiyasini ishlab chiqish.

Harakat algoritmi. Ob'ektdagi muammolarni, qarama-qarshiliklarni dastlabki baholash; tahlil predmetlarini belgilash; ob'ektning undagi muammolarni innovatsion tadqiq qilish uchun zarur va etarli bo'lgan tomonlarini tavsiflash; gipotezalarni shakllantirish, muammolarni hal qilishning oqilona usullari; dizayn konsepsiyasini ishlab chiqish, maqsadlar va turli dizayn shartlarini belgilash; loyihani amalga oshirish rejasini ishlab chiqish; loyiha jamoasini, maslahatchini (ekspertni) shakllantirish. Dizayn jamoasida mehnat taqsimoti.

Ikkinchi bosqich. Loyihadan oldingi tahlil

Vazifalar. Ob'ekt holatini empirik o'rganish va tahlil qilish. Ob'ektni rivojlantirish bo'yicha takliflarni ishlab chiqish.

Harakat algoritmi. Maktab ta'lim tizimini tashkil etishni tahlil qilish; uni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari; tizimning barcha elementlarini tahlil qilish, ularning roli, o'rnini, ijtimoiy tartib va boshqariladigan ob'ekt ehtiyojlariga

muvofiqligi; tizimdagi taklif etilayotgan o'zgarishlar bilan bog'liq holda uning haqiqiy holatini, salohiyatini baholash; ishlab chiqish bo'yicha takliflar.

Uchinchi bosqich. Dizayn echimlarini ishlab chiqish, ularni amalga oshirish bo'yicha harakatlar dasturini ishlab chiqish

Vazifalar. Dizayn echimlari, qayta qurish dasturlari va o'lchov tizimlari paketini ishlab chiqish.

Harakat algoritmi. Muqobil variantlarni ishlab chiqish, tahlil qilish, baholash; tanqidiy tahlil; loyiha guruhlarini kengaytirish; muqobil variantlar va tanlov doirasini kengaytirish; qarorlar qabul qilish va shakllantirish; muhokama qilish, harakat dasturini belgilash; hujjatlashtirish.

To'rtinchi bosqich. Tizim o'zgarishlari.

Loyihaga ishlab chiqilgan yechimlarni kiritish

Vazifalar. Ob'ektni o'zgartirish mexanizmlarini ishlab chiqish; loyihani amalga oshirishdagi to'siqlarni bartaraf etish.

Harakat algoritmi. Loyihalashtirilgan tizim maqsadlariga muvofiq o'zgartirish maqsadlarini shakllantirish; ob'ektni o'zgartirishning amalda mavjud vositalarini aniqlash; modellashtirishni o'zgartirish; ushbu o'zgarish mexanizmlarini yaratish; model bo'yicha taklif qilingan mablag'larni tekshirish; aloqa, axborot va boshqalarni o'rnatish; ko'rsatma, ta'lim; nizolarni hal qilish va boshqalar.

Beshinchi bosqich. Dizayn natijalarini bozorga chiqarish

Vazifalar. Ob'ektni loyihalash natijalarini umumlashtirish; manfaatdor tomonlarni tizimni qayta qurish haqida xabardor qilish, ijrochilar bilan aloqalar va aloqalarni o'rnatish.

Harakat algoritmi. Ob'ektning boshlang'ich va o'zgargan holatlari, ob'ektni birinchi holatdan keyingi holatga o'tkazish mexanizmlari va usullari to'g'risidagi tasdiqlangan bilimlarni tizimlashtirish; ijrochilar uchun usullar tizimini ishlab chiqish.

Shunday qilib, ob'ektni loyihalash murakkab xarakterga ega bo'lib, u maqsadlarga erishishga qaratilgan rejalashtirilgan, tashkil etilgan, muvofiqlashtirilgan va

boshqariladigan faoliyatni qamrab oladi. Loyihaning murakkabligi uning bosqichma-bosqich va bosqichma-bosqichligini oldindan belgilab beradi.

Sxematik jihatdan loyihaviy takliflarni asoslashning butun jarayoni uchta asosiy qismga bo'linadi: joriy tizimni tahlil qilish, uni ishlab chiqish bo'yicha takliflarni ishlab chiqish va uni tashkil etish usuli sifatida tizim strukturasi ishlab chiqish loyihasiga kiritilgan echimlar.

Har qanday inson faoliyati qonuniyatlardan kelib chiqadigan asosli tamoyillarga asoslanishi kerak. Loyiha faoliyatining tamoyillari loyiha faoliyati jarayonida rahbarlik qilinadigan asosiy qoidalardir. Loyihaning tabiati bilan ob'ektiv ravishda belgilanadigan faoliyatni tartibga soluvchi umumiy qoidalar va shu bilan o'qituvchining muayyan harakatlarining loyiha sohasiga tegishlilikini belgilaydi.

Loyiha faoliyatining asosiy funksiyalari orasida tadqiqot, tahliliy, prognostik, transformativ, normallashtirishni ajratib ko'rsatish odatiy holdir. Dizayn, shuningdek, konstruktivlik bilan tavsiflanadi, ya'ni. bashoratli bilimlar asosida to'liq aniq amaliy ahamiyatga ega natijaga e'tibor qaratish.

Dizayn ramka xarakteriga ega, chunki Ko'p qirraliligi tufayli loyiha faoliyati quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

- kengroq ijtimoiy-ta'lim kontekstidagi pedagogik vosita, masalan, o'quv tashkilotida korporativ madaniyatni shakllantirish;
- pedagogik faoliyatning boshqa turlariga nisbatan yordamchi rol o'ynaydigan ta'lim (ta'lim) vositalari, masalan, ta'lim (diplom, kurs) loyihalarini amalga oshirish;
- ta'limni boshqarish kabi boshqa faoliyat doirasidagi tartiblar;
- muayyan pedagogik ob'ektni (tizim, jarayon, hodisa) (innovatsion) rivojlantirish shakllari.

G. P. Shchedrovitskiy strategik jihatdan bir-biridan farq qiladigan ikkita pedagogik dizayn turini ajratib ko'rsatadi: ijtimoiy muhit va uning sharoitlariga moslashish (o'qituvchilarning ta'limning ijtimoiy muammolariga javob berishning o'ziga xos

usuli) va ularning qadriyatlari, maqsadlari, e'tiqodlariga muvofiq muhitni yaxshilash yoki o'zgartirish.

V. I. Slobodchikov dizaynning ikki turi haqida yozadi:

- ta'lim jarayonlarini psixologik-pedagogik loyihalash, ta'limni faoliyat usullarini ishlab chiqish sifatida anglatish; harakatning mukammal shaklini o'zlashtirish sifatida shakllantirish; kamolot va ijtimoiylashuv sifatida tarbiya;
- ta'lim muassasalarining ijtimoiy-pedagogik dizayni va tegishli jarayonlar amalga oshiriladigan ta'lim muhiti.

Zamonaviy ta'limda loyihaning uchta asosiy turi faol rivojlanmoqda, ular o'zgartirish ob'ekti, maqsadga yo'naltirilganligi va natijasi bilan farqlanadi (1-jadval):

1. *ijtimoiy muhitni o'zgartirishga yoki ijtimoiy muammolarni pedagogik vositalar bilan hal qilishga qaratilgan ijtimoiy-pedagogik loyihasi;*
2. *psixologik-pedagogik loyiha, uning maqsadi ta'lim jarayonlari doirasida shaxs va shaxslararo munosabatlarni o'zgartirish;*
3. *ta'lim sifatini loyihalash va ta'lim tizimi va muassasalaridagi innovatsion o'zgarishlarga yo'naltirilgan ta'lim loyihasi.*

Pedagogik loyihalash turlari

Ijtimoiy-pedagogik dizayn	Psixologik va pedagogik dizayn	Ta'lim dizayni
Pedagogik vositalar bilan ijtimoiy sharoitlarni o'zgartirish - ijtimoiy muammolarni pedagogik vositalar bilan hal qilish	- ta'lim va tarbiya maqsadlarini o'zgartirish - ta'lim va tarbiya usullarini yaratish va o'zgartirish - ta'lim sifatini loyihalash - pedagogik muloqot tizimini o'zgartirish	- ta'limga davlat va jamoat talablarini shakllantirish - pedagogik faoliyatni tashkil etish shakllarini yaratish - ta'lim muassasalarini tashkil etish - ta'lim standartlarini

		yaratish
--	--	----------

Ta'lim loyihasi doirasida ta'limni rivojlantirish bo'yicha loyihalar umuman shtatda va alohida hududlarda yaratiladi. Ta'lim muassasalarini tashkil etish, ta'lim boshqaruvi organlari va ularga qarashli muassasalarni isloh qilish bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda. Barcha darajadagi ta'lim standartlari va ta'lim mazmuni shakllantirilmoqda.

Psixologik va pedagogik dizayn motivatsiya, ma'lumotni idrok etish, bilimlarni o'zlashtirish, faoliyatda ishtirok etish, muloqot qilish xususiyatlariga asoslangan shaxs va shaxslararo munosabatlarning o'zgarishi bilan bog'liq jarayonlar modellarini qurishni o'z ichiga oladi. Uning diqqat markazida pedagogik jarayon kabi; samarali o'qitish va tarbiyalash uchun shart-sharoitlar, pedagogik texnologiyalar; talabalar va o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlar shakllari, shaxsni o'z-o'zini loyihalash usullari.

Loyiha tasnifi

LOYIHA PARAMETRI	
SINF	Monoloyiha, ko'p loyiha, megaloyiha
TURI	Ijtimoiy, iqtisodiy, tashkiliy, texnik, aralash va boshqalar.
TURLAR	Ta'lim, tadqiqot, innovatsion, sarmoyaviy, siyosiy
DAVOMIYLIGI	qisqa muddatli - 1-2 yil; qarang. muddatli - 3-5 yil, qaraz o'rtacha > 5 yil

Loyihalash bosqichlari:

Loyiha faoliyati vaqt va makonda loyihani qo'llashning ma'lum bir ketma-ket bosqichlari, bosqichlari mavjudligini nazarda tutadi; bosqichlarning har birining o'tishini normallashtirish; bosqichma-bosqich fikr bildirish.

Pedagogik loyihalash bosqichlari va shakllari

loyihalashning uch bosqichi (bosqichi) mavjud:

Pedagogik modellashtirish (model yaratish) - pedagogik tizimlar, jarayonlar yoki vaziyatlarni yaratish maqsadlarini (umumiy g'oyasini) ishlab chiqish va ularga erishishning asosiy usullari.

Pedagogik loyihalash (loyiha yaratish) - yaratilgan modelni yanada rivojlantirish va uni amaliy foydalanish darajasiga etkazish.

Pedagogik dizayn (konstruksiyanı yaratish) - bu yaratilgan loyihani yanada takomillashtirish, uni ta'lim munosabatlarining haqiqiy ishtirokchilari tomonidan muayyan sharoitlarda foydalanish uchun yaqinlashtirish.

Loyiha faoliyatini tashkil etish bosqichi:

Boshlanish bosqichi:	ijtimoiy-ma'rifiy vaziyat diagnostikasi, muammolilik, kontseptualizatsiya, maqsadni belgilash, qiymat-semantik o'zini o'zi belgilash, dasturlash va loyihani rejalashtirish
Loyihani amalga oshirish bosqichi:	rejalashtirilgan loyiha faoliyatini bosqichma-bosqich amalga oshirish, loyihaning borishi va uning ishtirokchilarining harakatlarini tuzatish, ishning yakuniy natijalarini taqdim etish.
Reflektiv bosqich:	loyihaning tashqi ekspertizasi, loyiha kontseptsiyasi, u va natijalari haqida fikr yuritish
Loyihadan keyingi bosqich:	aprobatsiya, loyiha faoliyati natijalari va mahsulotlarini tarqatish, loyihani davom ettirish variantlarini tanlash

Pedagogik loyihalashning umumiy algoritmi

1. Dizayn ob'ektini tahlil qilish: biz aniq nimani loyihalashtirayotganimizni aniqlash: tizim, jarayon yoki vaziyat; ob'ektning tuzilmalarini, ularning har birining holatini alohida ko'rib chiqish, shuningdek, ular o'rtasidagi munosabatlar.

2. Dizayn shaklini tanlash qaysi bosqich tanlanganiga va qancha bosqichdan o'tishga bog'liq. Dizaynning har qanday shakli talabalar va o'qituvchilarning xususiyatlariga va ularning imkoniyatlariga mos kelishi va mos kelishi kerak.

3. Dizaynni nazariy qo'llab-quvvatlash axborotni izlashdir:

- boshqa joylarda ham shunga o'xshash ob'ektlar tajribasi haqida;

- boshqa o'qituvchilar tomonidan shunga o'xshash ob'ektlarni loyihalash tajribasi haqida;

- pedagogik tizimlar va jarayonlarning shaxsga ta'sirini va pedagogik vaziyatlarning u yoki bu yechimini nazariy va empirik tadqiqotlarda.

4. Loyihalashning uslubiy ta'minoti: loyihalash vositalarini yaratish: sxemalar, namunalar, hujjatlar va boshqalarni tayyorlash.

5. Dizaynning fazoviy-vaqtinchalik yordami. Fazoviy ta'minlash - bu joyning tizimlar, jarayonlar yoki vaziyatlarni amalga oshirishga ta'sirini hisobga olgan holda, ma'lum bir model, loyiha yoki konstruktsiyani amalga oshirish uchun maqbul joyni aniqlash (tayyorlash). Dizaynni vaqtinchalik qo'llab-quvvatlash - loyihaning hajmi bo'yicha vaqtga nisbati, ya'ni. ma'lum bir davrga to'g'ri keladigan, bajarilish sur'atiga ko'ra, ritmga, ketma-ketlikka, tezlikka va hokazo.

6. Logistika loyihalash jarayonida bir nechta funksiyalarni bajaradi: shakllantirish, jarayonni shakllantirish, tizimni shakllantirish, maqsadni shakllantirish, printsiplarni belgilash.

7. Loyihani ekspert baholash - bu loyihaning yaratilgan shaklini uchinchi tomon mutaxassislari, shuningdek uni amalga oshirishdan manfaatdor shaxslar tomonidan tekshirish. Uchinchi tomon ekspertizasi yordamida loyihaning mustaqil xarakteristikasi yaratiladi.

8. Loyihani tuzatish tajriba va keng ekspertizadan so'ng amalga oshiriladi. Izohlarni qabul qilib, kamchiliklarni aniqlab, loyiha ijodkorlari uni yana bir bor ko'rib chiqadilar, tahrir qiladilar, to'g'rilaydilar, takomillashtiradilar, boyitadilar. Bularning barchasi sozlashdir.

9. Loyihadan foydalanish to'g'risida qaror qabul qilish yakuniy dizayn harakati hisoblanadi. Shundan so'ng u amalda qo'llanila boshlaydi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, bu bosqichlarning barchasi u yoki bu tarzda, lekin har qanday pedagogik ob'ektni loyihalashda, uni loyihalashning

istalgan shaklida namoyon bo'ladi. Ularni tushunish protseduraning o'zini yanada tejamkor va maqsadli, yanada malakali qilishga yordam beradi.

Pedagogik loyihalash shakllari - bu pedagogik tizimlar, jarayonlar yoki vaziyatlarning yaratilishi va ishlashini turli darajadagi aniqlik bilan tavsiflovchi hujjatlar. Dizaynning har bir ob'ekti va bosqichi o'z shakllariga, ularning soniga ega va hatto o'zlari ham o'zgarishi mumkin.

12-§.BOLALARNI HAR TOMONLAMA RIVOJLANTIRISHDA LOYIHALASHTIRISH FAOLIYATINING AHAMIYATI.

Sog'liqni saqlash, o'quvchilarning jismoniy rivojlanishi, bolalarning qiziqishi va faolligini rivojlantirish, intellektual va shaxsiy muammolarni hal qilish, o'z xatti-harakatlarini boshqarish va mustaqil faoliyatni rejalashtirish, bolalarning kattalar tengdoshlari bilan muloqot qilish va o'zaro munosabat usullarini o'zlashtirish, universal ta'lim faoliyati uchun zarur shart-sharoitlar maktabgacha ta'lim uchun zamonaviy talablar bilan belgilanadi.

Bugungi kunda maktabgacha ta'limda amalga oshirilayotgan mavjud tendentsiyalar va me'yoriy o'zgarishlar o'qituvchidan bolalar bog'chasida pedagogik jarayonni tashkil etishning yangi shakllarini yaratishni talab qiladi. Kattalar va bolalarning birgalikdagi faoliyati shakllarini izlash ayniqsa dolzarb bo'lib qoladi.

So'nggi o'n yilliklardagi bola rivojlanishi bo'yicha tadqiqotlarning so'nggi natijalari tufayli rivojlanishi ham jismoniy, ham aqliy o'sish jarayonida sodir bo'lgan passiv bolaning qiyofasi tug'ilishdan boshlab faol bola haqidagi yangi g'oyalar bilan almashtirildi. asosiy kompetensiyalar va o'rganish va rivojlanish uchun boy salohiyat.

Bu ta'lim va rivojlanish jarayoniga yangi baho berishga olib keldi: bola uning rivojlanishiga ushbu rivojlanish sodir bo'lgan ijtimoiy va madaniy muhit kabi ta'sir qiladi. Ta'lim va rivojlanish jarayonlari ijtimoiy ikki tomonlama almashinuv jarayonida amalga oshiriladi. Ta'lim o'zaro bog'liqlikda va odamlarning o'zaro ta'sirida amalga oshiriladi. Bolaning ta'lim jarayonida

o'qituvchining roli haqidagi tushuncha o'zgardi. Kattalarga endi bolalarga bilimlarni "muloqot qiladigan" va "uzatadigan" asosiy "hamma narsani biluvchi" roli berilmaydi. Ta'lim va o'qitish hamkorlikda, ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari bir xil darajada jalb qilinganda tobora kuchayib bormoqda. Bunday jarayonlarni optimal tarzda rag'batlantiradigan ta'lim sharoitlari bolaning yashash sharoitlari bilan bir qatorda, birinchi navbatda, loyiha faoliyatini o'z ichiga oladi. Loyiha davomida bolalar va kattalar birgalikda dunyoni o'rganadilar, tarkibni tahlil qiladilar, savollar tug'diradilar va yechim topadilar. Shu bilan birga, tadqiqot jarayonida birgalikda bilimga ega bo'lish uchun loyiha hamkorlikda davom etishi kerak.

Pedagogika fani aqliy tarbiya berish vazifalarini samarali hal etishda bolaning imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish, bola organizmining umumiy charchashiga sabab bo'lishi mumkin bo'lgan ortiqcha yuk bo'lmasligi yo'llarini topish uchun maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning aqliy rivojlanishi qonunlari va imkoniyatlarini o'rganish bilan shug'ullanadi. Maktabgacha tarbiya yoshining dastlabki bosqichlarida bolalarda tasavur ta'limi bo'ladi. Hayotiy tajribaning ortib borishi va tafakkurning rivojlanishi bilan ijodiy xayol tarkib topadi. Kichik maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar uchun ko'rgazmali-harakatli, ko'rgazmali-obrazli tafakkur xosdir. Buning asosida so'z, mantiqiy tafakkur, tushunchali tafakkur rivojlantiriladi. Tarbiyachi bolalarda tafakkur faoliyatini tarkib toptirishi, bu hodisalarni, voqealarni chuqur anglab olish, ularning muhim bo'lgan va muhim bo'lmagan tomonlarini ajratishga o'rgatishi lozim. Qiziquvchanlik bolaga xos xususiyatdir. U bolaning tevarakatdagi voqea-hodisalarga, narsa va buyumlarga qiziqish bilan qarashida, hamma narsani ushlab, his qilib, diqqat bilan kuzatishida namoyon bo'ladi. Tarbiyachi kuzatishlar tashkil etib, bolalarda paydo bo'lgan savollarga o'z vaqtida javob berishga harakat qiladi, ularni mustaqil javob qidirishga yollab, maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda qiziquvchanlikning susayishiga yo'l qo'ymaydi.[6].

Bolalarda o'quv faoliyatlari asoslari ta'lim jarayonida hosil qilinadi, ularning maktabda muvaffaqiyatli o'qishi uchun muhim shart-sharoitlar yaratiladi.

Ta'limni ikki yo'l bilan amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Birinchi yo 'li — bolalarning bilim, malaka, ko'nikmalarni kattalar bilan o'zaro munosabatda bo'lishi orqali egallab borishidir. Ikkinchi yo 'li — maxsus tayyorgarligi bor kishilarning maxsus o'quv muassasalarida bolalarni kerakli bilim, malaka, ko'nikmalardan rejali ravishda xabardor qilib borishidir. Bunday yo'l bilan ta'lim berishdan maqsad yosh avlodni zamonaviy ishlab chiqarishda, jamiyatning ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayotida faol qatnashtirish uchun zarur bo'lgan fan yutuqlari bilan tanishtirishdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi loyiha faoliyatining maqsadi faol va izlanuvchan, ko'p qirrali va ijodiy erkin bola bo'lishi kerak. Maktabgacha yoshdagi davrning ahamiyati shundan iboratki, aynan shu yoshda bolaning umumiy jismoniy va aqliy rivojlanishi sodir bo'ladi, bu keyinchalik qadriyatlar va axloqiy ko'rsatmalarni tanlash, tashqi muhit bilan munosabatlarni o'rnatish uchun asos bo'ladi. dunyo va o'zi bilan. Aynan maktabgacha yoshdagi bolalik - bu bilim, ko'nikmalarni o'zlashtirish va shakllanayotgan shaxsning kognitiv manfaatlarini rivojlantirish uchun asosdir.

Maktabgacha ta'lim muassasasida loyiha faoliyatini tashkil etish ochiqlik, dialog, refleksivlik, bolalarning manfaatlarini rag'batlantirish va rag'batlantirish uchun shart-sharoitlarni yaratish, bola bilan sheriklik va hamkorlikda munosabatlarni o'rnatish kabi muhim dizayn tamoyillariga asoslanishi kerak; yosh xususiyatlarini, shaxsning individual, intellektual va fiziologik imkoniyatlarini hisobga olgan holda, izchillik, bolalar bog'chasi va oilada bola bilan o'zaro munosabatni ta'minlash. O'qituvchi, birinchi navbatda, bolani loyiha faoliyatini amalga oshirishga undaydigan shart-sharoitlarni yaratishi kerak, bu erda maktabgacha yoshdagi bola faol sub'ekt, bajaruvchi bo'ladi. Bunday ish jarayonida bolalar o'zlari yaratgan vaziyatni yashaydilar, ijobiy yoki salbiy his-tuyg'ularni boshdan kechiradilar. Maktabgacha ta'lim muassasasida loyiha ishlarini amalga oshirish o'qituvchi, tarbiyachi loyiha faoliyatini tashkil etish va o'tkazish texnologiyasini o'zlashtirishi kerakligini nazarda tutadi, chunki dizayn har doim o'qituvchining bosqichma-bosqich ishni majburiy bajarish bilan birgalikdagi ishi

hisoblanadi. Loyihani yaratish bo'yicha ish mavzuning ta'rifi, uning zamonaviy voqelik bilan bog'liqligi bilan boshlanadi. Keyinchalik, loyihaning maqsadi shakllantiriladi, vazifalar qo'yiladi, moddiy-texnika jihozlari masalasi hal qilinadi va loyihani amalga oshirish va loyiha faoliyati mahsulotini olish uchun amalda tayyorgarlik ko'riladi. Ushbu maqsadga erishish maktabgacha yoshdagi bolalarning o'qituvchi va ota-onalar bilan birgalikdagi faoliyati bilan mumkin, muhim shart - maktabgacha ta'lim muassasasining rivojlanayotgan ob'ekt-fazoviy muhitini to'g'ri jihozlash. Yakuniy bosqichda o'quvchilar olingan natijani, faoliyat mahsulotini namoyish etadilar.

Loyiha mahsulotlari maketlar va modellar, ko'rgazma gazetalari, albomlar, bayramlar, o'yinlar, kattalar bilan hamkorlikda tayyorlangan kitoblar, loyiha papkasi va boshqalar bo'lishi mumkin. Bola o'z mehnatining samarasini albatta ko'rishi va his qilishi kerak. Loyiha faoliyatini amalga oshirish uchun har bir loyiha muvaffaqiyatli yakunlanishi kerakligi haqidagi qoidaga rioya qilish ayniqsa muhimdir, natijada bolada g'urur hissi paydo bo'ladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida har xil turdagi loyihalar qo'llanilishi mumkin: tadqiqot, ijodiy, rol o'ynash, normativ. Hozirgi vaqtda vatanparvarlik ruhini rivojlantirishga bo'lgan alohida ehtiyojdan kelib chiqqan holda, Vatan mavzusi eng dolzarb mavzulardan biridir. Masalan, kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar va ota-onalar uchun "Mening ona yurtim" kabi nomli loyihani amalga oshirishingiz mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar O'zbekistonning tarixiy merosi, mahalliy aholi, an'ana va urf-odatlarini alohida qiziqish bilan o'rganadilar. Materiallar bolalar va o'qituvchilar tomonidan loyihalarni tayyorlashda muvaffaqiyatli qo'llaniladi.

Maktabgacha ta'lim muassasasida ushbu ta'lim loyahasini ishlab chiqish mavzulari "Qishda qishloqda ishlash", "Qurilish maydonchasidagi kasblar", "Qishloq xo'jaligi kasblari", "Mehnat qurollari" kabi kasblarni o'z ichiga olishi mumkin. Asboblar" va boshqalar. Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalarni kasblar bilan tanishtirish ularning kasb turlarining xilma-xilligi haqidagi tushunchalarini kengaytirishga, kattalar mehnatiga hurmatli munosabatni tarbiyalashga, bolalarning yaqin odamlarning mehnat faoliyati haqidagi bilimlarini

boyitishga imkon beradi, ularga kasb-hunarning inson uchun ahamiyati va kelajakdagi kasbni tanlash zarurligi to'g'risida tushunchani shakllantirish, maktabgacha yoshdagi bolalarning istaklari va paydo bo'lgan afzalliklarini aniqlash mumkin.

Loyiha faoliyati usuli o'qituvchi-pedagog shaxsga yo'naltirilgan va rivojlanish yondashuvlarini amalga oshirishi, bolalarning qiziqishlari va istaklarini hisobga olishi, ularning ehtiyojlariga qarab ta'lim yo'nalishini qurishini nazarda tutadi, bu zamonaviy ta'limning ajralmas shartidir. Bu borada maktabgacha yoshdagi bolaning axloqiy va estetik tarbiyasi muhim ahamiyatga ega. Buni zamonaviy tadqiqotchilarning pedagogika fani bolalarni axloqiy va qadriyat tarbiyasi yo'llari va vositalarini belgilashni o'z vazifalaridan biri deb bilishi haqidagi fikrlari ham tasdiqlaydi.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotida loyiha faoliyatining mohiyati va ahamiyatini umumlashtirib, quyidagi xulosalar chiqarish kerak:

1. Ta'lim jarayonida loyiha faoliyati usulidan foydalanish maktabgacha yoshdagi o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga yordam beradi, kelajakda boshlang'ich umumiy ta'limning asosiy ta'lim dasturini muvaffaqiyatli o'zlashtirishga imkon beradi va bolaning maktabga to'liq moslashishini ta'minlaydi.
2. Loyiha faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalar va maktab o'quvchilari uchun zarur bo'lgan muloqot qobiliyatlarini shakllantirishga faol ta'sir qiladi. Tinglash, o'z fikrlarini to'g'ri ifodalash, dialog qurish qobiliyati zamonaviy muvaffaqiyatli insonning muhim fazilatlarini hisoblanadi.
3. Loyiha faoliyati o'qituvchi va o'quvchilarning ota-onalari o'rtasida aloqa o'rnatishga, shuningdek, loyiha mavzusiga kiritilgan yagona maqsad bilan yaqin odamlarni birlashtirishga imkon beradi. Maktabgacha ta'lim muassasasida o'tkaziladigan ochiq tadbirlarda ota-onalar o'z farzandlarining yutuqlarini kuzatadilar va o'zlari ta'lim faoliyatining faol ishtirokchisiga aylanadilar.
4. Loyiha faoliyatining o'ziga xosligi shundaki, u butunlay bolalarning intellektual ehtiyojlari va qiziqishlari asosida qurilgan. Talabalar mustaqil ravishda loyiha mavzusini tanlaydilar va uni o'qituvchi va ota-onalar bilan birgalikda ishlab

chiqadilar. Bu bolaning kognitiv faoliyati uchun motivatsion fon yaratadi, chunki uning faoliyati majburlashda emas, balki yaratish, o'rganish, tajriba qilish istagida amalga oshiriladi.

5. Maktabgacha ta'limdagi loyiha metodikasi tarbiya va ta'lim jarayonini birlashtiradi va bolalarning mustaqilligini, maqsadga muvofiqligini oshirishga imkon beradi, bolaning ijodiy fikrlashi, aqliy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, bolalarda ob'ektlar haqida ma'lumotni mustaqil izlashni boshlaydi. atrofdagi dunyo hodisalari va bu ma'lumotlardan yangi mahsulotlar va haqiqat ob'ektlarini yaratish uchun foydalanish.

Loyiha faoliyatini tashkil etish va o'tkazish jarayonida ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining o'zaro boyitilishi mavjud; ufqlari, so'z boyligi kengayib bormoqda, notiqlik mahorati takomillashtirilmoqda, maqsadga muvofiqlik shakllanmoqda, maqsadga erishishda qat'iyatlilik, qidiruv faoliyati ko'nikmalari ishlab chiqilmoqda.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

- 1. Pedagogik faoliyatni loyilashtirish turlari haqida gapirib bering?**
- 2. Bolalarni har tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati qanday?**
- 3. Tarbiyachining faoliyat turlarini loyihalashtirishdagi komponentligi nimalardan iborat?**

**6-BOB. TURLI YOSHDAGI BOLALAR UCHUN QURILISH VA
KONSTRUKSIYALASH BO'YICHA FAOLIYATLARNI
LOYIHALASHTIRISH.**

13-§.Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari.

14-§.Qurish va yasash faoliyatini loyihalashtirish. Qurish, yasash faoliyati orqali matematik bilimlarni shakllantirish.

**13-§.MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALARNING YOSH
XUSUSISIYATLARI.**

Ta'lim va tarbiyaning mazmuni, vositalari, metodlari bolalarning rivojlanish jarayoni, ularning yoshi bilan izohlanadi. Jumladan, kichik yoshdagi bolalar bilan ish olib borilganda ularning mustaqil hayotga butunlay moslashmaganligi hisobga olinadi. Keyingi yosh guruhlarida maktabgacha yoshdagi bolaning mustaqilligi va moslashishi ancha oshib boradi, shunga muvofiq tarzda ta'lim-tarbiyaviy ishlarning vazifalari, mazmuni, vositalari va metodlari o'zgaradi. Bolaning maktabgacha yoshning oxiriga borib erishgan rivojlanish darajasi ular bilan olib boriladigan ta'lim - tarbiya ishini murakkablashtirish imkonini beradi.

Tarbiya vazifalari, mazmuni, metodlarini yoshga qarab tabaqalashtirish fanda qabul qilingan odam hayotini davrlarga bo'lishga tayanadi. Bir tomondan, vaqtni orqaga qaytarib bo'lmazligi, odam umrining qancha davom etishi va ikkinchi tomondan, tarbiya va ta'lim sistemasi bilan izohlanadigan ruhiy rivojlanishning olg'a harakat qilishi yoshga qarab tabaqalashtirishning asosi hisoblanadi. Yosh davrlari — odam rivojlanishining majburiy bosqichlaridir.[6].

Har bir yosh davri yashalgan yosh, organizm biologik sistemalarining yetilish darajasi, ularning vazifalari, shu bilan birga odamning hayotiy tajribasi, bilimlarining hajmi, faoliyat turlari va mazmuni bilan belgilanadi. Yosh kattalashgan sari ruhiy faoliyat boyib boraveradi, shu bilan birga teskari jarayon ham ro'y beradi, shu sababli har bir yosh uchun shaxsning sensor, aqliy, hissiy, irodaviy, sababiy tomonlari kabi xususiyatlar xosdir, ular orasidagi o'zaro aloqa o'zgaradi, bu esa rivojlanishning umumiy darajasiga, xulq-atvomi tartibga solishga

ta'sir ko'rsatadi. Yosh bilan birga faoliyatning yetakchi turi ham o'zgaradi. Biroq shaxsning ruhiy rivojlanish darajasi faqat yashalgan yillar natijasi emas: har qanday yoshda, ayniqsa, bolalikda tarbiya va ta'lim sistemasi, shaxsning faoliyati va faolligi hal qiluvchi ta'sir ko'rsatadi. Yosh bilan bog'liq rivojlanish muddatlarida o'ziga xos siljishlar ham bo'lishi mumkin.

Yosh xususiyatlari faqat aqlgagina emas, shu bilan birga his, iroda, sababga ham taalluqli bo'ladi: hayotning dastlabki yillarida bolalarning xulq-atvori asosan bevosita his-tuyg'ular bilan tartibga solinadi, lekin shu yoshdayoq irodani tarbiyalashni boshlash, ularga umumiy qabul qilingan normalar va qoidalarni tushunishni o'rgatib borish kerak. Bolalarni har tomonlama rivojlantirish va tarbiyalash uchun ularning yosh va o'ziga xos xususiyatlarini bilish, bu ishni ilk yoshdan boshlab amalga oshirish zarur. Ilk yoshdagi bolalarni tarbiyalash sistemasi yosh avlod umumiy ta'lim-tarbiya tayyorgarligining tarkibiy qismi hisoblanadi.

Maktabgacha o'rta yoshda bola organizmining takomillashishi davom etadi: 3 yoshdan 5 yoshgacha bolaning o'sish sur'ati avvalgi yosh davriga nisbatan birmuncha susayadi, lekin 5 yoshdan 8 yoshgacha yana kuchayadi. Umumiy o'sish va tana og'irligining oshishi bilan bir vaqtda bolaning barcha asosiy to'qimalari va organlari anatomik o'zgarishlari va funksional rivojlanishi ro'y beradi. Asta-sekin skelet qotib boradi, muskullar hajmi oshadi, bola organizmining ishlash qobiliyati kuchayadi. Shu bilan birga asab hujayralari tez charchaydi va madori quriydi. 6—7 yoshga kelib bola yurish, yugurish, sakrash, arqonga osilib chiqish, uloqtirish va hatto chang'ida yurish, konkida uchishdek murakkab harakat turlarini muvaffaqiyatli egallaydi.

Boshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Yoshlik - bu maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishidagi eng muhim davr. Aynan shu vaqtda chaqaloqning kattalar, tengdoshlar, eski dunyo bilan yangi munosabatlarga o'tishi sodir bo'ladi. Psixologlar "uch yillik inqiroz" ga e'tibor berishadi, qachonki kichik maktabgacha tarbiyachi, yaqin vaqtgacha juda muloyim bo'lib, kattalarning vasiyligiga nisbatan murosasizlikni, uning talabini talab qilish istagini, maqsadlarini amalga oshirishda qat'iyatlilikni namoyon qila boshlaydi. Bu

shuni ko'rsatadiki, kattalar va bola o'rtasidagi munosabatlarning avvalgi turi chaqaloqqa katta mustaqillik berish va uning faoliyatini yangi mazmun bilan boyitish yo'nalishida o'zgarishi kerak. Shuni tushunish kerakki, hayotning uchinchi yilidagi bolaga xos bo'lgan "Men o'zimman" talabi, birinchi navbatda, uning haqiqiy darajasini emas, balki mustaqil harakatlarga uning qobiliyatlari yangi ehtiyojning paydo bo'lishini aks ettiradi.

Yosh maktabgacha yoshdagi bola, ayniqsa, onaning yordami va tarbiyachining g'amxo'rlikiga muhtoj. Kichik maktabgacha yoshning oxiriga kelib, kattalar bilan kognitiv muloqotga bo'lgan ehtiyoj o'zini faol ravishda namoyon qila boshlaydi, bu bolalarning ko'plab savollaridan dalolat beradi. Voyaga etgan kishi bolaning kognitiv faolligini rag'batlantirishi, ob'ektlarning xususiyatlari va sifatlarini kuzatish, taqqoslash, tekshirish istagini rivojlantirishi kerak. Bolalar bilan birgalikda kattalar hayratlanish tuyg'ularini, dunyoni bilish quvonchini boshdan kechiradi va o'z savollari bilan yangi kashfiyotlarni rag'batlantiradi.

Kattalarning o'z his-tuyg'ularini etkazish qobiliyati, bolada hissiy munosabatni uyg'otish empatiyani uyg'otishning zaruriy shartidir. Voyaga etgan kishi bolalarga boshqalarga nisbatan insoniy, mehribon munosabat namunasini ko'rsatadi: xafa bo'lganlarni qanday yupatish, muomala qilish, iltimos, yordam berish. Bu bolalarga yuz ifodalari va imo-ishoralarida odamlarning yorqin hissiy holatini ko'rishga yordam beradi. Uning roziligi bilan kattalar ijobiy harakatlar istagini qo'llab-quvvatlaydi, bolada qadrlashni boshlaydigan ijobiy o'zini o'zi qadrlashni shakllantirishga hissa qo'shadi.

3-4 yoshli bolalar asosan kuzatuvchilar emas, balki "bajaruvchilar". Faol va xilma-xil faoliyat tajribasi ularning rivojlanishining eng muhim shartidir.

O'rta maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Bolalar 4 yoshda to'lganda bolalar bog'chasining o'rta guruhiga ko'chib o'tishdi. Ularning xatti-harakati va faoliyatida ularni chaqaloqlardan ajratib turadigan bir qator yangi xususiyatlar paydo bo'ldi. Bolalarning jismoniy qobiliyatlari oshdi, ular harakatga keskin ehtiyoj sezadilar. Agar bu ehtiyoj qoniqmasa, faol vosita faoliyati cheklansa, ular tezda haddan tashqari hayajonlanadi, yaramas, injiq bo'lib

qoladilar. Ushbu yoshdagi bolalar juda yuqori qo'zg'aluvchanlik, inhibitiv jarayonlarning zaifligi bilan ajralib turadi va shuning uchun faoliyatni tez-tez o'zgartirishni talab qiladi. Bu bolaning kuchini tiklashga va tinchlantirishga yordam beradi.

Hayotning 5-yilida bolalarning tengdoshlari bilan muloqot qilish istagi faol namoyon bo'ladi. O'rtacha maktabgacha yoshdagi bola tengdoshlari bilan mazmunli aloqalarga muhtoj. Nutq aloqalari uzoqroq va faolroq bo'ladi.

Uyatchanlik, uyatchanlik, tajovuzkorlik tufayli guruhda do'st topa olmaydigan, ya'ni yoshiga bog'liq muloqotga bo'lgan ehtiyojini tushunmaydigan bolalarga alohida e'tibor qaratish lozim. Bu keyingi shaxsiy deformatsiyalarga olib kelishi mumkin.

Ma'lum bo'lishicha, kattalardan o'z savollariga javob olmagan bolalarda yolg'izlik, negativlik, o'jarlik va kattalarga itoatsizlik kabi xususiyatlar namoyon bo'la boshlaydi. Boshqacha qilib aytganda, kattalar bilan muloqot qilishning bajarilmagan ehtiyoji bolaning xatti-harakatlarida salbiy ko'rinishlarga olib keladi. Hayotning 5 yoshidagi maktabgacha yoshdagi bola juda faol. Bu esa uning hayotining barcha jabhalarida mustaqillikni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Hayotning bu yilidagi bolalar o'yinga qiziqishni aniq ko'rsatmoqda. O'yin ularning hayotini tashkil etishning asosiy shakli bo'lib qolmoqda. O'rta guruh bolalarida xulq-atvor qoidalariga qiziqish uyg'onadi. Besh yoshga kelib, ko'plab shikoyatlar boshlanadi - bolalarning biror narsa noto'g'ri yoki kimdir biron bir talabni bajarmasligi haqidagi bayonotlari. Shu bilan birga, bolaning "bayonoti" u talabni zarur deb tushunganligini ko'rsatadi va u uchun o'z fikrining to'g'riligini ishonchli tasdiqlashni olish, shuningdek, o'qituvchidan "chegaralar" haqida qo'shimcha tushuntirishlarni eshitish muhimdir. qoidaning. Bola bilan sodir bo'lgan voqeani muhokama qilib, biz unga o'zini to'g'ri xulq-atvorda o'rnatishga yordam beramiz. O'rta yoshdagi bolalar juda emotsional, o'z his-tuyg'ularini jonli va to'g'ridan-to'g'ri ifoda etadilar. Voyaga etgan odam bolalarning hissiy sezgirligini uyg'otadi, uni tengdoshlariga hamdardlikka, oddiy o'zaro yordamga yo'naltiradi.

Voyaga etgan kishi bolalarning estetik tuyg'ularini rivojlantiradi. Ularning e'tiborini tabiatning go'zalligiga, musiqa sadosiga, yorug'lik va tasviriy vositalarga qaratadi.

Har kuni kattalar bolalar bilan maxfiy muloqot qilish, ularga badiiy adabiyot o'qish, ertak, shaxsiy tajribadan hikoya qilish va musiqa tinglash uchun vaqt topishi kerak. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga katta e'tibor beriladi.

Tarbiyachining bolalarga e'tiborli, g'amxo'r munosabati, ularning bilim faolligini saqlab qolish va mustaqillikni rivojlantirish qobiliyati, turli tadbirlarni tashkil etish o'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni to'g'ri tarbiyalash va har tomonlama rivojlantirish uchun asos bo'ladi.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Kattaroq guruhga o'tish bolalarning psixologik holatining o'zgarishi bilan bog'liq: ular birinchi marta bolalar bog'chasidagi boshqa bolalar orasida eng kattasi kabi his qila boshlaydilar. Voyaga etgan kishi maktabgacha yoshdagi bolalarga ushbu yangi pozitsiyani tushunishga yordam beradi. U "kattalik" tuyg'usini qo'llab-quvvatlaydi va uning asosida ularni bilish, muloqot va faoliyatning yangi, yanada murakkab muammolarini hal qilishga intilishlariga sabab bo'ladi.

Voyaga etgan odam endi birinchi qiyinchilikda bolaga yordam berishga shoshilmasligi kerak, uni mustaqil qaror qabul qilishga undash foydaliroqdir; agar yordamisiz qilolmasangiz, dastlab bu yordam minimal bo'lishi kerak: maslahat berish, etakchi savollar bilan yechim topish va bolaning o'tmish tajribasini faollashtirish yaxshiroqdir. Bolalarga qo'yilgan vazifalarni mustaqil ravishda hal qilish imkoniyatini berish, ularni bitta muammoni hal qilishning bir nechta variantlarini topishga yo'naltirish, bolalarning tashabbusi, ijodkorligini qo'llab-quvvatlash, bolalarning yutuqlari o'sishini ko'rsatish, ularda tuyg'uni uyg'otish muhimdir. muvaffaqiyatli mustaqil harakatlardan quvonch va g'urur.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalar ijodiyoti, kognitiv faolligi va qiziqishlarini rivojlantirish uchun qulaydir. Bunga bolalar hayotining butun muhiti yordam

berishi kerak. Bu yoshdagi bolalar uchun kitobning yangi bilim manbai sifatidagi rolini ta'kidlash muhimdir.

Bolalarning ijtimoiy va axloqiy rivojlanishi, ularning atrofdagilar bilan munosabatlarini shakllantirish tarbiyachining alohida e'tibor mavzusidir.

Voyaga etgan kishi o'zining xulq-atvori bilan odamlarga mehribon, g'amxo'r munosabatda bo'lish namunalari ko'rsatishi, uni tengdoshining holatini (xafa, xafa, zerikish) sezishga undashi va hamdardlik, yordam berishga tayyorligini ko'rsatishi kerak. Voyaga etgan kishi bolani g'amxo'rlik, e'tibor, yordam ko'rsatishga undashi kerak. Bu bolalarning axloqiy tajribasini boyitadi.

Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar xulq-atvor va muloqot madaniyati qoidalarini o'zlashtira oladilar. Ular qoidalarga rioya qilish sabablarini tushunishadi. Ijobiy harakatlar va xatti-harakatlarni qo'llab-quvvatlagan holda, kattalar bolaning o'zini o'zi qadrlash tuyg'usi va o'sib borayotgan mustaqilligiga tayanadi. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning o'ziga xos xususiyati - bolalar bog'chasi va shaxsiy tajribadan tashqariga chiqadigan muammolarga qiziqishning paydo bo'lishi. Bolalarni o'tmish va kelajak voqealari, turli xalqlar hayoti, turli lagerlarning hayvonot va o'simlik dunyosi qiziqtiradi.

Ushbu muammolarni bolalar bilan muhokama qilib, kattalar bolalarni tinchlik, er yuzidagi barcha hayotga hurmat ruhida tarbiyalashga intiladi. U bolalarga ularning ezgu ishlari hayotni qanday qilib yaxshiroq va go'zal qilishini ko'rsatadi. Katta maktabgacha yoshdagi bolalar maktab ta'limining kelajagiga qiziqish bildirib boshlaydilar. Asosiysi, bolalarning yangi ijtimoiy pozitsiyaga ("Men maktab o'quvchisi bo'lishni xohlayman") bo'lgan qiziqishini ularning yutuqlari o'sishi hissi, yangi narsalarni o'rganish va o'zlashtirish zarurati bilan bog'lash. Kattalarning vazifasi bolalarning e'tiborini va xotirasini rivojlantirish, ularda elementar o'zini o'zi boshqarish, o'z harakatlarini o'z-o'zini tartibga solish qobiliyatini shakllantirishdir. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishi sharti tengdoshlar va kattalar bilan mazmunli muloqotdir.

14-§. QURISH VA YASASH FAOLIYATINI LOYIHALASHTIRISH. QURISH, YASASH FAOLIYATI ORQALI MATEMATIK BILIMLARNI SHAKLLANTIRISH.

Konstruktiv o'yin (shuningdek, o'yinni qurish yoki qurilish o'yinlari deb ham ataladi) yangi narsalarni qurish uchun o'yin muhiti elementlarini manipulyatsiya qilishni o'z ichiga oladi. Bu har xil turdagi qurilish usullarini o'z ichiga olishi mumkin - stacking, yig'ish, demontaj qilish, saralash yoki qoliplash, faqat bir nechtasini nomlash.

Nima uchun bolalar uchun konstruktiv o'yin muhim?

Konstruktiv o'yin keng ko'lamli ko'nikmalar va xatti-harakatlarni rivojlantiradi, jumladan;

Tanlangan o'yinchoq yoki materialni manipulyatsiya qilish va boshqarish uchun zarur bo'lgan jismoniy ko'nikmalar (nozik va qo'pol motorlar), muammolarni hal qilish qobiliyatlari, moslashuvchan fikrlash qobiliyatlari, dizayn g'oyasining haqiqatga aylanishi uchun materiallardan foydalanishni rejalashtirish qobiliyati, sinovdan o'tkazish qobiliyati. g'oyalar, qurilish muammolari oldida qat'iyatlilik va boshqalar bilan ishlashda, vazifani muvaffaqiyatli va hamkorlikda bajarish uchun zarur bo'lgan jamoaviy ish xatti-harakatlari

Bolalarni konstruktiv o'yinni to'liq o'rganishga va undan zavqlanishga undash kerak, chunki u taqdim etayotgan barcha ajoyib rivojlanish imkoniyatlari va Piagetning so'zlariga ko'ra, o'yinning muhim bosqichi sifatida.

Konstruktiv o'yin uchun g'oyalar

Ko'pincha biz qurilish o'yinlari haqida o'ylaganimizda, biz qurilish bloklari yoki boshqa tijorat qurilish to'plamlarini o'ylaymiz, ammo qurilish o'yinlariga quyidagilar kiradi;

- O'yinchoq poezd yo'lini yig'ish
- Yopiq qal'a qurish
- Qayta ishlangan materiallar bilan quti konstruksiyalarini yaratish
- Ajratilgan faoliyat jadvali
- qum qal'alar qurish

- To'g'on va daryolarni loyga qazish
- O'yin xamiri bilan yaratish
- Bo'shashgan materiallarni o'rganish
- Yog'ochga ishlov berish
- Tikish
- Trikotaj

Konstruktiv o'yindan maksimal darajada foydalanish

O'ynashning ko'p usullari bor! Bu erda uyingizda, bolalar bog'chasida yoki sinfingizda qurilish o'yinlari tajribasini taklif qilish (yoki kengaytirish) uchun o'ttizta oddiy usul mavjud;

1. Farzandingizning blokli o'yiniga (yoki boshqa qurilish to'plamlariga) bir qator ochiq materiallarni qo'shing - vinil bo'laklari, mato bo'laklari, jun sharlari, mayda plitkalar, qobiqlar, shisha tepalari, uzunlikdagi lentalar, yog'och taxtalar. , toshlar.
2. Blok o'yin maydonchasiga uzunlikdagi PVX quvurlari, toza qalay qutilari va o'lchov lentalarini qo'shing.
3. Qurilish maydonchasiga turli xil haykalchalar va transport vositalarini qo'shing, ular qurilish to'plamlari bilan ishlatiladi.
4. Bolaning qurilish qobiliyatini kengaytirish uchun qiziqarli blok shakllarini qidiring.
5. Qurilish maydoniga clipboardlar, qog'oz va qalamlarni qo'shing, shunda bolalar o'zlarining qurilish g'oyalarini chizishlari mumkin.
6. Yog'ochga ishlov berish bilan tanishish uchun bir qop yog'och kesilgan va kuchli elim sotib oling. Vaqt o'tishi bilan kichik qo'l arra, mix va kichik bolg'acha qo'shing.
7. Choysablar, stullar, sut qutilari, katta qutilar, bo'yoq, pichan o'ramlari, shinalar, uzunlikdagi bambuk yoki dübellardan kubiklar yoki adyol qal'alarini quring.

STEM nima

Ushbu qisqartma quyidagi tarzda ochilgan: fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM, ilgari SMET sifatida ishlatilgan). Qisqartma o'quv fanlari

bilan bog'liq atamani anglatadi: tabiiy fanlar, texnologiya, muhandislik va matematika.

Ushbu yangilangan atama davralarda tobora ko'proq qo'llaniladi va asosiy STEM yo'nalishi - ijodkorlik, san'atga qo'shiladi. Shunday qilib, hozirgi ta'lim zamonaviy innovatsion texnologiyalarda ijodkorlikning muhimligini ta'kidlaydi.

Bu atama Amerika Qo'shma Shtatlarida eng ko'p qo'llaniladi, Milliy fan markazi tomonidan tasdiqlangan va ko'plab tashkilotlar tomonidan yangi texnologiyalar, informatika, kimyo, geologiya, tabiiy va matematika fanlari, fizika va astronomiya sohalarida stipendiya va rivojlanishni aniqlash uchun ishlatiladi.

Maktabgacha ta'limdagi bo'lalarning katta yoshli guruhlarida bolalarga kimyogar va biologlarning yutuqlari muhimligini qanday tushunish kerak? Qanday qilib ularda bunga qiziqish uyg'otish, tabiiy fanlar bo'yicha kompetensiyalarni qanday rivojlantirish kerak? Ushbu savollarga javoblar fanlarni o'qitishga STEM yondashuvini joriy etish orqali yotadi. U har qanday maktabda amalga oshirilishi mumkin va bu o'quvchilarning tabiiy fanlarni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini va ularni o'rganish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Zamonaviy ta'lim sohasida STEAM texnologiyalarining afzalliklari:

- texnik fanlarga kognitiv qiziqish;
- innovatsion iqtisodiyotda yuqori texnologiyali loyihalarni amalga oshirish;
- ilmiy-texnik bilimlarni zamonamiz sharoitiga tatbiq etish;
- texnik ijodkorlik salohiyati va motivatsiyasini ochib berish;
- ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish;
- bir-biri bilan faol muloqot va samarali hamkorlik;
- yuqori texnologiyalar bozorida kasbiy yo'naltirilganlik.

STEAM ta'limi - bu ilmiy usullar, texnik ilovalar, matematik modellashtirish, muhandislik dizayni yordamida qandaydir haqiqiy muammolarni hal qilishga urinishdir. Bularning barchasi o'quv jarayonini yanada rang-barang va mobil qiladi. Amalda talabalar jamoada ishlaydi, tadqiqot va tajribalar o'tkazadi, dizayn, dastur va modellarni ishlab chiqadi, o'z mahsulotlarini ijtimoiy tarmoqlar, Internet platformalari va veb-saytlar orqali targ'ib qiladi, bu esa o'rganish

motivatsiyasini oshiradi va dizayn va dasturlash sohasidagi asosiy bilimlarni kengaytiradi.

Mashg'ulotda STEAM yondashuvi nafaqat o'rganish usuli, balki fikrlash usulidir. STEAM ta'lim muhitida bolalar bilimga ega bo'ladilar va undan qanday foydalanishni darhol o'rganadilar. Binobarin, ular voyaga yetib, real hayotda, xoh u atrof-muhitning ifloslanishi, xoh global iqlim o'zgarishi bo'ladimi, hayot muammolariga duch kelganlarida, bunday murakkab masalalarni faqat turli sohalardagi bilimlarga tayanib, birgalikda ishlash orqali hal qilish mumkinligini tushunadilar. Bu erda faqat bitta fan bo'yicha bilimga tayanish etarli emas. Dunyo o'zgarmoqda, shuning uchun ta'lim bir joyda turmasin. So'nggi bir necha o'n yilliklardagi tabiiy fanlardagi o'zgarishlar hayajonli, ammo ayni paytda bizni tashvishga solmoqda. Bu biologiya sohasida barcha yangi narsalarni ixtiro qilish bilan birga, odamlar ilgari hech qachon duch kelmagan ko'plab yangi muammolar mavjud. Har kuni yangi ish turlari va hatto butun kasbiy yo'nalishlar paydo bo'ladi, shuning uchun zamonaviy o'qituvchilar biologiya fanidan o'zlari o'rgatadigan bilim va ko'nikmalar zamon talablariga javob beradimi yoki yo'qmi bu haqida o'ylashlari kerak.

Fanni texnologiya, muhandislik, san'at va matematika bilan uyg'unlashtirgan holda, STEAM ta'limi bolalarni fanning boshqa sohalar va qiziqishlar bilan qanday bog'liqligini ko'rishga olib keladi va bu ba'zi bolalar fandagi muayyan tushunchalar yoki faoliyat bilan duch kelganida qo'rqitishni bartaraf etishga yordam beradi.

Boshlang'ich maktabdagi birinchi hujayra diagrammasi chizmalarimizdan tortib, jamiyatimiz jurnallarini yorituvchi ilg'or vizualizatsiyagacha, vizual savodxonlik biologiyani o'rganish va muloqot qilishda muhim vositadir. Tarixan, rasm chizish biologiya talabalari va mutaxassislari asboblari qutisining bir qismi sifatida qabul qilingan. Bugungi tasviriy san'at bo'yicha STEAM tashabbuslari ushbu o'rganish an'analariining merosxo'ridir - ko'pchilik estetika, vizual savodxonlik va muloqotning aniq eslatmalarini o'z ichiga oladi. Ushbu tashabbuslar keng ko'lamli afzalliklarga ega: STEM-ga kengroq kirish va inklyuziya, ilmiy tushunchalarni o'rganishni yaxshilash, o'quv dasturida yetarli darajada bajarilmagan texnik

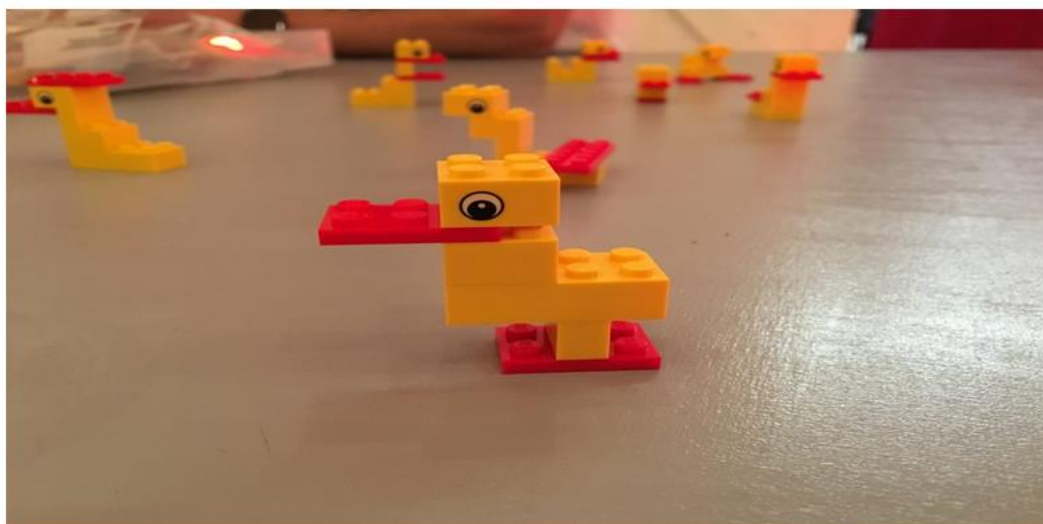
ko'nikmalarni shakllantirish va talabalarning dizayn va fanlararo hamkorlikdagi mahoratini oshirish.

STEAM uchta sohada ayniqsa samarali bo'ldi: ilm-fanning ochiq va inklyuziv bo'lishiga yordam berish; ilmiy tushunchalar va madaniyatning ma'nosini oydinlashtirish; va ilmiy va estetik tarkibiy qismlar o'zaro takomillashtiriladigan hamkorlikdagi ishlarni rivojlantirish.

Nima uchun boshlang'ich maktabda STEM ta'limini joriy qilish kerak?

- Matematika, tabiatshunoslik fanlariga qiziqishni faollashtiradi.
- Texnologiya, robototexnika, dizayn sohasidagi bilimlarni egallashga yordam beradi.
- ijodiy qobiliyat va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.
- bolaning salohiyatini erta aniqlashga va uning kasbiy o'zini o'zi belgilashiga hissa qo'shadi.

Yosh bolalar bilan STEM dan foydalanishda ularni murakkab jarayonlar va uzoq tushuntirishlar bilan yuklamaslik kerak. Boshlang'ich maktab uchun STEM ta'limi bo'yicha o'qituvchining maqsadi jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikni iloji boricha sodda tarzda ko'rsatish va tushuntirish, shuningdek, o'rganishda o'z-o'ziga ishonishni rivojlantirishdir. Ushbu maqsadlar uchun tajribalar eng mos keladi.

1-rasm. Lego yordamida o'rdak shaklini yashash

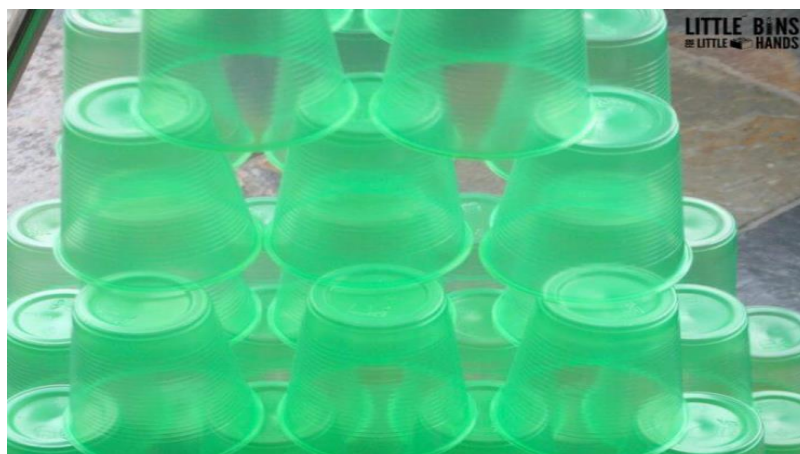
2-rasm

BOLALAR UCHUN QURILISH FAOLIYATI

Quyida siz materiallar ro'yxatini va muayyan qurilish loyihalariga havolalarni topasiz. Ushbu turli xil qurilish faoliyati haqida ko'proq ma'lumot olish uchun qizil rang bilan belgilangan havolalarni bosing

1. Plastik idishlar

Plastik stakanlar qo'lda bo'ladigan qimmatli va arzon manbadir! Siz hech qachon 100 stakan minora qurganmisiz? Bu tushdan keyin ajoyib qurilish faoliyatini amalga oshiradi.

3-rasm

Bu bolalar uchun ushbu bayram mavsumini o'rnatish uchun jiddiy qiziqarli va mutlaqo oson STEM muammosi. Biz hammamiz davom etayotgan shovqin va shovqin bilan bir nechta hiyla-nayranglarga muhtojmiz! Ushbu kubok minorasi tanlovi bilan bolalaringizni ekranlardan tushiring va Yangi yil qurish o'yinlariga jalb qiling. Qiyinchilik - atigi 100 stakan bilan Yangi yil daraxti qurish.

Kuboklar, stakanlar va ko'plab stakanlar! Bu Yangi yil STEM Challenge bilan boshlash uchun kerak bo'lgan hamma narsa. Farzandlaringizni o'zlarining Rojdestvo archalarini qurish uchun iloji boricha ko'proq stakanlardan foydalanishga chaqiring.

Oddiy STEM mashg'ulotlari bolalar uchun oson ilmiy tajribalarni bir tonna bayram va yangi yil o'yin-kulgilari bilan birlashtirishning ajoyib usuli hisoblanadi! Bolalar uchun eng yaxshi Rojdestvo tadbirlarini topish qiyin bo'lishi shart emas!

2.Qayta ishlangan karton

Bir dasta kartonni oling va karton yasashimiz uchun mavjud bo'lgan oddiy shakllarni kesib oling. Biz har doim tuzilmani qurish faoliyati uchun bir nechta qayta ishlanadigan materiallarni ushlab turamiz!

Karton bilan qurish arzon va oson! Ushbu karton yuraklar yilning istalgan vaqtida mukammal qurilish loyihasini yaratadi! Bundan tashqari, siz har xil shakllarni sinab ko'rishingiz mumkin. Biz yangi yil bayrami vaqtida daraxtlar uchun uchburchaklar bilan kartondan qurilishning bunday turini qildik! Sevimli bayram tadbirlarining ushbu ajoyib ro'yxatini ko'rib chiqing. Shuningdek, biz o'g'limning do'stlari uchun eng zo'r shirinliklarni bepul bayram kartalarini tayyorladik!

Ushbu kartondan yuraklarni qurish faoliyati muhandislik o'yinlari uchun juda yaxshi! Qanchalik baland bo'yli karton yurak haykalchasini yasashingiz mumkin? Bundan tashqari, mustahkam asoslarni o'rganish, poydevor yaratish, muvozanat va vazn taqsimoti uchun juda yaxshi. Ushbu mashg'ulotda juda ko'p amaliy o'rganish mavjud. Bizning karton yuraklarimiz muammolarni hal qilish uchun juda yaxshi!

4-rasm

5-rasm

3.LEGO

O'zingiz kabi baland LEGO minorasini qura olasizmi? Biz, albatta, hafta oxiri buni qilishga harakat qilamiz. Bizda tonnalab LEGO bor, shuning uchun biz uni tortib olamiz deb o'ylayman. Sevimli LEGO qurish g'oyalarimizdan ba'zilari...

6-rasm

LEGO qurilishi juda qiziqarli va bu oson yasash LEGO ballonli avtomobil LEGO o'yinlari bolalar va kattalar uchun qanchalik ajoyib ekanligiga ajoyib misoldir. STEM faoliyati uchun oddiy fan va muhandislikni birlashtiring, bu esa soatlab kulgi va kulgini ta'minlaydi! Biz oddiy LEGO qurish g'oyalarini yaxshi ko'ramiz!

7-rasm

Shunday qilib, J. Piagetning kontseptsiyasiga asoslangan ta'lim faoliyatini loyihalashda konstruktiv yondashuv metodologiyasi, bolaning ta'limi kashfiyotlar va atrof-muhit bilan bevosita aloqaga asoslangan degan ilmiy g'oyadan kelib chiqadi. Shunday qilib, bolaning rivojlanishi individualdan ijtimoiygacha bo'lgan vektorda sodir bo'ladi. Ta'limning konstruktivistik tushunchasi o'rganishning diqqatini o'rganishga tubdan o'zgartiradi. Ushbu yondashuv mualliflari kattalarning o'quv faoliyati bolaning o'z faoliyatini bostiradi, standartlarga asoslangan rivojlanishga sun'iy ravishda aralashadi, deb hisoblashadi.

Ushbu natijalar zamonaviy maktabgacha ta'lim o'qituvchisining uslubiy madaniyatini boyitishning asosiy tashkiliy-pedagogik shartlarini aniqlashga imkon beradi: malaka oshirish tizimining imkoniyatlarini integratsiyalash, maktabgacha ta'lim muassasasining o'zida uslubiy yordam va o'z-o'zini kasbiy ta'lim. o'qituvchi, pedagogning kasbiy tayyorgarligi uslubiy madaniyat sub'ekti sifatida o'qituvchining ijtimoiy-ma'rifiy metodologiyasida bolalar bilan o'quv faoliyatini

loyihalashning yangi modeliga muvofiq shaxsga yo'naltirilgan, kompetentsiya va faoliyat yondashuvlarining birligiga asoslangan. -madaniy va konstruktiv yondashuvlar.

Bundan quyidagi xulosalar kelib chiqadi:

- maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'qituvchining ta'lim faoliyatini loyihalash ob'ekti sifatida ko'rib chiqishda kutilayotgan mahsulot maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsiyatining asosiy madaniyati hisoblanadi;
- o'qituvchining ta'lim faoliyatidagi etakchi roli to'g'risidagi bayonot uning faoliyat shakllari va usullarini belgilashda o'quvchilardan haqiqiy va samarali ustunligini anglatmaydi, balki uning o'quvchilarning yaqin rivojlanish zonasini tashkil etish qobiliyatini tan olish;
- maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'qituvchining ta'lim faoliyatini tizim sifatida loyihalash uning uchta komponentining birligida mumkin: metodologiya, didaktika (didaktik tamoyillar, qoidalar, usullar va vositalar), texnologiyalar.

Matematik ta'lim insonning butun hayoti davomida uzluksiz o'rganishining eng muhim tarkibiy qismi bo'lib, bilimning deyarli barcha sohalari, ayniqsa tabiiy fanlarni, texnik va iqtisodiy sohalarni o'zlashtirish uchun zarurdir.

Asosiy matematik bilim va ko'nikmalarsiz zamonaviy kundalik hayotda odamning etarli yo'nalishi deyarli mumkin emas. Matematik fikrlashning asoslari bola hayotining birinchi yillarida aniq amaliy vaziyatlarda qo'yilgan. Bola o'zining matematik qobiliyatlarini rivojlantiradi, hisoblashning ma'nosi, odam uchun raqamlar haqida dastlabki g'oyalarni oladi; Atrofdagi jismlarning shakllari, o'lchamlari, og'irligi, vaqt va makon, naqsh va tuzilmalar haqida bilimlarni egallaydi. Shakllar, miqdorlar, raqamlar, shuningdek, makon va vaqt bilan ishlash quvonchini boshdan kechirgan bola, hatto maktabdan oldin ham o'zlarining matematik mazmunini o'zlashtira boshlaydi.

Maktabgacha ham bola oddiy matematik muammolarni shakllantirishi va hal qilishi mumkin, ammo maktabgacha ta'lim maktab tipidagi matematikani bevosita o'qitishni nazarda tutmaydi.

Bola ulg'aygan sari u mavjud matematik bilimlarini kundalik hayotidagi muammolarni hal qilish uchun qo'llashni o'rganadi, vaqtni qanday aytishni, xonaning hajmini o'lchashni, pulni hisoblashni, to'plamdagi materiallarni tartibga solishni va hokazolarni tushunadi. Shunday qilib, maktabga kirishdan oldin matematik tarkibni o'zlashtirib, ko'pchilik bolalar muvaffaqiyatli maktabda o'qish va matematikani keyingi o'rganish uchun yaxshi rivojlangan shartlarga ega bo'lishlari mumkin.

Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari bilan tashkil etiladigan loyihalariga misollar:

"Men menman!" - bolaning o'sishini kuzatish va hujjatlashtirish, o'sish dinamikasini o'rganish va ma'lum vaqt oralig'ida boshqa bolalarning o'sish dinamikasi bilan taqqoslash.

"Qanday yashayman?" - oilam a'zolarining sonini, qarindoshlarimning yoshini, xonalarning sonini, men yashaydigan qavatni va hokazolarni aniqlash.

"Biz bolalar bog'chamizni / binolarimizni / hududimizni o'lchaymiz" - masofa, tirsak, oyoq, qadamlar, turli xil narsalar kabi "o'z ixtiromiz" o'lchov asboblari yordamida va uni hujjatlashtiramiz.

"Bizning tug'ilgan kunlarimiz" - biz tug'ilgan kunlar taqvimini tuzamiz, oyni, ketma-ketlikni, yilni, mavsumni aniqlaymiz.

"Bolalar bog'chasida nonushta" (ota-onalar bilan birgalikda): nonushtaga qancha odam keldi, qancha tarelka, qoshiq tayyorlash kerak, qancha stul qo'yish kerak, stolni qanday qo'yish kerak va hokazo.

Loyihalash dasturida samarali ishlash uchun bolalar bog'chasi quyidagilardan foydalanishi mumkin:

- turli dizayndagi raqamli materiallar, masalan, qo'shish va ayirish uchun harakatlanuvchi to'plari bo'lgan yi'gma taxtalar;
- o'yinchoq puli;
- turli xil materiallardan (yog'och, plastmassa va boshqalar) turli xil o'yin sensorli matematik materiallar;
- ish stoli o'quv o'yinlari materiallari, o'yinlar, kartalar va boshqalar;

- bir-biriga yig'ish, taxlash, to'ldirish, turli shakl va o'lchamdagi idishlar va boshqalar;
- o'lchov stakanlari, o'lchov lentasi, o'lchagichlar, boshqa o'lchov asboblari;
- turli og'irlikdagi tarozilar, tarozilar va kassa apparati bo'lgan "do'kon";
- o'lchangan shakllarning plomba moddalari: qum, yorma, suv;
- turli o'lchamdagi va "tadqiqot xarakteri" dizayndagi soatlar;
- konstruktorlar va qurilish materiallari;
- taqvimlar (yillik, choraklik, oylik), ularda vaqt belgilari (kun, oy, yil, hafta kunlari, bayramlar) joylashtirilgan va siz eslatmalar, o'zgartirishlar kiritishingiz mumkin;
- 0 dan 8 yoshgacha bo'lgan bolalar uchun matematik nashrlar, ish daftarlari, bosma didaktik matematik materiallarni ishlab chiqish;
- interaktiv jadvallar, interfaol doskalar, planshetlar va boshqa kompyuter texnikasi va qurilmalari, zarur dasturiy ta'minot, turli kompyuter o'yinlari, o'quv elektron resurslaridan foydalanish imkoniyati;
- bulmacalar va mozaikalar, plastilin;
- bo'yoqlar, qalamlar, flomasterlar, qalamlar;
- video va audio yozuvlar;
- sarflanadigan materiallar.

Geometrik shakllarning mavjudligi (masalan, kundalik buyumlar, maxsus o'yin materiallari), raqamlar (masalan, raqamlar yozilgan plakatlarda) va matematik vositalar (masalan, o'lchash lentalar, tarozilar) bolalar uchun matematika olamini har kuni ko'rinadigan va tushunadigan qiladi. . Masalan, bolalar bog'chasida bir burchak matematikaga bag'ishlangan o'quv ustaxonasi yaratilishi mumkin.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Bola shaxsini rivojlantirishda tarbiyaning o'rni qanday?

2. Ilk yoshdagi bolalami tarbiyalashda nimalarga e'tibor qaratish lozim?

3.Maktabgacha o'rtta yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlari nimalardan iborat?

7-BOB. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR UCHUN SYUJET-ROLLI O'YINLARNI LOYIHALASHTIRISH.

15-§.Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlar va drammalashtirish markaz faoliyati haqida tushuncha.

16-§.Syujet-rolli o'yinlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.

15-§.MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR UCHUN SYUJET-ROLLI O'YINLAR VA DRAMMALASHTIRISH MARKAZ FAOLIYATI HAQIDA TUSHUNCHA.

O'yinning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari. O'yin — buyumli predmetli va ijtimoiy voqelikda harakat qilish va uni anglashga yo'naltirilgan jarayondir. U o'zining kelib chiqish, yo'nalish va mazmuniga ko'ra ijtimoiy voqelik hisoblanadi. O'yin, bu — bola faoliyatining yorqin turi. Unda maqsadning mavjudligi, sabablar, amalga oshirish vositalarining rejali harakatlari, natijaning mavjudligi uning o'ziga xosligidir. Xususiyatlarning orasida sabablarning o'ziga xosligi asosiy hisoblanadi. O'yin jarayonida bolaning psixik bilish jarayoni, irodasi, hissiyoti, ehtiyoji va qiziqishlari, ta'sirchanligi — uning butun shaxsiyati shakllanadi. Bola o'yinda o'zining bevosita ehtiyoj va qiziqishlaridan kelib chiqadi. Bolalarning o'yinlari o'zining rang-barangligi bilan ajralib turadi. O'yin o'z mazmuni va tashkil etilishi, bolalarga ta'sir ko'rsatish darajasi, buyumlarning turlari hamda kelib chiqishiga ko'ra ijodiy va qoidali o'yinlarga bo'linadi.

Ijodiy o'yinlar — bolalarning mustaqil, ijodiy, o'zlari o'ylab chiqqan o'yin, majmuyi. Bunda bolalar o'z taassurotlari, borliq hayotdagi tushunchalari va unga bo'lgan o'z munosabatlarini aks ettiradi.

Ijodiy o'yinlar quyidagi turkumlarga bolinadi:

- sujetli-rolli;
- dramalashtirilgan;
- qurilish;

- tabiat materiallari bilan o‘ynaladigan o‘yinlar.

Ijodiy o‘yinlar va ularga rahbarlik. Ijodiy o‘yinlar boshqa tur o‘yinlardan quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

1. O‘yin mazmunining o‘ziga xosligi.
2. Rollarning mavjudligi.
3. Xayouy vaziyatning mavjudligi.

O‘yin mazmunining o‘ziga xosligi uning eng muhim xususiyatlaridan biridir. Pedagog va psixologlarning tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, kattalarning ijtimoiy hayoti o‘zining rang-barang ko‘rinishlari bilan sujetli-rolli o‘yinlarning mazmuni bo‘lib xizmat qilar ekan. Ular bolalar kattalar ijtimoiy hayotining namunasini oladigan faoliyat turi o‘yin ekanligini asoslab berdilar.

Ijodiy o‘yinlar sujetlari va mazmunining rang-barangligi, ulami tavsiflash zaruratini keltirib chiqaradi. Sujet o‘yin faoliyati tizimida asosiy komponent sifatida o‘z ichiga personajni, hayotiy vaziyatni, harakat va personajlar munosabatini oladi. Ijodiy o‘yinlarda xayoliy vaziyatning mavjud bolishi bolaning tafakkurini o‘stirib, sujet va rollar o‘yin mazmunini takomillashtiradi. Ijodiy sujetli-rolli o‘yinlarning o‘ziga xos sabablari mavjuddir. Buning eng asosiy sababi — bolalarning kattalar bilan birgalikda ijtimoiy hayot kechirishga intilishidir. Bu sabablar bolaning yoshiga qarab, o‘yin mazmuniga qarab o‘zgarib boradi. Kichik yoshdagi bolalarda asosiy sabab buyumlar bilan bajariladigan qiziqarli harakatlar bo‘lsa, bola katta bolgan sari o‘yindagi kattalar harakatlarini va munosabatlarini qayta aks ettirish asosiy sabab bolib xizmat qiladi.

Shunga ko‘ra, o‘yinlarni sujeti, mazmuniga ko‘ra uch guruhga bolish mumkin:

1. Maishiy o‘yinlar (oila, bolalar bog‘chasi va boshqa voqelikni aks ettiradigan).
2. Mehnat mavzuyidagi o‘yinlar (oila va kattalar mehnatida ishtirok etish, o‘z-o‘ziga xizmat va boshq.).
3. Ijtimoiy mavzudagi o‘yinlar.

Rolli ijodiy o'yinlar - bu bolalarning o'zlari o'ylab topadigan o'yinlar. O'yinlar bolaning atrofidagi dunyo haqidagi bilimlari, taassurotlari, g'oyalarini aks ettiradi, ijtimoiy munosabatlar qayta tiklanadi. Har bir bunday o'yin xarakterlidir: mavzu, o'yin rejasi, syujet, mazmun va rol.

O'yinlarda bolaning ijodiy tasavvuri namoyon bo'ladi, u atrofdagi hayot hodisasining timsoli sifatida narsalar va o'yinchoqlar bilan ishlashni o'rganadi, o'z zimmasiga olgan roli orqali turli xil o'zgarishlar kombinatsiyalarini o'ylab topadi, tanish doirani tark etadi. kundalik hayot va kattalar hayotining faol ishtirokchisi kabi his qiladi.

Ikki yoshdagi bolalar hayotida sujetli o'yinchoqlar bilan juda oddiy o'yinlar o'tkaziladi. Bolalar bu o'yinchoqlarni qo'lda ushlab yuradilar, siqib ko'radilar, yerga tashlab ko'radilar, o'yinchoqlarni g'ildiratadilar, o'yinchoqda nima tasvirlanganligiga e'tibor bermaydilar. Bu yoshda kundalik hayotda tevarak-atrofdagi katta kishilar va bolalar harakatini kuzatib borishni, bu harakatlarni o'z o'yinlarida aks ettirishni o'rgatish lozim (masalan, qo'g'irchoqni ovqatlantirish, uyquga yotqizish va boshq.). *Bu yoshda buyumli o'yin bir necha bosqichda amalga oshiriladi:*

- 1-bosqichda bolalar o'yinchoqlar bilan kattalar harakatlariga taqhd qiladilar;
- 2-bosqichda o'zlashtirgan harakatlarni mustaqil bajara boshlaydilar, so'ngra bu harakatlarni boshqa buyumlarga ko'chiradilar;
- 3-bosqichda tasviriy o'yin vujudga keladi, uning mazmunini shartli qurollar bilan bajariladigan harakatlar tashkil qiladi.

Bola kundalik hayotda kuzatgan buyumlar bilan bajariladigan harakatlarga taqlid qiladi (gazeta o'qiydi, yer chopadi, kir yuvadi), bulaming hammasi sujetli-rolli o'yin uchun sharoit yaratadi.

Ijodiy o'yinlarda bilimlarni o'zlashtirishning muhim va murakkab jarayoni sodir bo'ladi, bu bolaning aqliy qobiliyatlarini, uning tasavvurini, e'tiborini, xotirasini safarbar qiladi. Rollarni o'ynash, ba'zi voqealarni tasvirlash, bolalar ular haqida fikr yuritadilar, turli hodisalar o'rtasida aloqa o'rnatadilar. Ular o'yin muammolarini mustaqil ravishda hal qilishni, o'z rejalarini amalga oshirishning

eng yaxshi yo'lini topishni, bilimlaridan foydalanishni, uni so'z bilan ifodalashni o'rganadilar.

Ko'pincha o'yin maktabgacha yoshdagi bolalarga yangi bilimlarni etkazish, ularning ufqlarini kengaytirish uchun imkoniyat bo'lib xizmat qiladi. Kattalar mehnatiga, ijtimoiy hayotga, odamlarning qahramonliklariga qiziqishning rivojlanishi bilan bolalarda kelajakdagi kasbga oid ilk orzulari, sevimli qahramonlariga taqlid qilish istagi paydo bo'ladi. Bularning barchasi o'yinni maktabgacha bolalik davrida shakllana boshlagan bolaning shaxsiyatining yo'nalishini yaratishning muhim vositasiga aylantiradi.

Ijodiy o'yinni tor didaktik maqsadlarga bo'ysundirib bo'lmaydi, uning yordami bilan asosiy ta'lim vazifalari hal qilinadi.

Qiziqarli o'yin bolaning aqliy faolligini oshiradi va u sinfdagidan ko'ra qiyinroq muammoni hal qila oladi. Ammo bu darslar faqat o'yin shaklida o'tkazilishi kerak degani emas. O'qitish turli usullardan foydalanishni talab qiladi. O'yin ulardan biri bo'lib, u faqat boshqa usullar: kuzatish, suhbat, o'qish va boshqalar bilan birgalikda yaxshi natijalar beradi.

O'yin jarayonida bolalar o'z bilim va ko'nikmalarini amalda qo'llashni, ularni turli sharoitlarda qo'llashni o'rganadilar. Ijodiy o'yinlarda ixtiro va tajriba uchun keng imkoniyatlar ochiladi. Qoidalarga ega o'yinlar bilimlarni safarbar qilishni, muammoni hal qilishning mustaqil tanlovini talab qiladi.

O'yin bolalarning tengdoshlari bilan muloqotga kirishadigan mustaqil faoliyatdir. Ularni umumiy maqsad, unga erishish uchun birgalikdagi sa'y-harakatlar, umumiy tajribalar birlashtiradi. O'yin tajribasi bola ongida chuqur iz qoldiradi va yaxshi tuyg'ular, ezgu intilishlar va jamoaviy hayot ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Tarbiyachining vazifasi har bir bolani o'yin jamoasining faol a'zosiga aylantirish, bolalar o'rtasida do'stlik, adolat va o'rtoqlar oldidagi mas'uliyatga asoslangan munosabatlarni yaratishdir.

O'yin kattalar mehnatiga qiziqish va hurmatni tarbiyalaydi: bolalar turli kasb egalarini tasvirleydilar va shu bilan birga nafaqat ularning harakatlariga, balki mehnatga, odamlarga bo'lgan munosabatini ham taqlid qiladilar. Ko'pincha o'yin

ishlashga turtki bo'lib xizmat qiladi: kerakli atributlarni ishlab chiqarish, dizayn. O'yin maktabgacha yoshdagi bolalarni estetik tarbiyalashning muhim vositasidir, chunki bu faoliyat ijodiy tasavvurni namoyon qiladi va rivojlantiradi, rejalashtirish qobiliyati, harakatlarning ritmi va go'zalligi rivojlanadi. O'yinchoqlarni ataylab tanlash badiiy didni shakllantirishga yordam beradi. Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalik davrida o'yin bolaning eng muhim mustaqil faoliyati bo'lib, uning jismoniy va aqliy rivojlanishi, individuallikni shakllantirish va bolalar jamoasini shakllantirish uchun katta ahamiyatga ega.

16-§.SYUJET-ROLLI O'YINLAR TURLARI. SAHNALASHTIRISHGA RAHBARLIK QILISH.

Rolli o'yinning tuzilishi, mazmuni va turlari.

Tasvir, o'yin harakati va so'zning munosabati o'yin faoliyatining o'zagi bo'lib, voqelikni aks ettirish vositasi bo'lib xizmat qiladi.

O'yinning asosiy tarkibiy elementlari: o'yin tushunchasi, syujeti yoki uning mazmuni; o'yin harakatlari; rollar; o'yinning o'zi tomonidan belgilanadigan va bolalar tomonidan yaratilgan yoki kattalar tomonidan tavsiya etilgan qoidalar. Ushbu elementlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq.

O'yin loyihasi - bu bolalar nima va qanday o'ynashining umumiy ta'rifidir.

U nutqda shakllantiriladi, o'yin harakatlarining o'zida aks etadi, o'yin mazmunida shakllanadi va o'yinning o'zagi hisoblanadi. O'yinning o'yin dizayniga ko'ra, quyidagi guruhlarini ajratish mumkin: kundalik hodisalarni aks ettiruvchi ("oiladagi", "bolalar bog'chasidagi", "poliklinikada" va hokazo o'yinlar); bunyodkorlik ishlarini aks ettiruvchi (metro qurish, uy-joy qurish,.); ijtimoiy hodisalar, an'analarni aks ettiruvchi (bayramlar, mehmonlar bilan uchrashish, sayohat qilish va boshqalar). Ularning bunday bo'linishi, albatta, o'zboshimchalik bilan amalga oshiriladi, chunki o'yin turli xil hayotiy hodisalarning aksini o'z ichiga olishi mumkin.

O'yin syujeti, mazmuni - bu uning tirik to'qimasini tashkil etuvchi, o'yin harakatlarining rivojlanishini, xilma-xilligini va o'zaro bog'liqligini, bolalar

munosabatlarini belgilaydi. O'yin mazmuni uni jozibador qiladi, qiziqish va o'ynash istagini uyg'otadi.

O'yinning tarkibiy xususiyati va markazi - bu bolaning bajaradigan roli. O'yin jarayonida rolga tegishli bo'lgan qiymatga ko'ra, ko'pgina o'yinlar rolli yoki rolli o'yinlar deb ataladi. Rol har doim odam yoki hayvon bilan bog'liq; uning xayoliy ishlari, harakatlari, munosabati. Bola, ularning qiyofasiga kirib, ma'lum bir rol o'ynaydi. Ammo maktabgacha tarbiyachi nafaqat bu rolni o'ynaydi, balki u tasvirda yashaydi va uning to'g'riligiga ishonadi. Masalan, kema dagi kapitanni tasvirlab, u o'zining barcha faoliyatini aks ettirmaydi, faqat o'yin davomida zarur bo'lgan xususiyatlarni aks ettiradi: kapitan buyruqlar beradi, durbin bilan qaraydi, yo'lovchilar va dengizchilarga g'amxo'rlik qiladi. O'yin jarayonida bolalarning o'zlari (va ba'zi o'yinlarda kattalar) o'yinchilarning xatti-harakatlari va munosabatlarini belgilaydigan va tartibga soluvchi qoidalarni o'rnatadilar. Ular o'yinlarga tashkiliylikni, barqarorlikni beradi, ularning mazmunini tuzatadi va munosabatlar va munosabatlarning keyingi rivojlanishini, murakkabligini belgilaydi.

O'yinning barcha qurilish bloklari ko'proq yoki kamroq xarakterlidir, ammo ular turli xil ma'nolarga ega va har xil turdagi o'yinlarda turlicha bog'liqdir.

Rolli o'yinlar: mazmunan farqlanadi (kundalik hayot, kattalar mehnati, ijtimoiy hayot voqealari aks etishi); tashkilot bo'yicha, ishtirokchilar soni (individual, guruh, jamoaviy); turlari bo'yicha (syujeti bolalarning o'zlari tomonidan ixtiro qilingan o'yinlar, drammatizatsiya o'yinlari - ertaklar va hikoyalar o'ynash; qurilish).

"Qiziqarli o'yin faoliyatini, bolaning bilish qiziqishlari va axloqiy fazilatlarini rivojlantirishni ta'minlaydigan zarur elementlar bilim - harakat - muloqotdir. Pedagogning alohida o'ri bor. Bu o'qituvchining shaxsiyatidan, uning bilim, ko'nikma va mahoratidan. kasbiy mahorat va bolalarning o'yin faoliyatini boshqarishni ijodiy tashkil etish qobiliyati bolaning shaxsini har tomonlama rivojlantirish uchun foydalanishga bog'liq.

Syujetli-rolli ijodiy o'yinni boshqarish jarayoni shunday qurilishi kerakki, o'yin mahorati va ko'nikmalarini rivojlantirish o'quv va tarbiya, shu jumladan mehnat ta'limi bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerak. Ushbu tamoyilga asoslanib, usullarning 3 guruhini ajratish mumkin.

Birinchi guruh usullar bolalarni atrofdagi hayot haqidagi bilimlar, taassurotlar, g'oyalar bilan boyitish bilan bog'liq. Bularga kuzatishlar kiradi; ekskursiyalar (asosiy, takroriy, yakuniy); turli kasb egalari bilan uchrashuvlar; badiiy adabiyotni emotsional va ifodali o'qish; suhbat; kattalar ishi va bu jarayonda ularning munosabatlari haqida illyustrativ materialdan foydalangan holda suhbat-hikoya; maxsus tanlangan fotosuratlar, rasmlar, mamlakatda sodir bo'layotgan voqealar reproduksiyasi namoyishi bilan birga o'qituvchining hikoyasi; bolalar atrofdagi hayotni kuzatish bilan bog'liq ma'lum mavzularda hikoyalar tuzadilar; bolalar bilan individual suhbatlar, bilimlarni, maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy hayot hodisalari, axloqiy kategoriyalar haqidagi g'oyalarini aniqlashtirish; o'yinchoqlar, qo'g'irchoq teatri qahramonlari yordamida adabiy asarlarni drammatizatsiya qilish; axloqiy suhbatlar.

Ikkinchi guruh - o'yin faoliyatining shakllanishi va rivojlanishiga hissa qo'shadigan usullar. Ular orasida tarbiyachining ijodiy o'yinda bevosita ishtirok etishi muhim o'rin tutadi: bitta bola bilan o'ynash, etakchi yoki ikkinchi darajali rolni o'ynash. Bundan tashqari, o'qituvchi takliflar, eslatmalar, maslahatlar, o'yin materialini tanlash, o'yin g'oyasi, uning mazmunini ishlab chiqish va xulosalar chiqarish orqali bolalarga sinfda olgan bilimlarini amalga oshirishda yordam berishdan keng foydalanadi.

O'qituvchi bolaning individual xususiyatlarini hisobga oladi, agar u o'ziga ishongan bo'lsa, uning javoblarini tanqidiy baholashga o'rgatish muhimdir. Agar siz uyatchan va qat'iyatsiz bo'lsangiz, har qanday tashabbusni qo'llab-quvvatlashingiz kerak.

Sujetli-rolli o'yinlarga rahbarlik qilish quyidagi asosiy bosqichlarda amalga oshiriladi.

1-bosqich. Bolalarning qiziqishlarini, ulardagi sujetli o‘yinlar rivojlanishi darajasini o‘rganishning asosiy vositasi quyidagilar:

- ✓ bolalar o‘yinlarini kuzatish;
- ✓ o‘yin rivojining asosiy yo‘nalishlari, o‘yin mavzusi, o‘yin mazmuni, bola o‘yin faoliyatining rivoji, o‘yinda o‘zaro munosabatlarning rivojlanishi bo‘yicha tavsifnoma tuzish;
- ✓ o‘yinga rahbarlik maqsadini aniqlash.

2-bosqich. Kattalarning o‘yin mavzuyi va mazmuniga ta‘sir etishi:

- ✓ o‘yin mavzuyi bo‘yicha sayohat va maqsadli sayrlar uyushtirish;
- ✓ suhbatlar o‘tkazish;
- ✓ badiiy asarlar va hikoyalar o‘qib berish;
- ✓ ilustrativ rasmlar ko‘rsatish;
- ✓ mavzu bo‘yicha turli mashg‘ulotlar;
- ✓ tasviriy faoliyat mashg‘ulotlari o‘tkazish.

3-bosqich. O‘yinga tayyorgarlik (o‘yin o‘ynash uchun maxsus joy, o‘yinchoqlar va o‘yin materiallari):

- ✓ tayyor o‘yinchoqlarni tanlash;
- ✓ qo‘lda yasalgan o‘yinchoqlar.

Bunda bolalarning mustaqil shug‘ullanishlari uchun o‘yin zonasini tashkil etish.

4-bosqich. Bolalarni o‘ynashga o‘rgatish (o‘yin jarayoni va boshqa narsalarni o‘yinda aks ettirish):

- ✓ o‘yinchoq va uning o‘mini bosuvchi buyumlar ta‘sirini o‘rganish;
- ✓ o‘yinda xayoliy tasavurlarni aks ettirishga o‘rgatish;
- ✓ o‘yinda so‘zlardan foydalanishga o‘rgatish;
- ✓ o‘yinda harakatlarni hisobga olish malakalarini shakllantirish;
- ✓ so‘z va harakat;
- ✓ harakat va o‘yin materiali (so‘z, harakat va o‘yin materiali o‘yinning tili hisoblanadi).

5-bosqich. O‘yinda axloqiy munosabatlarga ta’sir etish, bolalar jamoasi, xulq-atvor, madaniyat, o‘yin faoliyatida o‘yin madaniyatini shakllantirish:

- ✓ ma’lum o‘yin mavzuyiga nisbatan bolalarning his-tuyg‘ularini uyg‘otish;
- ✓ bolalarga o‘yinni avaldan rejalashtirish elementlarini o‘rgatish;
- ✓ o‘yinda rol va o‘yinchoqlarni oqilona taqsimlashga o‘rgatish;
- ✓ tengdoshlari bilan ahil o‘ynay olish madaniyatini tarbiyalash;
- ✓ ahil jamoani shakllantirish: mustaqil o‘ynash va o‘yinni oxiriga yetkazish, o‘yin jarayonidagi kelishmovchilik, bahslarni oqilona hal eta olish malakalarini tarbiyalash;
- ✓ kattalarning o‘yinga ta’sir etishi—maslahat berishi, tushunchalarini to‘ldirish, o‘yinga to‘laqonli yordam berish;
- ✓ bolalarning o‘yin faoliyatlarini, axloqiy munosabatlarni baholash.

Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini yanada takomillashtirishda qurilish materiallari bilan o‘ynaladigan o‘yinlarning roli kattadir. Pedagoglardan Z.V. Lishtvan, V.G. Nechayeva o‘z tadqiqotlarida qurish-yasash o‘yinlarining o‘ziga xos tomonlari va ahamiyatini yoritib berganlar. Qurish-yasash o‘yinlari bolada buyum obrazini fazoviy ifodada tasvirlashni talab qiladi. O‘yin jarayonida biror-bir material yoki buyumning hajmi, katta-kichikligi, bir-biriga mosligi, fazoviy m o‘ljallay olish ko‘nikmasi shakllanadi, rivojlanadi.

Qurish-yasash o‘yinlari bolalarda kuzatuvchanlikni shakllantiradi, buyumlarni fazoviy joylashtira olishga o‘rgatadi. Bu o‘yinlarni o‘tkazish quyidagi bosqichlarda o‘tkaziladi:

1-bosqich. Bolalarning qurish-yasash qobiliyatlari ko‘nikmalarni, qiziqishlari darajasini o‘rganish. Qurilish o‘yinlariga rahbarlik maqsadini aniqlash.

2-bosqich. Qurilish inshoot va binolariga sayohat, ekskursiya, maqsadli sayrlar tashkil etish. Turli suratlar, rasmlar, badiiy asarlar, suhbat orqali katta shahar va poytaxtdagi binolar, quruvchilar mehnati bilan yaqindan tanishtirish.

3-bosqich. 1. Bolalar o‘yinlari uchun sharoit yaratish. Qurilish materiallarini yetarli tarzda tayyorlash (guruh va yakka-yakka shug‘ullanishlari uchun).

2. Qurilish materiallari turli hajm va katta-kichiklikda bo'lishi mumkin.
3. Guruhda va yer maydonchasida qurilish materiallari hamda ish qurollarining saqlanishi.
4. Qurilish materiallarining to'g'ri va qulay saqlanishi.
5. Qurilish burchagidagi o'yinchoqlar va materiallarning joylanishi.
6. Tashlandiq materiallardan qo'lbola o'yinchoqlarning mavjudligi.
7. O'lkamiz va uning poytaxti, turli transportlar aks ettirilgan albomlar.
8. Bino va inshootlarning qurilishini bolalar bilan kuzatish.

4-bosqich. Bolalami qurish-yasashga o'rgatish va malakalarini shakllantirish. Bunda quyidagi usullardan foydalaniladi:

1. Kattalarning tushuntirib, ko'rsatib berishi.
2. Kattalarning biror-bir qurilishni qurib ko'rsatishi, har bir qismni tahlil qilib berishi.
3. Namuna sifatida tayyor qurilish inshootini ko'rsatish.
4. Qurilishning ayrim muhim qismlari va ularning xususiyatlari bilan tanishtirish.
5. Tugallanmagan qurilish obyekti davom ettirishga jalb etish.
6. Berilgan mavzu asosida binolarni mustaqil qurish-yasashlari.
7. Bolalarning ijodiy-ixtiyoriy qurish-yasashlari.
8. Tayyor qurilishni tahlil qilish.

5-bosqich. Bolalarning ijodiy qurilish o'yinlarini tashkil etish. O'yin jarayonida o'zaro munosabatlarda axloqiy sifatlarni, o'ynay olish madaniyatini shakllantirish, shuningdek, yoz oyida qum, suv, qish oyida esa qor bilan o'ynashga rahbarlik qilish.

Maktabgacha yoshdagi bolalar qurilishni yaxshi ko'radilar va ko'pincha qiziqarli qurilish o'yinlarini o'tkazadilar. Lekin birinchi navbatda, ular zarur ko'nikmalarni shakllantirishlari, dizaynga doimiy qiziqishni rivojlantirishlari kerak. Agar bola haqiqatan ham rolga ishtiyoqli bo'lsa, u o'z qahramonining barcha his-tuyg'ularini chin dildan boshdan kechirgan holda jiddiy o'ynaydi. Shuning uchun uning ma'lum bir rolga bo'lgan qiziqishini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, o'yin davomida unga kerakli ko'nikmalarni o'rgatish, ba'zi harakatlarni taklif qilish,

ma'lum ma'lumotlarni etkazish kerak. Kollektiv o'yinda haqiqiy o'yin qiyofasini yaratish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning etishmasligi o'yinning parchalanishiga, rolni rad etishga olib keladi. Bolalar o'yinlari mazmunining rivojlanishiga uy qurilishi o'yinchoqlarini ishlab chiqarish sezilarli darajada ta'sir qiladi. Bunday o'yinchoq bolaning o'yin qiziqishlarini yanada barqaror qiladi, bolalarni o'yinda birlashtirishga yordam beradi. O'yinchoqlar yasash jarayonida bolalarni qiziqtirish kerak. O'qituvchi bolalar oldida muayyan o'yin uchun zarur bo'lgan ba'zi atributlarni yaratishi mumkin.

Ushbu yoshdagi bolalarning syujetli-rolli ijodiy o'yinini boshqarishda tegishli o'yin materialini tanlash, teatrlashtirilgan tomosha ko'rinishidagi yangi o'yinchoqlar bilan o'ynash usulini yaratish alohida o'rin egallashi kerak. o'yin holatlari. Ijodiy o'yin mazmunini rivojlantirishda samarali yordam bolalarni o'yin rejasini amalga oshirishga undashga qaratilgan etakchi savollar, eslatmalar va maslahatlar bilan ta'minlanadi. Bolalar bilan birgalikda kostyum elementlarini tanlash kabi samarali va bunday usullar; bolalarga ma'lum bir belgi haqida aytib berish; rasmlar, illyustratsiyalar bo'yicha individual suhbat; maslahat, o'yin vaziyatida o'yin harakatlarini ko'rsatish.

O'yinni boshqarib, o'qituvchi bolaning tashabbusini, mustaqilligini bostirmasligi kerak. Yuqoridagi barcha usullar va usullar o'yinni bolalar uchun qiziqarli, qiziqarli mustaqil faoliyatga aylantirishga qaratilgan bo'lishi kerak, shunda har bir bola o'z qobiliyatini, tengdoshlari bilan hissiy ijobiy aloqalarni o'rnatish qobiliyatini namoyon qilishi mumkin.

Yosh guruhlarda bolalarga quvonch va zavq bag'ishlaydigan qiziqarli o'yinlar ham tashkil etiladi. Bular soat mexanizimli o'yinchoqlar (mexanik, elektron), xalq o'yinchoqlari (ayiqarning harakatlanuvchi figuralari, donni o'sadigan tovuqlar va boshqalar), shamol, quyosh nurlari va boshqalar bilan qiziqarli o'yinlar bo'lishi mumkin. O'qituvchining o'zi soat o'yinchoqlarining kulgili sarguzashtlarini o'ylab topadi va ularni bitta mavzu bilan birlashtiradi.

Bolalar qum, qor, suv bilan o'ynashni yaxshi ko'radilar. Ular qumdan "pirojnoe", "pirojnoe" haykaltaroshlik qilishadi. Ularning qiziqishini qo'llab-

quvvatlash uchun o'qituvchi qo'g'irchoqlar uchun uylar, qumdan mashinalar uchun garajlar yasashni ko'rsatadi. Bitta uy va bitta garaj qurib, o'qituvchi bolalarga o'yinchoqlar (odamlar, hayvonlar, qushlar, turli xil mashinalar figuralari) beradi va yana bir nechta uy va garajlar qurishni taklif qiladi; bolalarga zarur ko'nikmalarni egallashga yordam beradi. Binolar tayyor bo'lgach, u bolalar bilan o'ynaydi.

Suv bilan o'yinlar uchun 4-5 bola atrofida bo'lishi uchun katta havzalar yoki shishiriladigan idishlar, suzuvchi o'yinchoqlar (masalan, o'rdaklar va boshqalar) ishlatiladi. O'qituvchi bolalarga o'rdak va o'rdak bolalari bilan o'ynash qanchalik qiziqarli ekanligini, o'rdaklarning suvda qanday kulgili harakatlar qilishini, onasi ularga xavfni his qilganda suzishga va yashirinishga o'rgatishini taklif qiladi va ko'rsatadi. O'qituvchi qog'ozdan qayiqalar, qayiqalar yasashi va bolalar o'rtasida qiziqarli musobaqani tashkil qilishi mumkin: kimning qayig'i tos suyagining qarama-qarshi chetiga tezroq suzadi.

Qor bilan bolalar o'yinlari uning xususiyatlari bilan tanishishdan boshlanishi kerak. Bolalar qorni bir joydan ikkinchi joyga tashlashadi, uni mayda qoziqlarga solib, chanalarda tashishadi. Dastlab, tarbiyachining o'zi qo'g'irchoqlar uchun slayd, mashina, skameyka yasaydi, ularga o'yinchoqlar beradi: qishki kiyimdagi qo'g'irchoqlar, hayvonlar, qo'g'irchoq chanalari, kichik yog'och spatulalar va boshqalar. U bolalarga yana slaydni o'zlari yasashni maslahat beradi: keyin hamma, barcha qo'g'irchoqlar chana minishni xohlaydi.

O'qituvchi bolalar bilan birgalikda eshiklari bo'lgan qor qal'alari bilan bir-biridan o'ralgan xonalarni yaratadi. Ushbu binolar oilaviy o'yinlar, bolalar bog'chasi va boshqalar uchun ishlatiladi.

4-5 yoshli bolalarning syujetli rolli o'yini uchun, birinchi navbatda, bolaning badiiy adabiyotdan, kattalar hikoyalaridan, televidenie va radio dasturlardan olgan bilimlari bilan bog'liq yangi mavzularning paydo bo'lishi xarakterlidir. (sayohat, kema, dengizchilar, harbiy, qurilish, pochta o'ynash). Ikkinchidan, bolalarning kitobga, atrof-muhitga qiziqishi ortishi o'tgan o'yinlar mazmunini boyitishga yordam beradi. Bu yoshdagi bolada ishdagi odamlarning munosabatlariga qiziqish kuchayadi. Bolalar birgalikdagi jamoaviy ishda bir-biriga yordam berish,

ehtiyotkorlik va mehribon bo'lish kerakligini tushunishni boshlaydilar; ularda do'stlik, do'stlik haqida g'oyalar mavjud. Bu fikrlar o'yinda o'z aksini topadi. Biroq, ba'zida bolalar o'yinlarida hayotimizning salbiy tomonlari namoyon bo'lishini kuzatish mumkin. O'qituvchi o'yin jarayonini vaqtida ijobiy tomonga yo'naltirishi kerak. Yangi mazmundagi o'yinlar o'qituvchidan alohida e'tibor talab qiladi. Bu, bir tomondan, bolalarning o'yinga bo'lgan qiziqishini qo'llab-quvvatlash, boshqa tomondan, ularning muloqotiga yo'naltirish muhimdir.

Bu yoshdagi bolalar qo'shma o'yinlarni yaxshi ko'radilar, shaxsiy hamdardlik va mehr-muhabbatga asoslangan 6-7 kishidan iborat kichik guruhlarga birlashadilar. Biroq, jamoaviy o'yinlarda ba'zi qarama-qarshiliklar mavjud. Bir tomondan, to'plangan bilim zaxirasi va uni o'yinlarda ishlatish va tengdoshlari bilan bo'lishish istagi qiziqarli o'yin g'oyalari paydo bo'lishiga yordam beradi, ularni amalga oshirish ko'p hollarda ma'lum miqdordagi ishtirokchilarni talab qiladi. Boshqa tomondan, 4-5 yoshli bolalarda sezgirlik, mehribonlik, sezgirlikni namoyon qilish, o'yin harakatlarini muvofiqlashtirish imkoniyatlari hali ham kichik. Kollektiv o'yin faoliyatini rivojlantirish istagi va uni amaliy amalga oshirish o'rtasidagi bunday nomuvofiqlik axloqiy tuyg'ularning etarli darajada rivojlanmaganligi bilan bog'liq. “Yomon”, “yaxshi” tushunchalarini o'z ichiga olgan bilimlar, nima yaxshi, nima yomonligi haqidagi g'oyalar, nima uchun bir-biriga yordam berish zarurligi va hokazolar bolada bor, lekin uning hayotiy tajribasi kam, barqarorlik yo'q. axloqiy his-tuyg'ularning namoyon bo'lishida o'z xohish-istaklaridan, manfaatlaridan boshqasi foydasiga voz kechish, tengdoshning imkoniyatlarini hisobga olish, uning ijobiy fazilatlarini baholash qobiliyati etarli darajada rivojlanmagan. Shuning uchun bolalar o'z rejalarini muvofiqlashtira olmaydi. Biriga uning ixtirosi qiziqroq, boshqasiga taklifi qiziqroqdek tuyuladi.

1.Maktabgacha yoshdagi rolli o'yinning etakchi faoliyati. Aynan shu yoshdagi asosiy neoplazmalar shakllanadi va eng samarali rivojlanadi: ijodiy tasavvur, xayoliy fikrlash, o'z-o'zini anglash.

2. Bolalarning o'zboshimchalik xatti-harakatlarining turli shakllarini shakllantirish uchun o'yin alohida ahamiyatga ega. O'zboshimchalik bilan e'tibor va xotira, motivlarning bo'ysunishi va harakatlarning maqsadga muvofiqligi rivojlanadi.

3. Syujetli rolli o'yin uzoq va murakkab rivojlanish yo'lini bosib o'tadi, kichik maktabgacha yoshdan eng oddiy rolli o'yin va "yaqin" o'yini bilan boshlanadi, katta maktabgacha yoshda u o'zining eng yuqori rivojlanishiga etadi; batafsil syujetli uzoq muddatli kollektiv ijodiy o'yinga aylantirish.

4. Syujet - rolli o'yin zamonaviy faoliyatga mos kelishi kerak. fan-texnika taraqqiyotining rivojlanishi bilan bog'liq holda, ko'plab yangi texnologiyalar paydo bo'ladi, odamlar hayotida juda ko'p yangi narsalar paydo bo'ladi - o'qituvchining vazifasi buni bolalarning syujetli rolli o'yinlarida aks ettirish uchun sharoit yaratishdir.

Kundalik rejimda joy, vaqtni hisobga olgan holda guruhda o'yin faoliyati uchun sharoit yaratish, moddiy va o'yin bazasini yaratish kerak: o'yinchoqlar, qo'llanmalar, atributlar, o'rinbosar narsalar, bolalar rol davomida foydalanadigan chiqindilar. - o'yin o'ynash.

Bolalar o'yinining mazmunini turli xil usul va usullardan foydalangan holda boyitish: kuzatishlar, ekskursiyalar, turli kasb egalari bilan uchrashuvlar, badiiy adabiyotlarni o'qish, o'qituvchining kattalar ishi haqida hikoyasi, illyustratsiyalardan foydalanish, adabiy asarlarni drammatizatsiya qilish; axloqiy suhbatlar, o'qituvchining o'yinda bevosita ishtirok etishi, takliflar, maslahatlar, tushuntirishlar, bolalarga rejaning mumkin bo'lgan amalga oshirilishini taklif qilishga qaratilgan savollar, binolarni bolalar bilan birgalikda amalga oshirish, dizayn texnikasini ko'rsatish va boshqalar.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari nimalardan iborat?

2. Qurish va yasash faoliyatini loyihalashtirish qanday amalga oshiriladi?

3. Qurish, yasash faoliyati orqali matematik bilimlarni shakllantirish nimalardan iborat?

8-BOB. RIVOJLANTIRUVCHI TIL VA NUTQ MARKAZIDA PEDAGOGIC FAOLIYATNI LOYILASHTIRISH.

17-§.Rivojlantiruvchi til va nutq markazi haqida tushuncha.

18-§. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish. Nutqiy faoliyatni rivojlantirish usullari.

17-§.RIVOJLANTIRUVCHI TIL VA NUTQ MARKAZI HAQIDA TUSHUNCHA.

Og'zaki muloqotni rivojlantirishning birinchi bosqichi - bu bola yig'lash ovqat, suv, taglikni almashtirish, onaning e'tiborini va boshqalarni berishini bilib oladigan davrdir. Bu davrda bola uning yig'lashini va unga kattalarning munosabatini eshitadi. Shuningdek, u onasi yoki otasining ovozi, shovqin yoki boshqa o'yinchoqlar kabi muhim atrof-muhit tovushlarini tan olishni o'rganadi.

Bola o'sib ulg'aygan sari nutqni tashkil etuvchi tovushlarni aniqlay boshlaydi. 6 oyligida ko'pchilik bolalar allaqachon o'z ona tilini boshqalardan ajratib turadilar, uning maxsus sur'atini eshitadilar.

Albatta, barcha bolalar har xil va tilni turli tezlikda o'rganadilar. Biroq, agar hamma narsa yaxshi bo'lsa, bolalar nutqni rivojlantirishda muayyan bosqichlardan o'tadilar.

Quyida bolaning tug'ilishidan 5 yoshgacha bo'lgan muloqot va til ko'nikmalaridagi muhim bosqichlarning nazorat ro'yxati keltirilgan. Ushbu bosqichlarni bilish shifokorlar va o'qituvchilarga bolaning nutq qobiliyatining rivojlanish darajasini aniqlashga, individual ehtiyojlar va yordamga ehtiyojni aniqlashga yordam beradi.

Ota-onalar, shuningdek, bolaning yoshiga qarab qaysi nutq qobiliyatlari rivojlanishini tavsiflashini bilishlari kerak. Ko'pincha nutqning rivojlanishidagi kechikish eshitish qobiliyatini yo'qotish tufayli yuzaga keladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot doirasi kengayadi, bu boladan muloqot vositalarini to'liq o'zlashtirishni talab qiladi, ularning asosiysi nutqdir. Bola faoliyatining tobora murakkablashishi nutqni rivojlantirishga ham yuqori talablarni qo'yadi. Nutqning rivojlanishi bir necha yo'nalishda boradi: uning boshqa odamlar bilan muloqotda amaliy qo'llanilishi takomillashtirilmoqda, shu bilan birga nutq aqliy jarayonlarni qayta qurish uchun asos, fikrlash vositasi bo'ladi. Bolalarning nutqini rivojlantirish tayyorgarlikning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir maktabda o'qish.

Nutqni rivojlantirish tilni tushunish va undan foydalanish qobiliyatini rivojlantirish sifatida qaraladi: rivojlanish **fonemik eshitish** va tovush tahlili, soʻz boyligi, soʻz tarkibini bilish, grammatik kategoriyalarni shakllantirish, muloqot koʻnikmalarini, izchil nutq malaka va koʻnikmalarini rivojlantirish. Tilni o'zlashtirish aqliy rivojlanishning muhim shartidir, chunki ontogenezda bolaning tarixiy tajribasining mazmuni umumlashtiriladi va nutq shaklida va birinchi navbatda, so'zlarning ma'nolarida aks etadi.

Soʻz boyligini oʻz vaqtida rivojlantirish maktabga tayyorlashning muhim omillaridan biridir. So'z boyligi etarli bo'lmagan bolalar o'z fikrlarini ifodalash uchun to'g'ri so'zlarni topa olmay, o'rganishda katta qiyinchiliklarga duch kelishadi. O'qituvchilarning ta'kidlashicha, soʻz boyligi boy oʻquvchilar arifmetik masalalarni yaxshiroq yechishadi, oʻqish koʻnikmalarini, grammatikani oson oʻzlashtiradilar, darsda aqliy mehnatda faolroqdirlar.

Bolalarning so'z boyligini rivojlantirishda **maktabgacha yosh** ikki tomoni bor: lugʻatning miqdoriy oʻsishi va uning sifat jihatdan rivojlanishi, yaʼni soʻz maʼnolarini oʻzlashtirish. Maktabgacha yosh - so'z boyligini tez boyitish davri. Uning o'sishi hayot va tarbiya sharoitlariga bog'liq, shuning uchun adabiyotda bir xil yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning so'zlari haqidagi ma'lumotlar juda katta farq qiladi. Ot va fe'llarning soni ayniqsa tez ortadi, ishlatiladigan sifatlar soni sekinroq o'sadi. Bu, birinchidan, tarbiya sharoiti (kattalar bolalarni predmetlarning belgi va sifatleri bilan tanishtirishga unchalik ahamiyat bermaydilar), ikkinchidan, sifatdashning nutqning eng mavhum qismi sifatidagi xususiyati bilan izohlanadi.

Birinchi so'zlar juda o'ziga xos bo'lib, ular polisemantizm bilan ajralib turadi. Bu birinchi so'zlar, aslida, hali so'z emas. Haqiqiy so'z ob'ektning belgisi sifatida tug'iladi va ob'ektga ishora qiluvchi imo-ishora bilan bevosita bog'lanadi.

4-5 yoshdan so'ng nutq so'zlaydigan bolalar yangi so'zni bitta emas, balki ko'plab ob'ektlarga bog'laydilar. Kattalardan tayyor so'zlarni o'zlashtirib, ular bilan ishlashda bola hali ular ifodalagan barcha semantik tarkibni bilmaydi. Bolalar so'zning mavzu bilan bog'liqligini o'rganishlari mumkin, ammo uning orqasida joylashgan abstraktsiyalar va umumlashmalar tizimi buni o'rgana olmaydi.

So'z yasash usullarini o'zlashtirish - bolalar nutqini rivojlantirish jihatlaridan biridir. Maktabgacha yoshdagi bolalar, asosan, turli ma'noli morfemalarning birikmasiga asoslangan so'z yasashning morfologik usulidan foydalanadilar. So'zlarni shakllantirish uchun bola so'z yasash modellarini, so'z o'zaklarining leksik ma'nolarini va so'zning muhim qismlarining ma'nosini o'zlashtirishi kerak. Psixologik va psixolingvistik adabiyotlarda so'z shakllanishi bolalarning so'z yaratilishi bilan taqqoslanadi, bu bolalar tomonidan grammatik tuzilishni faol o'zlashtirishini ko'rsatadi. Maktabgacha yoshning oxiriga kelib, bolalarning so'z shakllanishi me'yorga yaqinlashadi va shuning uchun so'z yaratish intensivligi pasayadi.

Ko'pgina olimlarning fikriga ko'ra, maktabgacha yosh ona tilining barcha tovushlarini yakuniy shakllantirish uchun eng qulaydir. Katta maktabgacha yoshdagi talaffuzdagi nomukammallik xarakterli emas: ishni to'g'ri tashkil etish bilan bolalar shu vaqtgacha barcha tovushlarni talaffuz qilishni o'zlashtira oladilar. Ovozni talaffuz qilish yaxshilanmoqda, lekin ba'zi bolalarda artikulyatsiyada qiyin bo'lgan tovushlar hali to'liq shakllanmagan (xirillash va r). Ushbu tovushlarga aylanish jarayoni, hatto maqsadli tizimli ta'lim bilan ham, sekinroq, chunki noto'g'ri talaffuz qilish mahorati mustahkamroq bo'ladi. Biroq, kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalarda o'z-o'zini nazorat qilish qobiliyati, nutqining nomukammalligini anglash va shunga mos ravishda bilim olish va o'rganishga bo'lgan ehtiyoj paydo bo'ladi. Shunday qilib **ta'lim faoliyati** jiddiyroq bo'ladi.

Psixologlarning ta'kidlashicha, izchil nutqda bolalarning nutqi va aqliy tarbiyasi o'rtasidagi chambarchas bog'liqlik aniq ko'rinadi. Bola gapirishni o'rganish orqali fikrlashni o'rganadi, lekin u fikrlashni o'rganish orqali nutqni ham yaxshilaydi.

Kichik maktabgacha yoshda nutq bolalarning bevosita tajribasi bilan bog'liq bo'lib, u nutq shakllarida namoyon bo'ladi. U to'liq bo'lmagan, noaniq shaxsiy jumlar bilan tavsiflanadi, ko'pincha bitta predikatdan iborat; predmetlarning nomlari olmoshlar bilan almashtiriladi. Monologik nutq bilan bir qatorda dialogik nutq ham rivojlanishda davom etadi. Kelajakda bu shakllarning ikkalasi ham birgalikda mavjud bo'lib, aloqa shartlariga qarab qo'llaniladi.

4-5 yoshli bolalar faol ravishda suhbatga kirishadilar, jamoaviy suhbatda ishtirok etishlari, ertak va qisqa hikoyalarni aytib berishlari, o'yinchoqlar va rasmlardan mustaqil ravishda aytib berishlari mumkin. Biroq, ularning izchil nutqi hali ham nomukammal. Ular savollarni to'g'ri shakllantirishni, o'rtoqlarining javobini to'ldirishni va tuzatishni bilishmaydi. Ularning hikoyalari ko'p hollarda kattalar modelini ko'chiradi, mantiqning buzilishini o'z ichiga oladi; hikoya ichidagi gaplar ko'pincha faqat rasmiy (ko'proq, keyinroq) bog'lanadi.

O'rta maktabgacha yoshda matnni tushunish va tushunishda bolaning hayoti va adabiy tajribasining kengayishi bilan bog'liq bo'lgan ba'zi o'zgarishlar mavjud. Bolalar qahramonlarning harakatlarini to'g'ri baholaydilar. Beshinchi yilda so'zga munosabat, unga qiziqish, uni qayta-qayta takrorlash, urish, tushunish istagi bor.

Til - og'zaki muloqot maqsadlari uchun mo'ljallangan og'zaki belgilar tizimi. **Nutq** - nutq faoliyatida til tizimining amalga oshirilishi. Nutq turlari: tinglash (tinglash), gapirish, o'qish, yozish. Til qobiliyati (Vygotskiy) - lingvistik instinkt yoki til hissi asosida rivojlanadigan nutq qobiliyatlari va qobiliyatlari qobiliyati.

Maktabgacha yoshda bolalar 4 ta muloqot shaklini o'zlashtiradilar (Lisina):

1. Situatsion-shaxsiy (hissiy) (6 oygacha);
2. Situatsion-ishbilarmonlik (yosh maktabgacha yoshdagi);
3. Ekstrasituatsion-kognitiv (o'rtacha d / yoshi 4-5 yosh);
4. Ekstra-situatsion-shaxsiy (st.d / yoshi 6-7 yosh).

Bolalar bilan ishlashning lingvistik asosi tilning imo-ishora tizimi sifatidagi ta'limotidir. Bu ta'limot tilning tizimli tashkil etilishi (leksik, grammatik, fonetik quyi tizimlarning mavjudligi) haqida gapiradi. Bu ta'lim bolalar nutqining barcha tomonlarini rivojlantirishni talab qiladi. Metodikaning psixologik asosi psixolingvistikaning nutqni nutq faoliyati sifatidagi ta'limotidir. Tanlovning tuzilishida. bir nechta bosqichlar (rag'batlantirish-motivatsiya, yo'naltirish-tadqiqot, bajarish, aks ettirish). Metodikaning tabiiy ilmiy asoslari yavl. Pavlovning 2 signal sistemasi va ularning munosabati (sezgir (sezgi) sistema va so'z tizimi (nutq) haqidagi ta'limoti. Do'stlik kompozitsiyasining pedagogik asoslari. Pedagogika (qarang., metod, texnika, ish shakllari). Bolalar nutqi ontolingvistika fani tomonidan o'rganiladi, u bola tilining ontogenezi va rivojlanishini o'rganadi.

0 yoshdan 3 yoshgacha bo'lgan bolaning normal nutqini rivojlantirish bosqichlari

Ona tilining assimilyatsiyasi bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Nutqning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun ayniqsa muhimdir erta yosh, chunki hayotning ushbu davrida bola tilning asosiy qonunlarini o'zlashtiradi.

Nutqning asosiy bosqichlarini bilish bolaning nutq muammolarini o'z vaqtida aniqlashga yordam beradi. Qattiq standartlar yo'qligiga qaramay (har bir bola o'z tezligida rivojlanadi), yosh me'yorlaridan har qanday og'ish ota-onalarni ogohlantirishi va nutq terapevtiga o'z vaqtida tashrif buyurish uchun signal bo'lishi kerak. Mutaxassis buzilishlarni tuzatish uchun imtiyozli davrni o'tkazib yuborgandan ko'ra, sizning qo'rquvingizni rad etgani yaxshiroqdir.

Hayotning birinchi yili (tayyorgarlik yoshi) bolaning nutqini rivojlantirish uchun juda muhimdir, chunki miyaning nutq sohalarida faol etuklik mavjud. Birinchi yil - nutqning keyingi rivojlanishi uchun asos bo'lgan nutqdan oldingi davr. Uni shartli ravishda quyidagi bosqichlarga bo'lish mumkin: birinchi (0 - 3 oy) - hissiy va ekspressiv reaksiyalarning rivojlanishi; ikkinchisi (3 - 6 oy) - ovozli reaksiyalarning paydo bo'lish vaqti (ko'ngil aynish va xirillash); uchinchi (6 - 10 oy) - nutqni tushunishning rivojlanishining boshlanishi, faol g'iybat; to'rtinchi (10 oy - 1 yil) - birinchi so'zlarning paydo bo'lish vaqti.

Birinchi bosqich (0-3 oy)

Qichqiriq - bu birinchi ovozli reaksiya. Sog'lom bolaning yig'lashi baland va uzoq davom etadi. Hayotning 2-3 oyiga kelib, maydalanganlarning holatini aks ettiradi. Yig'lash paytidagi intonatsiyalar xilma-xil bo'ladi. Shunday qilib, masalan, och chaqaloqning yig'lashi o'tkir va doimiy, noqulaylik yig'isi esa sust va ifodasizdir. "Uyg'onish kompleksi" paydo bo'ladi - bu kattalar bilan tabassum, umumiy tartibsiz harakatlar, tovushlar, kattalarni vizual kuzatish ko'rinishidagi og'zaki muloqotning eng oddiy shakli.

Ikkinchi bosqich (3-6 oy)

Uchinchi oyda yoki biroz oldinroq g'uvullash paydo bo'ladi. Cooing - uzoq davom etadigan yumshoq ohangli tovushlar: "a-a-a-a", "gu-u-u", "a-bm", "boo" va boshqalar. Bu tovushlarni talaffuz qilish oson yoki so'rish va yutish harakatlari bilan bog'liq. G'uvullash davrida quvonch intonatsiyasi paydo bo'ladi. Bola sog'lom bo'lganda g'imirlaydi: u uxlab qoldi, quruq va to'la. 4 oyda tovush birikmalari murakkablashadi va yangilari paydo bo'ladi: "gn-agn", "rn", "khn" va boshqalar. Butun dunyodagi bolalar bir xil tarzda yurishadi: maydalanganlarning nutqida siz barcha tillarning tovushlarini eshitishingiz mumkin. Ammo keyinchalik chaqaloq faqat ona tiliga xos bo'lgan tovushlarni tanlaydi.

Bolaning 4-5 oyligida normal rivojlanishi bilan tinchgina qichqiriq gapga aylanadi. Babble - bo'g'in birikmalarini takrorlash, boshqalarning nutqiga taqlid qilish. G'o'ng'ir tovushlarni to'plashning eng intensiv jarayoni oltinchi oydan keyin sodir bo'ladi. Og'ir nutq buzilishlari bilan bolalarda so'zlash keyingi yoshda topiladi! Karlar va eshitish qobiliyati zaiflar uchun g'o'ng'iroq o'chadi!

Uchinchi bosqich (6-10 oy)

7 - 8 oy va 1 yilgacha bir nechta yangi tovushlar paydo bo'ladi. Bola ritmik ravishda "ta-ta-ta ...", "gee-ha-gee ..." va boshqa g'iybat zanjirlarini ketma-ket ko'p marta takrorlaydi, talaffuz qilish qobiliyatini oshiradi va shu bilan birga o'zini tinglaydi. Shunday qilib, asta-sekin miqdor sifatga aylanadi. Chaqaloq so'zlar chaqaloqning ma'lum shaxslar, narsalar, harakatlar bilan bog'liqligi ko'rinadi. "Bi-bi" - mashinaga ishora qiladi, "tepa" - qadamlar, "ma-ma" - onamga ishora qiladi va hokazo. G'o'ng'illagan so'zlar tovush jihatidan ona tilidagi tovushlarga yaqin bo'lgan tovushlardan iborat (g'imirlagan tovushlardan farqli o'laroq). Sog'lom

bolalarda nutq hissiy jihatdan ifodalanadi. Kattalar bilan muloqot qilish jarayonida chaqaloq nutqning intonatsiyasini, tezligini, ritmini taqlid qilishga, so'zning umumiy konturini saqlashga harakat qiladi. Bu davrda boshqalarning nutqi haqida tushuncha shakllanadi. 7-8 oyligida bolalar imo-ishoralar va yuz ifodalari bilan birga keladigan so'z va iboralarga etarlicha javob bera boshlaydilar. Bola boshini aylantirib, "Dada qayerda?. O'z nomiga javob beradi. Uy-ro'zg'or buyumlarining odatiy joyini biladi (soatlar, beshiklar ...), agar ular ilgari ko'rsatilgan va chaqirilgan bo'lsa. Boshqacha aytganda, so'zning tovushli tasviri bilan ob'ekt o'rtasidagi munosabat rivojlana boshlaydi. Murojaat qilingan nutqni to'liq noto'g'ri tushunish tashvishli signaldir!

To'rtinchi bosqich (10 oy - 1 yil)

Birinchi so'zlar paydo bo'ladi - so'zlar-jumlalar. Bitta va bir xil so'z his-tuyg'ularni, istaklarni ifodalashi va ob'ektni belgilashi mumkin. "Nana" - bu ham murojaat, ham iltimos, ham shikoyat. Birinchi so'zlar juftlashgan bir xil (ko'proq) va teng bo'lmagan bo'g'inlardan iborat: "pa-pa", "di-di", "bi-ka" va boshqalar. Shu bilan birga, bir bo'g'in ovoz balandligi va davomiyligi bilan ajralib turadi. Shu tarzda urg'u beriladi. Bu yoshdagi nutq faoliyati vaziyatga bog'liq bo'lib, kattalarning muloqotdagi hissiy ishtirokiga bog'liq. 1 yoshida sog'lom chaqaloq "kiss-kiss", "moo", "yum-yum" kabi 8-10 so'zga ega.

1 yoshdan 3 yoshgacha (maktabgacha yoshdagi) faol nutqning shakllanishi sodir bo'ladi, chunki bola yurishni boshlaydi. Harakat qilish qobiliyati paydo bo'lishi bilan, atrofimizdagi dunyo haqidagi g'oyalar tezda kengayadi, nutq intensiv rivojlanadi: chaqaloq nima deyilganini so'raydi. Nutqda tovush buzilishlari kuzatiladi, urg'u va boshlang'ich bo'g'inlar qo'llaniladi, qiyin tovushlar o'tkazib yuboriladi, bo'g'inlarning almashinuvi mavjud.

Hayotning ikkinchi yilining oxiriga kelib, elementar frazeologik nutq shakllanadi. Kattalar bilan muloqot qilishda chaqaloq 2-3 so'zni birlashtiradi, masalan, "buv bering" (menga ichimlik bering), "dada bi" (dada ketdi) va hokazo. Agar 2,5 yoshga to'lgan bolada elementar frazeologik nutq bo'lmasa, unda uning nutqining rivojlanish sur'ati me'yordan orqada qola boshlaydi!

Grammatik kategoriyalar asta-sekin shakllanadi (son, jins, holat...). 3 yoshga kelib, bola mustaqil ravishda eng oddiy grammatik konstruktsiyalardan foydalanadi. Kattalar yoki tengdoshlar bilan muloqot qilishda bolalar oddiy jumladan foydalanadilar. Bu davrning o'ziga xos xususiyati so'zlarning intonatsion-ritmik konturlarini etarlicha barqaror takrorlashdir, 3 yoshga kelib so'z yaratishga ehtiyoj paydo bo'ladi. Bola o'z so'zlari bilan keladi, lekin ayni paytda ona tilining qonunlaridan foydalanadi, ya'ni chaqaloq tilning asosiy qonunlarini o'zlashtiradi.

3 yoshda miyaning nutq sohalarining anatomik etukligi amalda tugaydi, shuning uchun bolaning nutqini rivojlantirishda qulay davr tugaydi. Shuning uchun, nutq rivojlanishining yosh me'yorlaridan chetga chiqqan holda, keng qamrovli tekshiruv o'tkazadigan nutq terapevtiga murojaat qilish va kerak bo'lganda, otorinolaringologga (qisqalarning eshitishini tekshirish uchun), nevrologga murojaat qilish juda muhimdir. (markaziy asab tizimining kamolot xususiyatlarini aniqlash uchun) va boshqa mutaxassislar. Bularning barchasi nutqning sust rivojlanishining sabablarini aniqlashga, kompleks davolashni (massaj, refleksologiya ...) belgilashga va ijobiy natijalarga erishish uchun nutq terapiyasini tuzatishga yordam beradi.

Nutq texnikasini rivojlantirishning hozirgi bosqichi

Nutqni rivojlantirish zamonaviy jamiyatda dolzarb muammoga aylanib bormoqda. Yosh avlod nutqini shakllantirish nutqni rivojlantirish bilan shug'ullanadigan o'qituvchilarning katta mas'uliyatidir.

Muvofiq nutq tilning lug'at boyligini o'zlashtirish, til qonunlari va me'yorlarini o'zlashtirish, ya'ni grammatik tuzilmani o'zlashtirish, shuningdek, ularni amaliy tushuntirish, o'zlashtirilgan til materialidan mazmuni boshqalarga izchil, izchil va tushunarli tarzda yetkazish qobiliyatini o'z ichiga oladi. tayyor matndan yoki mustaqil ravishda izchil matn tuzish.

Dasturlar murakkab va qismlarga bo'linadi.

Maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik jarayonning yaxlitligi kompleks dastur yoki qismlarga ajratilgan dasturlardan foydalanish orqali ta'minlanadi.

Kompleks dasturlar bola rivojlanishining barcha asosiy yo'nalishlarini o'z ichiga oladi: jismoniy, intellektual, ma'naviy, axloqiy va estetik. Porsiya dasturlari bola rivojlanishining bir yoki bir nechta sohalarini o'z ichiga oladi.

Bog'langan nutq - bu o'zaro bog'langan va tematik jihatdan birlashtirilgan, to'liq bo'laklarni o'z ichiga olgan yagona semantik va tarkibiy yaxlitlik. Bog'langan nutqning asosiy vazifasi kommunikativdir. U ikkita asosiy shaklda amalga oshiriladi - dialog va monolog. Ushbu shakllarning har biri ularni shakllantirish metodologiyasining xususiyatini belgilaydigan o'ziga xos xususiyatlarga ega. Lingvistik-psixologik adabiyotlarda dialogik va monologik nutq ularning qarama-qarshiligi nuqtai nazaridan qaraladi. Ular o'zlarining kommunikativ yo'nalishi, lingvistik va psixologik tabiati bilan farqlanadi.

Muvofiq nutq vaziyatli va kontekstli bo'lishi mumkin.

Vaziyatli nutq muayyan vizual vaziyat bilan bog'liq bo'lib, nutq shakllarida fikr mazmunini to'liq aks ettirmaydi. Buni faqat tasvirlangan vaziyatni hisobga olgan holda tushunish mumkin. So'zlovchi imo-ishoralar, yuz ifodalari va ko'rsatish olmoshlaridan keng foydalanadi. Kontekstli nutqda mazmun kontekstning o'zidan aniq bo'ladi. Kontekstli nutqning murakkabligi shundan iboratki, u aniq vaziyatni hisobga olmasdan, faqat lingvistik vositalarga tayangan holda gapni qurishni talab qiladi. Aksariyat hollarda vaziyatli nutq suhbat (dialog), kontekstli nutq esa monolog xarakteriga ega.

Yosh guruhlari bo'yicha dialogik nutqqa qo'yiladigan talablarning mazmuni

Yosh guruhlarda vazifa boshqalarning nutqini tushunishni rivojlantirish va bolalarning faol nutqidan aloqa vositasi sifatida foydalanishdir. O'qituvchi:

- ✓ har bir chaqaloqning kattalar va bolalar bilan oson va erkin muloqot qilishini ta'minlash;
- ✓ bolalarni o'z so'rovlarini so'z bilan ifodalashga, kattalarning savollariga aniq javob berishga o'rgatish;
- ✓ Farzandingizga boshqa bolalar bilan gaplashishi uchun sabablar bering.
- ✓ o'z taassurotlaringizni baham ko'rish, nima qilganingiz, qanday o'ynaganingiz haqida gapirish,

- ✓ nutq odob-axloq qoidalarining oddiy formulalaridan foydalanish odatini rivojlantirish (salom, bolalar bog'chasi va oilada xayrlashing),
- ✓ bolalarni yaqin atrof-muhit (Kim? Nima? Qayerda? Nima qilmoqda? Nima uchun?) haqida savollar berishga harakat qilishga undash.

O'rta maktabgacha yoshdagi bolalarga o'rgatiladi:

- ✓ kattalar va tengdoshlar bilan muloqot qilish, savollarga javob berish va ularga ob'ektlar, ularning fazilatlari, ular bilan bo'lgan xatti-harakatlari, boshqalar bilan munosabatlari haqida so'rash, ularning kuzatishlari, tajribalari haqida gapirish.
- ✓ savol mazmunidan chetga chiqmagan holda ham qisqa, ham umumiy shaklda javob bering.
- ✓ faqat o'qituvchi so'raganda javob berish talab qilinadigan jamoaviy suhbatlarda qatnashish, o'rtoqlarning so'zlarini tinglash.
- ✓ Sinonim odob-axloq qoidalaridan foydalangan holda qarindoshlar, do'stlar, guruhdoshlar bilan salomlashing (Salom! Xayrli tong!),
- ✓ telefonga javob bering, kattalarning suhbatiga aralashmang, begonalar bilan suhbatlashing;
- ✓ mehmon bilan uchrashish, u bilan muloqot qilish.

Bolalarning izchil nutqlari turli nuqtai nazardan tavsiflanishi mumkin: vazifa (maqsad), nutqning manbai, bola tayanadigan etakchi aqliy jarayon.

1. Vazifasiga (maqsadiga) ko'ra monologlarning to'rt turi: tavsif, bayon, fikrlash va ifloslanish (aralash matnlar) farqlanadi. Maktabgacha yoshda asosan ifloslangan (aralash) bayonotlar kuzatiladi, ularda barcha turdagi elementlar ulardan birining ustunligi bilan ishlatilishi mumkin.

Ta'rif - statikada ob'ektning xarakteristikasi. Tavsifda ob'ektni nomlaydigan umumiy tezis ta'kidlanadi, so'ngra asosiy va ikkinchi darajali xususiyatlar, sifatlar, harakatlar xarakteristikasi keladi. Ta'rif mavzuga baholovchi munosabatni bildiruvchi yakuniy ibora bilan tugaydi. Ta'rifning tuzilishi o'zgaruvchan. Ta'riflashda ob'ektni, uning xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan leksik va sintaktik vositalar muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun epithets, metafora, taqqoslash ishlatiladi. Tavsif sanab intonatsiya bilan tavsiflanadi.

Bolalar bog'chasida bolalar rasmlar, o'yinchoqlar, narsalar, interyerlar, tabiat hodisalari, odamlarni tasvirlaydi.

Tavsif misoli. "Xo'roz hovlida yuradi: boshida qizil taroq, burni ostida qizil soqol. Petyaning burni - chisel, Petyaning dumi - g'ildirak; quyruqdagi naqshlar, oyoqlarda shporlar. (K. D. Ushinskiy).

Rivoyat - bu ba'zi voqealar haqida izchil hikoya. Uning asosi vaqt o'tishi bilan yuzaga keladigan hikoyadir. Rivoyat rivojlanayotgan harakat va holatlar (faktlar, hodisalar, holat va kayfiyat, kechinmalar haqida hikoya qilish) haqida hikoya qilishga xizmat qiladi. Undagi material hayotiy vaziyatdan kelib chiqqan semantik aloqalar asosida taqdim etiladi. Voqealarning ketma-ketligi ularning haqiqiy borishi bilan belgilanadi. Shuning uchun hikoyaning tuzilishi qattiq, ya'ni ma'lum bir ketma-ketlikni talab qiladi, qayta tartibga solishga yo'l qo'ymaydi (hodisaning boshlanishi, rivojlanishi va oxiri). Hikoya monologlarida ish-harakatning rivojini bildiruvchi vositalar qo'llaniladi: aspekt zamon fe'l shakllari; vaqt, joy, harakat tarzini bildiruvchi lug'at; gaplarni bog'lovchi so'zlar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar vizual asosda va vizualizatsiyaga tayanmasdan hikoyalar tuzadilar.

Mulohaza yuritish - bu materialni dalillar shaklida mantiqiy taqdim etish. Mulohaza faktni tushuntirishni o'z ichiga oladi, ma'lum bir nuqtai nazarni muhokama qiladi, sabab-oqibat munosabatlari va munosabatlari ochiladi. Mulohaza yuritishda ikki semantik qism majburiydir: birinchisi, tushuntirilgan yoki isbotlangan narsa; ikkinchisi - tushuntirish yoki isbotning o'zi. Uning tuzilishida tezis (odatda boshlang'ich jumla), ilgari surilgan tezisning dalillari va xulosa-xulosa farqlanadi. Agar tavsifda aniqlovchi munosabatlarni ifodalash vositalari, bayonda esa harakatlar ketma-ketligini ifodalash vositalari hukmronlik qilsa, mulohazada sabab-natija munosabatlarini ifodalashning turli usullari, birlashma bilan ergash gaplar qo'llaniladi, chunki: fe'l so'z birikmalari, fe'l kelishigidagi otlar dan, bilan, tufayli, kirish so'zlari, zarracha, axir va ittifoqdosh bog'lanish, shuningdek, bu yerdagi so'zlar, masalan. Maktabgacha yoshdagi bolalar eng oddiy suhbat uslubidagi fikrlashni o'zlashtiradilar.

Bolalar bog'chasida bolalarga monologning ikkita asosiy turi - mustaqil hikoya va takrorlash o'rgatiladi. Ularning bir-biridan farqi shundaki, birinchi holatda bola nutqning mazmunini tanlaydi va uni mustaqil ravishda tuzadi, ikkinchi holatda esa nutq uchun material badiiy asardir.

Qayta hikoya qilish - og'zaki nutqda adabiy namunaning mazmunli takrorlanishi. Qayta hikoya qilishda bola tayyor muallifning mazmunini etkazadi va tayyor nutq shakllarini (lug'at, grammatik tuzilmalar, matn ichidagi aloqalar) oladi.

Hikoya - bu bolaning ma'lum bir mazmundagi mustaqil batafsil taqdimoti.

2. Bayonotning manbasiga qarab, monologlarni ajratish mumkin:

- 1) o'yinchoqlar va narsalar haqida,
- 2) rasm ustida,
- 3) tajribadan,
- 4) ijodiy hikoyalar.

O'yinchoqlar bilan hikoya qilish va rasmlar bilan hikoya qilish. Ta'riflashda bolalar vizual materialni idrok etishga tayanadilar, ob'ektlar va hodisalarning xarakterli xususiyatlarini ajratib turadilar. Ko'pincha tavsifda o'yinchoq yoki ob'ekt bilan bajarilgan yoki mumkin bo'lgan harakatlar, bu narsalar bolada qanday paydo bo'lganligi haqida hikoya ham mavjud (ya'ni, ifloslanish bu erda sodir bo'ladi). Hikoya monologlarida bolalar rasm tomonidan taklif qilingan ma'lum bir syujetni, o'yinchoqlar yordamida yaratilgan tayyor o'yin vaziyatini etkazadilar, shuningdek, rasm asosida, rasmdan tashqariga chiqadigan yoki o'yinchoqlardan (bitta yoki) foydalanib hikoya qiladilar. Ko'proq). O'yinchoqlar va rasmlardan foydalangan holda hikoya qilishda bolalar tavsif va hikoyalar uchun mavzu-mantiqiy tarkibni tanlashni o'rganadilar, kompozitsiya qurish, qismlarni yagona matnga bog'lash va lingvistik vositalardan tanlab foydalanish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

18-§.MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI NUTQIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH FAOLIYATINI LOYIHALASHTIRISH. NUTQIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH USULLARI.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning mazmuniga innovatsion faoliyatni kiritish zarurati, bu nutqni rivojlantirishda yangi usul va texnologiyalardan foydalanishni talab qiladi, unda bolaning tashabbusi uchun joy mavjud, bilim, so'z erkinligi uyg'unligi. jamiyatda qabul qilingan faoliyat va madaniyat dolzarb bo'lib qoladi. Ushbu texnologiyalardan biri loyiha faoliyatidir.

Loyiha usuli maktabgacha yoshdagi bolalar uchun integratsiyalashgan o'qitish usullaridan biri sifatida bolalarning qiziqishlariga asoslanadi. Usul bolalar bog'chasi o'quvchilarining mustaqil kognitiv faoliyatini o'z ichiga oladi. Faqat mustaqil harakat qilish orqali bolalar turli yo'llar bilan o'zlarini qiziqtirgan narsa yoki hodisa haqida ma'lumot topishni o'rganadilar va bu bilimlardan yangi faoliyat ob'ektlarini yaratish uchun foydalanadilar. Loyiha usulining mohiyatini bunday tushunish maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik, chuqur g'ayratli, maqsadga muvofiq kognitiv va nutq faolligini shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim tizimini ota-onalarning faol ishtiroki uchun ochiq qiladi.

Tug'ilgandan boshlab, bola uni o'rab turgan dunyoni kashf etuvchi, tadqiqotchisidir. Uning uchun hamma narsa birinchi: quyosh va yomg'ir, qo'rquv va quvonch. Bola o'zi barcha savollariga javob topa olmaydi - o'qituvchilar unga yordam berishadi.

Loyihalash o'qituvchilarning ijodiy faoliyati sifatida kelgusi faoliyatning maqsad va vazifalarini aniq shakllantirish, kerakli natijaga erishishning maqbul usullarini ta'minlaydigan vositalar to'plamini tahlil qilish va tizimlashtirish, eng muhimi, pedagogik ijodkorlik uchun imkoniyatlarni ochish imkonini beradi. .

Integratsiyalashgan o'qitish usuli maktabgacha yoshdagi bolalar uchun innovatsiondir. U bolaning shaxsiyatini, nutqini, kognitiv va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Innovatsion faoliyat mavzusi "Maktabgacha yoshdagi bolalarning loyiha faoliyatida nutqini rivojlantirish", uning maqsadi:

- ✓ Bolalar nutqini samarali rivojlantirish omillarini asoslash.

- ✓ Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq faoliyati masalalarida o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish.
- ✓ O'zgaruvchan ta'lim dasturlari, texnologiyalari, yangi shakllari, turlari, usullarini ishlab chiqish va amalga oshirish, bolalar faoliyatining mazmunini birlashtirish.
- ✓ Nutq muhitini yaxshilash.
- ✓ Ota-onalar bilan hamkorlikni loyihalash.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qo'yiladi:

- davlatni, ommaviy amaliyotni rivojlantirishning asosiy tendentsiyalarini, shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan kognitiv va nutqni rivojlantirish bo'yicha ilg'or tajribalarni tashkil etishni tahlil qilish, bolalarning nutq bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishni diagnostika qilish va baholash tizimini ishlab chiqish;
- o'qituvchining loyiha faoliyatini amalga oshirishi uchun zarur bo'lgan nazariy va amaliy muammolar doirasini ajratib ko'rsatish;
- ushbu texnologiyani amalga oshirish uchun mavzuni rivojlantiruvchi muhitni yaratish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv va nutqini rivojlantirish uchun ilg'or texnologiyalardan foydalanish.

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan kognitiv va nutqni rivojlantirish bo'yicha ishlarni tashkil etish jarayonida bir qator chora-tadbirlar amalga oshiriladi, jumladan:

- loyiha ishlarini amalga oshirish jarayonida bolalarga tabaqalashtirilgan yondashuv;
- o'qituvchilarning nutqini rivojlantirish bo'yicha vazifalarni belgilash;
- maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv va nutqini rivojlantirish uchun rivojlanayotgan muhitni yaratish;
- maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish diagnostikasi;

- ushbu chora-tadbirlar majmuasi bolalarning kognitiv-nutq va intellektual-ijodiy rivojlanishi uchun maksimal mumkin bo'lgan shart-sharoitlarga erishishga, uning qobiliyatlarini oila tomonidan qo'llab-quvvatlashga olib keladi.

Loyiha usulini amaliyotga joriy qilish uchun dasturni amalga oshirishning quyidagi modeli qo'llaniladi:

Ishtirokchilar - bolalar, ota-onalar va o'qituvchilar. Bolalar bilan ishlash nutq qobiliyatlari diagnostikasi va sharoit yaratish bilan boshlandi.

Bolalar bilan:

- Nutq va til madaniyati asoslarini rivojlantirish.
- Bolaning atrofidagi dunyo, o'zi, boshqa odamlar haqidagi umumiy g'oyalarini rivojlantirish.
- Bolalarning tabiiy qiziqishini rivojlantirish
- Kuzatish, kognitiv muloqot.
- Bolalarni o'z ona yurtlari bilan tanishtirish.

Ota – onalar bilan

- Ochiq eshiklar.
- Bayramlar va ko'ngilochar tadbirlarni, kattalar va bolalarning birgalikdagi ijodiy ko'rgazmalarini birgalikda tashkil etish.
- "Ijodiy yashash xonasi" ota-onalar klubi

O'qituvchilar bilan

- Amaliy materialni ishlab chiqish bo'yicha ijodiy guruhning ishi
- Mutaxassislarining metodik birlashmalari
- Seminarlar
- Maslahatlashuvlar
- Tematik ma'ruzalar
- Qayta tiklash kurslari

Uzoq muddatli rejalar, nutq rivojlanishini baholash mezonlari, bir qator sinf yozuvlari, ko'ngilochar stsenariylar va loyihalar ishlab chiqilgan. Didaktik o'yinlarning kartotekasi tuzilgan, maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini

rivojlantirish bo'yicha materiallar tizimlashtirilgan. Bolalarni nutqni rivojlantirishda test qilish uchun diagnostika materiali tayyorlanmoqda.

Loyihalar: "Buvimning hovlisi", "Mening kichik vatanim", "O'zbekiston-mening vatanim", "Yer sayyorasi",

ularning asosiy maqsadi - mavzuni yaratish -bolalarning kognitiv va nutqini rivojlantirish, maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga yordam beradigan rivojlanayotgan muhit.

"Mening quvnoq qo'ng'iroq to'pim" - bu yosh bolalar uchun loyiha.

Erta yosh - bu kichik bolaning hayotining o'ziga xos va eng zaif davrida to'liq rivojlanishini ta'minlash uchun mo'ljallangan maxsus yosh. Kichikintoyning sog'lom, rivojlangan, faol va quvnoq bo'lishi uchun (va bu bolalar bog'chasida bolalarni tarbiyalashning asosiy vazifalari), zamonaviy sharoitlarda yosh bolalarning rivojlanish tendentsiyalari va xususiyatlaridan kelib chiqadigan sharoitlar zarur. Guruhda mehr-muhabbat va xayrixohlik muhitini yaratish va qo'llab-quvvatlash, hayotning sokin ritmi, qiziqarli mashg'ulotlar va mashg'ulotlarning puxta o'ylangan tizimi kichikintoylarning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun shartlardir.

Loyihani amalga oshirish natijasida bolalar turli tadbirlarga jalb qilinadi: badiiy adabiyot o'qish, o'ynash, rasm chizish, modellashtirish va applikatsiya. Koptokning nomi va maqsadi, uning asosiy xususiyatlari: rangi, shakli, hajmi va sifatlari: yumshoq, yaltiroq, silliqligi bilan tanishadilar. Dialogik nutqni rivojlantirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda, bolalar tovushlar va so'zlarni to'g'ri talaffuz qilishni mashq qildilar.

Loyiha texnologiyasi maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatida innovatsiondir. Bu usul bolaga tajriba o'tkazish, olingan bilimlarni sintez qilish, ijodiy qobiliyat va kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish imkonini beradi va shu bilan uni maktabga yuqori darajada tayyorlaydi. Dizayn jarayoni o'qituvchilarning malakasini oshiradi, hamkorlikni, bolalar va kattalarning birgalikda ijodini ta'minlash vositasi sifatida ishlaydi, ota-onalar bilan munosabatlarni mustahkamlaydi, o'quv jarayonini qiziqarli va qiziqarli qiladi.

Loyiha usuli ta'limda o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish usulidir.

Loyiha deganda ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan mustaqil va kollektiv ijodiy tugallangan ish tushuniladi. Loyiha muammoga asoslanadi va uni hal qilish turli yo'nalishlarda tadqiqot izlashni talab qiladi, uning natijalari umumlashtiriladi va bir butunga birlashtiriladi.

Didaktik usul sifatida o'quvchilarning loyiha faoliyatining asosiy tarkibiy qismlarini aniqlash mumkin:

- ijtimoiy ahamiyatga ega vazifa (muammo) mavjudligi - tadqiqot, axborot, amaliy (loyiha ustida ishlash - bu muammoni hal qilish);
- muammoni hal qilish bo'yicha harakatlarni rejalashtirish sifatida loyiha bo'yicha ishning birinchi bosqichini amalga oshirish, boshqacha aytganda, loyihaning o'zini loyihalash;
- loyiha jamoasi a'zolari tomonidan qayta ishlanadigan, tushuniladigan va taqdim etiladigan ma'lumotlarni qidirish bo'yicha tadbirlarning majburiy mavjudligi;
- loyiha ustida ish olib borish natijasida muhim mahsulot (loyiha mahsuloti) mavjudligi;

Nutq va muloqot bolalar faoliyatining barcha turlari (o'yin, mehnat, kognitiv tadqiqot, samarali, musiqiy va badiiy, o'qish) bilan birga keladi va ularning ajralmas qismidir. Shu sababli, pedagog har qanday fanlararo loyiha doirasida bolalar nutqini rivojlantirish bo'yicha doimiy ishlash uchun katta imkoniyatlarga ega.

Loyihani amalga oshirish bo'yicha ishlar maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish vazifalari hal qilinadigan bosqichlardan iborat:

Loyihaning birinchi, motivatsion bosqichida tadqiqot muammosi qo'yiladi, bolalarning uni o'rganishga bo'lgan qiziqishi rag'batlantiriladi, bolalarning loyiha mavzusi bo'yicha tajribasi yangilanadi va bolalar tomonidan qo'yilgan muammoni o'rganish bo'yicha gipotezalar va takliflar ilgari suriladi. Loyihaning ushbu bosqichi sizga ko'plab kommunikativ (muzokaralar olib borish, bir-biringizni tinglash va eshitish, boshqa birovning nuqtai nazarini qabul qilish qobiliyati),

nutqni (dialogik va polilogik nutqni rivojlantirish: savollar berish va ularga javob berish qobiliyatini) hal qilishga imkon beradi. jamoaviy suhbatda qatnashish, jamoaviy muloqot qoidalariga rioya qilish), kognitiv vazifalar.

Ikkinchi, muammoli-faoliyat bosqichida maktabgacha yoshdagi bolalarning tadqiqot qobiliyatlari rivojlanmoqda: ma'lumotni mustaqil izlash, uni qayta ishlash va tengdoshlari bilan birgalikdagi faoliyatda foydalanish. Loyihaning ushbu bosqichining mazmuni hissiyotlar va his-tuyg'ular nomlarini, kayfiyat soylarini o'zlashtirish, do'st va do'stona hamkorlikning shaxsiy fazilatlarini tavsiflovchi epitellarni izlash orqali bolalarning so'z boyligini boyitish va faollashtirish muammolarini hal qilish imkonini beradi; izchil nutqni rivojlantirish (bolalar kollajlar, albomlar mazmunini tavsiflovchi tavsifiy va hikoyali hikoyalar tuzadilar; o'qilgan asarlar, hikoyalar qayta hikoya qiladilar); nutqning rejalashtirish funksiyasini rivojlantirish, shuningdek, bolalarning kommunikativ qobiliyatlarining barcha guruhlarini (axborot, tartibga solish va affektiv) rivojlantirish.

Loyihaning uchinchi, ijodiy bosqichida bolalar faoliyatining jamoaviy mahsulotini umumlashtirish va loyihalash va uni jamoatchilikka taqdim etish mavjud. O'qituvchi bolalarda juftlik va kichik guruhlarining o'zaro ta'siri jarayonida ishbilarmon hamkorlik ko'nikmalarini, omma oldida o'zini namoyon qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda davom etmoqda. Bolalarning nutq ijodiyotini, nutqning ifodaliligini, ishontirish va bayonotlarning isbotini rivojlantirish vazifalari hal qilinmoqda. [4].

Maktabgacha ta'limda loyiha usulidan maktabgacha yoshdagi bolalarni integratsiyalashgan o'qitish usullaridan biri sifatida foydalanish bolalarning mustaqil faoliyatini sezilarli darajada oshirishi, ijodiy fikrlashni rivojlantirishi, bolalarning qiziqish ob'ekti yoki hodisasi haqida turli xil usullarda mustaqil ravishda ma'lumot topish qobiliyatini oshirishi mumkin. va bu bilimlardan yangi voqelik ob'ektlarini yaratish uchun foydalaning, bolalarning so'z boyligini boyitish va faollashtirishga, izchil nutqni rivojlantirishga, nutqning rejalashtirish

funktsiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, u maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim tizimini ota-onalarning faol ishtiroki uchun ochiq qiladi.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlar va drammalashtirish markaz faoliyati nimalardan iborat?

2. Syujet-rolli o'yinlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish qanday amala oshiriladi?

3. Qurish, yasash faoliyati orqali matematik bilimlarni shakllantirish nimalardan iborat?

9-BOB. TASVIRIY FAOLIYAT MASHG'ULOTLARINI LOYIHALASHTIRISH.

19-§. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish maqsad va vazifalari.

20-§. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari

19-§. TASVIRIY FAOLIYAT MASHG'ULOTLARIDA LOYIHANI AMALGA OSHIRISH MAQSAD VA VAZIFALARI.

Maktab bolaligi - bu bolalar hayotidagi juda muhim davr. Aynan shu yoshda har bir bola kichik kashfiyotchi bo'lib, uning atrofida notanish va hayratlanarli olamni kashf etishdan quvonch va hayratga tushadi. Bolalar faoliyati qanchalik xilma-xil bo'lsa, bolaning har tomonlama rivojlanishi, uning salohiyati va ijodkorligining, ehtimol, birinchi ko'rinishlari qanchalik muvaffaqiyatli amalga oshiriladi. Shuning uchun bolalar bog'chasida bolalar bilan ishlashning eng yaqin va eng qulay turlaridan biri bu bolani o'z ijodiga jalb qilish uchun sharoit yaratadigan, go'zal, g'ayrioddiy narsa yaratiladigan vizual, badiiy samarali faoliyatdir.

Vizual faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalarga katta quvonch keltiradi. Chizishga bo'lgan ehtiyoj genetik darajadagi bolalarga xosdir; atrofidagi dunyoni nusxalash, ular uni o'rganishadi. Qoida tariqasida, maktabgacha ta'lim muassasalaridagi mashg'ulotlar ko'pincha vizual materiallarning standart

to'plamiga va olingan ma'lumotlarni uzatishning an'anaviy usullariga to'g'ri keladi. Ammo, aqliy rivojlanishdagi ulkan sakrash va yangi avlodning salohiyatini hisobga olsak, bu ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun etarli emas. Axir, dastlab har qanday bolalar san'ati nimani chizishga emas, balki nimaga va nima bilan bog'liq va zamonaviy bolalarning fantaziya va tasavvurlari ko'proq.

"Badiiy ijod" ta'lim yo'nalishining mazmuni atrofidagi voqelikning estetik tomoniga qiziqishni shakllantirish, bolalarning ehtiyojlarini qondirish maqsadlariga erishishga qaratilgan. quyidagi vazifalarni hal qilish orqali o'zini namoyon qilishda:

- bolalarning ishlab chiqarish faoliyatini rivojlantirish;
- bolalar ijodiyotini rivojlantirish;
- Tasviriy san'atga kirish.

Vizual faoliyatni rivojlantirishning muhim sharti - bu ishning xilma-xilligi va o'zgaruvchanligi. Ishning maqsadi: noan'anaviy rasm chizish usullaridan foydalangan holda maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatini rivojlantirish.

O'quv jarayonida bolaning mehnat qobiliyatini saqlab qolish, bolalarning harakatga bo'lgan ehtiyojini qondirish maqsadida jismoniy tarbiya mashg'ulotlari, ko'zlar uchun gimnastika, barmoq gimnastikasi, refleksiya, ertak terapiyasi mashg'ulotlari o'tkaziladi.

Bolalar bog'chasida vizual faoliyatni rivojlantirish katta rol o'ynaydi. Bolaning rivojlanishidagi bu davrni o'tkazib yubormaslik kerak, chunki maktabgacha yoshdagi bolalik - bu shaxsning ko'p qirrali rivojlanishi sodir bo'ladigan, bu erda shaxsning keyingi rivojlanishi uchun poydevor qo'yilgan davr. Mening ishim tajribasi shuni ko'rsatadiki, rasm chizishning noan'anaviy usullarida tasviriy faoliyatni rivojlantirish mo'jizalar yaratadi va oddiy faoliyatni o'yinga aylantiradi. Zamonaviy noan'anaviy texnika va materiallar tasavvur, fantaziya, ijodkorlikni rivojlantirish, individuallik, mustaqillik va tashabbuskorlikning namoyon bo'lishiga turtki bo'ladi.

Maqsad: maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatini zamonaviy noan'anaviy rasm chizish texnikasi yordamida rivojlantirish.

Vazifalar.

- Bolalarni zamonaviy noan'anaviy materiallar va ularning vizual faoliyatdagi imkoniyatlari bilan tanishtirish.

- Bolalarda noodatiy materiallardan foydalanib, ifodali badiiy obrazlar va kompozitsiyalar yaratish ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

- Bolalarning rang idrokini, tasavvurini, ritm va kompozitsiyani his qilishni rivojlantirish.

Biz vizual materiallarni sotib olamiz, "keraksiz" materiallarni yig'amiz, uni ko'rgazmali qurollar bilan boyitamiz, studiyada ishlash bizga differentsial va individual yondashuv muammolarini hal qilishga imkon beradi.

Bolalar bilan ishlash shakllari:

Ishning asosiy shakli:

- kichik guruh darslari
- individual faoliyat;
- umumiy tashkiliy faoliyat;
- ozod.

Yosh bolalar bilan chizish texnikasidan foydalanish:

- barmoqlarni bo'yash
- shtamp izi,
- qo'lda rasm chizish
- qattiq yarim quruq cho'tka bilan chizish,
- irmik va boshqa yormalarni chizish.

O'rta yoshdagi bolalar bilan:

- qattiq yarim quruq cho'tka bilan teshish,
- ko'pikli kauchuk bilan bosib chiqarish,
- to'xtatuvchi bosib chiqarish,
- mumli qalamlar + akvarel,
- sham + akvarel,

- barg izlari,
- kaftdan chizmalar.

Shuning uchun yaratilgan "Maktabgacha yoshdagi bolalarning tasvirning noan'anaviy shakllari orqali vizual faoliyati va ijodini rivojlantirish" loyihasi go'zallikka sezgir munosabatni shakllantirish, barkamol shaxsni shakllantirishga qaratilgan.

Loyihaning maqsadi

Noan'anaviy tasvirlash shakllari orqali katta maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatini rivojlantirish va ijodini rivojlantirish uchun sharoit yaratish.

Loyiha vazifalari

1. Bolalarni tasviriy faoliyatning noan'anaviy texnikasi, turli xil badiiy materiallar va ular bilan ishlash usullari bilan tanishtirish.

2. O'zlashtirilgan tasvir usullarini ekspressiv vositalardan foydalangan holda chizish, modellashtirish va applikatsiyada faol va ijodiy qo'llash malakalarini shakllantirish.

3. Kollektiv ijodkorlikni, konsertda harakat qilish istagini tarbiyalash.

Bolalarning vizual faoliyatining noan'anaviy usullarini o'rgatish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- alohida predmetlar tasviridan syujet epizodlari obrazigacha;
- noan'anaviy tasvir texnikasining eng oddiy turlarini qo'llashdan murakkabroqlarigacha;
- tayyor (an'anaviy) asbob-uskunalar, materiallardan foydalanishdan tortib, o'zimiz qilishimiz kerak bo'lganlardan foydalanishgacha;
- taqlid usulini qo'llashdan tortib, rejani mustaqil amalga oshirishgacha;
- chizmachilikda texnikaning bir turini qo'llashdan aralash tasvir texnikasini qo'llashgacha;
- Individual ishlardan noan'anaviy texnikadan foydalangan holda ob'ektlar, syujetlarning jamoaviy tasvirigacha.

Kutilgan natija

Natijada, bolalar turli xil materiallar va usullardan, tasvirni yaratishning turli usullaridan foydalanishni o'rganadilar, ifodali tasvirni olish uchun turli materiallarni bitta rasmda birlashtiradilar, shakl, rang, ritm, kompozitsiyaning estetik hissini rivojlantiradilar. Bolalar rasm chizish, modellashtirish va applikasiya qilishda o'zlashtirilgan tasvir usullarini faol qo'llaydilar, ular hayotda va san'atda go'zallikni ko'rish va tushunishni o'rganadilar, chizishga ishtiyoq paydo bo'ladi. Konsertda harakat qilish, ishning qaysi qismini kim bajarishi, kelishib olish istagi rivojlanadi, o'z ishidagi kamchiliklarni sezish va ularni tuzatish, yaratilgan obrazning yanada ifodaliligiga erishish uchun qo'shimchalar kiritish qobiliyati shakllanadi. Bajarilgan ish jarayonida bolalar fikrlashni, xulosa chiqarishni o'rganadilar, so'z boyligini boyitadilar.

20-§.TASVIRIY FAOLIYAT MASHG'ULOTLARIDA LOYIHANI AMALGA OSHIRISH METODLARI VA USULLARI

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalar tasviriy faoliyatda, masalan, ekspressiv tasvirni yaratish, ob'ektlar va hodisalarning nisbatlarini, xossalari va sifatlarini etkazishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Asbobni, o'z qo'lini yomon bilmaslik, materiallarni, ular bilan chizish usullarini, ularning ifodali imkoniyatlarini bilmaslik - bularning barchasi vizual muammolarni hal qilishda qiyinchiliklarga olib keladi, bolaga rasmda nimani nazarda tutganini etkazishga to'sqinlik qiladi. Bu ushbu faoliyatga qiziqishning yo'qolishiga olib keladi. Shuning uchun biz noan'anaviy chizish texnikasi orqali vizual ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan ijodiy loyihani ishlab chiqishga qaror qildik.

Ko'plab noan'anaviy chizish texnikasi mavjud va ularning o'ziga xosligi shundaki, ular bolalarga tezda kerakli natijaga erishishga imkon beradi. Noan'anaviy materiallar va usullardan foydalangan holda vizual faoliyat bolaning rivojlanishiga yordam beradi: qo'llarning nozik motorli ko'nikmalari va taktil idrok; qog'oz varag'ida fazoviy yo'nalish, ko'z va vizual idrok; e'tibor va qat'iyatlilik; vizual ko'nikma va qobiliyatlar, kuzatish, estetik idrok, hissiy sezgirlik

Vizual ko'nikmalarni shakllantirish uchun biz "Hayvonlar dunyosida" badiiy-ijodiy loyihasini ishlab chiqdik va tashkil etdik. Hayvonlar dunyosi juda xilma-xil va bolalar uchun jozibali.

Loyihaning maqsadi: "Hayvonlar dunyosida" loyiha faoliyati jarayonida vizual ko'nikmalarni rivojlantirish uchun sharoit yaratish.

Loyiha vazifalari.

1. Rivojlanayotgan muhit va tegishli moddiy bazani yaratish.
2. Bolalarning yovvoyi hayvonlarning tabiiy sharoitlarida yashashi, ularning odatlari, yashash joylarining xususiyatlari haqidagi tasavvurlarini kengaytirish.
3. Bolalarning so'z boyligi va izchil nutqini, tasavvurini, badiiy va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish.
4. Pedagogik jarayonning barcha ishtirokchilari o'rtasida hamkorlik aloqalarini o'rnatish.
5. Bolalarda vizual ko'nikmalarni samarali rivojlantirish uchun ota-onalarni maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim jarayoniga jalb qilish.

Chizmachilikni muvaffaqiyatli o'rgatish uchun rivojlanayotgan muhitni yaratish katta ahamiyatga ega:

- Aloqa o'rnatish uchun kattalar va bolaning bir-biri bilan muloqotida masofa va pozitsiyalarning yaqinlashishi printsipti; xona va mebellarning joylashishi bolalarning o'quv jarayonidan bo'sh vaqtlarida rasm chizish istagini qondiradigan darajada bo'lishi kerak.

- faollikni, mustaqil ijodkorlikni rag'batlantirish tamoyili. Bolalar nafaqat asboblardan bepul foydalanishlari, balki chizish usullari va mavzularini tanlash huquqiga ega bo'lishlari kerak.

- Barqarorlik tamoyili – mavzu mazmunini, uning oqilona mazmunini oqilona o'zgartirish va boyitishda amalga oshirilishi lozim bo'lgan rivojlanayotgan muhitning dinamizmi, iloji bo'lsa, turli sharoitlarda g'oyalarni amalga oshirish imkonini beradi. Bolalar bu muhitni o'z xohishiga ko'ra o'zgartirishi mumkin, agar ularning kayfiyati va xohishi talab qilsa.

Vizual faoliyatning maktabgacha yoshdagi bolaning tarbiyasi va rivojlanishiga ta'siri.

Bola shaxsini shakllantirishda badiiy va ijodiy faoliyatning har xil turlari bebahodir: chizish, modellashtirish, qog'ozdan figuralarni kesish va ularni yopishtirish, tabiiy materiallardan turli xil dizaynlarni yaratish va boshqalar.

Bunday tadbirlar bolalarga o'rganish, ijodkorlik quvonchini beradi. Bu tuyg'uni bir marta boshdan kechirgan bola o'zining rasmlarida, ilovalarida, qo'l san'atlarida o'rganganlari, ko'rganlari, boshdan kechirganlari haqida gapirishga intiladi.

U endigina o'zlashtira boshlagan bolaning vizual faoliyati kattalarning malakali ko'rsatmalariga muhtoj.

Lekin har bir o'quvchida tabiatga xos bo'lgan ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun o'qituvchining o'zi tasviriy san'atni, bolalar ijodini tushunishi, badiiy faoliyatning zarur usullarini egallashi kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyati badiiy faoliyat turi sifatida hissiy, ijodiy bo'lishi kerak. O'qituvchi buning uchun barcha sharoitlarni yaratishi kerak: u birinchi navbatda voqelikni emotsional, obrazli idrok etishni ta'minlashi, estetik tuyg'u va g'oyalarni shakllantirishi, obrazli tafakkur va tasavvurni rivojlantirishi, bolalarga tasvirlarni, ularni ifodalash vositalarini yaratishga o'rgatishi kerak.

O'quv jarayoni bolalar tasviriy san'atini rivojlantirishga, atrofdagi dunyodan, adabiyot va san'at asarlaridan olingan taassurotlarni ijodiy aks ettirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Chizish, modellashtirish, applikatsiya vizual faoliyat turlari bo'lib, ularning asosiy maqsadi voqelikni obrazli aks ettirishdir. Vizual faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng qiziqarli mashg'ulotlardan biridir.

Vizual faoliyat - bu voqelikning o'ziga xos obrazli bilimidir. Har qanday kognitiv faoliyat singari, u bolalarning aqliy tarbiyasi uchun katta ahamiyatga ega.

Tasvirlash qobiliyatini o'zlashtirish maqsadli vizual idrok - kuzatishsiz mumkin emas. Har qanday ob'ektni chizish, haykaltaroshlik qilish uchun siz avval u bilan tanishishingiz, uning shakli, o'lchami, rangi, dizayni, qismlarining joylashishini eslab qolishingiz kerak.

Bolalarning aqliy rivojlanishi uchun atrofdagi dunyodagi ob'ektlarning fazoviy joylashuvi shakllarining xilma-xilligi, turli o'lchamlar va ranglarning xilma-xilligi haqidagi g'oyalarga asoslangan bilimlar zaxirasini bosqichma-bosqich kengaytirish katta ahamiyatga ega.

Idrokni tashkil qilishda, ob'ektlar va hodisalarni idrok qilishni tashkil qilishda bolalarning e'tiborini shakllar, o'lchamlar (bolalar va kattalar), ranglar (yilning turli vaqtlarida o'simliklar), ob'ektlarning turli xil fazoviy joylashishiga qaratish muhimdir. qismlar (qush o'tiradi, uchadi, donalarni kovlaydi, baliq turli yo'nalishlarda suzadi va hokazo); strukturaviy detallar ham boshqacha tartibga solinishi mumkin.

Chizish, modellashtirish, applikatsiya qilish bilan shug'ullanib, bolalar materiallar (qog'oz, bo'yoq, loy, bo'r va boshqalar), ularning xususiyatlari, ifodalash imkoniyatlari bilan tanishadilar, mehnat ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Tahlil, taqqoslash, sintez, umumlashtirish kabi aqliy operatsiyalarni shakllantirmasdan vizual faoliyatni o'rgatish.

Ob'ektlarning shakl jihatdan o'xshashligi asosida chizish, modellashtirishda tasvirlash usullarining umumiyliigi mavjud. Masalan, berry, yong'oq, stakan, olma yoki tovuqni (dumaloq shaklga ega bo'lgan narsalar yoki yumaloq shakldagi qismlar) qoliplash uchun siz dumaloq harakatda plastilin yoki loy bo'laklarini yoyishingiz kerak.

Tahlil fakulteti yanada umumiy va qo'pol diskriminatsiyadan nozikroqqa rivojlanadi. Samarali yo'l bilan olingan narsalar va ularning xususiyatlari haqidagi bilimlar ongda mustahkamlanadi.

Vizual faoliyat uchun sinfda bolalar nutqi rivojlanadi: shakllar, ranglar va ularning soyalarini o'zlashtirish va nomlash, fazoviy belgilar lug'atni boyitishga yordam beradi; ob'ektlarni kuzatish jarayonida, ob'ektlarni, binolarni ko'zdan

kechirishda, shuningdek, rassomlarning rasmlaridan rasmlar, reproduksiyalarni ko'rishda so'z birikmalari so'z boyligini kengaytirish va izchil nutqni shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Psixologlar ta'kidlaganidek, turli faoliyat turlarini amalga oshirish uchun bolalarning aqliy rivojlanishi, ular chizish, qo'llash va loyihalash jarayonida egallagan fazilatlar, ko'nikmalar, qobiliyatlar katta ahamiyatga ega.

Vizual faoliyat hissiy ta'lim bilan chambarchas bog'liq.

Ob'ektlar haqidagi g'oyalarni shakllantirish ularning xossalari va sifatleri, shakli, rangi, o'lchami, kosmosdagi pozitsiyasi haqidagi bilimlarni o'zlashtirishni talab qiladi. Bolalar bu xususiyatlarni aniqlaydi va nomlaydi, ob'ektlarni taqqoslaydi, o'xshashlik va farqlarni topadi, ya'ni aqliy harakatlarni bajaradi.

Shunday qilib, vizual faoliyat sensorli ta'limga va vizual-majoziy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar tasviriy san'ati ijtimoiy yo'nalishga ega. Bola nafaqat o'zi uchun, balki boshqalar uchun ham chizadi, haykaltarosh qiladi, dizayn qiladi.

U chizgan rasmi nimadir deyishini, uni tanib olishini xohlaydi.

Bolalar tasviriy san'atining ijtimoiy yo'naltirilganligi bolalarning o'z ijodida ijtimoiy hayot hodisalarini etkazishida ham namoyon bo'ladi.

Tasviriy san'atning axloqiy tarbiyadagi ahamiyati ham shundan iboratki, bu faoliyat jarayonida bolalarda axloqiy va irodaviy fazilatlar: boshlangan ishni oxirigacha etkazish, diqqatni jamlash va maqsadli ishlash zarurati va qobiliyati tarbiyalanadi. do'stga yordam berish, qiyinchiliklarni engish va hokazo.

Tasviriy faoliyatdan bolalarni mehr-oqibat, adolatparvarlikka tarbiyalash, ularda paydo bo'ladigan olijanob tuyg'ularni chuqurlashtirish uchun foydalanish kerak.

Vizual faoliyat jarayonida aqliy va jismoniy faoliyat birlashtiriladi. Chizma, modellashtirish, applikatsiya yaratish uchun siz kuch sarflashingiz, mehnat harakatlarini bajarishingiz va ma'lum ko'nikmalarni egallashingiz kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning tasviriy faoliyati ularni qiyinchiliklarni engishga, mehnat harakatlarini ko'rsatishga, mehnat ko'nikmalarini egallashga

o'rgatadi. Dastlab bolalar qalam yoki cho'tkaning harakatiga, qog'ozda qoldiradigan izlarga qiziqishadi; Asta-sekin ijod uchun yangi motivlar paydo bo'ladi - natijaga erishish, ma'lum bir tasvirni yaratish istagi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ko'plab amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar, ular keyinchalik turli xil ishlarni bajarish uchun zarur bo'ladi, qo'lda ishlash ko'nikmalariga ega bo'lib, ular o'zlarini mustaqil his qilishlariga imkon beradi.

Mehnat ko'nikma va malakalarining rivojlanishi shaxsning diqqat, qat'iyat, chidamlilik kabi irodaviy sifatlarini rivojlantirish bilan bog'liq. Bolalarga mehnat qobiliyati, kerakli natijaga erishish o'rgatiladi. Bolalarning darslarga tayyorgarlik ko'rish va tozalash ishlarida ishtirok etishi mehnatsevarlik va o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida vizual faoliyatni rivojlantirish uchun eng samarali uslubiy shart-sharoitlarni tanlashning amaliy ehtiyoji va bolalar bog'chasida ko'ngilochar materiallardan darsda vizual faoliyat uchun foydalanishning uslubiy masalalarining etarli darajada ishlab chiqilmaganligi o'rtasida qarama-qarshilik mavjud.

Yuqorida aytilganlarga ko'ra, ushbu tadqiqotda ko'rib chiqilgan jihat hali ham kam o'rganilgan. Muammoning dolzarbligi, uning amaliy ahamiyati va nazariy rivojlanishining etarli emasligi ushbu ishning mavzusini tanlashni aniqladi: "Maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatini rivojlantirish uchun ko'ngilochar materiallardan foydalanish".

Maqsad: ko'ngilochar materiallardan foydalanishning maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatini samarali rivojlanishiga ta'siri.

Ish vazifalari:

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatini rivojlantirish uchun ko'ngilochar materialdan foydalanishning nazariy asoslarini tahlil qiling.

2. Vizual faoliyat uchun qiziqarli materialni (vizualizatsiya tizimi, vazifalar, mashqlar va boshqalar) ishlab chiqish.

3. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan vizual faoliyat uchun sinfda ko'ngilochar materiallardan foydalanish samaradorligini aniqlash uchun eksperimental ishlarni o'tkazish.

Ushbu maqsadga erishish va muammolarni hal qilish uchun quyidagi usullar qo'llanildi:

- tadqiqot muammosi bo'yicha o'qitish nazariyasi va metodikasi bo'yicha adabiyotlarni nazariy tahlil qilish;

- vizual faoliyat jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish jarayonini kuzatish;

- pedagogik eksperiment;

- bolalarning vizual faoliyati jarayoni va mahsulotlarini tahlil qilish.

Tasviriy san'at bo'yicha mashg'ulotlar bolalar bog'chasida barcha yosh guruhlarida haftasiga 1-2 marta o'tkaziladi.

Mashg'ulotlar mazmuni o'qituvchi tomonidan ma'lum bir yosh uchun dastur talablariga muvofiq va bolalarda mavjud bo'lgan bilim va ko'rgazmali qobiliyatlarni hisobga olgan holda rejalashtiriladi.

Mashg'ulotlar jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarda rang, ritm, simmetriya tuyg'usi rivojlanadi va shu asosda badiiy did shakllanadi. Ular o'zlarining ranglarini yaratishlari yoki shakllarni to'ldirishlari shart emas. Bolalarga turli rang va soyalardagi qog'ozlarni taqdim etish orqali ular chiroyli kombinatsiyalarni tanlash qobiliyatiga ega bo'lishadi.

Tasviriy faoliyatning turli turlari o'rtasidagi bog'liqlik turli materiallar bilan ishlashda shakllantiruvchi harakatlarni izchil o'zlashtirish orqali amalga oshiriladi. Shunday qilib, hajmda berilgan modellashtirish bilan yumaloq shakl bilan tanishishni boshlash yaxshiroqdir.

Ilovada bola aylananing tekis shakli bilan tanishadi. Chizishda chiziqli yo'l yaratiladi. Shunday qilib, ishni rejalashtirishda o'qituvchi qanday materialdan foydalanishni diqqat bilan o'ylab ko'rishi kerak, bu bolalarga tasvir ko'nikmalarini tez va oson egallashga imkon beradi.

Tasviriy faoliyatning bir turi bilan sinfda maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan olingan bilimlar sinfda boshqa ish turlari va boshqa materiallar bilan muvaffaqiyatli ishlatilishi mumkin.

Bolalar bog'chasida rasm chizish bolalarni tasviriy san'atga o'rgatishda etakchi o'rinni egallaydi va uchta turni o'z ichiga oladi: individual narsalarni chizish, syujet va dekorativ. Ularning har biri dastur materialini va ishning mazmunini belgilaydigan aniq vazifalar bilan tavsiflanadi. Rasm chizishni o'rgatishning asosiy vazifasi bolalarga atrofdagi voqelikni o'rganishga yordam berish, ularning kuzatish qobiliyatini rivojlantirish, go'zallik tuyg'usini rivojlantirish va tasvir texnikasini o'rgatishdir, shu bilan birga vizual faoliyatning asosiy vazifasi - tasvirni shakllantirishdir. bolalarning ma'lum bir yoshga mos keladigan vizual vositalardan foydalangan holda turli xil ob'ektlarning ifodali tasvirlarini yaratishda ijodiy qobiliyatlari.

O'quv faoliyatida bolalarning tasviriy san'atga qiziqishini oshirish uchun men ko'ngilochar materiallardan foydalanaman: musiqa, she'riyat, topishmoqlar, bolalar qofiyalari, o'yinlar.

Boshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalar uchun vizual faoliyatning eng qulay turi rasm chizishdir. Vizual faoliyat bolalarga ijodkorlikni o'rganish quvonchini beradi. Bu tuyg'uni bir marta boshdan kechirgan bola o'z rasmlarida o'rgangan, ko'rgan, boshdan kechirgan narsalarini aytib berishga intiladi.

Yoshroq yoshda vizual ko'nikma va malakalarni o'rgatish vazifalari birinchi o'ringa qo'yiladi. Oddiy predmetlarning asosiy belgilarini (rangi, shakli) etkazgan holda turli xil va aylana shakllari tasvirini o'rgatish. Kompozitsiya qobiliyatlarini rivojlantirish - tasvirni o'rta qog'oz varaqlariga joylashtirish, texnik mahoratni oshirish.

Chizmadagi rang eng yorqin ifoda vositalaridan biridir. Boshlang'ich maktabgacha yoshdagi bolalar allaqachon o'zlarining munosabatlarini, chizgan narsalariga bo'lgan his-tuyg'ularini ranglar orqali ifodalaydilar. Bolalarning e'tiborini tabiatdagi va atrofdagi hayotdagi gullarning go'zalligiga qaratish kerak: oq bulutlar

suzib yurgan go'zal moviy osmon, yashil archa, yashil o'tlardagi yorqin sariq momaqaymoqlar va boshqalar.

Shunday qilib, eng oddiy tasvir shakllarining konturlarini o'zlashtirib, yorqin, rang-barang ohanglardan foydalangan holda, bola atrofdagi voqelik ob'ektlari bilan o'xshashliklarni topishni o'rganadi, materiallarning tasvir imkoniyatlarini amalga oshirishni boshlaydi va boshqa ob'ektlarni tasvirlashda olingan ko'nikmalardan mustaqil ravishda foydalana boshlaydi.

Qog'oz plastmassasini turli xil vizual faoliyat turlarining sintezi deb hisoblash mumkin: modellashtirish, applikatsiya, chizish, qog'oz konstruksiyasi, kollaj. Modellashtirish va kollaj bilan qog'oz plastmassa bajarilgan ish hajmi, ishlatiladigan materialning plastikligi bilan bog'liq; qog'oz konstruksiyasi bilan - egilish, katlama, kesish orqali tekis shaklni o'zgartirish. Varaqning tekisligida qaychi va elim bilan ishlash ilovada ishlashga o'xshaydi; chizma bilan qog'oz plastikligi haqiqiy yoki xayoliy tasvir bilan bog'langan, qo'shimcha tafsilotlarni chizish. Qog'oz plastikligini o'rgatishning maqsad va vazifalari vizual faoliyatning boshqa turlari - bolalarning ijodiy qobiliyatlarini, fantaziyalarini, tasavvurlarini rivojlantirish vazifalari bilan uyg'undir, bu esa bolaning zarur bilimlari, ko'nikmalari, aqliy faoliyatisiz mumkin emas. Tasviriy faoliyatning boshqa turlarida bo'lgani kabi, bu erda (ya'ni plastmassada) ekspressivlikning asosiy vositalari quyidagilardir: shakl, rang, kompozitsiya. Qog'oz plastmassadagi tasvir turli geometrik shakllarning alohida qismlaridan yaratilgan.

Atrofimizdagi dunyodagi aksariyat ob'ektlar murakkab shaklga ega bo'lib, ular bir nechta oddiy geometrik shakllarni birlashtirish natijasida hosil bo'ladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning rasmda geometrik shakllarning dizaynini ko'rish, oddiy shakllardan tasvirni yig'ish, birlashtirish qobiliyati qog'oz plastmassalarini o'rgatishning asosidir.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. Rivojlantiruvchi til va nutq markazi nimalardan iborat?

2. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish qanday amalga oshiriladi?

3. Nutqiy faoliyatni rivojlantirish usullari nimalardan iborat?

10-BOB. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH TEXNOLOGIYALARI.

21-§.MTTning turli yosh guruhlarida jismoniy harakatlarni loyihalashtirish.

22-§.Mashg'ulotlar orasida chalg'ituvchi jismoniy harakatlarni rejalashtirish.

21-§.MTTNING TURLI YOSH GURUHLARIDA JISMONIY HARAKATLARNI LOYIHALASHTIRISH.

Maktabgacha yoshdagi bolaning motor faoliyati uning faoliyatida namoyon bo'ladi - va dunyo haqidagi birinchi g'oyalar bolaga harakatlar orqali keladi, ular qanchalik xilma-xil bo'lsa, miyaga qanchalik ko'p ma'lumot kirsam, intellektual rivojlanish shunchalik intensiv bo'ladi.

Zamonaviy ma'lumotlarga ko'ra, bolalar yosh normasida nazarda tutilganidan ko'ra ikki baravar kam harakat qilishadi. Jismoniy faollikning etarli emasligi - gipodinamiya nafaqat katta maktabgacha yoshdagi bolalarda, balki chaqaloqlarda ham qayd etiladi. Avvalo, mushak tizimi gipodinamiyadan aziyat

chekadi: mushaklarning tonusi, ish qobiliyati, chidamliligi pasayadi, mushaklarning massasi va hajmi kamayadi. Jismoniy harakatsizlik ayniqsa zaiflashgan bolalar uchun xavflidir. Ular odatda harakatdan himoyalangan, bu esa yomon holatga, tekis oyoqlarga, jismoniy rivojlanishning kechikishiga va surunkali kasalliklarga olib keladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotimizda jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlari samaradorligini oshirish usuli sifatida nostandart uskunalardan foydalangan holda rivojlanayotgan ob'ekt-fazoviy muhit ishlab chiqilgan.

Bolaning sog'lig'ini mustahkamlash, uning har tomonlama jismoniy va aqliy rivojlanishi, shuningdek, potentsial aqliy va motor qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish uchun L. S. Vygodskiyning fikriga ko'ra, bunday rivojlanayotgan sub'ekt va vosita muhitini qurish alohida rol o'ynaydi. , bolaning o'zi "haqiqiy rivojlanish zonasi" ga mos kelishi kerak zaif bola va guruhdagi eng kuchli bolaning "proksimal rivojlanish zonasi".

Rivojlanayotgan sub'ekt-fazoviy muhit kontseptsiyasi "uning ma'naviy va jismoniy rivojlanishining mazmunini funktsional modellashtiradigan bola faoliyatining moddiy ob'ektlari tizimi" deb ta'riflanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotimiz o'qituvchilari bolalarning motorli faoliyatini rivojlantirish uchun rivojlanayotgan predmetli-fazoviy muhitni yaratdilar, shu jumladan motorli faoliyatni tashkil etishning turli shakllaridan foydalangan holda noan'anaviy jihozlardan foydalanish. Guruhlarda sport burchaklarini joylashtirish maktabgacha ta'lim tizimida bolalar va kattalar hayotini tashkil etish uchun rivojlanayotgan sub'ekt-fazoviy muhitni qurish kontseptsiyasiga mos keladi. Rivojlanayotgan ob'ekt-fazoviy muhitni qurish tamoyillari kattalar va bolaning o'zaro ta'sirining shaxsiyatga yo'naltirilgan modeliga mos keladi. Bolalarning motor faolligini rivojlantirish va qattiqlashuv jarayonlarini rivojlantirish uchun predmetni rivojlantiruvchi muhit bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda quriladi.

Bolalar bilan sog'lomlashtirishda nostandart asbob-uskunalardan foydalanish, har kuni jismoniy faollik bayram bo'lishi mumkin, chunki bolalar

uchun yangi "o'yinchoqlar" har doim quvonch keltiradi, ayniqsa bola ularni onasi va dadasi bilan birga yasashi, keyin o'ynashi va o'ynashi mumkin. Agar ular zeriksa, Siz har doim yangi va qiziqarli narsalarni o'ylab topishingiz mumkin. Umuman olganda, bolalar bog'chasida jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlari ancha yuqori saviyada olib borilmoqda. O'qituvchilar "Jismoniy rivojlanish va salomatlik" bo'limi bo'yicha federal davlat ta'lim standarti talablariga, bolalar bog'chasida bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish dasturining talablariga muvofiq, Rossiya Federatsiyasi Mudofaa vazirligining "To'g'risida" gi tavsiyalariga mos keladi. ta'limning uyushgan shakllarida maksimal yuklama." O'qituvchilar bolalar bilan jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarini sifatli rejalashtiradilar, jismoniy faoliyatning turli shakllaridan foydalanadilar, nostandart jihozlardan foydalangan holda rivojlanayotgan ob'ekt-fazoviy muhitni malakali loyihalashtiradilar va ota-onalarni ushbu yo'nalishga jalb qiladilar.

Rivojlanayotgan ob'ekt-fazoviy muhit rivojlanayotgan tabiatga ega, xilma-xil, dinamik, o'zgaruvchan, ko'p funktsiyali. To'g'ri tashkil etilgan rivojlanayotgan ob'ekt-fazoviy muhit bolalarda sog'lom turmush tarzi, mustaqil harakat faoliyati asoslarini shakllantirishning muhim yo'nalishidir. Har xil turdagi tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish samaradorligiga maktabgacha yoshdagi bolalarning motor faoliyatini hissiy jihatdan boy, qiziqarli va ma'lumotli tarzda tashkil etishga yordam beradigan asbob-uskunalar va inventarlarni tayyorlash bo'yicha yuqori sifatli va puxta o'ylangan dastlabki ishlar ta'sir qiladi.

Shuning uchun bog'cha tarbiyachilari o'z qo'llari bilan yaratilgan nostandart jismoniy tarbiya jihozlaridan foydalanadilar. Bunday g'ayrioddiy sport jihozlarini bir nechta do'konda topish mumkin emas, uni o'zingiz qilishingiz mumkin. Tarbiyachining vazifasi - sport zali va guruhlarining sport burchaklari maydonini arzon, nostandart, ko'p funktsiyali uskunalar va sanitariya-gigiyena talablari va standartlariga javob beradigan inventar bilan to'ldirishdir.

Nostandart jihozlar maktabgacha yoshdagi bolalarning motorli ko'nikmalari va qobiliyatlarini shakllantirish jarayonini diversifikatsiya qilish imkonini beradi, jismoniy tarbiya, ochiq o'yinlarga qiziqishni oshirishga yordam beradi,

shuningdek, bolalarning qiziqishini, harakat qilish istagini rag'batlantiradi, quvonch va ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi.

Nostandart asbob-uskunalarni ishlab chiqarish uchun materiallar har xil va arzon, birinchi qarashda foydasiz narsalar: tiqinlar, kordonlar, plastik idishlar, chiqindi materiallar. Nostandart jihozlar bolalar faoliyatining barcha turlarida - uyushgan (jismoniy tarbiya, ertalabki mashqlar va boshqalar) va mustaqil, erkin (dam olish, individual darslar va o'yinlar) o'yin faoliyatida qo'llaniladi.

Turli xil yurish, yugurish, muvozanatda mashq qilish, tekis oyoqlarning oldini olish uchun biz kulgili o'yinchoqlardan yasalgan va aniq tuzilishga ega bo'lgan "Ertaklar yo'llari", "Ro'molchalar", "Qiziqarli doiralar"dan foydalaniladi. Ertalabki mashqlar va uyqudan keyin mashqlar paytida mashqlar keng qo'llaniladi.

Harakat funksiyalarini rivojlantirish va to'g'rilash, aqliy va mushaklarning kuchlanishini engillashtirish, ko'rish buzilishining oldini olish (artikulyatsiya va barmoq gimnastikasi, nafas olish, motorli isinish, gevşeme mashqlari, uyg'onish gimnastikasi va boshqalar) uchun turli xil gimnastika turlaridan foydalanish muhimdir.

- Barmoq gimnastikasi. U yoshlikdan individual yoki kichik guruh bilan har kuni o'qituvchi yoki nutq terapevti tomonidan amalga oshiriladi.
- Barcha bolalar, ayniqsa nutqida muammolari bo'lganlar uchun tavsiya etiladi. U har qanday qulay vaqtda, shuningdek, mashg'ulotlar paytida o'tkaziladi.
- Nafas olish mashqlari. Jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarining turli shakllarida, mashg'ulotlar paytida va uyqudan keyin jismoniy daqiqalarda: gimnastika paytida.
- Tetiklantiruvchi gimnastika. Kundalik uyqudan keyin, 5-10 daqiqa.
- O'tkazish shakli boshqacha: yotoqlarda mashqlar, keng yuvish; qovurg'ali taxtalarda yurish.

Maktabgacha ta'lim muassasasida maktabgacha yoshdagi bolalarning sog'lig'i madaniyatini shakllantirish uchun ta'lim muhitini loyihalash algoritmi

ta'limni boshqarishning turli tuzilmalari uchun o'zgarmas bo'lgan bosqichlardan iborat:

- ijtimoiy tartib;
- maktabgacha ta'lim muassasasida bolalarni farqlash darajasi;
- magistral omillarni modellashtirish;
- maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim muhitining tarkibiy qismlarini loyihalash;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda salomatlik madaniyatini shakllantirish texnologiyasini joriy etish mexanizmlarini belgilash;
- texnologiya samaradorligini tahlil qilish

Tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalar salomatligi madaniyatini shakllantirish vositasi sifatida o'yin faoliyati, loyiha faoliyati, samarali faoliyat va boshqalar tanlangan. Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yini motivatsion sohani rivojlantirish omili sifatida motivlarni tuzadi va yangi ehtiyojlar va munosabatlarni shakllantiradi. Haqiqiy motivatsion xatti-harakatlar paydo bo'ladi. O'yinda o'z-o'zini anglash shakllanadi: o'zini birlamchi anglash mavjud.

Texnologiyalar samaradorligini tahlil qilish pedagogik diagnostika asosida amalga oshiriladi. Diagnostika ma'lum bir bolaning sog'lig'iga va sog'lom turmush tarzi uchun motivatsiyaga bo'lgan munosabatining xususiyatlarini o'rganishga imkon beradi.

Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning sog'lom madaniyatini shakllantirish uchun o'quv muhitining pedagogik loyihasining tuzilishi keltirilgan.

Maktabgacha ta'lim muassasasida bolalar salomatligi madaniyatini shakllantirish uchun ta'lim muhiti quyidagi pedagogik shartlardan iborat:

- pedagogik jarayon ishtirokchilarining o'zaro ta'siri;
- mavzuni rivojlantiruvchi muhit;
- Pedagogik texnologiya.

Sog'liqni saqlash madaniyatini shakllantirish uchun turli xil pedagogik texnologiyalar qo'llaniladi, ular orasida sog'lomlashtiruvchi texnologiyalarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Salomatlikni saqlash va rag'batlantirish texnologiyasi. Bu dinamik pauzalar, sog'lomlashtirish soati (sog'lomlashtirish gimnastikasi, aromaterapiya va terapiyaning boshqa turlari; musiqiy fonda sog'lom uyqu, psixo-gimnastika, musiqiy pauza), ochiq va sport o'yinlari, barmoq bilan nafas olish tovush gimnastikasi, ko'zlar uchun gimnastikani o'z ichiga oladi. va to'g'ri holatni shakllantirish.
2. Sog'lom turmush tarziga o'rgatish texnologiyasi. Uning tarkibiga o'qituvchilar qo'llar, ko'zlar, oyoqlar va tananing boshqa qismlari uchun o'yinning o'zini o'zi massaj qilish usulini, o'yin mashg'ulotlarini, o'yin terapiyasini, dam olish usulini kiritishi mumkin. Vizual pauzalar, ko'zlarni o'z-o'zini massaj qilish, vizual gimnastika, ko'zlar uchun mashq mashqlari alohida o'rin tutadi.

Ta'lim muhitini pedagogik loyihalash natijasi maktabgacha yoshdagi bolaning sog'lig'i madaniyatining tarkibiy qismlarini shakllantirishdir:

- inson salomatligi va hayotiga ongli munosabat, salomatlik haqidagi bilim va uni asrash, himoya qilish, qo'llab-quvvatlash;
- bolaning sog'lom turmush tarzi va xavfsiz xulq-atvor muammolarini mustaqil va samarali hal qilish imkonini beradigan valeologik kompetentsiyasi;
- elementar tibbiy psixologik o'z-o'ziga yordam va yordam ko'rsatish bilan bog'liq ko'nikmalar;
- yuzaga kelgan va zaruriy vaziyatda gigienik harakatlarni qo'llash, charchoqni mustaqil ravishda oldini olish, tushunish va faoliyatning boshqa turiga o'tish istagi, statikani faol harakatlarga o'zgartirish qobiliyati;
- o'zi, tanasi va organizmi haqida taqdim etilgan tizimning mavjudligi;
- o'z shaxsiyatini anglash, o'zini qadrlash tuyg'usining namoyon bo'lishi, o'ziga va boshqalarga muhabbat va boshqalar.

Atrof-muhit, madaniyatshunoslik va faoliyatning innovatsion yondashuvlari asosida madaniyat katta dunyo maktabgacha yoshdagi bolalar imkoniyatida salomatlikni shakllantirish maqsadida ta'lim muhiti adabiyoti loyihasini ishlab chiqdi, bu esa quyidagi rejalashtirishni o'z ichiga oladi. va pedagogik shartlar:

- pedagogik kognitiv jarayon ishtirokchilari farzandlarining o‘zaro munosabati;
- xavfsizlik muhitini rivojlantiruvchi mavzu;
- Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda madaniyatning hayotiy xavfsizligini pasaytirish uchun butun madaniyatni shakllantirishning pedagogik, texnologiyasi.
- pedagogik kognitiv jarayon ishtirokchilari farzandlarining o‘zaro munosabati;
- xavfsizlik muhitini rivojlantiruvchi mavzu;
- Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda madaniyatning hayotiy xavfsizligini pasaytirish uchun butun madaniyatni shakllantirishning pedagogik, texnologiyasi.

22-§.MASHG’ULOTLAR ORASIDA CHALG’ITUVCHI JISMONIY HARAKATLARNI REJALASHTIRISH.

Jismoniy tarbiyaning asosiy vositalari:

- ✓ gigienik omillar (rejim, ratsional ovqatlanish, gigienik muhit, kiyim-kechak, madaniy-gigiyenik ko'nikmalarni shakllantirish);
- ✓ tabiatning tabiiy kuchlari (tanani chiniqtirish va mustahkamlash uchun);
- ✓ jismoniy mashqlar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy mashqlarning bir nechta guruhlarini o'zlashtiradilar:

- ✓ asosiy harakatlar (yurish, yugurish, sakrash, toqqa chiqish, uloqtirish, muvozanatni saqlash mashqlari);
- ✓ umumiy rivojlanish mashqlari, qurish va qayta qurish;
- ✓ sport mashqlari (yozda: suzish, velosiped, skuter, rollerda uchish; qishda: chang'i, konkida uchish, chanada uchish, muz yo'llarida sirpanish);
- ✓ ochiq o'yinlar (syujetli, syujetsiz, sport elementlari bilan o'yinlar);
- ✓ boshlang'ich turizm (yozgi va qish mavsumida saytdan tashqarida uzoq yurish shaklida piyoda, chang'ida, velosipedda yurish).

Har kuni bolalar bir necha marta turli jismoniy mashqlarni bajaradilar.

Jismoniy tarbiya mazmunini o'zlashtirish turli ish shakllarida amalga oshiriladi. Bolalar tomonidan eng murakkab jismoniy mashqlarni tizimli rivojlantirishning asosiy shakli jismoniy tarbiyadir. Darsning ma'lum bir tuzilishi optimal jismoniy, intellektual va hissiy stressni ta'minlash zarurati bilan bog'liq, ya'ni mashg'ulot effektini sog'liq xavfsizligi bilan birlashtiradiganlar. Har bir dars uch qismdan iborat bo'lishi kerak:

- kirish yoki kirish-tayyorgarlik, qism - tanani stressga tayyorlash uchun isinish, darsga o'rnatish;
- asosiy, uning davomida asosiy vazifalar majmuasi hal qilinadi;
- yakuniy, uning maqsadi yurak urishi va nafas olishni tiklashdir.

Bolalar bog'chasining pedagogik jarayonida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining bir necha turlari mavjud.

1. Ta'lim va tarbiya xarakteridagi kasb. Kirish qismi: yurishning turli turlari va usullari, kosmosda orientatsiyani rivojlantirish uchun burg'ulash mashqlari, isinish yugurish; asosiy qism: umumiy rivojlanish mashqlari, asosiy harakatlar, katta harakatchanlik o'yini; Yakuniy qism: kam harakatchanlik o'yini, nafas olish mashqlari.
2. Syujet. Tarkib syujet bilan organik ravishda birlashtirilgan jismoniy mashqlarni o'z ichiga oladi.
3. O'yin. Kirish qismi: o'rtacha harakatchanlik o'yini; Asosiy qism: Har xil turdagi harakatlar bilan 2-3 ochiq o'yin (yuqori harakatchanlikning oxirgi o'yini); Yakuniy qism: harakatsiz o'yin.
4. Tematik. Jismoniy mashqlarning bir turi bilan mashg'ul bo'lish: chang'i, konkida uchish, suzish.
5. Kompleks. Bunday darsga nutqni rivojlantirish elementlari, matematik tasavvurlarni shakllantirish va boshqalar kiradi (ular sinflarning birinchi yoki uchinchi turlari bo'yicha qurilgan, lekin dasturning boshqa bo'limlaridan harakatlar orqali hal qilinadigan vazifalarni kiritish bilan).).
6. Nazorat va hisob. Darsning birinchi (kirish) va uchinchi (yakuniy) qismlarini qisqartirish, asosiy harakatlar uchun vaqtni oshirish, umumiy rivojlantiruvchi

mashqlarni qisqartirish mumkin. Bolalarning asosiy harakatlarni o'zlashtirishi haqida ma'lumot olish uchun chorak, yil oxirida o'tkaziladi.

Barcha yoshdagi bolalarning mustaqil motorli faoliyati ularning umumiy motor faolligining kamida $2/3$ qismini tashkil qilishi kerak.

Mustaqil vosita faoliyati jarayonida har xil turdagi harakatlar va usullarni, turli o'yinchoqlar, yordamchi vositalar bilan mashqlarni ta'minlash muhimdir. Ushbu faoliyatni boshqarish majburiy ravishda jismoniy madaniyat va o'yin muhitini tashkil qilishni ta'minlaydi (harakatlanish uchun etarli joy, to'g'ri miqdor, xilma-xillik, imtiyozlarning o'zgaruvchanligi); kundalik rejimda ertalab, mashg'ulotlardan oldin va ular orasida, sayrda, uyqudan keyin, kechqurun mustaqil motorli faoliyat uchun vaqtni belgilash; o'qituvchining har bir bolaning motor faolligining individual darajasini hisobga olgan holda, bolalarning harakatlarini faollashtirishning maxsus vositachilik usullariga ega bo'lishi.

Jismoniy tarbiya daqiqalari va jismoniy madaniyat pauzalari bolalarning faol dam olish shakllari bo'lib, charchoqni ketkazadi va bolalarning tafakkurini faollashtiradi, aqliy faoliyatini oshiradi.

Yurish bolalarning motor tajribasini boyitish, harakatga bo'lgan ehtiyojni qondirishga qaratilgan. Dvigatel faolligi yurish davomiyligining kamida 70% bo'lishi kerak. Yurish vaqtida asosiy harakatlar, sport mashqlari, turli yordamchi vositalar va motorli o'yinchoqlar bilan ochiq o'yinlar tashkil etiladi, bolalarning kichik guruhlarida bilan individual ish olib boriladi. Shaharlarda bolalar bog'chasidan tashqarida park hududiga yurish foydalidir. Motor faoliyati ham tabiatni kuzatish va hayajonli ishlarga kiradi. Zamonaviy pedagogik jarayonda maxsus rejalashtirilgan va o'z-o'zidan paydo bo'ladigan ta'lim vaziyatlari ortib borayotgan o'rinni egallaydi. Bunday vaziyatlarda vosita faoliyatini boshqa ta'lim sohalari bilan birlashtirish foydalidir.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

1. MTTning turli yosh guruhlarida jismoniy harakatlarni loyihalashtirish nimalardan iborat?

2. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish qanday amalga oshiriladi?

3. Mashg'ulotlar orasida chalg'ituvchi jismoniy harakatlarni rejalashtirish nimalardan iborat?

11-BOB. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

23-§. Pedagogik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlari.

24-§. Ta'lim jarayonida testlardan foydalanish.

23-§. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

Pedagogik texnologiya - bu qo'yilgan ta'lim maqsadlariga muvaffaqiyatli erishish imkonini beradigan nazariy asoslangan o'quv va tarbiya jarayonlarini takrorlash vositalari va usullari to'plami. Pedagogik texnologiya tegishli ilmiy dizaynni nazarda tutadi, unda bu maqsadlar aniq belgilangan va erishilgan natijalarni yakuniy baholashni ob'ektiv bosqichma-bosqich o'lchash imkoniyati saqlanib qoladi. Yechilmagan pedagogik muammolarning ko'pligi va ularni hal qilish yo'llarini izlash ta'lim, rivojlanish va tarbiya maqsadlariga erishishga qaratilgan aniq pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqishga olib keldi. Ularning barchasi qo'llash sohasiga xosdir.

Moslashuvchan ta'lim texnologiyasi

Moslashuvchan ta'lim texnologiyasini ta'lim jarayoniga A.S. Granitskaya. Texnologiyani yaratish bir qator pedagogik muammolar va butun o'quv jarayonining ham, bitta darsning ham ideallashtirilgan imkoniyatlaridan foydalanish istagi bilan bog'liq. Ular orasida texnologiya muallifi quyidagilarni ta'kidlaydi:

- individual talabalar bilan suhbatlashganda, qolganlari deyarli ishga kiritilmaydi;
- daftarlarni tekshirishda - katta vaqtni behuda sarflash va talabaning baholashga qiziqishi;

- o'quvchilarning darsda bekorchiliklari, o'zini tinglayotgandek qilishlari, yolg'on gapirish odati;
- muntazam mustaqil ishlar bajarilmaydi;
- talabalar faoliyati natijalarini nazorat qilishning pastligi;
- yomon teskari aloqa;

- uzluksiz nazorat (yozma topshiriqlar) asosan baholash funktsiyasini bajaradi;
- dars jarayonida o'quvchilarning individual xususiyatlariga moslashish imkoniyati yetarli emas;
- hamma ham uy vazifasini bajarmaydi, shuning uchun dars o'tish qiyin, dasturni tugatmaslikdan qo'rqish, o'rtacha darajaga yo'naltirish, qolganlari esa zaif, kuchlimi? ..

Texnologiyaning maqsadi - mustaqil ishlash texnikasi, o'z-o'zini nazorat qilish, tadqiqot faoliyati usullarini o'rgatish; mustaqil ishlash, bilim olish malakalarini rivojlantirish va takomillashtirishda va shu asosda v. talaba intellektini shakllantirish; ta'lim jarayonini o'quvchilarning individual xususiyatlariga maksimal darajada moslashtirishda.

Texnologiyaning asosiy mohiyati o'qituvchining bir vaqtda ishlashidir:

- barcha talabalarning mustaqil ishlarini boshqarish;
- individual maktab o'quvchilari bilan ishlash - yakka tartibda;
- bolalarning individual xususiyatlari va imkoniyatlarini hisobga olish va amalga oshirish;
- har bir kishining individual mustaqil ishiga maksimal darajada jalb etilishi.

Ayni paytda maktabgacha ta'lim muassasalarining pedagogik jamoalari o'z faoliyatiga innovatsion texnologiyalarni jadal joriy etmoqda. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasasi o'qituvchilarining asosiy vazifasi bolalar bilan ishlashni tashkil etish usullari va shakllarini, maktabgacha ta'limning Federal davlat ta'lim standartiga eng mos keladigan innovatsion pedagogik texnologiyalarni tanlashdir.

Maktabgacha ta'limdagi zamonaviy pedagogik texnologiyalar maktabgacha ta'limning davlat standartlarini amalga oshirishga qaratilgan.

Maktabgacha ta'lim tizimidagi samarali zamonaviy ta'lim texnologiyalari qatoriga quyidagilar kiradi:

- ❖ salomatlikni tejaydigan texnologiyalar;
- ❖ loyiha faoliyati texnologiyasi ("Loyihalar usuli");
- ❖ tadqiqot texnologiyasi;
- ❖ o'yin texnologiyasi;
- ❖ axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- ❖ shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar;
- ❖ portfel texnologiyasi;
- ❖ TRIZ texnologiyasi;
- ❖ ijtimoiy-o'yin o'yin texnologiyalari va boshqalar.

1. Salomatlikni tejaydigan texnologiyalar

Maqsad: bolaga sog'lig'ini saqlash, unda sog'lom turmush tarzi uchun zarur bilim, ko'nikma va odatlarni rivojlantirish imkoniyatini berish.

Sog'likni tejaydigan pedagogik texnologiyalar o'qituvchining bolaning sog'lig'iga turli darajadagi - axborot, psixologik, bioenergetik ta'sirining barcha jihatlarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy sharoitda insonning rivojlanishi uning sog'lig'ini shakllantirish tizimini yaratmasdan mumkin emas. Sog'liqni saqlashni tejaydigan pedagogik texnologiyalarni tanlash maktabgacha ta'lim muassasasida amalga oshirilayotgan asosiy ta'lim dasturiga, maktabgacha ta'lim muassasasining o'ziga xos sharoitlariga, o'qituvchilarning kasbiy malakasiga, bolalar salomatligi ko'rsatkichlariga va boshqalarga bog'liq.

Sog'liqni saqlashni tejaydigan texnologiyalarning quyidagi tasnifi mavjud (maktabgacha ta'limga nisbatan):

- tibbiy-profilaktika (tibbiyot xodimlarining rahbarligi ostida tibbiy talablar va standartlarga muvofiq bolalar salomatligini saqlash va mustahkamlashni ta'minlash, tibbiy vositalardan foydalanish - maktabgacha yoshdagi bolalarning sog'lig'i monitoringini tashkil etish texnologiyalari, bolalarning

ovqatlanishini kuzatish, profilaktika choralari. , maktabgacha ta'lim muassasalarida salomatlik tejaydigan muhit);

- jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish (bolaning jismoniy rivojlanishi va sog'lig'ini mustahkamlashga qaratilgan - jismoniy fazilatlarni rivojlantirish texnologiyalari, chiniqtirish, nafas olish mashqlari va boshqalar);
- bolaning ijtimoiy-psixologik farovonligini ta'minlash (bolaning ruhiy va ijtimoiy salomatligini ta'minlash va bolalar bog'chasi va oilada tengdoshlari va kattalar bilan muloqot qilish jarayonida bolaning hissiy qulayligi va ijobiy psixologik farovonligini ta'minlashga qaratilgan); maktabgacha ta'lim muassasalarining pedagogik jarayonida bolaning rivojlanishini psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash texnologiyalari);
- tarbiyaviy (maktabgacha yoshdagi bolalarda salomatlik madaniyatini tarbiyalash, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va tarbiya);
- sog'lom turmush tarzini o'rgatish (jismoniy tarbiyadan foydalanish texnologiyalari, kommunikativ o'yinlar, "Futbol darslari" turkumidagi mashg'ulotlar tizimi, muammoli o'yinlar (o'yin mashg'ulotlari, o'yin terapiyasi), o'z-o'zini massaj qilish); tuzatish (art-terapiya, musiqiy ta'sir texnologiyasi, ertak terapiyasi, psixo-gimnastika va boshqalar).

Sog'likni tejaydigan pedagogik texnologiyalar qatoriga, shuningdek, pedagogik maqsadlarga erishish uchun foydalaniladigan barcha shaxsiy instrumental va uslubiy vositalarning tizim to'plami va ishlash tartibi tushuniladigan faol hissiy-rivojlanayotgan muhitning pedagogik texnologiyasini kiritish kerak.

2. Loyiha faoliyati texnologiyalari

Maqsad: bolalarni shaxslararo o'zaro ta'sir doirasiga kiritish orqali ijtimoiy va shaxsiy tajribani rivojlantirish va boyitish.

So'nggi o'n yillikda "loyiha" atamasi ta'lim sohasidagi mutaxassislar tomonidan turli iboralarda tobora ko'proq foydalanilmoqda: boshqaruv loyihasi, uslubiy loyiha, innovatsion loyiha va boshqalar.

Loyihalarga bunday e'tibor, birinchi navbatda, loyiha doimo aniq natijaga erishishga qaratilganligi va loyiha faoliyati har doim samarali bo'lishi bilan izohlanadi.

Dizayn (lotincha proectus - oldinga tashlangan) - kelajakni oldindan ko'rish, uning ideal qiyofasini yaratish, muayyan g'oyalarni amalga oshirish va amalga oshirish oqibatlarini baholash bilan bog'liq bo'lgan inson faoliyatining noyob turlaridan biri. Slobodchikovning fikriga ko'ra, dizayn - bu nima bo'lishi kerakligini oldindan ko'rishni va amalga oshirish jarayonlarini bir vaqtning o'zida joylashtirishni sintez qiladigan faoliyat. Birinchi moment harakatning ideal xarakterini va uning kelajakda biror narsaning paydo bo'lishiga (shakllanishiga) qaratilganligini ta'kidlaydi. Ikkinchisi - ideal bashorat va amalga oshirishning o'zaro bog'liq jarayonlarini qo'llash - bu faoliyat real jarayonlarga asoslanganligini va hozirgi vaziyatdan istalgan kelajak holatiga o'tish bilan bog'liqligini ko'rsatadi.

Shunday qilib, dizayn ikki turdagi faoliyatni o'z ichiga oladi: aqliy faoliyat (nima bo'lishi kerakligi haqida o'ylash) va hayotiy faoliyat (amalga oshirish jarayonlarini bir vaqtning o'zida joylashtirish).

Dizayn bir qator aniq ishlarni bajarishni o'z ichiga oladi: muammoni aniqlash, kontseptsiyalash, dasturlash, rejalashtirish, yangi amaliyotlarni loyihalash, loyiha natijalarini aks ettirish va tekshirish.

Umumjahon ta'lim faoliyatini rivojlantirish muammolarini hal qilishda ishning loyiha shakllariga katta ahamiyat beriladi, bunda ma'lum bir muammoga (vazifaga) e'tibor qaratishdan tashqari, ma'lum bir mahsulotni yaratish, fanlararo aloqalar, nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish, hamkorlikda rejalashtirish. o'qituvchi va o'quvchilarning faoliyati ta'minlanadi.

Muammoni hal qilish yoki mahsulotni yaratish uchun zarur bo'lgan aniq ma'lumot yoki bilimlarni talabalarining o'zlari topishlari kerak. Shu bilan birga, o'qituvchining roli o'zgaradi - u bilimlarni o'zlashtirish jarayonida haqiqiy hamkorlikka o'tishga hissa qo'shadigan talabalar bilan birgalikdagi ishning haqiqiy tashkilotchisiga aylanadi.

Talabalarni loyiha faoliyatiga jalb qilishda o'qituvchi shuni yodda tutishi kerakki, loyiha o'qituvchi va talabalarning birgalikdagi faoliyatini tashkil etish shakli, maqsadga erishishga qaratilgan aniq ketma-ketlikda texnika va harakatlar to'plamidir - muammoni hal qilish. talabalar uchun muhim bo'lgan va ma'lum bir yakuniy mahsulot shaklida ishlab chiqilgan muayyan muammo.

Loyiha tasnifi:

- dominant usulga ko'ra: tadqiqot, axborot, ijodiy, o'yin, sarguzasht, amaliyotga yo'naltirilgan;
- mazmun mohiyatiga ko'ra: bola va uning oilasi, bola va tabiat, bola va inson tomonidan yaratilgan dunyo, bola, jamiyat va uning madaniy qadriyatlarini o'z ichiga oladi;
- bolaning loyihada ishtirok etish xususiyatiga ko'ra: g'oyaning paydo bo'lishidan to natijaga qadar buyurtmachi, ekspert, ijrochi, ishtirokchi;
- aloqalar xarakteri bo'yicha: bir yosh guruhida, boshqa yosh guruhida, maktabgacha ta'lim muassasasida, oila, madaniyat muassasalari, jamoat tashkilotlari bilan aloqada (ochiq loyiha) amalga oshiriladi;
- ishtirokchilar soni bo'yicha: individual, juftlik, guruh, frontal;
- davomiyligi bo'yicha: qisqa muddatli, o'rta muddatli, uzoq muddatli.

Loyiha faoliyatining bosqichlari.

1-bosqich ("Dizayn kontseptsiyasini ishlab chiqish").

1-bosqich doirasidagi asosiy ish turlari: loyiha g'oyasini dastlabki muhokama qilish, muammoni aniqlash, maqsadni shakllantirish, vazifani belgilash, faoliyat natijasi va mahsulini aniqlash, ish rejasini ishlab chiqish.

2-bosqich natijalari: loyiha faoliyati jarayonida natija va mahsulot (lar) olindi.

3-bosqich ("Loyiha faoliyati natijalarini sarhisob qilish").

3-bosqich doirasidagi asosiy ish turlari: loyiha bilan taqdimot, o'quvchilar tomonidan bajarilgan ishlarni o'z-o'zini baholash va o'zaro baholash, ularni aks ettirish, loyihani portfelga joylashtirish.

3-bosqich natijalari: loyiha bo'yicha ishlarni yakunlash; o'quvchilar tomonidan loyiha faoliyati uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni egallash (takomillashtirish);

talablari maktabgacha ta'limning Federal davlat ta'lim standartida belgilangan yangi ta'lim natijalariga yaqinlashish.

Faoliyat natijalari: o'quvchilarning o'z resurslari va jamiyat resurslarini birgalikda tashkil etish orqali muammolarni mustaqil hal qilishga tayyorlik darajasini oshirish.

Resurs ta'minoti: ta'lim muassasasining ijtimoiy-madaniy muhiti resurslari.

“Loyiha usuli” umumta'lim tizimida joriy etilayotgan yetakchi texnologiyalardan biri sifatida maktabgacha ta'limda qo'llanilganda o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu bolalarning mustaqil ishini tashkil etish bilan bog'liq qiyinchiliklarni o'z ichiga olgan maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlariga bog'liq.

3. Tadqiqot texnologiyasi

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi tadqiqot faoliyatining maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarning tadqiqot turidagi fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdir. Shuni ta'kidlash kerakki, maktabgacha ta'lim tizimida tadqiqot faoliyati ko'pincha tajriba va tajribalar bilan bog'liq.

Tadqiqot faoliyatini tashkil etish usullari va usullari:

- evristik suhbatlar;
- muammoli xarakterdagi muammolarni qo'yish va hal qilish;
- kuzatishlar;
- modellashtirish (jonsiz tabiatdagi o'zgarishlar haqida modellar yaratish);
- tajribalar;
- natijalarni aniqlash: kuzatishlar, tajribalar, tajribalar, mehnat faoliyati;
- tabiatning ranglari, tovushlari, hidlari va tasvirlariga "cho'milish";
- tabiat tovushlari va tovushlariga taqlid qilish;
- badiiy so'zdan foydalanish;
- didaktik o'yinlar, o'quv o'yinlari va ijodiy rivojlanuvchi vaziyatlar;
- mehnat topshiriqlari, harakatlar.

Tadqiqot faoliyati mazmuni

Tajribalar (tajriba): moddalarning holati va o'zgarishi; havo, suv harakati; tuproq va minerallarning xossalari; o'simliklarning yashash sharoitlari va boshqalar.

Yig'ish (tasniflash ishi): o'simlik turlari; Hayvonlarning turlari; qurilish inshootlari turlari; transport turlari; kasblar va boshqalar.

Xaritada sayohat: dunyoning tomonlari; er relyeflari; tabiiy landshaftlar va ularning aholisi; dunyo qismlari, ularning tabiiy va madaniy "belgilari" - ramzlar va boshqalar.

"Vaqt daryosi" bo'ylab sayohat: insoniyatning o'tmishi va buguni (tarixiy vaqt) moddiy tsivilizatsiya "belgilari" (masalan, Misr - piramidalar), uy-joy va obodonlashtirish tarixi va boshqalar.

4. O'yin texnologiyasi

Maqsad: bolalarning dunyoqarashini kengaytirish, mustaqillikni, hamkorlikni, muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish; jamiyatning me'yorlari va qadriyatlarini bilan tanishish, atrof-muhit sharoitlariga moslashish.

O'quv o'yinlarining tasnifi:

- faoliyat turlari bo'yicha (jismoniy, intellektual, mehnat, ijtimoiy, psixologik);
- pedagogik jarayonning tabiati bo'yicha (o'qitish, o'qitish, kognitiv, o'qitish, nazorat qilish, kognitiv, rivojlantiruvchi, reproduktiv, ijodiy, kommunikativ va boshqalar);
- o'yin uslubiga ko'ra (syujet, rolli o'yin, biznes, simulyatsiya va boshqalar);
- o'yin muhitiga ko'ra (ob'ektli va ob'ektsiz, ish stoli, ichki, tashqi, kompyuter va boshqalar).

O'yin texnologiyasi bo'yicha darslarning o'ziga xos xususiyati o'quvchilarni hayotiy muammolar va haqiqiy qiyinchiliklarni hal qilishga tayyorlashdir. O'yinda ishtirok etish qobiliyati yoshga bog'liq emas, lekin o'yinlarni o'tkazish metodologiyasining mazmuni va xususiyatlari yoshga bog'liq.

O'yin texnologiyalari bolalarga o'zlarini haqiqiy vaziyatda his qilishlariga, hayotda qaror qabul qilishga tayyorlanishlariga yordam beradi.

O'yin texnologiyasi quyidagi bosqichlardan iborat:

1. Tayyorgarlik bosqichi (ta'lim maqsadini aniqlash, o'rganilayotgan muammoni tavsiflash, o'yinni o'tkazish rejasini va umumiy tavsifini tuzish, stsenariyni ishlab chiqish, aktyorlarni joylashtirish, shart va qoidalarni kelishish, maslahatlashuvlar).

2. O'tkazish bosqichi (to'g'ridan-to'g'ri o'yin jarayoni: guruhlarning chiqishlari, muhokamalar, natijalarni himoya qilish, tekshirish).

3. Natijalarni tahlil qilish va muhokama qilish bosqichi (tahlil, fikrlash, baholash, o'z-o'zini baholash, xulosalar, umumlashtirish, tavsiyalar).

5. Ixtirochilik masalalarini yechish texnologiyasi

Maqsad: bir tomondan, fikrlashning moslashuvchanlik, harakatchanlik, izchillik, dialektik kabi fazilatlarini rivojlantirish; ikkinchi tomondan, qidiruv faoliyati, yangilikka intilish; nutq va ijodkorlik.

TRIZ(**Технология решения изобретательских задач**) nazariyasi 1940-yillarning oxirida paydo bo'lgan. Bu ajoyib texnologiyani fantast yozuvchi G.S. Altshuller, ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyalarini (TRIZ) nomladi. U 1987 yilda maktabgacha tarbiya dunyosiga kirdi. Nazariya barcha tizimlar ob'ektiv qonuniyatlar tufayli, qarama-qarshiliklarni bartaraf etish orqali vujudga keladi, degan fikrga asoslanardi. Akademik N. Amosov ta'kidlaganidek: "Ishonchim komilki, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan to'g'ri tashkil etilgan ish butun bir xalqning intellektual salohiyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin".

Ushbu texnologiyadan foydalangan holda, o'qituvchi bolani fikrlaydigan shaxs pozitsiyasiga qo'yadigan noan'anaviy ish shakllaridan foydalanadi.

Ushbu texnologiyadan foydalangan holda bolalar bilan ishlashda asosiy mezon materialni taqdim etishda va murakkab ko'rinadigan vaziyatni shakllantirishda aniqlik va soddalikdir. Ertaklar, o'yinlar, kundalik vaziyatlar - bu bola uning oldida paydo bo'lgan muammolarga TRIZ echimlarini qo'llashni o'rganadigan muhit.

So'nggi o'n yilliklar shuni ko'rsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarga moslashtirilgan TRIZ texnologiyasi bolaning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish g'oyasiga ishtiyoqli ko'plab o'qituvchilar uchun qiziqarli bo'lib qoldi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun barcha TRIZ mashg'ulotlari o'ynoqi tarzda o'tkaziladi. Shu bilan birga, har bir o'yin, har bir topshiriq ko'rgazmali material bilan birga bo'lishi kerak.

TRIZ-dan foydalanishda bolalar va kattalar o'rtasidagi aloqa ma'lum printsiplarga asoslanishi kerak:

- O'yin texnologiyalari bolalar bog'chasining ta'lim va tarbiya ishlarining barcha jihatlari va uning asosiy vazifalarini hal qilish bilan chambarchas bog'liq. Ba'zi zamonaviy ta'lim dasturlari xalq o'yinlarini bolalarning xatti-harakatlarini pedagogik tuzatish vositasi sifatida qo'llashni taklif qiladi.
- bolalar javob berganda, ular diqqat bilan tinglashlari, yangi g'oyaga qoyil qolishlari kerak;
- bolani salbiy baholash va tanqid qilishning yo'qligi;
- odatiy baholovchi so'zlar sinonimlar bilan almashtiriladi va suyultiriladi, masalan, "to'g'ri" so'zini emas, balki "ajoyib", "ajoyib", "qiziqarli yechim", "g'ayrioddiy yondashuv" so'zlarini ishlatish;
- kattalarga e'tiroz bildirmoqchi bo'lgan bolani qo'llab-quvvatlash, bu urinishlarni to'xtatmaslik, aksincha, uni isbotlashga, e'tiroz bildirishga, bahslashishga, o'z nuqtai nazarini himoya qilishga o'rgatish muhimdir;
- xatolardan qo'rqmaslik, balki ularni muammoning yechimiga boshqa tomondan qarash uchun qilish;
- bolalar va o'qituvchi o'rtasidagi muloqot faqat ijobiy taassurotlar bilan birga bo'lishi kerak: yangi kashfiyot quvonchi, ijodkorlik, o'z ahamiyatini anglash;
- bolani o'yin va tadbirlarda faol ishtirok etishga undash.

Ushbu tamoyillardan foydalanish bolalikni g'alabalar va quvonch bilan to'ldiradi! Eng muhimi, bolaning e'tiborini qiziqarli narsalarga qaratish, dunyodagi hamma narsani tushuntirishga va uni tayyor berishga harakat qilmaslik, vaziyatga tez-tez turli tomonlardan qarash, "yomon" ning yaxshi tomonlarini topishdir. va "yaxshi" dagi yomon, birgalikda o'ylang, tajribalar o'tkazing, lekin natijalarni to'liq tushuntirishga harakat qilmang - boshqacha qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda barcha ko'rinishlarda qiziqishni rivojlantirish.

TRIZ darslari har doim bo'lishi kerak: qiziqarli, sirli, xayrixoh, axloqiy, tushunarli; hozir va keyin shaxsan foydali; qiziqarli, hissiy hayotiy vaziyatlarni hal qilish, ishni tez sur'atlar bilan, xilma-xil, takrorlanmasdan, ko'p sonli taqqoslash va qarama-qarshiliklar bilan, bolaning shaxsiyati va uning mustaqilligiga katta hurmat bilan qurish kerak.

Ushbu texnikaning asoschisining o'zi aytganidek: "TRIZ - bu aniq hisoblash, mantiq va sezgi birlashtirgan yangi narsalarni yaratishning boshqariladigan jarayoni."

Ko'pincha o'qituvchi allaqachon TRIZ yordamida darslarni o'tkazmoqda, hatto buni bilmasdan, chunki. bu texnologiya ko'pincha ijodiy o'qituvchilar tomonidan intuitiv ravishda qo'llaniladi.

Bo'lmasligi kerak: dahshatli hikoyalar, ahmoqlik, qo'pollik. Qulay o'rganish tamoyiliga rioya qilish kerak, tushunish muhiti va muloqot quvonchini yaratish kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun TRIZ texnologiyasi bolalar rivojlanishida qo'llaniladigan juda ko'p turli xil o'qitish usullari va usullariga ega. Masalan, agglyutinatsiya, giperbolizatsiya, aksentatsiya va boshqalar. Bularning barchasi o'quv mashg'ulotlarini darsdan farqli ravishda qiziqarli tarzda o'tkazishga imkon beradi. Bunday usullar bolalar tomonidan olingan ma'lumotlarni kuchli assimilyatsiya qilish va tizimlashtirishni ta'minlaydi. Bunday mashg'ulotlar davomida bolaning tafakkuri rag'batlantiriladi, shuningdek, bolalar tasavvuri va fantaziyasi yordamida ijodiy shaxsni har tomonlama kamol toptiradi.

6. Texnologiya portfeli

Portfel - bu bolaning turli xil faoliyatdagi shaxsiy yutuqlari, uning muvaffaqiyatlari, ijobiy his-tuyg'ulari, hayotining yoqimli daqiqalarini yana bir bor qayta tiklash imkoniyatining cho'chqachilik banki, bu bolaning rivojlanish yo'lining bir turi.

Portfelning bir qator xususiyatlari mavjud:

- diagnostika (ma'lum vaqt davomida o'zgarishlar va o'sishni tuzatadi),
- informatsion (bajarilgan ishlarning butun doirasini ochib beradi),
- reyting (bolaning ko'nikma va qobiliyatlari doirasini ko'rsatadi) va boshqalar.

Portfel yaratish jarayoni pedagogik texnologiyaning bir turi hisoblanadi. Portfel variantlari juda ko'p. Bo'limlarning mazmuni maktabgacha tarbiyachining imkoniyatlari va yutuqlariga muvofiq asta-sekin to'ldiriladi.

7. Ta'limiy sayohat texnologiyasi

Maktabgacha ta'limning davlat ta'lim standartini amalga oshirishning samarali texnologiyalaridan biri ta'lim sayohati texnologiyasi bo'lishi mumkin. Ilmiy-metodik adabiyotlarda o'quv sayohati usul va texnologiya sifatida qaraladi.

Pedagogik uslub nuqtai nazaridan, ta'lim sayohati atrofdagi dunyo ob'ektlarini "de-ob'ektivlashtirish" - madaniy ma'nolarni, ma'nolarni, tasvirlarni aniqlash orqali atrof-muhitni shaxsning rivojlanishi uchun muhitga aylantirishga qaratilgan. ularda singib ketgan va insonning dunyoqarashi va dunyoqarashining in'ikosi bo'lgan.

Ta'lim sayohati texnologiyasi kosmosdagi haqiqiy harakatni madaniy makonlarning rivojlanishi bilan uyg'unlashtirishga qodir bo'lgan dunyoni o'rganishning maxsus shakli sifatida qaraladi.

Ta'lim sayohati texnologiyasining nazariy g'oyalarini L.S.ning asarlarida topish mumkin. Vygotskiy (madaniyatning ramziy tabiati), S. Gessen (uch bosqichli ta'lim tizimi, begona muhitda o'zini o'zi bilish shakli sifatida ta'lim sayohati); J.Dyui (bolaning kognitiv faoliyati shakllari: tadqiqot, kommunikativ, faol, loyihaga asoslangan ta'limga asoslangan yondashuv).

Ta'lim sayohatlari tarixi antik davrga borib taqaladi. Yunon va Rim aristokratiyasi olimlarining sayohatlari tavsiflari ma'lum; O'rta asrlarda Evropada sayohatchi olimlar bir kampusdan boshqasiga ko'chib, bilimga ega bo'lishdi. Buyuk Pyotr davridagi Rossiyada ta'lim "suverenning xizmatkorlari" ning chet elga sayohatini amalga oshirdi.

8. O'quvchilarga yo'naltirilgan texnologiyalar

O'quvchilarga yo'naltirilgan texnologiyalar maktabgacha ta'limning butun tizimining markazida bola shaxsini qo'yadi, oilada va maktabgacha ta'lim muassasasida qulay sharoitlarni ta'minlaydi, uning rivojlanishi uchun nizosiz va xavfsiz sharoitlar, mavjud tabiiy imkoniyatlarni ro'yobga chiqaradi.

Talabalarga yo'naltirilgan texnologiya yangi ta'lim dasturlari mazmuni talablariga javob beradigan rivojlanayotgan sharoitda amalga oshiriladi.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar doirasida mustaqil yo'nalishlar:

- maktabgacha ta'lim muassasasi sharoitlariga moslashish davrida sog'lig'i yomon bo'lgan bolaga yordam berishga qaratilgan gumanistik mohiyati, psixologik va terapevtik yo'nalishi bilan ajralib turadigan insonparvarlik-shaxsiy texnologiyalar.
- Psixologik tushirish uchun xonalar mavjud bo'lgan yangi maktabgacha ta'lim muassasalarida ushbu texnologiyani joriy qilish yaxshidir - bu yumshoq mebellar, xonani bezatgan ko'plab o'simliklar, individual o'yinlarni targ'ib qiluvchi o'yinchoqlar, individual darslar uchun jihozlar. Musiqa va sport zallari, parvarishlash xonalari (kasallikdan keyin), maktabgacha yoshdagi bolaning ekologik rivojlanishi va samarali mashg'ulotlar uchun xona, bu erda bolalar qiziqadigan faoliyatni tanlashlari mumkin.

Hamkorlik texnologiyasi maktabgacha ta'limni demokratlashtirish, o'qituvchi va bola o'rtasidagi munosabatlarda tenglik, "Kattalar - bola" munosabatlari tizimida sheriklik tamoyilini amalga oshiradi. O'qituvchi va bolalar rivojlanayotgan muhit uchun sharoit yaratadilar, qo'llanmalar, o'yinchoqlar, bayramlar uchun sovg'alar tayyorlaydilar. Ular birgalikda turli xil ijodiy faoliyatni (o'yinlar, ish, kontsertlar, bayramlar, o'yin-kulgilar) belgilaydilar.

9.Ijtimoiy o'yin texnologiyalari

Ijtimoiy-o'yin texnologiyasi bolaning tengdoshlari bilan o'ynoqi muloqotda rivojlanishini o'z ichiga oladi. Ijtimoiy-o'yin yondashuvlarini yaratish uchun asos bolalarni boshlang'ich maktabda o'qitish asosida ishlab chiqilgan metodologiya edi: o'qish va yozishni o'rgatish - E.E. Shuleshko, E.G. Samsonov, matematika va boshqalar. 1973 yilda E.E. boshchiligidagi o'qituvchilarning norasmiy tadqiqot guruhiga. Shuleshko, A.P. Ershov va V.M. Bukatov, P.M.ning rejissyor g'oyalarini qo'llash muammosi bilan shug'ullangan. Ershov ham bolalar teatrda, ham umumiy pedagogikada.

Ijtimoiy-o'yin texnologiyasi harakat erkinligini, tanlash erkinligini, bolaning fikrlash erkinligini nazarda tutadi. Ijtimoiy-o'yin texnologiyasida shartnoma, qoida bir xil darajada muhimdir. Tartibsizlik, tartibsizlik, tartibsizlik behush bo'lmasligi

kerak, bolalar bahslashadilar, jonli muhokama qilishadi, biznes muhitida muloqot qilishadi.

Shunday qilib, maktabgacha ta'limda texnologik yondashuvning o'ziga xosligi shundaki, o'quv jarayoni yangi ta'lim natijalariga erishishni kafolatlashi kerak, ularga qo'yiladigan talablar maktabgacha ta'limning Davlat Ta'lim Standartida shakllantirilgan.

24-§.TA'LIM JARAYONIDA TESTLARDAN FOYDALANISH.

Pedagogikada test o'zaro bog'liq bo'lgan uchta asosiy funktsiyani bajaradi: diagnostika, o'qitish va tarbiyalash:

- Diagnostik funktsiya talabning bilim, ko'nikma va qobiliyat darajasini aniqlashdan iborat. Bu asosiy va eng aniq sinov funktsiyasi. Ob'ektivlik, diagnostika kengligi va tezligi bo'yicha test boshqa barcha pedagogik nazorat shakllaridan ustundir.
- Sinovning o'quv funktsiyasi talabani o'quv materialini o'zlashtirish bo'yicha ishlarni faollashtirishga undashdir. Sinovning o'quv funktsiyasini oshirish uchun o'qituvchi tomonidan o'z-o'zini tayyorlash uchun savollarning taxminiy ro'yxatini taqsimlash, testning o'zida etakchi savollar va maslahatlarning mavjudligi va testni birgalikda tahlil qilish kabi qo'shimcha rag'batlantirish usullaridan foydalanish mumkin. natijalar.
- Ta'lim funktsiyasi test nazoratining chastotasi va muqarrarligida namoyon bo'ladi. Bu fanlarni o'rganadi, o'quvchilar faoliyatini tashkil qiladi va yo'naltiradi, bilimlardagi kamchiliklarni aniqlash va bartaraf etishga yordam beradi, ularning qobiliyatlarini rivojlantirish istagini shakllantiradi.

Testlardan foydalanishga ijobiy va qarshi ko'plab fikrlar mavjud. Ba'zilar testlarni o'quv jarayonini texnologiyalashtirish, mehnat zichligini kamaytirish yo'nalishi bo'yicha o'zgartirish vositasi deb bilishadi va bu usulning ishqibozlariga aylanishadi. Boshqalar esa testlarni o'qituvchi rolini kamsitish vositasi sifatida ko'rishadi va test natijalari yetarlicha ishonchli emas. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, bu asta-sekin imtihonlarni topshirishning asosiy shakliga aylanib

bormoqda. 2009 yildan boshlab barcha maktab bitiruvchilari uchun maktabda yakuniy davlat attestatsiyasining asosiy shakli Yagona davlat imtihonidir. Va haqiqat shundan iboratki, ta'lim tizimiga test texnologiyalarini joriy etish zarur. Ularning yordami bilan yil davomida o'quvchilar tomonidan materialni o'zlashtirish darajasini baholash va test topshiriqlari bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish kerak. Bunday trening talabalarga imtihondan o'tishda ballarini oshirishga imkon beradi. Shuningdek, bunday treninglar davomida o'z-o'zini tartibga solish va o'zini o'zi boshqarishning tegishli psixotexnik ko'nikmalari shakllanadi. Shu munosabat bilan, test o'quvchilar bilimini o'lchash va nazorat qilish vositasi sifatida rus maktabidagi o'quv jarayonining asosiga aylanadi.

Ta'lim jarayonida test shaklidagi topshiriqlar to'plamidan foydalaniladi, ular yuqorida keltirilgan test ta'rifidan farqli o'laroq, mazmun, shakl, mantiq va texnologiya talablariga javob beradi.

Ilgari test shaklidagi topshiriq [2] uning bir qator muhim xususiyatlarini (xususiyatlarini) sanab o'tish orqali aniqlangan. Endi test shaklidagi topshiriqlarga quyidagi talablar to'plami taqdim etiladi:

- qisqalik;
- ishlab chiqarish qobiliyati
- shaklning to'g'riligi;
- tarkibning to'g'riligi
- bayonning mantiqiy shakli;
- javoblarni baholashning bir xil qoidalari;
- javoblar uchun ma'lum joyning mavjudligi;
- topshiriq elementlarining to'g'ri joylashishi;
- barcha fanlar uchun bir xil ko'rsatmalar;
- ko'rsatmaning topshiriq shakli va mazmuniga muvofiqligi.

O'quv jarayonida test shaklidagi topshiriqlar ko'pincha qiyinchilikni oshirish printsipiga ko'ra emas, balki tematik yoki boshqa printsipga ko'ra tanlanadi. Misol uchun, modulli o'qitish texnologiyasida bunday topshiriqlar har bir modulda

o'rganilgan kengaytirilgan va boshlang'ich o'quv birliklari haqidagi bilimlarni tekshiradi. Ammo bunday agregatlar testlarni shakllantirmaydi. Bu faqat vazifalar to'plami. Ko'pgina mualliflar testlar o'rtasidagi qayd etilgan farqlarni vazifa tizimlari va mazmunli vazifalar to'plami sifatida qabul qilmaydi. Kiritilgan tushunchalar orasidagi farqlarning ahamiyatini tenglamalar to'plami yoki tizimini yechish o'rtasidagi matematik o'xshashlik bilan izohlash mumkin.

Ta'limda o'rnatiladigan test shaklidagi vazifalarning ahamiyatini tushunish uchun ta'limni boshqarish nazariyasi va amaliyotiga ko'plab o'zgarishlar kiritish kerak bo'ladi. Nazariy jihatdan pedagogika yutuqlarini, pedagogik o'lchovlar va ta'lim texnologiyalarini samarali ta'lim faoliyatining yangi tizimiga ijodiy tarzda birlashtirish zarur. Amalda barcha o'qituvchilarni test shaklidagi topshiriqlarni ishlab chiqish madaniyati va kompyuter ta'lim texnologiyalariga o'rgatish zarur.

O'qituvchi dars o'qituvchisidan yangi dasturiy ta'minot va pedagogik vositalarni ishlab chiqaruvchiga, mustaqil ta'lim texnologik jarayonining tashkilotchisiga aylana olsa, test shaklidagi topshiriqlar haqiqatan ham talabga ega bo'lishi mumkin. Ammo buning uchun og'ir vazifalarni hal qilish uchun ko'p vaqt sarflaydigan sinf-dars ta'lim shaklini mutlaqlashtirishdan voz kechish va hamma joyda yangi ta'limga keng o'tishning muqarrarligi g'oyasini ma'qullash kerak bo'ladi. texnologiyalar.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

- 1. Pedagogik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?**
- 2. Ta'lim jarayonida testlardan foydalanish qanday amalga oshiriladi?**
- 3. Mashg'ulotlar orasida chalg'ituvchi jismoniy harakatlarni rejalashtirish nimalardan iborat?**

12-BOB. MAKTABGACHA TA'LIMDA MUAMMOLI TA'LIMNI TASHKIL ETISH BOSQICHLARI.

25-§.Muammoli ta'lim vazifalari.

26-§.Muammoli ta'limni tashkil etishning o'ziga xos jihatlari.

25-§.MUAMMOLI TA'LIM VAZIFALARI.

Biz ta'lim tizimiga qo'yiladigan talablar o'zgarib borayotgan davrda yashayapmiz. Shu munosabat bilan, bolalar bog'chasi o'qituvchisining sa'y-harakatlari katta maktabgacha yoshdagi bolada maqsadni belgilash va faoliyatni rag'batlantirishning mustaqilligini, uni amalga oshirish yo'llari va vositalarini topishga, o'zini o'zi boshqarish va o'zini o'zi qadrlashga qaratilgan bo'lishi kerak. natijalarga erishish qobiliyati. Zamonaviy hayot rang-barang va qarama-qarshidir. Qanday qilib bolani qiyinchiliklarga berilmaslikka, ularni engib o'tishga o'rgatish va shu bilan o'z lavozimini shaxs sifatida bajarish kerak. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini tarbiyalashga qanday tayyor qilish kerak?

Bu muammolarni muvaffaqiyatli hal etish ta'lim muassasasi amaliyotiga zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish imkonini bermoqda.

Muammoli ta'lim asoschisi Jon Dyui amerikalik faylasuf, psixolog va pedagog (1859-1952) edi. Uning fikricha, bola materialni nafaqat tinglash yoki hissiyotlar bilan idrok etish orqali, balki bilimga bo'lgan ehtiyojini qondirish orqali, uning faol sub'ekti sifatida o'rganadi.

Mamlakatimizda muammoli ta'lim bilan mahalliy psixologlar – T. V. Kudryavtsev, I. Ya. Lerner, A. M. Matyushkin, M. I. Maxmutov, M. N. Skatkinlar shug'ullangan bo'lib, ular muammoli masalalar, kognitiv vazifalarning mohiyatini tadqiq qilish uchun sharoit yaratishni ta'kidlaydilar. bolaning o'zi bilimga ega bo'lishi uchun uni hal qilish usullari va usullari.

Muammoli vaziyat yuzaga kelganda, o'rganish muammoli bo'ladi. Ushbu texnologiya asosida qurilgan sinflarning qiymati juda katta.

Muammoli ta'lim zamonaviy ta'limga qo'yiladigan talablarni aks ettiradi (Dyui bo'yicha):

- bolaning o'z bilimlarini egallashi, shu bilan alohida ilmiy bilim sohasi mantig'i bilan muayyan shaxsni bilish jarayoni mantig'i o'rtasidagi ziddiyatni bartaraf etish;
- bilimlarni egallashning subyektivligi;
- bolaning qiziqishlari va moyilligini, uning qadriyat yo'nalishlarini hisobga olish;
- "kashfiyot quvonchi", zavqlanish va ijobiy mustahkamlash.

Bolalar bog'chasida muammoli ta'limning mohiyati shundan iboratki, o'qituvchi kognitiv vazifa, vaziyat yaratadi va bolalarga ilgari olingan bilim va ko'nikmalardan foydalangan holda uni hal qilish vositalarini topish imkoniyatini beradi.

Bolalar bog'chasida muammoli ta'lim - bu o'qituvchining rahbarligi ostida muammoli masalalar, vazifalar, vaziyatlar yaratish va ularni hal qilish uchun bolalarning faol mustaqil faoliyatini o'z ichiga olgan o'quvchilar bilan o'zaro munosabatlarni tashkil etish.

Muammoli ta'lim bolalar tafakkurini faollashtiradi, unga tanqidiylik beradi, bilish jarayonida mustaqil bo'lishga o'rgatadi. Muammoli vaziyatni pedagog muayyan texnika, usul va vositalar yordamida maxsus tuzadi.

Har bir yangi bilim bolaga ma'lum bo'lgan ob'ektning kam ma'lum tomonlarini ochib beradi, savollarni, taxminlarni keltirib chiqaradi.

Aqliy jarayonlarni rivojlantirish uchun bolalarning bilish faoliyatini qanday tashkil qilish kerak? (sezgilar, idrok, xotira, tasavvur, fikrlash, shuningdek nutqni rivojlantirish).

Har bir holatda, bolalar bilan qanday shaklda ishlashni o'zingiz hal qilasiz: guruhda yoki yakka tartibda. Shunga qaramay, bolalarda shubhalanish, tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun ishning guruh shakllariga ustunlik berish kerak. Bolaning tengdoshlariga nisbatan tanqidiy munosabatda bo'lishi kattalarga nisbatan osonroqdir. O'z nuqtai nazarini boshqa odamning fikri bilan solishtirganda shubha, taxmin, taxmin paydo bo'ladi. Kattalar bilan muloqot qilish va birgalikdagi faoliyat bolaning o'z oldiga maqsad qo'yish, harakat qilish, unga taqlid qilish qobiliyatini

rivojlantiradi. Va tengdoshlari bilan birgalikdagi mashg'ulotlarda bola kattalar xatti-harakatlarining shakllaridan foydalanishni boshlaydi: nazorat qilish, baholash, rozi bo'lmaslik, bahslashish. Shunday qilib, o'z harakatlarini sheriklarning harakatlari bilan muvofiqlashtirish, ularning nuqtai nazarini qabul qilish zarurati tug'iladi. Shuning uchun kognitiv faoliyat bola va o'qituvchi va guruhdagi boshqa bolalar o'rtasidagi dialog shaklida tashkil etiladi. Bunday muloqotning ko'rsatkichlari aloqa qulayligi, demokratik munosabatlardir.

26-§.MUAMMOLI TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI.

Muammoli vazifani shakllantirish va uni hal qilish jarayoni tarbiyachi va bolalarning birgalikdagi faoliyatida amalga oshiriladi. O'qituvchi talabalarni birgalikdagi aqliy izlanishga jalb qiladi, ularga ko'rsatmalar, tushuntirishlar, savollar shaklida yordam beradi. Kognitiv faoliyat suhbat bilan birga keladi. O'qituvchi bolalarni taqqoslash, kuzatishlar, ilgari olingan bilimlar asosida individual faktlarni solishtirish, so'ngra fikrlash orqali xulosa chiqarishga undaydigan savollarni qo'yadi. Bolalar o'z fikrlarini, shubhalarini erkin ifoda etadilar, o'rtoqlarining javoblariga ergashadilar, rozi bo'lishadi yoki bahslashadilar.

Muammoli ta'limning asosini bolalarga taklif qilinadigan savol va topshiriqlar tashkil etadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, muammoli ta'limda bilim va faoliyat usullari bolalarga tayyor shaklda taqdim etilmaydi, qoidalar yoki ko'rsatmalar taklif etilmaydi. Material berilmaydi, lekin qidiruv mavzusi sifatida belgilanadi. Va o'rganishning butun maqsadi aniq maktabgacha yoshdagi bolaning qidiruv faoliyatini rag'batlantirishdir.

Ko'pincha bolalarni solishtirishga, o'xshashlik va farqlarni aniqlashga undaydigan savollar qo'llaniladi. Va bu juda tabiiy: inson dunyodagi hamma narsani taqqoslash orqali o'rganadi. Taqqoslash tufayli bola atrofdagi tabiatni yaxshiroq tushunadi, mavzudagi yangi fazilatlar va xususiyatlarni ta'kidlaydi, bu oddiy, taniqli bo'lib tuyulgan narsaga yangicha qarashga imkon beradi.

Taqqoslash uchun savollar shunday qo'yiladiki, bolalar doimiy ravishda birinchi farq belgilarini, keyin esa o'xshashlikni ta'kidlaydilar.

Muammoli masalalar orasida mavjud tajriba va yangi olingan bilimlar o'rtasidagi ziddiyatni ochishga undaydiganlar alohida o'rin tutadi. Buning uchun bolalar o'zlarining oldingi g'oyalarini qayta ko'rib chiqishlari, ularni yangi usulda qayta qurishlari kerak.

Bolalarni xayoliy rejada javob izlashga undaydigan savollar bolalarning tafakkurini faollashtiradi. Shunday qilib, yozgi sayrda o'qituvchi, agar sovuq qish kuni bo'lsa, bolalar o'yinlari qanday o'zgarishi haqida o'ylashni taklif qiladi?

Siz ba'zan xato qilishingiz mumkin - bolalar xatoni sezsin, uni tuzating. Bolalarda boshqa odamlarning fikriga qiziqish uyg'otish muhimdir. Va hazil haqida unutmang: u fikrni faollashtiradi, bolalarni hayratda qoldiradi. Kutilmagan qiziqarli nayranglar ularni mulohaza yuritishga undaydi. Ayniqsa, bunday usullar mehnat qobiliyati etarli bo'lmagan (bezovta bo'lgan) bolalar uchun kerak: ular diqqatini va kuchli irodali harakatlarini safarbar qiladi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi ta'lim jarayonini fikrlash jarayoniga imkon qadar yaqinlashtiradi. Bu nafaqat ilmiy bilimlar natijalarini o'zlashtirishni, balki bilim yo'lini, ijodiy faoliyat usullarini ham o'z ichiga oladi. Muammoli ta'lim texnologiyasi tafakkur psixologiyasi qonuniyatlariga asoslanadi. Muammoli ta'lim texnologiyasining asosiy g'oyasi shundan iboratki, shaxs rivojlanishi qarama-qarshilik mavjud bo'lgan joyda sodir bo'ladi, tugatilgan shaklda olgan narsangizni emas, balki o'zingiz kashf qilgan narsalarni o'zlashtirganingiz ma'qul.

Muammoli ta'lim texnologiyasi maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda qo'llaniladi, agar kattalar tomonidan taklif qilinadigan muammoli vaziyat "proksimal rivojlanish zonasida" bo'lsa, bola uni faqat o'z qobiliyatlari yoqasida, maksimal darajada hal qila oladi. uning intellektual, ijodiy va motivatsion salohiyatini faollashtirish. ZPDda o'qiyotganda bola va kattalar o'rtasidagi hamkorlik muammoli vaziyatda amalga oshiriladi, bunda bola kattalar yordami bilan kurashadi. "Bola bugun hamkorlikda nima qila oladi ... ertaga u buni mustaqil ravishda qila oladi" (L.S. Vygotskiy).

Muammoli ta'lim texnologiyasi muammoli vaziyatni hal qilish jarayonida bolaning o'qituvchi bilan hamkorligini nazarda tutadi, ta'limga o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishni ta'minlaydi. Bolalarning faolligi izlanish, mustaqil xarakterni saqlab qolishi uchun o'qituvchi jarayonni shunday tashkil qilishi kerakki, u ular bilan birga paydo bo'lgan muammolarni hal qiladi, ular o'rtasida taqsimlanishiga asoslangan birgalikda qidiruvni amalga oshiradi. muammoli vaziyatni hal qilishning ketma-ket bosqichlari va birgalikda taqsimlangan faoliyat xarakterini oladi. Muammoli ta'lim texnologiyasining maqsad va usullarining o'ziga xosligi pedagogning pedagogik jarayondagi rolini sezilarli darajada o'zgartiradi va o'qituvchiga yangi talablarning paydo bo'lishiga olib keladi, chunki u bilim manbai bo'lishni to'xtatadi, lekin yordamchi yoki yordamchiga aylanadi. bu bilimlarni izlashda yetakchi. O'qituvchi bir vaqtning o'zida ham muvofiqlashtiruvchi yoki hamkor (ta'limning har bir bosqichida) va o'rganishning etakchisi (agar biz o'rganishni bir butun deb hisoblasak) sifatida ishlaydi.

Bolalar bog'chasida muammoli ta'lim texnologiyasi

Muammoli ta'lim texnologiyasi - bu bolaning mustaqil kognitiv faoliyatini shakllantirishga va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradigan (bilim olish, uni yangi kognitiv muammolarni hal qilishda qo'llash) maxsus yaratilgan maxsus texnika va usullar to'plami.

O'rganishda to'rtta qiyinchilik darajasi mavjud:

1. Pedagogning o'zi muammoni (topshiriqni) qo'yadi va uni bolalar faol tinglash va muhokama qilish orqali o'zi hal qiladi.
2. O'qituvchi muammo qo'yadi, bolalar mustaqil ravishda yoki uning rahbarligida yechim topadilar. O'qituvchi bolani mustaqil ravishda echimlarni izlashga yo'naltiradi (qisman qidirish usuli).
3. Bola muammo qo'yadi, o'qituvchi uni hal qilishga yordam beradi. Bolada muammoni mustaqil ravishda shakllantirish qobiliyati rivojlanadi.

4. Bolaning o'zi muammo qo'yadi va uni o'zi hal qiladi. O'qituvchi hatto muammoni ko'rsatmaydi: bola buni o'zi ko'rishi kerak, va u ko'rganida, uni hal qilishning imkoniyatlari va yo'llarini shakllantirishi va o'rganishi kerak. (Tadqiqot usuli)

Natijada muammoli vaziyatni mustaqil tahlil qilish, mustaqil ravishda to'g'ri javob topish qobiliyati tarbiyalanadi.

Muammoli vaziyatlarni yaratish vositalari.

Muammoli sinflarni qurishda didaktik tamoyillarga rioya qilish kerak: ilmiy xususiyat va foydalanish imkoniyati, tizimlilik va izchillik, o'quv muammosini hal qilishda o'quvchilarning ongi va faolligi.

Mashg'ulotlarni rejalashtirishda o'qituvchi o'quv jarayonida eng samarali joyni tanlaydi.

O'quv muammosi o'quvchilarni g'ayrioddiylik, rang-barangligi va hissiyotlilik bilan qiziqtirishi kerak.

Darsda o'qituvchi ta'lim muammolarini hal qilishda o'quvchining hissiy holatiga e'tibor berishi, qiyinchilik sabablarini o'z vaqtida aniqlashi va o'z vaqtida yordam berishi kerak.

O'z navbatida, o'qituvchilarning muammoli vaziyatlarni hal qilish jarayonini boshqarish ko'nikmalari quyidagilarga kamayadi: muammoli vaziyatda maqsadga erishish yo'lida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldindan ko'ra bilish; noma'lum komponentlar sonini tartibga solish asosida uni osonlashtiradigan yoki murakkablashtiradigan muammoli vaziyatni darhol qayta shakllantirish; muammoli vaziyatlarni muammoni hal qiluvchilarning fikrlash poyezdiga muvofiq tanlash; bolalar va o'qituvchining nuqtai nazarlari mos kelmasa ham, bolalar qarorlari variantlarini xolisona baholash qobiliyati.

O'quv jarayonida muammoli vaziyatni yaratish vositalari ta'lim muammolari:

- muammoli muammolar;
- muammoli vazifa;
- muammoli vazifalar.

Har bir ta'lim muammosi qarama-qarshilikni nazarda tutadi.

Demak, ta'lim jarayonida muammoli vaziyatlardan foydalanish o'qituvchiga bog'cha islohoti oldiga qo'ygan muhim vazifalardan biri – bolalarda mustaqil, faol, ijodiy fikrlashni shakllantirishga yordam beradi. Bunday qobiliyatlarni rivojlantirish faqat o'quv jarayonida o'qituvchi tomonidan maxsus tashkil etilgan o'quvchilarning ijodiy mustaqil faoliyatida amalga oshirilishi mumkin. Shu sababli, o'qituvchi haqiqiy samarali fikrlashni rag'batlantirish uchun maktabgacha yoshdagi bolalarni joylashtirish shartlaridan xabardor bo'lishi kerak. Bu shartlardan biri ijodiy fikrlashning zaruriy qonuniyatini, uning dastlabki momentini tashkil etuvchi muammoli vaziyatlarni yaratishdir.

Ushbu texnologiya bog'cha tarbiyalanuvchisiga tadqiqotchi, eksperimentator pozitsiyasini egallashga va olingan bilimlarni hayotda qo'llashni o'rganishga imkon beradi.

Muammoli savol shunchaki bolalarga tanish bo'lgan bilimlarni takrorlash emas, balki fikrlash asosida javob izlashdir.

Bolalarni evristik va muammoli savollar berish orqali taqqoslash, xulosalarni umumlashtirish, faktlarni solishtirishga undash.

Ya'ni, "barglar qachon tushadi?" bilimga asoslangan aniq javobni taklif qiladi - bu shunchaki savol.

"Nima uchun barglar kuzda tushadi?" muammoli, chunki javob berishda bolalardan mulohaza yuritishlarini talab qiladi.

Muammoli vazifa: bolalar topshiriqda berilgan savolga yechim topishlari kerak.

Bolalarda bilim etishmasligi bilan muammoli vaziyat yaratiladi.

Qarama-qarshilik muammoli vaziyatning asosiy bo'g'inidir.

Muammoli vaziyatni tahlil qilish jarayonida muammoli vaziyatni hal qilishning besh bosqichdan iborat ma'lum bir ketma-ketligi yoki algoritmi aniqlandi:

- muammoni shakllantirish;
- bilimlarni yangilash;
- farazlar, taxminlar;

- yechimni tekshirish;
- bilimlar tizimi bilan tanishtirish.

Muammoli ta'lim texnologiyasining mohiyati, boshqa texnologiyalar kabi, uning ma'lum bosqichlariga qat'iy rioya qilishdan iborat. Shuning uchun texnologik xarita asosiy pedagogik vosita hisoblanadi. U muammoli vaziyatni hal qilishning bosqichma-bosqich algoritmiga asoslanadi. Texnologik xaritada tarbiyachining faoliyati va besh bosqichning har birida bolaning faoliyatini aniq belgilab beradi.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

- 1. Muammoli ta'lim vazifalari nimalardan iborat?**
- 2. Muammoli ta'lim texnologiyasining mohiyati nima?**
- 3. Muammoli ta'limni tashkil etishning o'ziga xos jihatlari nimalardan iborat?**

13-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MULTIMEDIYALARDAN FOYDALANISH.

27-§.Multimediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi.

28-§.Maktabgacha ta'limda multimedialardan foydalanish.

27-§.MULTIMEDIYA SO'ZINING MA'NOSI VA KELIB CHIQISH TARIXI.

Multimedia (ing. multimedia) - ma'lumotlar bir vaqtning o'zida turli xil ko'rinishlarda - ovozli, animatsion kompyuter grafikasi, video tasvirda taqdim etiladigan tarkib yoki tarkib. Masalan, bitta konteyner ob'ekti matnli, eshitish, grafik va video ma'lumotlarni, shuningdek, ehtimol, u bilan interaktiv o'zaro ta'sir qilish usulini o'z ichiga olishi mumkin. Bunga ma'lum bir apparat va dasturiy ta'minot to'plami yordamida erishiladi.

Multimedia atamasi ko'pincha katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlay oladigan va ularga juda tez kirishni ta'minlaydigan saqlash vositalariga nisbatan ham

qo'llaniladi (bu turdagi birinchi ommaviy axborot vositalari CD lar edi). Bunday holda, multimedia atamasi kompyuterning bunday vositadan foydalanishi va ma'lumotni taqdim etishning an'anaviy usullaridan tashqari, audio, video, animatsiya, tasvir va boshqalar kabi barcha mumkin bo'lgan ma'lumotlar turlari orqali foydalanuvchiga ma'lumot berishi mumkinligini anglatadi.

Multimedia taxminan yoki nozik tarzda chiziqli yoki chiziqli bo'lmagan deb tasniflanishi mumkin.

Kino chiziqli tasvirlash usulining analogi bo'lishi mumkin: ushbu hujjatni ko'rgan odam uning chiqishiga hech qanday ta'sir ko'rsata olmaydi.

Axborotni taqdim etishning chiziqli bo'lmagan (interaktiv) usuli odamga ma'lumotni chiqarishda ishtirok etish imkonini beradi, multimedia ma'lumotlarini ko'rsatish vositalari bilan qandaydir tarzda o'zaro ta'sir qiladi. Insonning bu jarayondagi ishtiroki "interaktivlik" deb ham ataladi. Inson va kompyuter o'rtasidagi o'zaro ta'sirning bunday usuli kompyuter o'yinlari toifalarida to'liq ifodalanadi. Multimedia ma'lumotlarini ifodalashning chiziqli bo'lmagan usuli ba'zan "gipermedia" deb ataladi.

Axborotni taqdim etishning chiziqli va chiziqli bo'lmagan usullariga misol sifatida biz bunday vaziyatni taqdimot sifatida ko'rib chiqishimiz mumkin. Agar taqdimot lentaga yozib olingan va tinglovchilarga ko'rsatilgan bo'lsa, unda ma'lumotni etkazishning ushbu usuli bilan ushbu taqdimotni ko'rayotganlar ma'ruzachiga ta'sir qilish imkoniyatiga ega emaslar. Jonli taqdimotda tinglovchilar ma'ruzachiga savollar berish va u bilan boshqa yo'llar bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega, bu ma'ruzachiga taqdimot mavzusidan chetga chiqishga imkon beradi, masalan, ba'zi atamalarni tushuntirish yoki bahsli qismlarni yoritish orqali. hisobotda batafsilroq. Shunday qilib, jonli taqdimot ma'lumotni taqdim etishning chiziqli bo'lmagan usuli sifatida taqdim etilishi mumkin.

Multimedia taqdimotlari sahnada, proyektor orqali yoki boshqa mahalliy ijro qurilmasida ko'rsatilishi mumkin. Efir taqdimoti jonli yoki oldindan yozib olingan bo'lishi mumkin. Eshittirish yoki yozish axborotni saqlash va uzatish uchun analog yoki elektron texnologiyalarga asoslangan bo'lishi mumkin. Shuni ta'kidlash

kerakki, onlayn multimediyani foydalanuvchi kompyuteriga yuklab olish va qandaydir tarzda o'ynash yoki ma'lumotlarni uzatish texnologiyalari yordamida to'g'ridan-to'g'ri Internetdan o'ynash mumkin. Oqim texnologiyalari yordamida o'ynaladigan media jonli yoki talab bo'yicha bo'lishi mumkin.

Multimedia o'yinlari o'yinchi kompyuter tomonidan yaratilgan virtual muhit bilan o'zaro aloqada bo'lgan o'yinlardir. Virtual muhitning holati pleyerga ma'lumot uzatishning turli usullari (eshitish, vizual, taktil) yordamida uzatiladi. Hozirgi vaqtda kompyuter yoki o'yin konsolidagi barcha o'yinlar multimedia o'yinlaridir. Shuni ta'kidlash kerakki, ushbu turdagi o'yinlarni mahalliy kompyuter yoki konsolda yoki boshqa o'yinchilar bilan mahalliy yoki global tarmoq orqali o'ynash mumkin.

Iste'molchi tomonidan axborotni idrok etishni soddalashtirish uchun multimedia ma'lumotlarining turli formatlaridan foydalanish mumkin. Masalan, ma'lumotni faqat matn shaklida emas, balki uni audio ma'lumotlar yoki videoklip bilan tasvirlash uchun ham. Xuddi shu tarzda, zamonaviy san'at kundalik, kundalik narsalarni yangicha ko'rinishda taqdim etishi mumkin.

Axborotni taqdim etishning turli shakllari iste'molchiga axborot bilan interaktiv munosabatda bo'lish imkonini beradi. Onlayn multimedia tobora ko'proq ob'ektga yo'naltirilgan bo'lib, iste'molchiga ma'lum bilimga ega bo'lmasdan ma'lumot ustida ishlash imkonini beradi. Masalan, videoxostingga video joylashtirish uchun foydalanuvchiga video tahrirlash, ma'lumotlarni kodlash va siqish bo'yicha bilim, veb-serverlar dizaynini bilish shart emas. Foydalanuvchi shunchaki mahalliy faylni tanlaydi va videoxizmatning minglab boshqa foydalanuvchilari yangi videoni ko'rish imkoniyatiga ega.

Multimedia Internet resursi - asosiy ma'lumotlar multimedia ko'rinishida taqdim etiladigan sayt. Bu zamonaviy va juda qulay mexanizm bo'lib, u klassik funktsiyalarning bajarilishini almashtirmaydi, balki tashrif buyuruvchilar uchun xizmatlar va yangiliklar doirasini to'ldiradi va kengaytiradi.

Multimedia Internet resurslari quyidagilar bilan tavsiflanadi:

- har xil turdagi ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin (nafaqat matn, balki ovoz, grafik, animatsiya, video va boshqalar);
- materiallarning yuqori darajada ko'rinishi;
- har xil turdagi fayllarni qo'llab-quvvatlash: matn, grafik, audio va video;
- san'atning turli turlari sohasidagi ijodiy ishlarni targ'ib qilish uchun foydalanish imkoniyati.

Ushbu turdagi resurs tashkil etilayotgan tadbirlar haqida tezkor ma'lumot berish, soha, muassasa yoki ijodiy jamoa haqida umumiy ma'lumotni namoyish etish, tashrif buyuruvchilar bilan fikr-mulohazalarni o'rnatish, axborotni taqdim etishning zamonaviy mexanizmlaridan foydalangan holda maqsad va materiallarni oshkor qilish va ularni tanib olishga yordam beradi. taqdim etilgan ob'ektni Internet orqali.

"Multimedia" atamasi birinchi marta 20-asrning 60-yillarida paydo bo'lgan bo'lib, u ma'lumot taqdim etishning turli turlari va shakllaridan foydalangan holda o'sha davrdagi ekstravagant teatr tomoshalarini tavsiflash uchun ishlatilgan: slaydlar, kino, video, audio fragmentlar, yorug'lik effektlari va jonli musiqa. .

"Multimedia" atamasi Bob Goldshteyn tomonidan 1966 yil iyul oyida Sautgemptonda (Buyuk Britaniya janubidagi shahar va port) "LightWorks at L'Oursin" shousining ochilishini reklama qilish uchun ishlatilgan. Bu oddiy yorug'lik tasviri edi, ammo vaqt o'tishi bilan bu atamaning semantik yuki o'zgardi. 1990-yillarda bu atama allaqachon yangi, zamonaviy idrokga yaqin ma'noga ega edi.

1966 yilning 10 avgustida haftalik Variety jurnalining muxbiri Richard Albarino Bob Goldshteyn shousini tasvirlagan maqolasida "multimedia" atamasini ishlatgan.

Ikki yil o'tgach, 1968 yilda "multimedia" atamasi hukumat maslahatchisi Devid Saverga berildi va bu atama bilan u "LightWorks at L'Oursin" shousining prodyuserlaridan biri bo'lgan rafiqasi Iris Savierning ishini tasvirlab berdi.

70-yillarning oxiri va 80-yillarning boshlarida multimedia deganda bir nechta proyektorlardan olingan statik yoki dinamik tasvirlarga asoslangan, tovush yoki jonli musiqa jo'rligidagi taqdimotlar tushuniladi.

Biroq, 1990-yillarda "multimedia" atamasi o'zining zamonaviy ma'nosiga ega bo'ldi. 1993 yilda McGraw-Hill (Amerika nashriyot, radioeshittirish, moliyaviy va biznes xizmatlarini ko'rsatadigan kompaniya) birinchi nashrida "Multimedia: buni amalga oshirish" maqolasi chop etildi, unda shunday deyilgan: "Multimedia - bu matn, grafika, animatsiya, ovozning turli kombinatsiyasi. va kompyuter yordamida uzatiladigan video. Agar siz foydalanuvchiga (loyihangiz tomoshabiniga) ushbu elementlarni boshqarishga ruxsat bersangiz, multimedia interaktiv bo'ladi, u interaktiv multimediaga aylanadi. Elementlarni ulash strukturasi - navigatsiyani taqdim etganingizda, interaktiv multimedia gipermediaga aylanadi.

Hozirgi vaqtda millionlab odamlar ongida multimedia Internet bilan uzviy bog'langan. Bu jarayon 1990-yillarning birinchi yarmida, "multimedia" bozorga kirganida boshlandi - yuzlab megabayt hajmdagi video, audio va foto ma'lumotlar bilan ishlash imkonini beradigan kompakt diskli qurilmalar bilan jihozlangan kompyuterlar.

Yangi texnologiyalar, jumladan, multimediyaning rivojlanish sur'atlari haqida gapirar ekan, xorijiy ekspertlar ta'kidlashicha, Butunjahon Internet tarmog'i - Internet 1969 yilda ochilganidan beri va 1980 yilda undan foydalanishning birinchi qadamlarigacha, ya'ni taxminan o'n yil davomida uni yaratuvchilarning ongi "shakllanish" bosqichida edi. Shundan keyingina, ayniqsa 1980-yillarning oxiridan boshlab, yangi texnologiyalar amaliy qo'llanilishini topa boshladi. Bugungi internet foydalanuvchilari yangi multimedia inqilobining markazida.

28-§.MAKTABGACHA TA'LIMDA MULTIMEDIALARDAN FOYDALANISH.

Multimedia - matn, tovush, grafik, fotosurat, videoni bitta raqamli tasvirda birlashtirgan zamonaviy apparat va dasturiy ta'minotdan foydalangan holda

interaktiv dasturiy ta'minot nazorati ostida vizual va audio effektlarning o'zaro ta'siri. Ularga nisbatan tez kirish imkoniyati [2]. Boshqacha aytganda, multimedia. Axborotni taqdim etish texnologiyalari apparat va dasturiy ta'minotga ega. Kompyuter o'yinlari birinchi foydalanuvchi multimedia dasturlari qatoriga kiradi. Umuman olganda, kompyuterning multimedia imkoniyatlari (grafika, ovoz, animatsiya va boshqalar) alohida ahamiyatga ega. Ular nafaqat taqdimotning ko'rinishi va qulayligini, balki o'quv materialining polisensor idrokini ham ta'minlaydi. Shu munosabat bilan shuni tushunish kerakki, multimediali o'quv qurollari guruhida aynan kompyuter yetakchi o'rinni egallaydi.

Maktabgacha ta'lim tizimida multimedia texnologiyalaridan foydalanish, xususan, multimedia taqdimoti, ushbu jarayon bilan bog'liq. Axborot texnologiyalarini har qanday darajadagi ta'lim tizimiga kiritish bugungi kunda jahon ta'lim jarayonini rivojlantirishning eng barqaror tendensiyalaridan biridir. Barcha axborot kanallari ichida vizual va eshitish eng kuchli hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, multimedia orqali ta'lim sohasida ulardan foydalanish eng rivojlangan. Multimedia texnologiyalari o'rganishni samaraliroq qiladi, chunki ulardan foydalanish o'quvchilarning ko'p sensorli analizatorlarini axborotni idrok etish jarayoniga jalb qilishga yordam beradi. Rivojlanayotgan zamonaviy axborot jamiyati sharoitida bolalarning katta maktabgacha yoshdan boshlab kompyuterni erta egallashi ob'ektiv zaruratga aylanadi. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyalari tobora ko'proq va muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Ular o'quv jarayonini sezilarli darajada boyitadi, uni yanada g'ayratli va samarali qiladi. Axborot texnologiyalari bolaning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishni eng to'liq va muvaffaqiyatli amalga oshirishga imkon beradi, yangi ma'lumotlarga barqaror qiziqishni shakllantirishni ta'minlaydi. Ular bolalarning kognitiv faoliyati uchun juda samarali motivator bo'lishi mumkin, chunki ular qiziqarli ijodiy muammolarni hal qilishga yordam beradigan va o'rganish uchun ilgari ko'rilmagan imkoniyatlarni taqdim etadigan axborot vositalari va vositalarini o'rganish va ulardan foydalanishni yoqtiradilar.

Shu bilan birga, bolalarning ta'lim faoliyatiga qiziqishi sezilarli darajada oshadi, ularning bilim qobiliyatlari darajasi oshadi va maktabgacha yoshdagi bolalarning qobiliyatlari yanada samarali rivojlanadi. Tushuntirish va mustahkamlashning yangi xilma-xil va g'ayrioddiy usullarini, ayniqsa o'yin uslubida qo'llash, bilish jarayonida bolalarning ixtiyoriy e'tiborini oshiradi, ularning ixtiyoriy diqqatini faollashtirishga yordam beradi va bolalarda barcha aqliy jarayonlarning rivojlanishiga yordam beradi. 2]. Axborot texnologiyalari o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlaydi va tanishish uchun taklif qilinadigan material hajmini oshirishga imkon beradi, har bir talabaga individual xususiyatlarga muvofiq ma'lumotning murakkablik darajasi va o'zlashtirish tezligini tanlash imkonini beradi. Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun dastur materiali ko'p marta takrorlanishi kerak, shuning uchun allaqachon o'zlashtirilgan narsalar bilan ishlash shakllarining xilma-xilligi katta ahamiyatga ega. Multimedia texnologiyalaridan foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan maktabgacha ta'limning Federal davlat ta'lim standarti [1] tomonidan belgilangan ustuvor ta'lim yo'nalishlari orasida eng muhimlaridan biri bo'lgan bilish kabi muhim ta'lim sohasini samarali o'zlashtirishga qaratilgan. Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia vositalarining keng qo'llanilishi bolalarni maktabga tayyorlash jarayonining muvaffaqiyatli kechishiga xizmat qilmoqda. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning axborot madaniyatining boshlang'ich asoslari matematika va informatika kabi muhim ta'lim sohasini o'zlashtirish jarayonida kichik yoshdagi o'quvchilarning axborot madaniyatini yanada izchil rivojlantirish uchun propedevtik rol o'ynaydi.

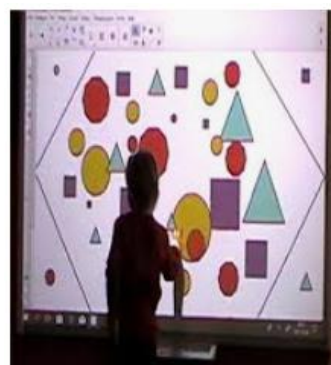
Bolalar bilan to'g'ridan-to'g'ri ishlashda o'qituvchilar multimedia taqdimotlaridan ko'pincha foydalanmaydilar, asosan ulardan, shuningdek, Internet resurslaridan bilvosita ma'lumot qidirish, turli tadbirlarga tayyorgarlik ko'rish va hokazo. O'qituvchilar multimediyali taqdimotlarning afzalliklarini ma'lum bir kontekstda bilimlarni taqdim etishda, o'rganish uchun motivatsiyani oshirishda ko'radilar, chunki kamchiliklar bolaning jismoniy va ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan omillardir. Xuddi shunday nuqtai nazar ota-onalar tomonidan ham

ifodalanadi. Aksariyat ota-onalar bolalarning kompyuterdagi faoliyatini tashkil qilmaydi va oilaviy ta'limda multimedia taqdimotlaridan foydalanmaydi.

O'yinlar va multfilmlarning mazmuni odatda ota-onalar tomonidan qattiq nazorat qilinmaydi. Katta va tayyorlov guruhleri o'quv jarayoniga multimedia texnologiyalarining kiritilishi shuni ko'rsatdiki, bolalar multimedia yordamida bajarayotgan ishining yakuniy natijasini yaxshiroq ko'radilar, uni tezroq va to'g'ri bajarishga qiziqadilar, aniqroq va to'g'riroq bo'ladilar. tirishqoqlik, bu esa o'quv faoliyatiga qiziqishning oshishini ta'minlaydi. Ma'lumki, bolalarda shaxsiy qiziqish uyg'otadigan yorqin va g'ayrioddiy taqdim etilgan material osonroq va yaxshiroq o'zlashtiriladi.

O'quv jarayonida multimediali taqdimotlardan foydalanish. Multimedia taqdimoti bir nechta multimedia texnologiyalarini o'z ichiga olgan ijodiy ishdir. Uni yaratish uchun avvalo kerakli material (matn, ovoz, grafik, video) tanlanadi (ishlab chiqariladi). Keyin bu material ma'lum bir ketma-ketlikda yig'iladi - taqdimot. Taqdimot maqsadli axborot jarayonidir. tinglovchilarga yangi materialni uzatish va taqdim etish vositasidir. Taqdimot keng ma'noda har qanday ommaviy chiqish uchun namoyish materiallarini anglatadi. Kompyuterning multimedia imkoniyatlari axborotni taqdim etishning matnli, illyustrativ, audiovizual va boshqa shakllaridan foydalanish asosida turli xil taqdimotlar yaratish imkonini beradi. Kompyuter taqdimoti ko'rgazmali materiallarni o'z ichiga olgan fayldir [5]. O'quv jarayonida bunday taqdimotlar muhim o'rinni egalladi, chunki. o'quv va ishlab chiqish materialini berilgan tartibda to'liq tuzilgan ma'lumotlar bilan to'ldirilgan yorqin mos yozuvlar tasvirlari tizimi sifatida taqdim etish imkonini beradi. Bunda materialning polisensor idroki axborotni nafaqat faktografik, balki bolalar xotirasida assotsiativ shaklda saqlash imkonini beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish va tarbiyalash jarayonida multimediyali taqdimotlardan foydalanish, taqdim etilgan tasvirlarning yorqinligi tufayli, vizual idrok etish va ma'lumotlarni yodlash jarayonini osonlashtiradi va shu bilan o'rganish vaqtini qisqartiradi. Multimediyali taqdimotlar darslarning hissiy ranglanishini oshiradi.

Yuqori sifatli ko'rgazmali material sifatida multimedia taqdimotlari dars samaradorligini oshiradi.

Biroq, bu barcha afzalliklarga qaramay, maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanishda yuzaga keladigan bir qator ob'ektiv qiyinchiliklarni ta'kidlash kerak: sanitariya-gigiyena me'yorlarining etarli darajada ishlab chiqilmaganligi, sinfda sog'liqni saqlash muhitini tashkil etish xususiyatlari. maktabgacha ta'lim muassasasida multimedia uskunalaridan foydalanish; o'qituvchilarning "texnik" va "kompyuter" savodxonligining etarli emasligi; multimedia texnologiyalaridan foydalanish shakllari, o'rni, tamoyillari, ularni pedagogik ta'sirning an'anaviy usullari bilan uyg'unlashtirish bo'yicha ushbu masalaning uslubiy jihatdan etarli darajada ishlab chiqilmaganligi; ko'pincha yuqori sifatli, didaktik o'ylangan va motivatsiyalangan dasturiy ta'minotning etishmasligi; kompyuterni ishlab chiqish dasturlarini aniq tizimlashtirish mavjud emas; Aslida, bugungi kunda multimedia texnologiyalaridan foydalanish aniq dastur tartibga solinmagan faoliyatdir. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarining o'qituvchilari ko'pincha ushbu yondashuvni mustaqil ravishda o'rganishlari va o'z faoliyatida joriy etishlari kerak. Shunga qaramay, multimedia texnologiyalaridan foydalanishning keng imkoniyatlari maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim jarayonini diversifikatsiya qilish, uni yanada moslashuvchan va o'zgaruvchan qilish imkonini beradi. Multimedia texnik vositalarining ko'p funktsionalligi maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish va tarbiyalash jarayonida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni amalga oshirishga yordam beradi.

Interaktiv multimedia dasturi turli multimedia elementlarini birlashtirish orqali ishlab chiqilgan va amalga oshirilgan. "Foydalanuvchini boshqarish" interaktivligiga, yorqin ranglarga, animatsiyaga va umumiy multfilm qahramonlaridan foydalanishga alohida e'tibor qaratildi, odatda bolalar uni an'anaviy usullardan ko'ra yanada jozibali va boshqacha qilishni yaxshi ko'radilar.

□ **Asosiy ekran**

1-rasmda asosiy ekranda tanlangan materialning asosiy komponentlari bilan bog'langan tugmalar mavjudligini ko'rish mumkin. Ushbu tugmalar kombinatsiya yordamida yaratilgan

turli elementlardan. 1-rasmda ishlab chiqilgan dastur uchun asosiy foydalanuvchi interfeysi ko'rsatilgan.

□ **Matn:** shrift o'lchami va uslubi aniq va o'qilishi oson ishlatilgan. Beyli va boshqalar har bir ekranda ikki yoki uch xil shrift va o'lchamdan ko'p foydalanmaslikni taklif qildi. Garner qo'shadi

Agar ma'lum bir materialga urg'u berish kerak bo'lmasa, har bir ekran uchun bitta shrift ishlatilishi kerak. Bunday holda, diqqatni jalb qilish uchun matnning o'lchami va shriftini o'zgartirishdan foydalanish mumkin.

□ **Grafika:** rasmda ko'rsatilganidek? mavzuni ifodalash uchun oddiy chizmalar bilan bog'langan bolalar afzal ko'rgan eng multfilm xartiyalaridan biri (Tom va Jerri).

□ **Ovoz:** asosiy tugmalarga bolaning ovozi biriktirildi. Bola ushbu tugmalardan birini aylantirganda, u tugma nomini eshitadi.

□ **Animatsiya:** har bir tugmachaga biriktirilgan tovushdan tashqari, bola tugmani aylantirganda tugma biroz kattaroq bo'ladi.

Yaxshi ishlab chiqilgan raqamli texnologiya yordamida hamkorlikda o'rganish va ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni oshirish mumkin. Mavjud tadqiqotlar qayd etishicha, yangi texnologiyani baham ko'radigan yosh bolalar tengdoshlari bilan hamkorlikda ishlashni afzal ko'rgan holda adolatli va hamkorlikda ishlaydi.

Bundan tashqari, yosh bolalar yangi texnologiyadan foydalanganda, hikoyalarni muhokama qilish, o'z g'oyalari bilan o'rtoqlashish va tengdoshlarining ko'plab maslahatlari bilan sensorli ekran yordamida qahramonlarni harakatlantirish tavsiya etiladi. Muayyan tadqiqot natijalari shuni da'vo qiladiki, qachon sozlamalar multimediani xayoliy va rolli o'yin maydonlariga o'z ichiga oladi, ijtimoiy xulq-atvor va muloqot haqiqati, shuningdek, o'qituvchining ko'rsatmasi mavjud bo'lganda, ayniqsa yuqori bo'ladi.

Bundan tashqari, o'yinchoqlarda yangi texnologiyalar paydo bo'lishi bilan bolalar o'yinlari tushunchasi sezilarli darajada o'zgardi. Raqamli o'yinchoqlar nafaqat o'yinning yangi shakllari uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi, balki o'yinning ko'proq an'anaviy shakllari, ayniqsa dramatik va konstruktiv o'yinlarning mazmuniga ta'sir qilishi mumkin.

O'yinchoqlar ishlab chiqarishdagi texnologik yutuqlar erta bolalik davridagi ta'lim uchun katta imkoniyatlar va muammolarni keltirib chiqaradi. Ota-onalar va o'qituvchilar ta'limni rivojlantirish, bolalar o'yinlarini boyitish va bolalarni mumkin bo'lgan salbiy ta'sirlardan himoya qilish uchun texnologiyadan qanday foydalanishni bilishlari kerak.

Mobil va multimedining ta'lim muassasalaridagi potentsial afzalliklari maktabgacha ta'limdan tortib oliy ta'limgacha bo'lgan barcha ta'lim darajalarida yaxshi hujjatlashtirilgan. Aniqrog'i, ta'limda mobil foydalanish yangi ta'lim muhitini yaratishi, yangi o'qitish usullarini taqdim etishi, an'anaviy o'qituvchi va o'quvchi munosabatlarini o'zgartirishi va nihoyat ta'lim sifatini oshirishi mumkin. Demak, bunday texnologiya ta'limda innovatsiyalarni kuchaytirish uchun juda muhim vosita sifatida qaralishi mumkin. Bundan tashqari, texnologiya bozori jadal rivojlanayotganligi sababli, xususan, erta bolalar ta'limiga xizmat ko'rsatish bozori, yosh bolalar uchun texnologiyalarning mavjudligi va ulardan foydalanish keng tarqalgan va yoshlarga ancha oldinroq xizmat qiladi[54]. Yosh bolalar ham uyda, ham maktabgacha ta'lim muassasalarida keng ko'lamli yangi texnologiyalar qo'llaniladigan zamonaviy dunyoda ulg'aymoqda. Bugungi kunda hatto eng kichik bolalar oldingi avlodlarga qaraganda ommaviy axborot vositalari bilan to'yingan dunyoda yashaydilar, maktabgacha ta'limda mobil foydalanishdan foydalanishga katta xalqaro e'tibor berilgan. Bundan tashqari, mobil ilovalar kabi yangi texnologiyalarni sinflarga qo'shish bolalar bunday ta'limdan ko'p foyda oladi, chunki yaxshiroq kontseptual tushunish o'rganishda yaxshi natijalarga olib keladi.

Interfaol ta'lim multimediani loyihalash o'quv materialini adekvat shaklda taqdim etishi va o'quvchilar faoliyatini faollashtirish va qayta ishlash uchun sharoitlarni ta'minlashi kerak. Bolalar uchun yangi texnologiyalarni loyihalashda Inson-Kompyuter Interfeyslari (HCI) tadqiqotchilari bolalarning kattalarnikidan farq qiladigan o'ziga xos yoqtirishlari, yoqtirmasliklari va ehtiyojlari borligini aniqladilar. Bundan tashqari, matematikani o'qitish va o'rganishda interaktiv multimedia elementlaridan qanday foydalanishni bilish muhimdir. Kurs materialini loyihalashda eng muhim masalalardan biri bu dars mazmunini matn, grafik, tovush va animatsiya kombinatsiyasi orqali talabalarga qanday uzatishdir. Ko'p sezgili aloqadan foydalanish ta'limning yaxshi natijalariga, o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishga, katta hajmdagi bilimlarni uzatishga erishishga va ta'lim mazmunini taqdim etishning yanada jozibador usullariga olib kelishi mumkin. Stemler ta'kidlaganidek, "O'qituvchilar foydalanuvchi ehtiyojlari yoki

taqdim etilayotgan kontentga e'tiborni yo'qotmasdan multimedia imkoniyatlaridan foydalanadigan dasturiy ta'minot paketlarini loyihalashning tegishli usullaridan foydalanishlari kerak".

Albatta, maktabgacha ta'lim muassasalarini zamonaviy multimedia uskunalari bilan jihozlash zarur, xususan:

- multimedia proyektorlari;
- interaktiv elektron doskalar;
- slayd proyektorlari va boshqalar.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida kompyuter, proyektor, ekran mavjud bo'lsa, mutaxassislar bolalar uchun qiziqarli, tarbiyaviy va zamonaviy, jamiyat talablariga javob beradigan shunday ta'lim muhitini yaratish imkoniyatiga ega.

Asosan, maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachilari raqamli kamera, videokamera, ovoz yozish apparati, proyektor, kompyuter, printerdan foydalanadilar va bu eng murakkab jihozlarning ayrim turlaridan nafaqat tarbiyachilar, balki ularning rahbarligi ostida maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zlari ham foydalanishlari mumkin.

Bir necha yillar davomida DOE multimedia vositalari va texnologiyalari loyiha faoliyatida qo'llanilmoqda. Multimediadan foydalangan holda loyiha faoliyati davomida bir qator muammolarni hal qilish mumkin:

- ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish;
- bolalarning ijtimoiy o'zini namoyon qilishi uchun sharoit yaratish;
- o'qituvchilarni, ota-onalarni kompyuter texnologiyalari, raqamli texnologiyalar bilan tanishtirish;
- bolalarga fotografiya ko'nikmalarini o'rgatish;
- bolalarda jurnalist, muxbir, teleboshlovchi kasblari haqida dastlabki g'oyalarni shakllantirish.

Sinfda multimedia texnologiyalari (slayd taqdimotlari, kompyuter o'yinlari) yordamida quyidagi tuzatish va nutq terapiyasi vazifalari hal qilinadi:

1. Bolalarning so'z boyligini faollashtirish va boyitish;
2. Nutqning grammatik tuzilishini takomillashtirish;

3. Muvofiq nutqni rivojlantirish;
4. Nutqning intonatsion tomonini rivojlantirish;
5. To'g'ri tovush talaffuzini shakllantirish;
6. Yuqori psixik jarayonlarni (idrok, diqqat, xotira, fikrlashni) rivojlantirish;
7. Savod o'rgatish uchun tayyorgarlik [1].

Bolalar bog'chasiga erta va maktabgacha yoshdagi bolalar bilan bir qatorda aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan, ko'rishda nuqsoni bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalar tashrif buyurishadi. Nogiron bolalarda vosita, hissiy funktsiyalar, aqliy jarayonlarning rivojlanishi bilan jiddiy muammolar bo'lishi mumkin: idrok, xotira, diqqat, fikrlash, fazoviy tasavvurlar. Bu maktabgacha yoshdagi bolalar charchoqning kuchayishi mumkin.

Taqdimotlar mavzulari har xil bo'lishi mumkin: matematika darslari, san'at galereyalariga virtual tashriflar, tabiat bilan tanishish, uyda va ko'chada xavfsiz xatti-harakatlar qoidalari.

Quyidagi ijobiy omillar samaradorlik haqida gapiradi:

1. Taqdimot o'qish va yozishni bilmaydigan maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tushunarli bo'lgan majoziy turdagi ma'lumotlarni o'z ichiga olganligi sababli bolalar o'rganilayotgan materialni yaxshiroq idrok etadilar.

2. Maktabgacha yoshdagi bolalar kompyuter va multimedia effektlarining jozibadorligi tufayli sinfda ishlashga ko'proq rag'batlantiriladi. Harakat, tovush, animatsiya uzoq vaqt davomida bolalarning e'tiborini tortadi.

3. Olingan bilimlar xotirada uzoqroq saqlanib qoladi va qisqacha takrorlashdan keyin amaliy qo'llash uchun osonroq tiklanadi.

4. Taqdimotlar kundalik hayotda kuzatilmaydigan hayotiy vaziyatlarni (raketa yoki sun'iy yo'ldoshning parvozi, xrizalisning kapalakga aylanishi va hokazo) taqlid qilish imkonini beradi [2].

Kompyuter texnologiyalari bolalar bilan bevosita shaxslararo muloqotni almashtirmasdan, faqat vazifalarni hal qilishga yordam beradigan pedagog, psixolog, ijtimoiy pedagog, logoped va boshqalarning ish tizimiga organik

ravishda kiritilishi kerak. Shunday qilib, bog'cha mutaxassislari ishida multimedia texnologiyalaridan foydalanish mumkin va zarur.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

- 1. Multimetriya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi nimalardan iborat?**
- 2. Muammoli ta'lim texnologiyasining mohiyati nima?**
- 3. Maktabgacha ta'limda multimedialardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari nimalardan iborat?**

14-BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNING DIZAYN FAOLIYATI.

29-§. Bolalar dizayni konsepsiyasi mohiyati. Bolalar dizayni texnologiyasi.

30-§. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar.

29-§. BOLALAR DIZAYNI KONSEPSIYASI MOHIYATI. BOLALAR DIZAYNI TEXNOLOGIYASI.

Badiiy dizayn zamonaviy dunyoda ham estetik, ham funktsionaldir. Dizayn madaniyati kundalik ob'ektlar va atrof-muhitni badiiy loyihalash sohasi sifatida bugungi kunda haqli ravishda zamonaviy tsivilizatsiya ko'rsatkichi bo'lib xizmat

qilmoqda. Bugungi fikr Mutaxassislar, dizayn san'at bo'ladimi, dizayn mahsuloti san'at asari bo'lishi mumkin degan fikrga qo'shiladi, chunki u estetik va badiiy qiymatga ega, ijodiy faoliyat natijasidir, ilmiy-texnik fikr va badiiy tasvirni o'zida mujassam etgan. Bolalar dizaynini o'rganish va bu yo'nalishni joriy etish bilan xorijda ham, mamlakatimizda ham ko'plab taniqli o'qituvchilar shug'ullangan. Masalan: 15—18-asrlar bo'sag'asida bolalarni tabiat qo'ynida tarbiyalash rag'batlantirildi (J.J.Ruso), ularning kundalik muhit bilan aloqasi (Y.A.Kamenskiy), bolalarning mustaqil o'yinchoqlar yasashlari, ayniqsa, olqishlandi.

Bolalar dizayni - bu badiiy va samarali faoliyat bo'lib, u eng keng doiradagi dizayn fikrlash deb tushuniladi.

Bolalar dizayni bo'yicha bolalar bilan ishlashda o'qituvchi quyidagi vazifalarni hal qiladi:

- planar va hajmli-fazoviy loyihalash usullari bilan tanishtiradi - modellashtirish, prototiplash (kiyimlarning uslublari va dekoratsiyasi, aksessuarlar tayyorlash);
- ishingizni bosqichma-bosqich rejalashtirishni ko'rsatadi - g'oya, eskiz, tartib, timsol (o'zingiz yoki kattalar bilan);
- bolalarning bayram dasturxonlari va o'yin-kulgilari (frizlar, pannolar, kollajlar, panoramalar, dioramalar) uchun pedagogik kompozitsiyalar yaratishda hamda uzoq muddatli arxitektura va badiiy loyihalarda (ertaklar, folklor va tarixiy mavzular asosida, dizayn bo'yicha) ishtirokini tashkil etadi. zamonaviy shahar va qishloq);
- bolalarni zamonaviy asbob-uskunalar (naqshlar, trafaretlar, shtapellar va boshqalar) va turli xil materiallardan (tabiiy - yog'och, tosh, mato va boshqalar va sun'iy - turli xil qadoqlash, zargarlik buyumlari, plyonkalar, galanteriya va boshqalar) foydalanishga o'rgatadi.

Bolalar dizayni turlari:

- 1) planar (amaliy-grafik);
- 2) uch o'lchovli (mavzu-dekorativ);

3) fazoviy (arxitektura va dekorativ).

Bolalar atrofdagi o'zlariga yoqadigan yoki yoqtirmaydigan ob'ektlarga e'tibor berishadi, ularning rangi, shakli, o'lchami, nisbatlarining xilma-xilligiga e'tibor berishadi. Ular o'simliklar va minerallarni yig'ishlari, qog'oz, mato va sintetik materiallardan foydalanishlari, ulardan aranjirovkalar (guldastalar, gerbariyalar, gulchambarlar) va kundalik hayotini bezash uchun tasviriy kompozitsiyalar yaratishlari mumkin.

Badiiy va rolli o'yinlar bolalarni qo'g'irchoqlar uchun shkaf (ko'ylaklar, shlyapalar, poyabzallar), spektakllar uchun dekoratsiya, o'yin-kulgi va bayramona ertaklarni qidirishga undaydi.

Dizaynni o'rgatish jarayonida bolalar turli badiiy materiallar va texnologiyalarning xususiyatlari, xususiyatlari va imkoniyatlari bilan tanishadilar: ho'l qog'ozga rasm chizish; rangli qog'ozga tish pastasi bilan chizish; monotiplar (selofan, qog'oz, shisha); uglerod qog'ozi orqali chizish; plastilin bilan chizish; barmoqlarni bo'yash; trafaret qo'l; blotografiya; "sprey" texnikasini qo'llash; kollaj; urish usuli; tanga zarb qilish; vitray oynalar.

Bolalar bilan ishlash amaliyotida me'moriy va badiiy dizayn elementlari ham qo'llaniladi. Arxitektura-badiiy dizayn bola rivojlanishining asosiy vazifalariga javob beradi, chunki uning barcha atrofi, ichki makon umumiy madaniyatning elementlari sifatida kundalik hayotga estetik munosabatni shakllantiradi. Bu vazifa bolalarni qadimiy (kulbalar, minoralar, saroylar) va zamonaviy arxitektura namunalari bilan tanishtirish orqali hal qilinadi.

Tabiiy va sun'iy materiallardan (yashil, o'lik daraxt, minerallar, qog'oz, patchwork, yog'och, sintetika va boshqalar) kompozitsiyalarning dizayni qiziqarli va foydalidir. Bolalar jonli va jonsiz tabiat materiallaridan tikuvchilik bilan shug'ullanib, go'zallikka qo'shiladilar.

Bolalar bilan muvaffaqiyatli ishlash uchun estetik jihatdan barkamol muhit tashkil etiladi. Ish mazmuni quyidagi ketma-ketlikda rejalashtirilgan: folklor-dekorativ obrazlardan syujetli-tasviriylikka, predmet-dekorativ faoliyatdan fazoviy-dekorativgacha, qo'g'irchoq o'yin maydonini loyihalashdan tortib, bolalar

va kattalar interyerigacha, shuningdek. tabiiy ob'ektlarni, ob'ekt muhitini, o'z dizayn faoliyati natijalarini kuzatish va ularga hayratlanish.

Bolalar dizayni nisbatan yangi va kam o'rganilgan faoliyatdir, lekin u, shubhasiz, shaxsning barcha sohalari uchun katta rivojlanish salohiyatiga ega. Har doim ijodkor shaxslar kerak bo'lgan, chunki ular insoniyat taraqqiyotini belgilaydilar.

Yaqin vaqtgacha maktabgacha yoshdagi bolalar uchun dizayn ta'limi g'oyasi rasmiy pedagogik sohalarda qat'iy rad etilgan. Shunga qaramay, hayot to'xtamaydi va siz bilganingizdek, u o'z talablarini belgilaydi. Bugungi kunda e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydigan davr talablaridan biri - bolalar bog'chasining ta'lim jarayoniga elementar dizayn bilim va ko'nikmalarini kiritishdir.

Muammoning dolzarbligi, shuningdek, bolaning ijodida naqshlarning birlashishi unga katta xavf tug'dirishi bilan belgilanadi, shuning uchun muzlatilgan naqshlarni yo'q qilish va bolaning o'z ijodini rag'batlantirishga yordam beradigan yangi faoliyatni joriy qilish kerak. Bunday faoliyat, mening fikrimcha, bolalar dizayn faoliyati.

Dizayn - zamonaviy badiiy dizayn san'ati, ob'ektiv muhitni oqilona qurish uchun modellarni ishlab chiqish; bu hech qachon yagona to'g'ri yechim bo'la olmaydigan muammoni hal qilish uchun ongli va intuitiv harakatdir.

G.N. Panteleev ikkita tushunchani ko'rib chiqadi - "bolalar uchun dizayn" va "bolalar dizayni". Uning fikricha, "bolalar uchun dizayn" va "bolalar dizayni" birgalikda asosiy pedagogik vazifalarga javob beradi: ular bolani o'rab turgan muhitning estetikasini shakllantiradi, uning ijodini rag'batlantiradi va uni jamiyat hayotiga tayyorlaydi. Bolalar uchun kiyim dizayni, masalan, bolaning tashqi qiyofasini estetiklashtiradi, garderob madaniyatini, soch turmagini va hokazolarni rivojlantiradi.

Bolalar uchun dizayn - bu bola uchun qulay, moddiy muhit yaratish.

Bolalar dizayniga kelsak, u maktabgacha yoshdagi bolaning badiiy va estetik tarbiyasi sohasidagi vazifalarni bajarishga qaratilgan. Bolaning amaliy faoliyatga bo'lgan ehtiyoji o'qituvchiga o'z harakatlarini bolalar dizaynida foydali faoliyatga yo'naltirishga yordam beradi. Bolalar zargarlik buyumlari va esdalik sovg'alarini modellashtiradilar, qo'g'irchoqlar uchun kiyim-kechak, o'zlarining chiqishlari va ertaklari uchun liboslar va dekoratsiyalar tikadilar, o'yin xonalari va uylarni jihozlaydilar. "Bolalar dizayni" kontseptsiyasi mazmunida G. N. Panteleev "dizayn-naqsh" va "dizayn loyihasi" tushunchalarini o'z ichiga oladi. Dizayn ernalari bolalar tomonidan mustaqil ravishda va bir vaqtning o'zida amalga oshiriladigan kichik bezaklar-aranjirovkalar deb atash mumkin. "Dizayn loyihasi" faoliyatning yanada murakkab, uzoq muddatli va kollektiv xarakterini (kiyimlarni modellashtirish, me'moriy-badiiy, dekorativ va fazoviy dizayn) nazarda tutadi.

Bolalar dizayni ham makonni estetik jihatdan tashkil etishga, ham bolaning muhitini tashkil etuvchi go'zal foydali narsalarni yaratishga qaratilgan bo'lishi mumkin. Bolalar dizayn ijodiyoti mahsulotlari bolalar tomonidan darhol o'yinlarda va kundalik hayotda foydalanishlari mumkin.

Bolalar dizayni turlari:

- planar (amaliy-grafik),
- volumetrik (mavzu-dekorativ),
- fazoviy (arxitektura va badiiy).
- Dizayn turlari.
- kitob dizayni (qurilish, ilovalar, dekorativ rasm, shrift),
- teatr dizayni (papier-mache, dekorativ va dizayn faoliyati, yumshoq materiallardan qurilish),
- o'yinlar va o'yinchoqlar dizayni (ramkali papier-mache, uy-ro'zg'or materiallaridan qurilish, qog'ozdan qurilish);
- qo'g'irchoq dizayni (qayin po'stlog'idan to'qimachilik qo'g'irchog'ini yasash, somondan haykal yasash),

- moda dizayni (dizayn bo'yicha chizish),
- turli xil texnikada matolarni dekorativ bo'yash ("batik", "dekoupage")

Dizayn san'ati hayotimizga faol kirib bormoqda. Aynan bolalar dizayni maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiy va estetik tarbiyalash va rivojlantirishda istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

Bolaning boshlang'ich hunarmandchiligini uning loyiha faoliyati deb hisoblash mumkin, chunki u oddiy tartiblarda allaqachon ma'lum bir natijani rejalashtiradi. Bola turli xil badiiy texnikalar va bezak materiallari bilan, o'z mahsulotlarini yasash va bezashning mavjud usullari bilan tanishadi: burish, bukish, yirtish va maydalash, kesish, teshish, tikish, kashta tikish, iplar, birlashma, yelimlash, to'qish va hokazo.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bolalar yangi va g'ayrioddiy hamma narsaga katta mamnuniyat bilan munosabatda bo'lishadi va kichik dizaynerlar sifatida qayta tug'ilib, nostandart echimlarda kattalar bilan teng sharoitlarda raqobatlasha oladilar.

30-§.KATTAROQ MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH UCHUN SHART-SHAROITLAR.

Ta'lim tizimining hozirgi bosqichida eng muhim o'zgarishlardan biri - ta'lim nazariyasining o'zi o'zgarishidir. Bu shuni ko'rsatadiki, hozirgi vaqtda ta'lim tizimida bilimga asoslangan paradigmadan shaxsga yo'naltirilgan paradigmaga o'tish, butun ta'lim jarayonini tubdan qayta qurishga olib keladigan yangi, ta'lim standartlari joriy etilmoqda. Bolaning shaxsiyati, uning individualligini hisobga olgan holda ijodiy salohiyatini ochib berish, barkamol rivojlanish uchun sharoit yaratish birinchi o'ringa chiqadi. Maktabgacha ta'lim bo'yicha davlat ta'lim standartida bolaning ijodiy qobiliyatlarini ochib berish, uning individualligini rivojlantirish, hayotiy tajriba va shaxsiy o'sishni boyitish uchun maqbul sharoitlarni yaratish muhim vazifadir. Davlat ta'lim standartiga muvofiq, o'quv ishining mazmuni bolalarda badiiy asarlarni (og'zaki, musiqiy, vizual) qiymat-semantik

idrok etish va bilimlarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak; dunyoga estetik munosabatni shakllantirish; san'at turlari haqida tasavvurlarni shakllantirish; ijodning har xil turlariga ijobiy munosabatni shakllantirish, shuningdek, turli xil faoliyat turlarida tasavvur, fantaziya, ijodkorlikning namoyon bo'lishi, ijodiy qobiliyatlarning namoyon bo'lishi kabi maqsadlarni rivojlantirish.

Ijodkorlik - bu shaxsning individual psixologik xususiyatlari va shaxs uchun yangi faoliyat jarayonida yuzaga keladigan, uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga va yangi (sub'ektiv yoki ob'ektiv) mahsulotning paydo bo'lishiga olib keladigan yangi sifat holatlarining sintezi. fikr, badiiy asar, mavzu va boshqalar.

Katta maktabgacha yosh an'anaviy ravishda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun sezgir davr hisoblanadi, chunki aynan shu davrda ularning rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlar shakllanadi.

L.S. Vygotskiy, N.V. Zaharyuta, T.S. Komarova va boshqalar maktabgacha yoshda bolada mustaqil ijodiy faoliyat ko'nikmalari shakllantirilishini ta'kidlashadi. Xususan, bu badiiy va ijodiy faoliyatda namoyon bo'ladi, masalan, bolalar allaqachon o'ziga xos g'oyani yaratishi, uni o'z rasmlarida mujassamlashtira olishi, buning uchun turli xil o'rganilgan texnika va tasavvur usullaridan foydalanishi mumkin. Bola shaxsining individual psixologik xususiyatlari unga ijodiy harakatlar usullarini o'zlashtirishga, ular bilan muvaffaqiyatli kurashishga, muayyan vaziyatlarda yangi, o'ziga xos echimlarni topishga yordam beradi. Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy rivojlanishida ijodkorlikni amalga oshirishga yordam beradigan mustaqillik va tashabbuskorlik kabi irodaviy ko'rinishlar katta rol o'ynaydi.

S.S. Surovtseva maktabgacha yoshdagi ijodkorlikni rivojlantirishning asosi samarali faoliyat ekanligini aniqladi. Ayniqsa, ontogenezning dastlabki bosqichlarida yuzaga keladigan va bolaning aqliy va shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan tasviriy faoliyat katta ahamiyatga ega.

Tasviriy faoliyatda ijodkorlikni rivojlantirishga bolalarning mustaqil ob'ektiv faoliyati, shuningdek, bolalarning tasviriy faoliyatini o'rgatishning tashkiliy jarayoni yordam beradi. Maktabgacha yoshdagi tasavvurning rivojlanishi va uning

o'ziga xos xususiyatlari mazmunli vosita ko'nikmalarini shakllantirish bilan bog'liq. Tadqiqotchilar ijodkorlikni shakllantirishning eng dastlabki sharti sifatida psixofiziologik mexanizmlarning rolini ta'kidlaydilar.

Katta maktabgacha yoshdagi bolaning tasavvuri o'yin, rasm chizish va boshqa turdagi samarali va ijodiy faoliyatda olingan taassurotlarni qayta tiklashga qaratilgan. Agar bola biror narsani haqiqat bilan bog'lay olmasa, u o'rnini bosuvchi tasavvurga murojaat qiladi.

Kattaroq maktabgacha yoshdagi bola uchun uning ijodi tabiatan proektiv bo'lishi odatiy holdir, ya'ni bu bolaning barqaror tajribasining ramzidir, shuning uchun bolalarning ijodiy faoliyati travmatik tajribalarni qoplash usuli bo'lib xizmat qiladi va vosita sifatida qaraladi. psixo-tuzatish ta'siri.

Bolalar tasavvurining ahamiyati shundaki, u muammo yoki konfliktning ko'rinadigan mazmunini o'zgartiradi va shu bilan uni hal qilishga yordam beradi. Tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, maqsadli faoliyat sifatida tasavvur g'oyaning paydo bo'lishi, xayoliy tasvir, hodisa, hodisaning sxemasini taqdim etish jarayonida rivojlanadi.

Kattaroq maktabgacha tarbiyachi allaqachon o'z tasavvurining tabiatini, ijodiy yoki rekreativligini nazorat qilishi va aniqlashi mumkin. Shu bilan birga, bola nazorat ostida

Tasavvurning tasvirlari mavjud. Rivojlanishning ushbu bosqichida ijodiy tasavvur rivojlanishning ushbu alohida bosqichiga xos bo'lgan maxsus harakat mexanizmi bilan tavsiflanadi.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri ularning sub'ektiv pozitsiyasini rivojlantirishdir.

Bolalarning biror narsada boshqacha bo'lish, o'ziga xos bo'lish istagini cheklashning hojati yo'q, chunki bu ham ijodkorlikning namoyonidir. Aksincha, bolalar faoliyati uchun eng qulay shart-sharoitlarni yaratish kerak, ularda mustaqillik katta ulush mavjud bo'lgandagina ijodiy bo'ladi. Shunga ko'ra, ayni paytda katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy tasavvurlari

rivojlana boshlaydi. Bolani ijodiy tasavvurni namoyon etishga mohirona rag'batlantirish kerak, uni majburlamaslik kerak, aks holda barcha natijalar bir xil bo'ladi va ijodkorlik ishlamaydi. Bolalarni kuzatish, u yoki bu sohada kimning u yoki bu material bilan ishlashga ko'proq moyilligini qayd etish kerak. Masalan, ba'zi bolalar qiziqarli izchil hikoyalar tuzish qobiliyatiga ega ekanligini ko'rib, siz ularga rasmdan hikoya tuzishni topshirishingiz mumkin, boshqa guruh o'quvchilaridan kichik kitob yaratish uchun ixtiro qilingan matn uchun bir qator rasmlarni to'ldirishni so'rashingiz mumkin. , o'quvchilardan biri ixtiro qilingan va chizilgan narsalarga asoslangan o'yinni o'ylab topishi mumkin. Ushbu bosqich - kollektiv ijodkorlik - unchalik ahamiyatli emas, chunki u butun guruh uchun juda o'ziga xos va tegishli mahsulotga olib kelishi mumkin. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy tasavvurini maktabgacha ta'lim muassasasidan tashqarida, uyda, oilada rivojlantirish ham bir xil darajada muhimdir. Bolalarning ijodiy tasavvurlari va fantaziyalarining rivojlanishi otalarning farzandiga qanday kitoblarni o'qishi, ular birgalikda qanday ijodkorlik turlarini amalga oshirishlari, hatto bolalarining savollariga qanday javob berishlariga bog'liq. Shunday qilib, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy tasavvurini rivojlantirishda kattalar asosiy rol o'ynaydi. Uni har bir o'quvchining shaxsiyati, o'ziga xosligiga katta e'tibor bergan holda izchil, tizimli ravishda rivojlantirish zarur.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR?

- 1. Bolalar dizayni konsepsiyasi mohiyati nimalardan iborat?**
- 2. Bolalar dizayni texnologiyasi nima?**
- 3. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar nimalardan iborat?**

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Колесникова, И.А. Педагогическое проектирование: учеб. Пособие для высш. учеб. заведений [Текст] / И.А. Колесникова, М.П. Горчакова-Сибирская; под ред. В.А. Сластенина, И.А. Колесниковой. – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 288с.
2. Солодянкина О.В. Система проектирования в дошкольном учреждении.// методическое пособие. - М.: АРКТИ, 2010. - 80с.
3. Морозова, Л.Д. Педагогическое проектирование в ДОУ: от теории к практике [Текст] / Л.Д. Морозова. – М.: ТЦ Сфера, 2010. – 128с. – (Приложение к журналу «Управление ДОУ»).
4. Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений.— М.: Мозаика — Синтез, 2008. — 112 с. <https://sokolova-lytmdou17.edumsko.ru/folders/post/2575768>

5. Штанько И.В. Проектная деятельность с детьми старшего дошкольного возраста. // Управление дошкольным образовательным учреждением. 2004, №4.
6. O.U. HASANBOYEVA, M.X. TOJIYEVA va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. Toshkent - «ILM ZIYO» - 2012. <https://nsportal.ru/detskiy-sad/upravlenie-dou/2015/12/18/osobennosti-pedagogicheskogo-proektirovaniya-v-razvitiu>
7. Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений.— М.: Мозаика — Синтез, 2008. — 112 с.
8. Образовательные проекты в детском саду. Пособие для воспитателей/Н. А. Виноградова, Е. П. Панкова. — М.: Айрис-пресс, 2008. — 208 с. — (Дошкольное воспитание и развитие).
9. Проектный метод в деятельности дошкольного учреждения: Пособие для руководителей и практических работников ДОУ / Авт.-сост.: Л. С. Киселева, Т. А. Данилина, Т. С. Лагода, М. Б. Зуйкова. — 3-е изд. пспр. и доп. — М.: АРКТИ, 2005. — 96 с.
10. Проблемы дошкольного образования на современном этапе: Выпуск 5. / Сост. О. В. Дыбина, О. А. Еник. — Тольятти: ТГУ, 2007. — 116 с. Штанько И. В.
11. Проектная деятельность с детьми старшего дошкольного возраста. // Управление дошкольным образовательным учреждением. 2004, № 4.